

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΔΥΤΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ

ΣΧΟΛΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΚΑΙ ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ

ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΤΜΗΜΑ ΔΗΜΟΤΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

**Π.Μ.Σ.: Επιστήμες της Αγωγής: Ζητήματα Ιστορίας, Ιστορικής Εκπαίδευσης
και Εκπαιδευτικής Πολιτικής**

**«Η εκπαίδευση στη διάρκεια της Επταετίας (1967-1974): Η περίπτωση των
Γυμνασίων Τρικάλων»**

ΑΛΕΞΙΟΥ ΜΑΡΙΑ

ΑΕΜ:1026

ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ: ΒΛΑΣΙΟΣ ΒΛΑΣΙΔΗΣ

ΕΞΕΤΑΣΤΕΣ: ΣΟΦΙΑ ΗΛΙΑΔΟΥ ΤΑΧΟΥ

ΑΝΔΡΕΑΣ ΑΝΔΡΕΟΥ

ΦΛΩΡΙΝΑ, ΜΑΡΤΙΟΣ 2023

Περίληψη.....	3
Λέξεις-Κλειδιά.....	3
Πρόλογος.....	5
Ευχαριστίες.....	5
Μεθοδολογία και στοχοθεσία της έρευνας.....	5
Δυσκολίες.....	6
Εισαγωγή.....	8
Μεταρρύθμιση 1964.....	9
Ο Δρόμος προς τη Δικτατορία.....	13
Εκπαιδευτικοί και εκπαιδευτική πολιτική.....	14
Νέα Νομοθεσία, Αναγκαστικοί Νόμοι	15
Οι απαρχές του επιθεωρητισμού στην εποχή της Δικτατορίας.....	18
α) Ο Αναγκαστικός Νόμος 129/1967.....	18
β) Επιθεωρητισμός στην πράξη.....	20
Σύνταγμα 1968.....	21
Το Νομοθετικό διάταγμα 651/1970.....	24
Η Επιτροπή Παιδείας (1971-1973).....	25
Αναθεώρηση Συντάγματος 1968- Προσχέδιο του 1973.....	26
Ωρολόγιο Πρόγραμμα-Μαθήματα.....	27
Η εκπαίδευση στα Τρίκαλα-Ιστορικό πλαίσιο. Η εκπαίδευση των κοριτσιών.....	35
Ερευνητικό Μέρος.....	39
Γενικά-Εισαγωγή.....	39
Διοικητικά Θέματα.....	41
Εσωτερική λειτουργία-Ζητήματα Μαθητών.....	43
Μαθητικό Δυναμικό.....	60
Καθηγητικό Δυναμικό.....	100
Συμπεράσματα.....	113
Βιβλιογραφία.....	116
Πηγές.....	118
α) Δημοσιευμένες.....	118
β) Αδημοσίευτες.....	119

Περίληψη

Σκοπός της παρούσας εργασίας είναι η παρουσίαση και ο σχολιασμός της εκπαιδευτικής πολιτικής στην Ελλάδα την περίοδο της Επταετίας (1967-1974) και συγκεκριμένα σε σχολεία της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης στα Τρίκαλα. Η επιλογή της συγκεκριμένης ιστορικής περιόδου έγινε διότι πρόκειται για μία ταραχώδη και ασταθή περίοδο για τα πολιτικά πράγματα στη χώρα. Η εκπαιδευτική πολιτική προσπάθησε να είναι ενιαία. Είχε προηγηθεί μία απόπειρα εκπαιδευτικής μεταρρύθμισης μόλις τρία χρόνια πριν την έλευση της Δικτατορίας, η οποία ακυρώθηκε το 1967. Η εργασία αναλύει τις εκπαιδευτικές αλλαγές στη Μέση Εκπαίδευση και πως από το νόμο πέρασαν στην πρακτική εφαρμογή στα σχολεία των Τρικάλων. Τα σχολεία που επιλέχθηκαν ήταν το Γυμνάσιο Θηλέων, η Ιδιωτική Τεχνική Σχολή «Ο ΝΕΥΤΩΝ» και η Μέση Δημόσια Τεχνική Σχολή.

Λέξεις κλειδιά: Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση, Δικτατορία, Εκπαίδευση, Εκπαιδευτική πολιτική, Τρίκαλα

Abstract

The purpose of this thesis is a presentation and commentary of Greece's educational policy during the years of dictatorship (1967-1974), especially in Trikala's Secondary Education. The choice of this historical period was due to the fact that these years were the most turbulent and unstable in Greek political history. During these years, the educational policy tried to be united. Before 1967, the Greek Prime Minister tried to reform the educational policy but was cancelled by the dictatorship. This thesis analyzes the changes in Secondary Education and how the laws were implemented in Trikala's schools. The schools that were studied are the Public Women High School, a Private Technical School named "Newton" and the Public Secondary Technical School.

Keywords

Dictatorship, Education, Educational Policy, Secondary Education, Trikala

Πρόλογος

Ευχαριστίες

Ευχαριστίες οφείλονται για την συνεισφορά τους στην συγγραφή της συγκεκριμένης εργασίας στον επιβλέποντα καθηγητή μου κ. Βλάση Βλασίδη, για την βοήθεια στην εύρεση του θέματος και την αμέριστη βοήθεια και καθοδήγησή του σε όλα τα στάδια της εργασίας από την αρχή ως το τέλος, στον καθηγητή κ. Τριαντάφυλλο Β. Δούκα για την ευγενική παραχώρηση της αδημοσίευτης Διδακτορικής του διατριβής, στη συμφοιτήτριά μου κ. Ελένη Πασχαλίδου για τις πολύωρες συζητήσεις και για τις πολύτιμες συμβουλές της όταν χρειάστηκαν, στον προϊστάμενο των Γενικών Αρχείων του Κράτους, παράρτημα Τρικάλων κ. Χρήστο Καπράλο για την βοήθεια του και την διευκόλυνση πρόσβασής μου στο Αρχειακό Υλικό καθώς και στις υπαλλήλους Βάσω και Ανδρομάχη, στον πατέρα μου κ. Θεοδόσιο Αλεξίου για την υπομονή του και την ενθάρρυνση και τέλος στον σύζυγό μου κ. Σεραφείμ Μακρή για την συμπαράσταση του, την εμπειρία του και την υπομονή του.

Η εργασία αφιερώνεται στη μητέρα μου, κ. Ευαγγελή Αλεξίου-Τριανταφύλλου, μία από τις πηγές έμπνευσης του θέματος και πολύτιμη συνεργάτιδα μου στη συγγραφή της εργασίας. Χωρίς εκείνη, δε θα υπήρχε ένα μεγάλο μέρος της έρευνας.

Μεθοδολογία και στοχοθεσία της εργασίας

Σκοπός της συγκεκριμένης εργασίας είναι, μετά την παρουσίαση θεωρητικών στοιχείων γύρω από τους Νόμους που αφορούσαν την εκπαίδευση στα χρόνια της Επταετίας, την παρουσίαση των ιστορικών στοιχείων για την εκπαίδευση και δη την εκπαίδευση στα Τρίκαλα, να αναδείξει τυχόν ομοιότητες ή διαφορές ως προς τον τρόπο διδασκαλίας, το πως εξελίσσονται οι αλλαγές στην εκπαίδευση σε νομοθετικό επίπεδο και κατά πόσο στην πραγματικότητα εφαρμόστηκαν οι νόμοι.

Στη συγκεκριμένη εργασία, αρχικά μέσω της βιβλιογραφικής επισκόπησης, δίνεται το θεωρητικό πλαίσιο των Νόμων που ίσχυαν τότε και τα εκπαιδευτικά πράγματα στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Στο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα εφαρμόστηκαν νόμοι διαφορετικοί από ότι σήμερα και από αυτούς που ίσχυαν μέχρι το 1967.

Στη συνέχεια, η μέθοδος η οποία εφαρμόστηκε είναι η ποιοτική ανάλυση περιεχομένου. Αντικείμενο ανάλυσης ήταν τα βιβλία πρακτικών από τρία σχολεία που

λειτουργούσαν στα Τρίκαλα, του Γυμνασίου Θηλέων, της Ιδιωτικής Τεχνικής Σχολής «Ο ΝΕΥΤΩΝ» και της Μέσης Δημόσιας Τεχνικής Σχολής. Η επιλογή του υλικού ανάλυσης έγινε με τα εξής κριτήρια: α) Τα συγκεκριμένα σχολεία λειτούργησαν κατά τη διάρκεια της Επταετίας το καθένα με διαφορετικό τρόπο εξαιτίας της φύσης τους, β) Το πρώτο σχολείο φιλοξενούσε μόνο κορίτσια, ενώ τα άλλα δύο σχολεία ήταν μεικτά, γ) Το δεύτερο και το τρίτο σχολείο ήταν Τεχνικά σχολεία και μάλιστα το ένα Ιδιωτικό.

Δυσκολίες

Οι δυσκολίες τις οποίες κλήθηκα να αντιμετωπίσω κατευθύνονταν σε δύο άξονες α) το υλικό για το θεωρητικό μέρος και β) στην πρόσβαση στο αρχειακό υλικό. Ένας από τους λόγους για τους οποίους ασχολήθηκα με την περίοδο της Δικτατορίας ήταν ότι πολλοί ιστορικοί αποφεύγουν να μιλούν για εκείνη την περίοδο επειδή ήταν η πιο πρόσφατη μελανή σελίδα στα πολιτικά πράγματα. Ακριβώς για αυτόν τον λόγο δυσκολεύτηκα να βρω μεγάλη και πρόσφατη βιβλιογραφία πάνω σε αυτό το ζήτημα.

Με την εκπαίδευση γενικά έχουν ασχοληθεί πολλοί επιστήμονες όπως ο κ. Γεώργιος Κόκκινος με το έργο: *Για μια σφαιρική και πολυδιάστατη εκπαίδευση* και η κ. Σοφία Ηλιάδου Τάχου με το έργο: *Η εκπαιδευτική πολιτική του ελληνικού κράτους στη Μακεδονία στο πλαίσιο του μακεδονικού ζητήματος: Το παράδειγμα της Δυτικής Μακεδονίας*. Για τα Τρίκαλα η έρευνα σταματάει το 1950 περίπου. Είχα υπόψη μου μία πτυχιακή εργασία, η οποία εκπονήθηκε το 2019 στο Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης, όμως κι εκείνη η έρευνα σταματά το 1914¹.

Πάνω στο δικό μου ζήτημα, υπάρχουν δυο διδακτορικές διατριβές πάνω στο θέμα, η μία είναι του κ. Δούκα και η άλλη του Δημητρίου Χαραλάμπους με θέμα «Εκπαιδευτική πολιτική και εκπαιδευτική μεταρρύθμιση στη μεταπολεμική Ελλάδα (1950-1974)»². Ως προς το αρχειακό υλικό, η έρευνα βασίστηκε αποκλειστικά στο αρχείο των ΓΑΚ Τρικάλων. Παρά τις επαφές μου με σχολεία που ήταν σε λειτουργία

1 Αθηνά Παπαδοπούλου, «Η εκπαίδευση στο νόμο Τρικάλων από την περίοδο της ενσωμάτωσης στο ελληνικό κράτος έως το 1914», Πτυχιακή Εργασία, Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας, 2019, <https://dSPACE.uowm.gr/xmlui/bitstream/handle/123456789/1329/Athina%20Papadopoulou.pdf?sequence=1&isAllowed=y> .

2 Δημήτριος Φ. Χαραλάμπους, «Εκπαιδευτική πολιτική και εκπαιδευτική μεταρρύθμιση στη μεταπολεμική Ελλάδα (1950-1974)», Διδακτορική Διατριβή, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, 1990, <https://www.didaktorika.gr/eadd/handle/10442/1471> .

τότε και υπήρχαν στα αρχεία τους τα βιβλία πράξεων εκείνης της εποχής, η διαδικασία για την πρόσβαση και τη μελέτη τους ήταν μεγάλη και χρονοβόρα.

Εισαγωγή

Η εκπαιδευτική πολιτική στην Ελλάδα την περίοδο της Επταετίας προσπάθησε να είναι ενιαία. Ήδη πριν την έλευση της Δικτατορίας υπήρχαν πολλά σκαμπανεβάσματα και πολλές αντίθετες φωνές. Η κυβέρνηση Γ. Παπανδρέου προσπάθησε να φέρει μια Μεταρρύθμιση το 1964 η οποία αν και ψηφίστηκε εφαρμόστηκε για μικρό χρονικό διάστημα και όχι στην ολοκληρωμένη μορφή της καθώς ανακόπηκε εξαιτίας της πολιτικής αστάθειας. Σύμφωνα με αυτή, η Μέση Εκπαίδευση χωρίστηκε σε Γυμνάσιο και Λύκειο. Όταν η Δικτατορία ανέβηκε στην εξουσία, η Μεταρρύθμιση ακυρώθηκε και η εκπαιδευτική πολιτική επέστρεψε στα πριν το 1964 πράγματα και έτσι η Μέση Εκπαίδευση απαρτιζόταν από ένα Ενιαίο Γυμνάσιο. Τυπώθηκαν καινούρια σχολικά βιβλία, πολύ γρήγορα εκδόθηκαν νόμοι για την Παιδεία το 1967, το 1968 ψηφίστηκε Σύνταγμα με μικρές αλλαγές στην Παιδεία, κάθε χρόνο σχεδόν εκδίδονταν αλλαγές στα ωρολόγια προγράμματα, μάλιστα το 1969 εκδόθηκε νέο αναλυτικό πρόγραμμα σπουδών και το 1970 εκδόθηκε νομοθετικό διάταγμα. Όμως δεν υπήρχαν τα επιθυμητά αποτελέσματα και έτσι αυτό οδήγησε στη σύσταση της Επιτροπής Παιδείας το 1971 η οποία έβγαλε τα πορίσματά της το 1973. Το 1973 επίσης είχε αποφασιστεί αναθεώρηση του Συντάγματος με αλλαγές άρθρων που αφορούσαν την Παιδεία όμως αυτά έμειναν μόνο στα σχέδια καθώς τον Ιούλιο του 1974 η Δικτατορία έπεσε.

Μεταρρύθμιση 1964

Η Ελλάδα μετά τον εμφύλιο έπρεπε να βρει τα πατήματά της. Οι διώξεις συνεχίζονταν και ο αναλφαβητισμός ήταν κυρίαρχος σε πολλές περιοχές της χώρας. Η ανάγκη για εκπαιδευτική μεταρρύθμιση ήταν επιτακτική. Το 1961 και στη συνέχεια το 1963 γίνονται απεργιακές κινητοποιήσεις εκπαιδευτικών³. Σε όλα τα προεκλογικά προγράμματα του 1963 υπήρχε εκπαιδευτική μεταρρύθμιση και μάλιστα ως πρωταρχικός στόχος. Τελικά τις εκλογές τις κέρδισε ο Γεώργιος Παπανδρέου στις 3 Νοεμβρίου 1963. Μάλιστα το Υπουργείο Παιδείας ήταν τόσο σημαντικό για τον νέο Πρωθυπουργό που το ανέλαβε προσωπικά, με υφυπουργό τον Λουκή Ακρίτα, (αργότερα τον Γεώργιο Μυλωνά) και Γενικό Γραμματέα τον Ευάγγελο Παπανούτσο. Με αυτόν τον τρόπο έδειξε την ευαισθησία του και το ενδιαφέρον του για την Παιδεία⁴.

Έτσι υποβλήθηκαν διαδοχικά στη Βουλή τρία σχέδια νόμου για την εκπαίδευση, εκ των οποίων θα μας απασχολήσει μόνο το πρώτο, «Περί οργανώσεως και διοικήσεως της Γενικής (Στοιχειώδους και Μέσης) Εκπαιδύσεως», το μετέπειτα Νομοθετικό Διάταγμα 4379/64⁵. Σε αυτό προβλεπόταν ριζική αλλαγή της εικόνας της εκπαίδευσης.

Οι βασικές του αλλαγές αφορούσαν στη διάρκεια της μέσης εκπαίδευσης, από οκταετή σε εξαετή διάρκεια και διαχωρισμό σε Γυμνάσιο και Λύκειο. Όμως, αυξήθηκε η υποχρεωτική εκπαίδευση από έξι σε εννέα χρόνια. Άλλες αλλαγές αφορούσαν στο ωρολόγιο πρόγραμμα και στην λειτουργία του σχολείου. Εισήχθησαν νέα μαθήματα στο Γυμνάσιο και ορίστηκε η διδασκαλία των αρχαίων Ελλήνων συγγραφέων μόνο στην τρίτη Γυμνασίου. Η καινοτομία στο Γυμνάσιο ήταν η εισαγωγή της διδασκαλίας της ξένης γλώσσας⁶. Τα νέα μαθήματα αφορούσαν τόσο την Οικιακή Οικονομία, όσο και τα Στοιχεία Δημοκρατικού Πολιτεύματος. Μάλιστα, η είσοδος από το δημοτικό

3 Παντελής Κυπριανός, *Συγκριτική Ιστορία της Ελληνικής Εκπαίδευσης*. Αθήνα: Βιβλιόραμα, 2015, 247, Μπουζάκης, *Νεοελληνική Εκπαίδευση*, 102, Χατζηστεφανίδης, *Ιστορία της Νεοελληνικής Εκπαίδευσης (1821-1986)*, 253

4 Θεοφάνης Δ. Χατζηστεφανίδης, *Ιστορία της Νεοελληνικής Εκπαίδευσης (1821-1986)*, Αθήνα: Παπαδήμας, 1986, 295.

5 Ν.Δ. 4379 «Περί οργανώσεως και διοικήσεως της Γενικής (Στοιχειώδους και Μέσης) Εκπαιδύσεως» ΦΕΚ 182/Α/24-10-1964, Αλέξης Δημαράς, *Ιστορία της νεοελληνικής εκπαίδευσης, "Το ανακοπτόμενο άλμα", Τάσεις και αντιστάσεις στην Ελληνική Εκπαίδευση 1833-2000*. Αθήνα: Μεταίχμιο, 2019, 235 και Νίκος Π. Τερζής, *Μελέτη της εκπαίδευσης του νεοελληνισμού: πριν από το κράτος - έξω από το κράτος - στο κράτος*. Θεσσαλονίκη: Αφοί Κυριακίδη, 2010, 339.

6 Τριαντάφυλλος Β. Δούκας, «Η Πρωτοβάθμια και η Δευτεροβάθμια Γενική και Επαγγελματική Εκπαίδευση την Περίοδο της Δικτατορίας (1967-1974): Τεκταινόμενα, Πολιτικές και Φορείς Δράσεις», *Μη Δημοσιευμένη Διδακτορική Διατριβή*, Πανεπιστήμιο Πατρών, 2008, 127, Κυπριανός 245, Δημαράς, *Ιστορία της νεοελληνικής εκπαίδευσης*, 240-243.

στο Γυμνάσιο θα γινόταν χωρίς εξετάσεις ενώ η είσοδος στην τριτοβάθμια εκπαίδευση θα γινόταν μέσω ενός Ακαδημαϊκού Απολυτηρίου⁷.

Σύμφωνα με τον Κυπριανό, το εκπαιδευτικό σύστημα της Ελλάδας, σύμφωνα με τα νομοσχέδια του 1964 θα ξεκινούσε με νηπιαγωγείο, στη συνέχεια Δημοτικό, Γυμνάσιο (Γενικό ή Τεχνικό), Λύκειο (Γενικό ή Τεχνικό) και στη συνέχεια θα τελείωνε με είσοδο στην τριτοβάθμια εκπαίδευση. Αναλυτικότερα, η σχολική ζωή των παιδιών ξεκινούσε με διετή φοίτηση σε νηπιαγωγείο. Στη συνέχεια, τα παιδιά συνέχιζαν υποχρεωτικά στο Δημοτικό σχολείο, για έξι χρόνια. Έπειτα, χωρίς εξετάσεις, επειδή η εκπαίδευση έγινε υποχρεωτική έως και το Γυμνάσιο, τα παιδιά θα μπορούσαν να φοιτήσουν είτε σε Γενικό Γυμνάσιο με τριχρόνη διάρκεια είτε σε Τεχνικό Γυμνάσιο, επίσης τριετούς φοίτησης.

Από εκεί και μετά, ένα παιδί θα ήταν ελεύθερο να επιλέξει πως θα συνεχίσει την εκπαίδευσή του. Όποιο παιδί, είτε θα είχε φοιτήσει στο Γενικό Γυμνάσιο είτε στο Τεχνικό, θα μπορούσε να δώσει εξετάσεις για να φοιτήσει στο Γενικό Λύκειο, όπου η φοίτηση θα ήταν τριετής. Η πορεία του από εκεί και πέρα θα ήταν η εισαγωγή του σε κάποιο ΑΕΙ για τέσσερα ή πέντε χρόνια ή σε κάποια Παιδαγωγική Ακαδημία τριετούς φοίτησης.

Ο απόφοιτος Τεχνικού Γυμνασίου θα είχε τη δυνατότητα, και μάλιστα χωρίς εξετάσεις, να φοιτήσει σε μία από τις τεχνικές σχολές εξειδίκευσης σε κάποια τέχνη, με ευέλικτη διάρκεια σπουδών από ένα έως τρία έτη, κάτι σαν μεταβατικό στάδιο για το Τεχνικό Λύκειο. Μάλιστα, οι απόφοιτοι από μία τέτοια σχολή, θα έμπαιναν στο Τεχνικό Επαγγελματικό Λύκειο χωρίς εξετάσεις. Ο απόφοιτος όμως του Γενικού Γυμνασίου έπρεπε να πληροί κάποιες προϋποθέσεις για να εισαχθεί σε μία τέτοια σχολή εξειδίκευσης.

Ο απόφοιτος Τεχνικού Επαγγελματικού Λυκείου θα μπορούσε να συνεχίσει τις σπουδές του, δίνοντας εξετάσεις για κάποιο Ανώτερο ή Ανώτατο εκπαιδευτικό ίδρυμα. Εκτός λοιπόν από τα ΑΕΙ και τις Ακαδημίες, θα είχε μία δυνατότητα επιπλέον, να

7 Σήφης Μπουζάκης, *Νεοελληνική Εκπαίδευση (1821-1985), Εξαρτημένη ανάπτυξη*. Αθήνα: Gutenberg, 1987, 103, Δούκας, «Η Πρωτοβάθμια και η Δευτεροβάθμια Γενική και Επαγγελματική Εκπαίδευση», 127, Τερζής, *Μελέτη της εκπαίδευσης του νεοελληνισμού*, 339 και Χατζηστεφανίδης, *Ιστορία της Νεοελληνικής Εκπαίδευσης (1821-1986)*, 301

συνεχίσει σε ένα ανώτερο επίπεδο την τεχνική εξειδίκευσή του μπαίνοντας σε μία από τις Σχολές Υπομηχανικών, με τριετή διάρκεια φοίτησης⁸.

Οι γενικότερες αλλαγές που ήθελε να φέρει η μεταρρύθμιση ήταν η εισαγωγή της δημοτικής στα σχολεία αντί της καθαρεύουσας. Επίσης, καταργήθηκαν τα σχολικά τέλη και τα βιβλία θα μοιράζονταν δωρεάν. Υπήρχε και μία πρόβλεψη για μεταφορά των μαθητών. Στον προσανατολισμό για τη δωρεάν παιδεία, στη μεταρρύθμιση προβλεπόταν τα μαθητικά συσσίτια. Η φοίτηση στις Παιδαγωγικές Ακαδημίες θα αυξανόταν από δύο σε τρία χρόνια. Ακόμη, θα ιδρύονταν το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο και τέλος, η μεταρρύθμιση έφερε και δυο νέα Πανεπιστημιακά ιδρύματα, το Πανεπιστήμιο Πατρών και τη Φιλοσοφική Σχολή Ιωαννίνων, ως παράρτημα του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης⁹.

Δυστυχώς η Μεταρρύθμιση του 1964, αν και στην αρχή είχε απήχηση, δέχτηκε σκληρή κριτική και από πολιτικούς φορείς αλλά και από φορείς της εκπαίδευσης. Ο Γενικός Γραμματέας του Υπουργείου Παιδείας, ο Ευάγγελος Παπανούτσος, κατηγορήθηκε προσωπικά από τον Αποσκίτη, γνωστός αγορητής της Ε.Ρ.Ε. ως άθεος, κομμουνιστής και στρατολόγος του ΕΑΜ. Εκτός από τον Γ. Γραμματέα, και άλλοι πρωταγωνιστές της Μεταρρύθμισης δέχτηκαν κριτική και κατηγορίες. Φορείς όπως η Ακαδημία Αθηνών, η Φιλοσοφική και η Θεολογική Σχολή Αθηνών, η Εταιρία Ελλήνων Φιλολόγων και η Ομοσπονδία Λειτουργών Μέσης Εκπαίδευσης, το σώμα Γενικών Επιθεωρητών και πρόσωπα όπως ο Δ. Γληνός, και δημοσιογράφοι της εφημερίδας «Καθημερινή», αντιτάχθηκαν στην εννιάχρονη υποχρεωτική εκπαίδευση, στην καθιέρωση της δημοτικής, στην κατάργηση των Λατινικών και των Αρχαίων και στην ίδρυση του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου¹⁰.

Η Ε.Ρ.Ε. όμως επισημοποίησε την αντίδρασή της, καθώς κατέθεσε στη Βουλή πρόταση για την ακύρωση του 4379/1964 η οποία συζητήθηκε το 1965, με απόντα τον Γ. Παπανδρέου. Όμως ο Αποσκίτης συνέχισε την κριτική του θεωρώντας πως η

8 Κυπριανός, *Συγκριτική Ιστορία της Ελληνικής Εκπαίδευσης*, 247, Μπουζάκης, *Νεοελληνική Εκπαίδευση*, 102, Χατζηστεφανίδης, *Ιστορία της Νεοελληνικής Εκπαίδευσης (1821-1986)*, 297.

9 Μπουζάκης, *Νεοελληνική Εκπαίδευση*, 103, Δούκας, «Η Πρωτοβάθμια και η Δευτεροβάθμια Γενική και Επαγγελματική Εκπαίδευση», 128 και Κυπριανός, *Συγκριτική Ιστορία της Ελληνικής Εκπαίδευσης*, 246 και Τερζής, *Μελέτη της εκπαίδευσης του νεοελληνισμού*, 340.

10 Σήφης Μπουζάκης, «Η εκπαιδευτική Μεταρρύθμιση του 1964-1965», στο *Πανόραμα Ιστορίας της Εκπαίδευσης τ. Β'*, επιμέλεια Σήφης Μπουζάκης, Αθήνα: Gutenberg, 2011, 223-240, 234, Δούκας, «Η Πρωτοβάθμια και η Δευτεροβάθμια Γενική και Επαγγελματική Εκπαίδευση», 130, Μπουζάκης, *Νεοελληνική Εκπαίδευση*, 107 και Χαράλαμπος Νούτσος, *Προγράμματα Μέσης Εκπαίδευσης και Κοινωνικός Έλεγχος (1931-1973)*, Αθήνα: Θεμέλιο, 1980, 281

εννιάχρονη υποχρεωτική εκπαίδευση προωθούσε τους αγράμματους στη Μέση Εκπαίδευση. Επιπλέον μαθητές από αγροτικές περιοχές χωρίς γυμνάσια, αποκλείονταν από αυτή. Η κριτική συνεχίστηκε και για το Ακαδημαϊκό Απολυτήριο και για τα μαθητικά συσσίτια, σχολιάζοντας πως οι δάσκαλοι θα μετατρέπονταν σε μάγεις¹¹.

Στην υπεράσπιση, εκτός από τους ενορχηστρωτές της Μεταρρύθμισης θα βρεθεί η Ρόζα Ιμβριώτη, μεγάλη παιδαγωγός, η οποία με τη σειρά της πίστευε πως η Μεταρρύθμιση, αν εφαρμοστεί σωστά, θα εκσυγχρονίσει την Παιδεία. Όλα αυτά ήταν ζητήματα που θα τα έβρισκε κανείς στις Αθηναϊκές εφημερίδες της εποχής. Άλλοι ένθερμοι υποστηρικτές της Μεταρρύθμισης ήταν ο Ι. Θ. Κακριδής, ο Α. Δημαράς και ο μετέπειτα Υπουργός Παιδείας μετά τα «Ιουλιανά» Σ. Αλαμανής¹².

Ένα επίσης σημαντικό πρόσωπο της εποχής, ο Σ. Γεδεών, καθηγητής στην Ανώτατη Βιομηχανική Σχολή, θα θεωρήσει πως με τη μεταρρύθμιση οδηγούμαστε σε εκδημοκρατισμό της παιδείας. Η πλειονότητα των μαθητών και των εκπαιδευτικών ήταν ευχαριστημένοι με την κατάργηση της καθαρεύουσας. Όμως υπήρξε αντίδραση για την κατάργηση της διδασκαλίας των Αρχαίων Ελληνικών, για τη διαίρεση σε Γυμνάσιο και Λύκειο και την αύξηση της υποχρεωτικής εκπαίδευσης. Όλοι πίστευαν πως το επίπεδο γνώσεων των μαθητών θα μειωνόταν. Γενικευμένη αντίδραση εξέφρασε και η ΕΔΑ, τόσο στο θέμα της γλώσσας όσο και ως προς τη διάρκεια της υποχρεωτικής εκπαίδευσης. Επιπλέον, κάποιοι άσκησαν κριτική και στην εισαγωγή της δημοτικής, για τον ίδιο λόγο αλλά και για την απομάκρυνση από τα θεμέλια του Ελληνοχριστιανικού πολιτισμού¹³.

Η αντίδραση της Εκκλησίας όμως δεν ήταν ενιαία. Ο ιερέας Πηρουνάκης, θεωρούσε σοφή την στροφή στη δημοτική καθώς έτσι θα απλοποιούνταν και τα ιερά βιβλία και αυτό θα έκανε μόνο καλό¹⁴. Όμως, η Ιερά Σύνοδος χαρακτήρισε τον Ε. Παπανούτσο ότι ήταν άθεος, χρησιμοποιώντας αποσπάσματα του έργου του, διαστρεβλώνοντας τα¹⁵.

11 Μπουζάκης, «Η εκπαιδευτική Μεταρρύθμιση του 1964-1965», 233

12 Στο ίδιο, 233-4, Μπουζάκης, *Νεοελληνική Εκπαίδευση*, 106, Νούτσος, *Προγράμματα Μέσης Εκπαίδευσης*, 282 και Χατζηστεφανίδης, *Ιστορία της Νεοελληνικής Εκπαίδευσης (1821-1986)*, σελ. 302.

13 Κυπριανός, *Συγκριτική Ιστορία της Ελληνικής Εκπαίδευσης*, 278, Μπουζάκης, *Νεοελληνική Εκπαίδευση*, 106-107 και Τερζής, *Μελέτη της εκπαίδευσης του νεοελληνισμού*, 342 και Χατζηστεφανίδης, *Ιστορία της Νεοελληνικής Εκπαίδευσης (1821-1986)*, 304.

14 Μπουζάκης, *Νεοελληνική Εκπαίδευση*, 107.

15 Μπουζάκης, «Η εκπαιδευτική Μεταρρύθμιση του 1964-1965», 234.

Οι πολιτικές εξελίξεις και ειδικότερα η πολιτική κρίση το 1965 δεν επέτρεψαν την εφαρμογή της μεταρρύθμισης. Ήθελαν να πολτοποιήσουν το βιβλίο Ιστορίας της Β΄ Γυμνασίου. Όλη αυτή η αντίδραση έφερε την ακύρωση και την κατάργηση της μεταρρύθμισης, και μία από τις διατάξεις που κατήργησε σήμαινε την άμεση επιστροφή των ετών φοίτησης στις παιδαγωγικές ακαδημίες στα 2 έτη¹⁶. Η Δικτατορία έσπευσε να καταργήσει οτιδήποτε προοδευτικό θεωρούσε, εκτός από τη δωρεάν παιδεία.

Ο Δρόμος προς τη Δικτατορία

Παρόλο που ο Γ. Παπανδρέου προσπάθησε με το ΝΔ 4379/64 να κάνει την πολυπόθητη εκπαιδευτική μεταρρύθμιση, τον σταμάτησαν οι πολιτικές εξελίξεις. Η Μεταρρύθμιση του 1964 όμως είχε ακυρωθεί πολύ πριν την Δικτατορία¹⁷.

Η πολιτική κρίση που ξέσπασε, ακούει στο όνομα «Ιουλιανά 1965». Τον Ιούλιο του 1965, μια πλειάδα βουλευτών του κυβερνόντος κόμματος απέσυραν τη στήριξή τους στην Ένωση Κέντρου και έτσι η κυβέρνηση του Γεωργίου Παπανδρέου έπεσε. Ο βασιλιάς έδινε εντολές σχηματισμού κυβέρνησης σε διάφορους βουλευτές, όμως επειδή ο σχηματισμός κυβέρνησης εξαρτιόταν από την Ε.Ρ.Ε., στην αρχή δεν μπορούσαν να καταλήξουν σε συμφωνία. Αργότερα όμως, ανέλαβε Πρωθυπουργός ο Στέφανος Στεφανόπουλος με Υπουργό Παιδείας τον Στυλιανό Αλαμανή, υπέρμαχο της Μεταρρύθμισης, κάτι με το οποίο διαφωνούσε η Ε.Ρ.Ε.. Στήριξη όμως υπήρχε και από τις οργανώσεις των εκπαιδευτικών ΔΟΕ και ΟΛΜΕ. Όμως η γενικότερη και γενικευμένη πολιτική κρίση που είχε ξεσπάσει ώθησαν τις κυβερνήσεις μετά τα Ιουλιανά σε απραξία και ανέκοψαν τη φόρα της Μεταρρύθμισης¹⁸.

Το πρώτο πράγμα το οποίο κατέστη σαφές ότι ήθελε να επιβάλλει η Δικτατορία ήταν ο κοινωνικός έλεγχος. Οι ελευθερίες του λαού έπρεπε να περιοριστούν στο ελάχιστο. Το δικτατορικό καθεστώς έδειξε τις προθέσεις του με το «καλημέρα» καθώς προέβη

16 Δημαράς, *Ιστορία της νεοελληνικής εκπαίδευσης*, 243, και Τερζής, *Μελέτη της εκπαίδευσης του νεοελληνισμού*, 343.

17 Δημαράς, *Ιστορία της νεοελληνικής εκπαίδευσης*, 243, , Νούτσος, *Προγράμματα Μέσης Εκπαίδευσης*, 283.

18 Μπουζάκης, «Η εκπαιδευτική Μεταρρύθμιση του 1964-1965», 237, και Χατζηστεφανίδης, *Ιστορία της Νεοελληνικής Εκπαίδευσης (1821-1986)*, 304.

σε χιλιάδες συλλήψεις, ανάμεσά τους ο Πρωθυπουργός και μέλη της τελευταίας κυβέρνησης, όλα αυτά την 21^η Απριλίου 1967¹⁹.

Ένας άλλος τρόπος επιβολής κοινωνικού ελέγχου είναι η «φίμωση», δηλαδή ο έλεγχος του Τύπου. Οτιδήποτε έβλεπε το φως της δημοσιότητας επιβαλλόταν να είναι φιλτραρισμένο. Οτιδήποτε είχε να κάνει με τη δημοσίευση πληροφοριών ήταν απαγορευμένο και το καθεστώς, σύμφωνα με ένα νόμο «περί κατάστασης πολιορκίας» του 1912, θεωρούσε πως είχε τη δυνατότητα να επιβληθεί κλείνοντας το μέσο. Η Δικτατορία ήθελε να φαίνεται νόμιμη, πάση θυσία²⁰.

Η εμμονή της δικτατορίας στη νομιμοποίηση της την οδήγησε σε διάφορες αποφάσεις. Προβλήθηκε ο κομμουνιστικός κίνδυνος, δηλαδή ότι ο κομμουνισμός ήταν ένα μόρφωμα που απειλούσε το κράτος. Οι πραξικοπηματίες προσανατολίζονται στην υιοθέτηση της αντικομμουνιστικής ιδεολογίας του μετεμφυλιακού κράτους ως κυρίαρχης ιδεολογίας τους. Προβάλλεται το ελληνοχριστιανικό ιδεώδες και η επιστροφή στην αρχαιότητα ως αντιπαράθεση προς την εκσυγχρονιστική εξευρωπαϊστική ιδέα των κυβερνήσεων της κοινοβουλευτικής περιόδου. Η εκπαιδευτική πολιτική της Ε.Κ. επιβάλλεται να τροποποιηθεί επείγοντως. Μέσω της παιδείας λοιπόν το καθεστώς ήθελε να περάσει τις αξίες του Ελληνοχριστιανικού ιδεώδους²¹.

Ένας ακόμα τρόπος με τον οποίο η δικτατορία ήθελε να εφαρμόσει τον κοινωνικό έλεγχο ήταν οι νόμοι. Αυτό συνέβη σε πολλούς τομείς, όπως η δημόσια διοίκηση, αλλά και στην Παιδεία. Με αυτόν τον τρόπο, και θα ήταν πλέον νόμιμη, και θα κατάφερνε να περάσει όσα ήθελε²².

Εκπαιδευτικοί και εκπαιδευτική πολιτική

Το Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων ασκούσε συνεχώς πιέσεις στους εκπαιδευτικούς για να επιτελέσουν το νέο έργο που τους είχε ανατεθεί. Στόχος ήταν ο κοινωνικός έλεγχος αλλά και η δημιουργία ενός πολίτη πρώτα απ' όλα Έλληνα και καλό Χριστιανό. Έτσι το βάρος έπεσε στους φιλόλογους και τους θεολόγους. Τα

19 Νίκος Αλιβιζάτος, *Οι Πολιτικοί Θεσμοί σε Κρίση (1922-1974), Όψεις της ελληνικής εμπειρίας*. Αθήνα: Θεμέλιο, 1995, 603.

20 Στο ίδιο, 611.

21 Μαρία Αδάμου, *Το εκπαιδευτικό Σύστημα στην Υπηρεσία του Εθνικού Κράτους: Η ελληνική περίπτωση «1950-1976»*, Αθήνα: Παπαζήση, 2002, 252-253.

22 Αλιβιζάτος, *Οι πολιτικοί θεσμοί σε κρίση*, 616.

φιλολογικά μαθήματα ήταν πολύ σημαντικά για την προπαγάνδα και τη διαμόρφωση υψηλών φρονημάτων. Η Ιστορία, τα Αρχαία Ελληνικά και η Αγωγή του Πολίτη ήταν τα σημαντικότερα όπλα στην εθνικιστική φαρέτρα του ΥΠ.Ε.Π.Θ.²³.

Το ιδεώδες του Ελληνοχριστιανικού πολιτισμού επέβαλλε τη χρήση της καθαρεύουσας στην εκπαίδευση. Ήταν επίσης επιτακτική η στροφή στη μελέτη των κλασικών σπουδών. Η πολιτική του 1967 ήταν αντιαναπτυξιακή και αντιφιλελεύθερη, χωρίς να αφήνει στον εκπαιδευτικό καμία πρωτοβουλία ή ελευθερία²⁴.

Το ΥΠ.Ε.Π.Θ. ασκούσε έλεγχο σε όλα τα διδασκόμενα μαθήματα. Συγκεκριμένα, οι περισσότερες παρεμβάσεις έγιναν στα μαθήματα της Ιστορίας, της Φιλοσοφίας, της Αγωγής του Πολίτη και των Αρχαίων Ελληνικών. Ειδικότερα, είχαν καθοριστεί επακριβώς ποια κείμενα της Αρχαίας Ελληνικής Γραμματείας θα έπρεπε να διδαχτούν στους μαθητές, χωρίς δικαίωμα επιλογής από τους καθηγητές. Τα Αρχαία Ελληνικά θεωρούνταν το πιο σημαντικό μάθημα, μαζί με τα Θρησκευτικά. Το σχολείο λειτουργούσε ως φορέας πολιτικής κοινωνικοποίησης και πολιτικής-φρονηματικής διαπαιδαγώγησης. Οτιδήποτε εξωσχολικό δαιμονοποιήθηκε. Ο σεβασμός, ο εθνικός φρονηματισμός και το ελληνοχριστιανικό ιδεώδες υπενθυμιζόταν συχνά από τις τάξεις του Υπουργείου²⁵. Μέσα σε αυτό το κλίμα εκφοβισμού, οι εκπαιδευτικοί μετατράπηκαν από φορείς γνώσεις σε φορείς προπαγάνδας και οι μαθητές από δέκτες γνώσης σε μηχανές συνεχούς μελέτης. Το σύστημα τους έθετε σε συνεχή επαγρύπνηση²⁶.

Νέα Νομοθεσία- Οι Αναγκαστικοί Νόμοι

Το χτίσιμο του ελληνικού και χριστιανικού ιδεώδους δεν έγινε από τη μια μέρα στην άλλη, παρόλο που η Δικτατορία το προσπάθησε. Για να επιβάλλει τους νόμους της όσο πιο γρήγορα μπορούσε, εξέδωσε σε πολύ σύντομο χρονικό διάστημα σωρεία Αναγκαστικών Νόμων. Στόχος τους ήταν η κατάργηση της Μεταρρύθμισης του 1964 και η επιστροφή σε έναν αναχρονιστικό προσανατολισμό της εκπαίδευσης και συντηρητικές εκπαιδευτικές μεθόδους, αλλά και ο κοινωνικός έλεγχος. Πριν από αυτούς όμως εκδόθηκαν τηλεγραφικές διαταγές και εγκύκλιοι, με άμεση ισχύ.

23 Σταύρος Χρόνης, *Διδακτική Πράξη και Κοινωνικός Έλεγχος*, Αθήνα: Εκδοτικός Όμιλος Συγγραφέων Καθηγητών, 1993, 159-160.

24 Αδάμου, *Το εκπαιδευτικό Σύστημα στην Υπηρεσία του Εθνικού Κράτους*, 256-7.

25 Σταύρος Χρόνης, *Διδακτική Πράξη και Κοινωνικός Έλεγχος*, 159-162.

26 Στο ίδιο, 166-168.

Το Υπουργείο Παιδείας έστειλε σε όλα τα Γυμνάσια την τηλεγραφική διαταγή 60135/5 Μαΐου 1967, προκειμένου να καταργηθεί άμεσα το μάθημα «Στοιχεία Δημοκρατικού Πολιτεύματος»²⁷. Στην διδακτική ώρα που μένει κενή, οι καθηγητές θα έπρεπε να εμφυσήσουν στους μαθητές «το νόημα και τους σκοπούς της Επανάστασης, η οποία είναι ελληνική και δεν θα στρέφεται εναντίον των Εθνικών κομμάτων». Ελλείψει εγχειριδίων, επειδή η σχολική χρονιά έφτανε στο τέλος της, κάθε καθηγητής έπρεπε να επιδείξει καλές ικανότητες αυτοσχεδιασμού για τη διδασκαλία²⁸. Άλλωστε, το ίδιο το καθεστώς θεωρούσε πως απαλλάχτηκε από τον κομμουνισμό²⁹.

Λίγες μέρες αργότερα, στις 13 Μαΐου, η Δικτατορία προσπάθησε να «ελέγξει» διδάσκοντες και διδασκόμενους, στέλνοντας εγκύκλιο στα σχολεία, με ρυθμίσεις τόσο για την ενδοσχολική όσο και την εξωσχολική ζωή των μαθητών και των καθηγητών. Η εγκύκλιος αφορούσε τη συμπεριφορά, κυρίως των νέων και την καλλιέργεια Εθνικής και Χριστιανικής συνείδησης. Γι' αυτόν τον λόγο, στην εγκύκλιο αναφερόταν η διατήρηση της επιμελούς εμφάνισης των νέων με συνέπειες στους ανυπάκουους. Για την στροφή προς τον Χριστιανισμό, οριζόταν υποχρεωτικός εκκλησιασμός κάθε Κυριακή³⁰. Θέλοντας να προβληθεί και το Ελληνικό ιδεώδες η Δικτατορία θεώρησε σκόπιμο να αυξηθούν οι ώρες διδασκαλίας των Αρχαίων Ελληνικών και να ενταθεί η διδασκαλία της Γυμναστικής³¹.

Είναι άξιος αναφοράς ο Αναγκαστικός Νόμος 4/1967, αν και δεν αναφέρεται στην Παιδεία. Αρκετοί δημόσιοι υπάλληλοι παύθηκαν από τα καθήκοντά τους, ανάμεσα τους 35 εκπαιδευτικοί της Μέσης Εκπαίδευσης. Αργότερα οι διώξεις θα συνεχιστούν και θα λάβουν θεσμικό χαρακτήρα³².

27 Αλέξης Δημαράς, *Η μεταρρύθμιση που δεν έγινε, 1895-1967*, 2 τόμ. Αθήνα: Το Βήμα, 2017, 292, Σπύρος Ευαγγελόπουλος, *Η Ελληνική Εκπαίδευση, τ. Β, 20^{ος} Αιώνας*, Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα, 1999, 122, Τριαντάφυλλος Β. Δούκας, «Το Σχολείο κατά την Εποχή της Δικτατορίας (1967-1974)», στο *Πανόραμα Ιστορίας της Εκπαίδευσης τ. Β'*, επιμέλεια Σήφης Μπουζάκης, Αθήνα: Gutenberg, 2011, 241-252, και Χρόνης, *Διδακτική Πράξη και Κοινωνικός Έλεγχος*, εξώφυλλο.

28 Δούκας, «Η Πρωτοβάθμια και η Δευτεροβάθμια Γενική και Επαγγελματική Εκπαίδευση», 137.

29 Στο ίδιο, 147.

30 Δημαράς, *Η μεταρρύθμιση που δεν έγινε*, 292 και Δούκας, «Η Πρωτοβάθμια και η Δευτεροβάθμια Γενική και Επαγγελματική Εκπαίδευση», 138-141.

31 Ανέστης Γιαννακόπουλος και Ευάγγελος Αλμπανίδης, «Η Φυσική Αγωγή (Γυμναστική) κατά τη διάρκεια της δικτατορίας (1967-1974)» στο, *Εκπαίδευση: Κρίσεις και Πόλεμοι*, επιμέλεια Αθανάσιος Καραφύλλης και Ιωάννης Ταταρίδης, Θεσσαλονίκη: Τζιόλα, 2020, 140-155, 145.

32 Αναγκαστικός Νόμος 4/1967 «Περί αποκαταστάσεως ευρυθμίας εις την λειτουργίαν των Δημοσίων Υπηρεσιών και Νομικών Προσώπων Δημοσίου Δικαίου» ΦΕΚ 67/Α/10-5-1967 στο Ευστρατία Μόττα, Χρήστος Τουρτούρας και Ιφιγένεια Βαμβακίδου, «Επιθεωρητισμός και Εκθέσεις Αξιολόγησης: Μηχανισμός καταστολής και ηθικού φρονηματισμού Νηπιαγωγών και Δασκάλων στη

Ο πρώτος από τους Νόμους που αφορούσε την Παιδεία γενικότερα, είναι ο Α.Ν. 40/19-6-1967, με Υπουργό τον Κ. Καλαμποκιά. Εκείνος αφορούσε κυρίως την τριτοβάθμια εκπαίδευση. Προϋπόθεση εισαγωγής στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση ήταν οι εξετάσεις, αλλά και οι υποψήφιοι να έχουν υψηλό φρόνημα. Οι υποψήφιοι για την είσοδο στα Πανεπιστήμια πρώτα έκαναν αίτηση, η οποία εγκρίνονταν από τον εκάστοτε Λυκειάρχη και ύστερα οι υποψήφιοι περνούσαν από επιτροπές του Υπουργείου Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, στις οποίες συμμετείχαν ο Γενικός Επιθεωρητής κάθε περιφέρειας και δύο εκπαιδευτικοί. Ο Νόμος όριζε ότι το ποσοστό των επιτυχόντων δεν θα μπορούσε να υπερβεί το 50% των αιτούντων. Στην ουσία καταργήθηκε το Ακαδημαϊκό Απολυτήριο της Μεταρρύθμισης του 1964, το οποίο έδινε τη δυνατότητα εισαγωγής στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση σύμφωνα με τη σχολική επίδοση.³³

Ο επόμενος Αναγκαστικός Νόμος που αφορούσε την Παιδεία είναι ο Α.Ν. 59/24-6-1967. Με αυτόν καταργήθηκε άμεσα το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο «ως διαβρωτικός θεσμός» και ως θεσμός υποταγής της παιδείας σε μία πολιτική παράταξη. Ο ίδιος ο Υπουργός, ο Κ. Καλαμποκιάς, ο οποίος ήταν πρώην Εισαγγελέας του Αρείου Πάγου, δήλωσε πως ο θεσμός ήταν αποτυχημένος και πολυδάπανος και πως η ίδια η λέξη «Ινστιτούτο» δεν ήταν ελληνική³⁴.

Όπως προείπαμε, η δωρεάν παιδεία ήταν το μόνο που κράτησε η δικτατορία από την Μεταρρύθμιση του 1964 και έτσι έσπευσε να θεσπίσει τον Α.Ν. 96/1967 για διαμοιρασμό δωρεάν συγγραμμάτων στα Πανεπιστήμια. Η διαδικασία παραλαβής των συγγραμμάτων θα γινόταν με κουπόνια από τη γραμματεία. Ακόμα και οι σημειώσεις από τις διαλέξεις των καθηγητών μπορούσαν να διατεθούν στους φοιτητές αλλά σε συγκεκριμένες τιμές³⁵. Έτσι, στις 19 Σεπτεμβρίου 1967 ψηφίστηκε ο Αναγκαστικός Νόμος, «Περί οργάνωσης και διοικήσεως της Γενικής Εκπαιδευσεως και άλλων τινών

Δικτατορία (1967-1974)», στο, *Εκπαίδευση: Κρίσεις και Πόλεμοι*, επιμέλεια Αθανάσιος Καραφύλλης και Ιωάννης Ταταρίδης, Θεσσαλονίκη: Τζιόλα, 2020, 117-131, 120.

33 Αναγκαστικός Νόμος 40/1967 «Περί εισιτηρίων εξετάσεων δια τας Ανωτέρας και Ανωτάτας Σχολάς» ΦΕΚ 10/Α/21-6-1967 στο: Δημαράς, *Η μεταρρύθμιση που δεν έγινε*, 293.

34 Αναγκαστικός Νόμος 59/1967 «Περί καταργήσεως του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου» ΦΕΚ 110/Α/30-6-1967 στο: Δημαράς, *Η μεταρρύθμιση που δεν έγινε*, 294, και Δούκας, «Η Πρωτοβάθμια και η Δευτεροβάθμια Γενική και Επαγγελματική Εκπαίδευση», 142.

35 Αναγκαστικός Νόμος 96/1967 «Περί καθορισμού τρόπου δωρεάν διαθέσεως βιβλίων εις τους φοιτητάς και σπουδαστάς ανωτάτων εκπαιδευτικών ιδρυμάτων κατά το ακαδημαϊκόν έτος 1967-1968.» ΦΕΚ 140/Α/11-8-1967 στο: Δημαράς, *Η μεταρρύθμιση που δεν έγινε*, 295-96, και Δημαράς, *Ιστορία της νεοελληνικής εκπαίδευσης*, 245.

διατάξεων», ο 129/1967, ένας νόμος που σηματοδότησε την αρχή μιας καινούριας πολιτικής πορείας στην Παιδεία.

Οι απαρχές του επιθεωρητισμού στην εποχή της Δικτατορίας

α) Ο Αναγκαστικός Νόμος 129/1967

Με τον Αναγκαστικό Νόμο 129/19 Σεπτεμβρίου 1967 καταργήθηκαν συλλήβδην όλες οι διατάξεις της Μεταρρύθμισης του 1964. Αυτός ο Νόμος έδειξε την πραγματική πολιτική που ήθελε να χαράξει και να εφαρμόσει η Δικτατορία. Εκτός από τις γενικές διατάξεις που αφορούσαν τη γλώσσα, τα μαθήματα και αλλαγές στην Τριτοβάθμια, από το άρθρο 17 και έπειτα βλέπουμε ότι συστάθηκαν γνωμοδοτικά Συμβούλια και θα έλεγε κανείς, πως έχουμε μια εισαγωγή σε ένα γενικότερο πνεύμα επιθεωρητισμού. Ο τελευταίος αυτός νόμος έμελλε να αλλάξει το εκπαιδευτικό -και όχι μόνο- τοπίο.

Αυτοί που ασχολήθηκαν με το νομοσχέδιο ήταν οι μετέπειτα Υπουργοί Παιδείας Κ. Καλαμποκιάς και Θ. Παπακωνσταντίνου. Υπήρχε μία τάση στο να επιστρέψει η Παιδεία στην εποχή προ της Μεταρρύθμισης. Έτσι, η Μέση Εκπαίδευση θα περιείχε έξι τάξεις, και όχι τρεις στο Γυμνάσιο και τρεις στο Λύκειο. Μετατράπηκε σε ενιαίου τύπου σχολείο και ονομάστηκε Εξατάξιο Γυμνάσιο. Όμως επειδή άλλαξε η υποχρεωτική εκπαίδευση σε εξαετής, αφορώντας μόνο το Δημοτικό, η εισαγωγή στο Γυμνάσιο θα γινόταν με εξετάσεις³⁶.

Η φοίτηση σε όλες τις βαθμίδες θα ήταν δωρεάν, με κρατική ενίσχυση και παροχή υποτροφιών όπου χρειάζεται. Τα εκπαιδευτικά τέλη καταργήθηκαν. Το διδακτικό υλικό επίσης θα ήταν δωρεάν, καθώς θα τυπώνονται τα βιβλία από τον Οργανισμό Εκδόσεως Διδακτικού Βιβλίου και θα μοιράζονται χωρίς αντίτιμο στους μαθητές. Το σχολείο χρειαζόταν καινούρια βιβλία καθώς απαγορεύτηκε η χρήση των βιβλίων της Μεταρρύθμισης. Όμως από τη δωρεάν παιδεία αποφάσισαν να καταργήσουν τα μαθητικά συσσίτια καθώς η ποιότητα τροφής ήταν κακή, οι υποδομές επίσης ήταν ελλιπείς, οι συμμετέχοντες εξέφραζαν εφήμερες εντυπώσεις και οι εκπαιδευτικοί θα μετατρέπονταν σε μάγεις, υποβαθμίζοντας τον ρόλο τους.

Η γλώσσα διδασκαλίας αλλάζει, ενώ στην Πρώτη, στη Δευτέρα και στην Τρίτη Δημοτικού στα παιδιά διδάσκεται η απλή γλώσσα, στο υπόλοιπο Δημοτικό αλλά και

36 Δημαράς, *Η μεταρρύθμιση που δεν έγινε*, 296-297, και Νούτσος, *Προγράμματα Μέσης Εκπαίδευσης*, 284.

στο Γυμνάσιο η γλώσσα διδασκαλίας είναι η Καθαρεύουσα. Μάλιστα, από την Α' Γυμνασίου τα παιδιά θα έρχονται σε επαφή και με την αττική διάλεκτο μέσω των συγγραφέων. Από τη Δ' Γυμνασίου και ύστερα θα γινόταν η εμβάθυνση σε γραμματική και συντακτικό. Η άλλη μεγάλη αλλαγή ήταν ότι από τη Δ' Γυμνασίου οι μαθητές θα χωρίζονταν σε δύο κατευθύνσεις, σε Θεωρητική και Θετική, ανάλογα με τα ενδιαφέροντά τους, κάτι που ίσχυε ως τότε για την τελευταία τάξη του Λυκείου.

Μία από τις αλλαγές που έφερε ο Α.Ν. 129/1967 στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση είναι η μείωση της φοίτησης στις Παιδαγωγικές Ακαδημίες από τρία σε δύο χρόνια. Αξίζει να σημειωθεί πως οι φοιτητές που διένυαν το τρίτο έτος σπουδών, πήραν πτυχίο αμέσως, και έμειναν στην ιστορία ως δυομισάρηδες³⁷. Παράλληλα, καταργήθηκε το Ακαδημαϊκό Απολυτήριο και επισήμως, καθώς η κατάργηση του υπονοήθηκε από τον προηγούμενο Αναγκαστικό Νόμο, και έτσι η εισαγωγή στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση γίνεται μόνο με εξετάσεις. Τέλος, ιδρύονται δύο Πανεπιστήμια, το Πανεπιστήμιο Πατρών και το Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων³⁸.

Σε αντικατάσταση του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου και σύμφωνα με το άρθρο 17 παράγραφος 1 του παραπάνω νόμου ιδρύθηκαν τα ακόλουθα συμβούλια:

- α) το Ανώτατο Διοικητικό Συμβούλιο Εκπαίδευσης αποτελούμενο από 5 μέλη
- β) το Ανώτατο Γνωμοδοτικό Συμβούλιο Εκπαίδευσης αποτελούμενο από πέντε μέλη
- γ) το Ανώτατο Συμβούλιο Επαγγελματικής Εκπαίδευσης αποτελούμενο από τρία μέλη
- δ) τα μέλη των τριών συμβουλίων αποτελούσαν ένα ανώτερο όργανο, το Ανώτατο Εκπαιδευτικό Συμβούλιο (Α.Ε.Σ.)³⁹.

Τα μέλη του καταργηθέντος Παιδαγωγικού Ινστιτούτου, το οποίο λειτουργούσε ως εκπαιδευτικό συμβούλιο, γύρισαν στις προηγούμενες οργανικές τους θέσεις.

37 Δημαράς, *Ιστορία της νεοελληνικής εκπαίδευσης*, 244, και Δούκας, «Η Πρωτοβάθμια και η Δευτεροβάθμια Γενική και Επαγγελματική Εκπαίδευση», 150.

38 Δημαράς, *Ιστορία της νεοελληνικής εκπαίδευσης*, 246, Δημαράς, *Η μεταρρύθμιση που δεν έγινε*, 298.

39 Δημαράς, *Η μεταρρύθμιση που δεν έγινε*, 298-299, Δούκας, «Η Πρωτοβάθμια και η Δευτεροβάθμια Γενική και Επαγγελματική Εκπαίδευση», 150-2, Ευαγγελόπουλος, *Η Ελληνική Εκπαίδευση*, 166, Μότα, κ.α., «Επιθεωρητισμός και Εκθέσεις Αξιολόγησης», 120 και Χρήστος Τζήκας, «Ιστορία της Οργάνωσης και Διοίκησης της Γενικής εκπαίδευσης στην Ελλάδα (1834-2000)», στο *Πανόραμα Ιστορίας της Εκπαίδευσης τ. Β'*, επιμέλεια Σήφης Μπουζάκης, Αθήνα: Gutenberg, 2011, 709-734, 728.

Ο στόχος της Δικτατορίας ήταν ο φρονηματισμός, η υπακοή και η μύηση στα χριστιανικά ιδεώδη. Η επέμβασή τους ήταν σαρωτική, σε όλες τις εκπαιδευτικές βαθμίδες, με την εξουσία πανταχού παρούσα. Η εκκλησία επίσης ήταν πάντα εκεί καθώς έπαιζε ρόλο στην κοινωνικοποίηση και τη διαπαιδαγώγηση των μαθητών.

Ο Α.Ν. 129 έκανε σαφείς τις "αναμορφωτικές" προθέσεις των στρατοκρατών. Με το νόμο αυτό κατοχυρώθηκε η χρήση της καθαρεύουσας ως γλώσσας της εκπαίδευσης αλλά επίσης ο ελληνοχριστιανικός πολιτισμός έγινε ο βασικός σκοπός της γενικής εκπαίδευσης. Η εκπαίδευση επαναφέρεται σε παλιές συντηρητικές μεθόδους. Οι κλασσικές σπουδές έγιναν εκπαιδευτικός μονόδρομος και το εκπαιδευτικό σύστημα μετατράπηκε σε κάτι τελειώς ξένο ως προς τις ανάγκες της χώρας σε συνδυασμό με τις διεθνείς εξελίξεις⁴⁰.

β) Επιθεωρητισμός στην πράξη

Ο θεσμός του επιθεωρητή δεν ήταν κάτι καινούριο στην εκπαίδευση, όμως, με την έλευση της Δικτατορίας άλλαξαν τα κριτήρια επιλογής των επιθεωρητών. Έπρεπε να είναι άτομα πιστά στο καθεστώς, να έχουν πιστοποιητικό «υγιών κοινωνικών φρονημάτων». Όσον αφορά τους δασκάλους, το πτυχίο τους και το «πιστοποιητικό» ήταν αρκετό για να γίνουν επιθεωρητές στην Πρωτοβάθμια⁴¹.

Οι επιθεωρητές έμπαιναν στις τάξεις και παρακολουθούσαν τους δασκάλους ως προς τον τρόπο που έκαναν μάθημα και κατάρτιζαν «Εκθέσεις Υπηρεσιακής Ικανότητας». Εκτός από την ικανότητα τους για να εκπαιδεύουν τους μαθητές, κρίνονταν και για τα καθήκοντά τους, τα υπηρεσιακά, τα ειδικά καθήκοντα που είχαν καθώς έπρεπε να έχουν συγκεκριμένη συμπεριφορά, εντός και εκτός σχολείου. Αν οι εκθέσεις αυτές είχαν άσχημα αποτελέσματα τότε αυτό σήμαινε δυσμενή μετάθεση, μερική ή ολική παύση καθηκόντων και επαγγελματική στασιμότητα⁴². Στην πράξη όμως δεν αναφέρονται απολύσεις, παρά μόνο επαγγελματική στασιμότητα. Οι διορισμένοι εκπαιδευτικοί είχαν έναν βαθμό που τους συνόδευε, συνήθως οι νεοδιόριστοι ξεκινούσαν από τον 8^ο βαθμό και βαθμιαία προάγονταν στον 7^ο κ. εξ.. Ο φόβος της απόλυσης όμως ήταν πραγματικός. Αδιευκρίνιστος παραμένει ο τελικός αριθμός των απολυθέντων δημοσίων υπαλλήλων, ωστόσο σύμφωνα με ενδεικτικές πληροφορίες

40 Αδάμου, *Το εκπαιδευτικό Σύστημα στην Υπηρεσία του Εθνικού Κράτους*, 255-6

41 Μότα, κ.α., «Επιθεωρητισμός και Εκθέσεις Αξιολόγησης», 121 και Δούκας, «Η Πρωτοβάθμια και η Δευτεροβάθμια Γενική και Επαγγελματική Εκπαίδευση», 144.

42 Μότα κ.α. «Επιθεωρητισμός και Εκθέσεις Αξιολόγησης», 121.

από επίσημες πηγές, κατά τη διάρκεια του πρώτου τριμήνου αποχώρησαν από την υπηρεσία 572 δημόσιοι υπάλληλοι με απόλυση ή «παραίτηση»⁴³. Η ανάγκη ύπαρξης του θεσμού του Επιθεωρητή έφερε πολλές προαγωγές καθηγητών σε αυτή τη θέση με αυτό το Νομοθετικό Διάταγμα⁴⁴.

Σύνταγμα 1968

Η επείγουσα νομοθετική φρενίτιδα Αναγκαστικών Νόμων ολοκληρώθηκε το φθινόπωρο του 1967. Ο τελευταίος νόμος ήταν αυτός που καθόρισε το αρχικό σχέδιο του Συντάγματος, καθώς βλέπουμε άρθρα του μέσα στο προσχέδιο. Μετά την αποτυχία του Βασιλέως Κωνσταντίνου να ανατρέψει τους Συνταγματάρχες, στο τέλος του 1967, άρχισαν οι πρώτες συζητήσεις και κάποιες προσπάθειες για την ψήφιση και εφαρμογή Συντάγματος, τόσο για την νομιμοποίηση όλων αυτών που είχαν γίνει στην Παιδεία, όσο και για λοιπά ζητήματα⁴⁵.

Το Σύνταγμα ψηφίστηκε το 1968 επί υπουργίας Θεοφύλακτου Παπακωνσταντίνου. Στις συζητήσεις πριν και μετά, δεν υιοθετήθηκε τίποτα καινούργιο από όσα είχαν θεσπιστεί μέχρι τότε. Το τελικό κείμενο του Συντάγματος προέκυψε μετά από ατέλειωτες συζητήσεις και αντιπαραθέσεις, οι περισσότερες εκ των οποίων αφορούσαν τον χώρο της εκπαίδευσης. Εξαιτίας της φύσης του Συντάγματος αυτού, οι αντιπαραθέσεις έγιναν γνωστές πολύ αργότερα. Επρόκειτο για αντιπαραθέσεις που αφορούσαν σχεδόν όλα τα μέλη του υπουργικού συμβουλίου⁴⁶. Ο τότε Υπουργός Παιδείας, ήταν εκείνος που επιμελήθηκε το τελικό κείμενο του Συντάγματος σε όλους τους τομείς, όχι μόνο για τα ζητήματα της Παιδείας. Πριν την υπογραφή του κειμένου, προηγήθηκαν αρκετές συζητήσεις, οι περισσότερες εκ των οποίων αφορούσαν τον χώρο της εκπαίδευσης⁴⁷. Στο συνταγματικό κείμενο έγινε προσπάθεια νομιμοποίησης, δηλαδή τερματισμού της μέχρι τότε «ανομίας» της Δικτατορίας. Έχουμε ήδη αναφερθεί στην «εμμονή» της Δικτατορίας με τη νομιμότητα. Με το σύνταγμα καταργήθηκε η μοναρχία αλλά γίνεται ξεκάθαρη μία τάση προς τη εποπτεία και τον

⁴³ Αλιβιζάτος, *Οι πολιτικοί θεσμοί σε κρίση*, 620.

⁴⁴ Ευαγγελόπουλος, *Η Ελληνική Εκπαίδευση*, 168.

⁴⁵ Αλιβιζάτος, *Οι πολιτικοί θεσμοί σε κρίση*, 279

⁴⁶ Δούκας, «Η Πρωτοβάθμια και η Δευτεροβάθμια Γενική και Επαγγελματική Εκπαίδευση», 171

⁴⁷ Αλιβιζάτος, *Οι πολιτικοί θεσμοί σε κρίση*, 279-280.

επιθεωρητισμό⁴⁸. Ο σκοπός της εκπαίδευσης ήταν ο ίδιος με εκείνον του συντάγματος του 1952, δηλαδή έγινε απόπειρα για στροφή της εκπαίδευσης προς το παρελθόν⁴⁹.

Έτσι, η πρώτη απόπειρα για Σύνταγμα, μετά την επιβολή της Δικτατορίας, έγινε στις 23 Δεκεμβρίου του 1967. Έγινε αμέσως μετά την αποτυχημένη ανατροπή της Δικτατορίας από τον τότε Βασιλιά της Ελλάδας, τον Κωνσταντίνο. Μετά από αυτό, ο Βασιλιάς αναχώρησε για το εξωτερικό⁵⁰. Οι εργασίες για την κατάργηση του Συντάγματος του 1952 είχαν ήδη ξεκινήσει από τον Ιούλιο του 1967, από μία επιτροπή υπό τον Χαρίλαο Μητρέλια, επίτιμο πρόεδρο του Συμβουλίου της Επικρατείας, όμως αυτή η προσπάθεια δεν ευδοκίμησε καθώς θεωρήθηκε πως δεν υπήρχε χρόνος για επεξεργασία του κειμένου. Πρόκειται για το πρώτο συνταγματικό κείμενο το οποίο ήταν κήμα μιας μη δημοκρατικά εκλεγμένης κυβέρνησης⁵¹.

Ο Υπουργός Παιδείας το είχε χαρακτηρίσει ως το «σύνταγμα της Επανάστασης». Κάτι τέτοιο είχε κάνει και με το σύνταγμα της Γαλλίας μετά τη Γαλλική Επανάσταση, ως προσπάθεια νομιμοποίησης. Το σύνταγμα αυτό ήταν προσανατολισμένο κυρίως προς την τριτοβάθμια εκπαίδευση, αλλά θεσμοθετήθηκαν ή έγινε προσπάθεια για θεσμοθέτηση και άλλων ζητημάτων.

Στο αρχικό σχέδιο του Συντάγματος είχαν συμπεριληφθεί διατάξεις που θα καθόριζαν ότι η επίσημη γλώσσα του κράτους και της εκπαίδευσης θα ήταν η ελληνική, το κράτος θα εμφυσούσε στους μαθητές και τους πολίτες τις αξίες του ελληνοχριστιανικού πολιτισμού⁵², θα καθιερωνόταν η εννιάχρονη υποχρεωτική εκπαίδευση όπως ορίστηκε με τον Αναγκαστικό Νόμο 129/1967 και ότι οι καθηγητές Πανεπιστημίου θα ορίζονταν ως δημόσιοι υπάλληλοι επειδή τα Πανεπιστήμια ως δημόσια που ήταν, ανήκαν στο κράτος⁵³.

Μία ακόμα διάταξη που συζητήθηκε τότε ήταν ότι ο καθένας θα μπορούσε να ιδρύσει ιδιωτικά σχολεία, στοιχειώδους, μέσης ακόμα και ανώτατης Εκπαίδευσης, αρκεί τα

48 Νίκος Ε. Παπαδάκης, *Η Παλίμψηστη Εξουσία*, Αθήνα: Gutenberg, 2004, 293.

49 Ελένη Καραμανώλη, «Η διάπλαση της εθνικής συνείδησης και ταυτότητας στα εγχειρίδια Ιστορίας των Α' και Γ' τάξεων του Γυμνασίου την περίοδο της στρατιωτικής δικτατορίας 1967-1974» στο, *Εκπαίδευση: Κρίσεις και Πόλεμοι*, επιμέλεια Αθανάσιος Καραφύλλης και Ιωάννης Ταταρίδης, Θεσσαλονίκη: Τζιόλα, 2020, 132-139, 134.

50 Αλιβιζάτος, *Οι πολιτικοί θεσμοί σε κρίση*, 278-280.

51 Δούκας, «Η Πρωτοβάθμια και η Δευτεροβάθμια Γενική και Επαγγελματική Εκπαίδευση», 173.

52 Νίκος Ε. Παπαδάκης, *Η Παλίμψηστη Εξουσία*, Αθήνα: Gutenberg, 2004, 293

53 Δούκας, «Η Πρωτοβάθμια και η Δευτεροβάθμια Γενική και Επαγγελματική Εκπαίδευση», 175 και Δημαράς, *Η μεταρρύθμιση που δεν έγινε*, 311.

σχολεία να λειτουργούν σύμφωνα με το Σύνταγμα και τους Νόμους. Το ίδιο θα ίσχυε και για τους εργαζόμενους, σε εκείνα τα σχολεία, οι οποίοι θα έπρεπε να έχουν τα ηθικά και λοιπά προσόντα. Τέλος, όλοι οι άποροι σπουδαστές θα έπρεπε να στηρίζονται από το κράτος.

Ο Γ. Παπαδόπουλος μαζί με τον Ν. Μακαρέζο είχαν αντιδράσει στην εννιάχρονη υποχρεωτική εκπαίδευση λόγω υψηλού κόστους εξαιτίας της δωρεάν παιδείας που είχαν ήδη θεσμοθετήσει. Έτσι προτάθηκε η μείωση της υποχρεωτικής εκπαίδευσης στα έξι χρόνια, με προϋποθέσεις. Η συζήτηση στράφηκε στην ίδρυση ιδιωτικών Πανεπιστημίων, με τον Γ. Παπαδόπουλο να εκφράζει πάλι αντίρρηση λέγοντας πως η χώρα μας είχε ισάξιο αριθμό φοιτητών με χώρες της Ευρώπης όπως η Ελλάδα και ότι θα προκαλούνταν σύγχυση⁵⁴.

Αρκετή συζήτηση υπήρξε και γύρω από την διαφύλαξη του Ελληνοχριστιανικού Πολιτισμού στην Παιδεία καθώς ο τότε Υπουργός Εξωτερικών Π. Πιπινέλης θεωρούσε τις έννοιες ελληνικός και χριστιανικός ως αντίθετες όμως όλοι οι άλλοι Υπουργοί και κυβερνώντες (Ι. Τριανταφυλλόπουλος, Στ. Παττακός και Γ. Παπαδόπουλος) υποστήριζαν και τις δύο έννοιες ως αξίες της Παιδείας και ακριβώς με αυτόν τον τρόπο πέρασαν και στο Σύνταγμα.

Το Εθνικό Συμβούλιο Παιδείας θεσμοθετήθηκε προς αντικατάσταση του αναρμόδιου για θέματα Παιδείας Συμβουλίου του Έθνους, ώστε να μην μπορεί κανένα άλλο συμβούλιο ή κάποιος άλλος πολιτικός να καθορίζει την πολιτική της παιδείας. Ως προς την Τριτοβάθμια Εκπαίδευση, οι Πανεπιστημιακοί ήθελαν αυτοδιοίκητα Πανεπιστήμια και όχι να υπάγονται στο δημόσιο. Οι καθηγητές και διοικητικοί υπάλληλοι των Πανεπιστημίων όμως θεωρούνταν δημόσιοι υπάλληλοι. Το θέμα τέθηκε βιαστικά από τον Γ. Παπαδόπουλο σε ψηφοφορία και έτσι θεσμοθετήθηκε ένας Κυβερνητικός Επίτροπος ανά Πανεπιστήμιο. Οι περισσότερες αντιπαραθέσεις έγιναν για τον καθορισμό της γλώσσας. Μετά από πολλές συζητήσεις και αντιπαραθέσεις μεταξύ των Υπουργών, συμφωνήθηκαν ενδεικτικά τα παρακάτω: το άρθρο 6, επίσημη γλώσσα του κράτους και της εκπαίδευσης είναι εκείνη στην οποία συντάσσεται το Σύνταγμα και οι Νόμοι. Το άρθρο 17 μιλάει για ανάπτυξη ηθικής συνείδησης των νέων μέσα από τις αξίες του Ελληνικού και Χριστιανικού πολιτισμού. Πολιτική παιδείας θα εφαρμόζει μόνο το Εθνικό Συμβούλιο Παιδείας. Η υποχρεωτική εκπαίδευση δεν μπορεί να είναι

54 Δούκας, «Η Πρωτοβάθμια και η Δευτεροβάθμια Γενική και Επαγγελματική Εκπαίδευση», 176-177.

λιγότερη από 6 χρόνια. Επιτρέπεται η ίδρυση ιδιωτικών εκπαιδευτηρίων σύμφωνα με τους Νόμους⁵⁵.

Τα Πανεπιστήμια αποφασίστηκε τελικά ότι θα λειτουργούσαν αυτοδιοίκητα αλλά με Κυβερνητικό Επίτροπο. Ο Επίτροπος οριζόταν από την Κυβέρνηση. Θα ήταν ένας εκ των Καθηγητών του συγκεκριμένου Πανεπιστημίου ή από άλλο ΑΕΙ, ή πολιτικό πρόσωπο, ή στρατιωτικός, ή κάποιος δικαστικός με κύρος. Σε κάθε ΑΕΙ θα τοποθετούνταν ένας επίτροπος με πενταετή θητεία. Ο ρόλος του μέσα στα Πανεπιστήμια ήταν εποπτικός. Είχε αυξημένες αρμοδιότητες και μπορούσε να μετέχει σε όλες τις συνελεύσεις της κάθε Σχολής που επέβλεπε, του συλλόγου των καθηγητών και τις συνεδριάσεις της Συγκλήτου του ΑΕΙ, χωρίς να έχει δικαίωμα ψήφου⁵⁶.

Νομοθετικό Διάταγμα 651/1970

Το Νομοθετικό Διάταγμα που ψηφίστηκε τον Αύγουστο του 1970 φέρει τον τίτλο: «Περί οργανώσεως της Γενικής Εκπαίδευσης και Διοικήσεως του προσωπικού αυτής»⁵⁷. Λειτουργήσε συμπληρωματικά του Αναγκαστικού Νόμου 129/1967 ως προς το καθεστώς των εκπαιδευτικών. Συγκεκριμένα υποχρέωνε τους εκπαιδευτικούς της μέσης βαθμίδας σε δεκάωρες υπερωρίες, οι νεοδιόριστοι δεν θα είχαν τα ίδια δικαιώματα, και οι εκπαιδευτικοί δεν θα μπορούσαν να παίρνουν εύκολα μεταθέσεις. Κάτι καινοτόμο για την εποχή ήταν η δημιουργία δέκα εκπαιδευτικών περιφερειών, μέλη των οποίων θα ήταν ήδη μέλη στο Ανώτατο Εκπαιδευτικό Συμβούλιο. Στις περιφέρειες αυτές μέλη επίσης ήταν Διευθυντές Γενικής και Επαγγελματικής Εκπαίδευσης⁵⁸.

Εκτός από τον χωρισμό σε εκπαιδευτικές περιφέρειες, οργανώθηκαν και υπηρεσιακά συμβούλια σε επίπεδο νομών και περιφερειών, μέλη των οποίων εκτός από τους Επιθεωρητές θα μπορούσαν να είναι και διευθυντές Γυμνασίων, αν δεν υπήρχε Επιθεωρητής⁵⁹. Όμως όλη αυτή η κατάσταση δημιούργησε έντονες αμφισβητήσεις από

55 Δούκας, «Η Πρωτοβάθμια και η Δευτεροβάθμια Γενική και Επαγγελματική Εκπαίδευση», 179-185.

56 Παπαδάκης, *Η Παλίμψηστη Εξουσία*, 350-1

57 Ν.Δ. 651/1970, «Περί οργανώσεως της Γενικής Εκπαίδευσης και Διοικήσεως του προσωπικού αυτής» ΦΕΚ 179/Α/29-8-1970.

58 Δούκας, «Το Σχολείο κατά την Εποχή της Δικτατορίας (1967-1974)», 246 και Τζήκας, «Ιστορία της Οργάνωσης και Διοίκησης της Γενικής εκπαίδευσης στην Ελλάδα», 728.

59 Τζήκας, «Ιστορία της Οργάνωσης και Διοίκησης της Γενικής εκπαίδευσης στην Ελλάδα», 729.

πλευράς συνδικαλιστικών οργάνων, κυρίως για τις μειώσεις μισθών και τις υποχρεωτικές υπερωρίες⁶⁰.

Επιτροπή Παιδείας 1971-1973

Τα οικονομικά αλλά και διάφορα άλλα προβλήματα του κράτους το εμπόδισαν από το να έχει στραμμένη την πολιτική του αποκλειστικά στις αξίες του ελληνοχριστιανικού πολιτισμού. Οι αντιδράσεις των συνδικαλιστικών οργάνων οδήγησαν στη συγκρότηση της Επιτροπής Παιδείας το 1971. Η επιτροπή είχε δώδεκα μέλη, οι οποίοι ήταν είτε καθηγητές Πανεπιστημίων είτε καθηγητές Μέσης Εκπαίδευσης, διαφόρων ειδικοτήτων εκτός από ένα πρόσωπο, ο οποίος ήταν βιομήχανος, ο Δημήτριος Μαρινόπουλος. Η επιτροπή συστάθηκε τον Ιούνιο του 1971 και τα πορίσματά της τα παρέδωσε τον Οκτώβριο του 1973. Φαίνεται πως ήταν ανεπηρέαστη και ανεξάρτητη από τις πολιτικές εξελίξεις. Δεν ήταν η πρώτη Επιτροπή Παιδείας στην ιστορία της εκπαίδευσης, η πρώτη ήταν το 1958, αλλά δεν σχετίζονται μεταξύ τους⁶¹.

Τα θέματα που έπρεπε να λύσει αυτή η επιτροπή ήταν η γλώσσα της εκπαίδευσης και η διάρκεια της. Υπήρχαν ακόμη μέρη τα οποία δεν είχαν πρόσβαση στη Μέση Εκπαίδευση παρά μόνο στην Πρωτοβάθμια. Ακόμη, κάποιες πρώτες σκέψεις είχαν ήδη γίνει γνωστές από τον Οκτώβριο του 1971 και έτσι αρκετοί μπορούσαν να παρέμβουν στα τελικά πορίσματα της. Ένα σημαντικό της εμπόδιο ήταν ότι όσο καιρό συνεδρίαζε η επιτροπή, το Υπουργείο Παιδείας είχε αλλάξει πολλά χέρια και επίσης ο Πρωθυπουργός είχε άλλη εκπαιδευτική πολιτική. Αυτό όμως δεν την εμπόδισε από το να βγάλει τα πορίσματα-συμπεράσματα της⁶².

Η ιδεολογία της επιτροπής δε διέφερε από την ιδεολογία που υπήρχε στο σύνταγμα του 1968. Συγκεκριμένα, η επιτροπή θα ακολουθούσε πιστά τις αξίες του ελληνοχριστιανικού πολιτισμού, ο σκοπός της εκπαίδευσης θα ήταν ο ίδιος, ο σκοπός της επιτροπής θα εξακολουθούσε να είναι η διαμόρφωση του χαρακτήρα των μαθητών και τέλος, δέσμευσή της ήταν η αύξηση της ποιότητας της παρεχόμενης εκπαίδευσης⁶³.

Όμως όλα αυτές οι δεσμεύσεις δεν έφεραν μεγάλες αλλαγές στις αρχικές προτάσεις της επιτροπής. Μάλιστα, ορισμένες από αυτές τις προτάσεις ήταν πολύ κοντά στο κείμενο

60 Δούκας, «Το Σχολείο κατά την Εποχή της Δικτατορίας (1967-1974)», 246-247.

61 Δούκας, «Η Πρωτοβάθμια και η Δευτεροβάθμια Γενική και Επαγγελματική Εκπαίδευση», 286 και , Νούτσος, *Προγράμματα Μέσης Εκπαίδευσης*, 289.

62 Δούκας, «Το Σχολείο κατά την Εποχή της Δικτατορίας (1967-1974)», 247.

63 Δούκας, «Η Πρωτοβάθμια και η Δευτεροβάθμια Γενική και Επαγγελματική Εκπαίδευση», 290.

της Μεταρρύθμισης του 1964 καθώς μία από τις προτάσεις είναι η καθιέρωση της δημοτικής γλώσσας σε οκτώ τάξεις της υποχρεωτικής εκπαίδευσης. Οι τάξεις της υποχρεωτικής εκπαίδευσης, προτάθηκε να ανέβουν σε οκτώ, κάτι που θα εξυπηρετούσε και τις δυσπρόσιτες περιοχές. Κάτι ακόμα που είχαμε δει στη Μεταρρύθμιση του 1964 είναι η εισαγωγή ενός τρίτου έτους στις Παιδαγωγικές Ακαδημίες, αν και αυτό είχε καταργηθεί βίαια από τη Δικτατορία. Τέλος, δόθηκε έμφαση στην επαγγελματική εκπαίδευση καθώς προτάθηκε να καταργηθεί η κατώτερη βαθμίδα της⁶⁴.

Αυτά τα πορίσματα δεν αποτέλεσαν απόφαση μιας και μόνο επιτροπής. Όταν συγκροτήθηκε η Επιτροπή Παιδείας, λίγο καιρό μετά συγκροτήθηκαν υποεπιτροπές, καθώς η παιδεία δεν είναι ένα γενικό ζήτημα. Κάθε ζήτημα λοιπόν έπρεπε να λυθεί ξεχωριστά. Έτσι, συγκροτήθηκαν επιτροπές για την ανώτατη εκπαίδευση, για τη γενική εκπαίδευση, για την επαγγελματική εκπαίδευση αλλά και την εκπαίδευση των Ελλήνων που κατοικούσαν στο εξωτερικό. Ακόμη οι αποφάσεις ήταν συνονθύλευμα πολλών και διαφορετικών απόψεων. Μερικά μέλη της αρχικής Επιτροπής Παιδείας ήταν μέλη και στις υποεπιτροπές. Τέλος, οι άξονες στους οποίους κινήθηκαν ήταν πολλοί, όπως ο σκοπός της εκπαίδευσης, αλλά και η προσχολική αγωγή⁶⁵.

Αναθεώρηση Συντάγματος 1968- Προσχέδιο του 1973

Τον Μάιο του 1973 αποκαλύφθηκε ένα κίνημα για ανατροπή του Δικτατορικού καθεστώτος που αφορούσε κινήσεις αξιωματικών στο πολεμικό ναυτικό που λειτουργούσαν υπέρ του Βασιλιά. Παρόλο που ο Βασιλιάς Κωνσταντίνος είχε φύγει από την Ελλάδα ήδη από το 1967, ο θεσμός της βασιλείας δεν καταργήθηκε, καθώς τα βασιρικά διατάγματα υπογράφονταν ως τότε από τον αντιβασιλέα Γ. Ζωϊτάκη⁶⁶.

Εξαιτίας αυτού του γεγονότος έγινε διακαής πόθος της Δικτατορίας να διώξουν από την Ελλάδα οτιδήποτε έχει να κάνει με τον Βασιλιά. Επομένως, αποφασίστηκε το 1973 ότι το πολίτευμα της Ελλάδας θα ήταν Προεδρική Κοινοβουλευτική Δημοκρατία και ότι θα προχωρούσαν άμεσα στην ριζική αναθεώρηση του Συντάγματος του 1968. Έτσι,

64 Δούκας, «Το Σχολείο κατά την Εποχή της Δικτατορίας (1967-1974)», 247.

65 Δούκας, «Η Πρωτοβάθμια και η Δευτεροβάθμια Γενική και Επαγγελματική Εκπαίδευση», 293-352.

66 Δούκας, «Η Πρωτοβάθμια και η Δευτεροβάθμια Γενική και Επαγγελματική Εκπαίδευση», 189 και Αλιβιζάτος, *Οι πολιτικοί θεσμοί σε κρίση*, 288-289.

τον Ιούνιο του 1973 δημοσιεύτηκε ένα σχέδιο ψηφίσματος για την τροποποίηση του ισχύοντος Συντάγματος⁶⁷.

Για τη νομιμοποίηση της Συνταγματικής αναθεώρησης, η Δικτατορία αποφάσισε τη διενέργεια δημοψηφίσματος. Το δημοψήφισμα έγινε στις 29 Ιουλίου 1973. Η αποχή ήταν περίπου το ένα τέταρτο των εκλογέων αλλά τελικά υπερψηφίστηκε με ποσοστό 77,2%. Μερικοί πολίτες είχαν ενστάσεις για το αδιάβλητο της διαδικασίας αλλά με παρέμβαση του ίδιου του Αρείου Πάγου του οποίου τα μέλη είχαν αντικατασταθεί ήδη από τις αρχές απορρίφθηκαν όλες οι ενστάσεις. Αυτό σήμαινε πως ο λαός ψήφισε για Πρόεδρο της Δημοκρατίας και Πρωθυπουργό ταυτόχρονα και συνάμα συνταγματική αναθεώρηση⁶⁸.

Το κείμενο του Συντάγματος του 1973, εκτός από το ότι όριζε ως Πρόεδρο τον Γεώργιο Παπαδόπουλο, του έδωσε και αυξημένες αρμοδιότητες, χωρίς η Βουλή να μπορεί να κάνει πολλά πράγματα. Τα μέλη της Βουλής ήταν κάποιοι αιρετοί που ουσιαστικά δεν είχαν καμία αρμοδιότητα. Οι Υπουργοί θα έδιναν λόγο μόνο σε εκείνον, ο Πρωθυπουργός δεν θα είχε λόγο στις αποφάσεις αλλά ταυτόχρονα, ως Πρόεδρος, θα είχε την αρχηγία των ενόπλων δυνάμεων⁶⁹.

Το αντίθετο συνέβη με τα εκπαιδευτικά ζητήματα. Εκείνα βρίσκονταν στην αρμοδιότητα της Κυβέρνησης και επομένως του Υπουργείου Παιδείας. Άλλα ζητήματα της παιδείας όμως, όπως ο κρατικός προϋπολογισμός, βρίσκονταν στα χέρια του Προέδρου της Δημοκρατίας, κάτι που οδήγησε στην δυσλειτουργία της εκπαίδευσης. Το συνταγματικό κείμενο ασχολήθηκε πάλι με το ζήτημα της γλώσσας, με την καθαρεύουσα αυτή τη φορά να κερδίζει περισσότερο έδαφος. Βέβαια, ο κάθε ένας από τους Υπουργούς είχε τη δική του προσωπική άποψη για την εκπαιδευτική πολιτική. Με παρέμβαση όμως ορισμένων ακαδημαϊκών, αποφασίστηκε πως έπρεπε να φύγουν μακριά από το σύνταγμα του 1968⁷⁰.

Ωρολόγιο πρόγραμμα- Μαθήματα

67 Αλιβιζάτος, *Οι πολιτικοί θεσμοί σε κρίση*, 289-290

68 Δούκας, «Η Πρωτοβάθμια και η Δευτεροβάθμια Γενική και Επαγγελματική Εκπαίδευση», 190-191 και Αλιβιζάτος, *Οι πολιτικοί θεσμοί σε κρίση*, σελ. 292-293.

69 Αλιβιζάτος, *Οι πολιτικοί θεσμοί σε κρίση*, 313.

70 Δούκας, «Η Πρωτοβάθμια και η Δευτεροβάθμια Γενική και Επαγγελματική Εκπαίδευση», 191-192, Νούτσος, *Προγράμματα Μέσης Εκπαίδευσης*, 294.

Το Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων ασχολήθηκε πάρα πολύ με την κατάρτιση ενός αναλυτικού προγράμματος για το Εξατάξιο Γυμνάσιο. Το αναλυτικό πρόγραμμα, στη διάρκεια της Επταετίας υπέστη τρεις τροποποιήσεις και υπήρχε σχέδιο και για τέταρτη τροποποίηση, το 1973. Οι περισσότερες αλλαγές ήταν πάνω στο ωρολόγιο πρόγραμμα και όχι στο αναλυτικό, όμως σίγουρα δείχνουν τη διάθεση του Υπουργείου να αλλάξει την εκπαιδευτική πραγματικότητα.

Η πρώτη από τις αλλαγές θεσμοθετήθηκε αρκετά νωρίς, από την έναρξη της πρώτης σχολικής χρονιάς μετά την έλευση της Δικτατορίας⁷¹. Πρόκειται για την διαταγή 115/136947 της 30^{ης} Σεπτεμβρίου 1967. Η διαταγή αυτή ήρθε ως συμπλήρωμα όλων των τηλεγραφικών διαταγών από την 5^η Μαΐου 1967, μέχρι την έκδοση του Αναγκαστικού Νόμου 129/1967. Ήταν ξεκάθαρη η στροφή προς την αρχαιολατρία, καθώς η πιο σημαντική αλλαγή στο Νέο ωρολόγιο πρόγραμμα είναι η κατακόρυφη αύξηση των εβδομαδιαίων ωρών διδασκαλίας των Αρχαίων Ελληνικών. Κανένα άλλο μάθημα δεν διδασκόταν για επτά και οκτώ ώρες την εβδομάδα. Μάλιστα, αν κάποιος ακολουθούσε τη θεωρητική κατεύθυνση, θα έκανε ακόμα περισσότερες ώρες Αρχαίων Ελληνικών. Τα Αρχαία Ελληνικά δεν έχασαν ποτέ τα πρωτεία σχετικά με το πόσες ώρες διδάσκονταν καθ' όλη τη διάρκεια της δικτατορίας παρά τις άλλες δύο αλλαγές που έγιναν στο πρόγραμμα. Η διδασκαλία τους είχε φρονηματικό χαρακτήρα καθώς η γλώσσα μαθαίνονταν για να κατανοηθούν καλύτερα τα κείμενα των αρχαίων Ελλήνων ρητόρων και κλασικών συγγραφέων⁷². Τα Νέα Ελληνικά διδάσκονταν τέσσερις ώρες την εβδομάδα, και γενικότερα υπάρχει σταθερότητα στις ώρες διδασκαλίας σε όλη την μεταρρυθμιστική προσπάθεια. Τα Νέα Ελληνικά ήταν σημαντικά για χρηστικούς σκοπούς. Ο σκοπός διδασκαλίας ήταν παιδευτικός, αισθητικός και φρονηματικός⁷³.

Σύμφωνα με το ωρολόγιο πρόγραμμα του 1967, άλλο ένα γλωσσικό μάθημα, τα Λατινικά, διδάσκονταν στο Γυμνάσιο, επίσης για τρεις ώρες την εβδομάδα, όμως μόνο στις τρεις τάξεις του ανώτερου κύκλου σπουδών. Δεν θεωρούνταν πολύ σημαντικό μάθημα, αλλά ο σκοπός του, σύμφωνα με το πρόγραμμα του 1969 ήταν να γίνει μία πρώτη γνωριμία των μαθητών με την άλλη αρχαία κλασική γλώσσα. Πριν το 1967, η διδασκαλία τους είχε υποβαθμιστεί, αλλά το ίδιο έγινε και μετά το 1969 και είχε

71 Δημαράς, *Η μεταρρύθμιση που δεν έγινε*, 300.

72 Δούκας, «Η Πρωτοβάθμια και η Δευτεροβάθμια Γενική και Επαγγελματική Εκπαίδευση», σελ. 420-421.

73 Στο ίδιο, 421-422.

αποφασιστεί η περαιτέρω υποβάθμισή του το 1973. Στα τελευταία αυτά προγράμματα το μάθημα των Λατινικών διεξαγόταν μόνο στην Θεωρητική Κατεύθυνση, στον ανώτερο κύκλο σπουδών⁷⁴.

Τέλος, στο πρόγραμμα υπήρχαν άλλα δύο θεωρητικά μαθήματα, η Ιστορία και τα Φιλοσοφικά. Το πρώτο, ήταν ψηλά στην ιεραρχική θέση του ωρολογίου προγράμματος του 1967, καθώς αναφέρεται τέταρτο, και καθίσταται σημαντικό καθώς διδασκόταν για τρεις ώρες την εβδομάδα. Ήταν τόσο σημαντικό που και οι δύο κύκλοι σπουδών του Γυμνασίου είχαν την ίδια ύλη. Προβλεπόταν η διδασκαλία της Αρχαίας Ιστορίας, της Ρωμαϊκής και Βυζαντινής που αναφέρεται ως Ιστορία των Μέσων Χρόνων και της Νεότερης και Σύγχρονης. Η Ιστορία των Μέσων Χρόνων ήταν τότε πολύ σημαντική καθώς είναι στενά συνδεδεμένη με τον Χριστιανισμό, κάτι που προσπαθούσε να περάσει και η κυβέρνηση της Δικτατορίας, το χριστιανικό ιδεώδες⁷⁵.

Ο τρόπος με τον οποίο μία οποιαδήποτε κυβέρνηση θα μπορούσε να περάσει την ιδεολογία της σε οποιοδήποτε μάθημα και δη σε ένα κατεξοχήν θεωρητικό μάθημα είναι η εκτύπωση διδακτικών βιβλίων. Τα διδακτικά βιβλία που τυπώθηκαν ήταν εκείνα πριν από τη Μεταρρύθμιση του 1964, επειδή εκείνα είχαν «εθνικιστικές ιδέες». Έτσι γίνεται σαφές πως το μάθημα είχε φρονηματικό χαρακτήρα. Διαπλάθεται έτσι ο πολιτικός χαρακτήρας του μαθητή μέσω των προγραμμάτων της διδακτέας ύλης, τελετουργικών διαδικασιών και μάλιστα μέσω των καθηγητών που είναι οι φορείς της πολιτικής γνώσης⁷⁶

Αυτό φαίνεται και από τα ίδια τα βιβλία τα οποία είχαν στις πρώτες σελίδες το εθνόσημο «ΕΛΛΑΣ 21^η Απριλίου» και τον φοίνικα. Το έθνος παρουσιάζεται ήδη από το εγχειρίδιο της Αρχαίας Ελληνικής Ιστορίας της Α' Γυμνασίου ως ενωμένο με ισχυρούς δεσμούς, και είχε έναν εκπολιτιστικό σκοπό. Η συνέχεια του αρχαίου ελληνικού έθνους, που ήταν ο Βυζαντινός πολιτισμός ήταν το ελληνοχριστιανικό ιδεώδες που ήθελε να περάσει στο σύνταγμα του 1968⁷⁷.

Τα βιβλία και η διδακτέα ύλη δεν εστίαζαν μόνο στις ελληνοχριστιανικές αξίες αλλά και στην ίδια την ιδιοσυγκρασία των Ελλήνων, ήδη από την Αρχαία Ελλάδα. Έπρεπε

74 Στο ίδιο, σελ. 424-426 και 446-455, και Δημαράς, *Η μεταρρύθμιση που δεν έγινε*, 300.

75 Δούκας, «Η Πρωτοβάθμια και η Δευτεροβάθμια Γενική και Επαγγελματική Εκπαίδευση», σελ. 422-424.

76 Καραμανώλη, «Η διάπλαση της εθνικής συνείδησης», 133.

77 Στο ίδιο, 136.

ο Έλληνας, είτε ο αρχαίος είτε ο βυζαντινός να είναι «εκεί» για την πατρίδα του. Τα αρχαία και τα βυζαντινά χρόνια ήταν περίοδοι στρατιωτικών αναταραχών οπότε κάθε Έλληνας έπρεπε να διασώσει την πατρίδα του. Η Ιστορία, σύμφωνα με όλα αυτά κρίθηκε πως ήταν το ιδανικό μάθημα για διάπλαση εθνικής συνείδησης⁷⁸.

Τέλος, άλλα δύο ζητήματα ήταν βασικά για να θεωρείται κάποιος καλός Έλληνας πολίτης. Πρόκειται για τον θρησκευόμενο Έλληνα, εκείνον που πρεσβεύει το χριστιανικό ιδεώδες αλλά και εκείνον που θα έπρεπε να δείχνει ανώτερος απέναντι στους ξένους. Ακόμα και πριν τον Χριστιανισμό, ήταν πολύ σημαντικό να ακολουθούν όλοι την ίδια θρησκεία. Μόλις εμφανίστηκε η χριστιανική θρησκεία, εκείνη συνδέθηκε άμεσα με τη λειτουργία του κράτους, με το στρατό αλλά και με τον τρόπο διαβίωσης. Πάντα οι Έλληνες θεωρούνταν πολιτισμένοι εναντίον των ξένων, οι οποίοι χαρακτηρίζονταν βάρβαροι, δηλαδή απολίτιστοι. Επομένως, όταν ένα κράτος παρουσιάζεται ενωμένο από τις αρχές της ύπαρξής του, κάτω από αυτές τις αξίες, πιστεύεται πως όταν διδάσκονται αυτές οι αξίες, θα κρατηθεί ζωντανό και το σύγχρονο κράτος που ήθελε να έχει υπό την διοίκηση της η κυβέρνηση της Δικτατορίας⁷⁹.

Το άλλο θεωρητικό μάθημα ήταν τα Φιλοσοφικά, τα οποία διδασκόντουσαν μόνο στις δύο τελευταίες τάξεις του Γυμνασίου, για δύο ώρες την εβδομάδα⁸⁰. Ήταν δευτερεύον μάθημα, αλλά σίγουρα κοντά στην Ιστορία. Η θέση και η σημασία του στο ωρολόγιο πρόγραμμα, άλλαζε ανάλογα με τη χρονιά, άλλη σημασία είχε στο αναλυτικό πρόγραμμα του 1966, άλλη το 1967, άλλη το 1969 και άλλη θα είχε το 1973⁸¹. Όλα αυτά μας δείχνουν την ανάγκη πρόσληψης φιλολόγων, πολύ περισσότερων από οποιαδήποτε άλλη ειδικότητα καθηγητών.

Κάποια άλλα θεωρητικά μαθήματα ήταν η Αγωγή του Πολίτη και ο Επαγγελματικός Προσανατολισμός αλλά και οι Ξένες Γλώσσες. Η Αγωγή του Πολίτη διδασκόνταν για μία ώρα την εβδομάδα στη Γ' και τη Δ' τάξη σύμφωνα με το πρόγραμμα του 1967 ενώ στα προγράμματα του 1968 και του 1969 αντί για τη Δ' τάξη, μετακινήθηκε στην ΣΤ', και διδασκόνταν στο α' τετράμηνο ενώ στο β' αντικαθίσταντο από τον Επαγγελματικό Προσανατολισμό. Η Αγωγή του Πολίτη αντικατέστησε το μάθημα «Στοιχεία

78 Στο ίδιο, 137.

79 Καραμανώλη, «Η διάπλαση της εθνικής συνείδησης», 137-138.

80 Δημαράς, *Η μεταρρύθμιση που δεν έγινε*, 300.

81 Δούκας, «Η Πρωτοβάθμια και η Δευτεροβάθμια Γενική και Επαγγελματική Εκπαίδευση», 426.

Δημοκρατικού Πολιτεύματος, το οποίο ήταν το πρώτο πράγμα που καταργήθηκε μόλις η Δικτατορία ανέλαβε την εξουσία⁸².

Οι ξένες γλώσσες που αναφέρονται, στην αρχή, το 1967 ήταν μία, τα Αγγλικά και διδάσκονταν τρεις ώρες την εβδομάδα σε κάθε τάξη, ενώ από το 1968 και μετά διδάσκονταν και δεύτερη ξένη γλώσσα, τα Γαλλικά, αλλά συνολικά για λιγότερες ώρες. Παραμένουν οι τρεις ώρες την εβδομάδα στην Α', Β, και Γ' Γυμνασίου αλλά στον ανώτερο κύκλο μειώνονται σε δύο ώρες εβδομαδιαίως. Το ίδιο θα συνεχιζόταν και στο ωρολόγιο πρόγραμμα του 1973⁸³.

Πολύ σημαντικό ήταν το μάθημα των Θρησκευτικών. Η θέση που κατείχε ήταν εξέχουσα, και ως ήταν από τα μαθήματα που διδάσκονταν για δύο ώρες την εβδομάδα. Είχε πάντα την πρώτη θέση στον πίνακα των ωρολογίων προγραμμάτων. Το 1968 προβλέφθηκε να διδάσκεται για τρεις ώρες την εβδομάδα όμως ξαναγύρισε στις δύο ώρες για κάποιες τάξεις το 1969 ενώ στο πρόγραμμα του 1973 υπήρχε πρόβλεψη για μείωση των ωρών διδασκαλίας στις δύο για όλες τις τάξεις του Γυμνασίου. Το ιδεώδες του ελληνικού και χριστιανικού πολιτισμού, όπως είχε περάσει στο σύνταγμα του 1968 διδασκόταν μέσα από το μάθημα των Θρησκευτικών. Σκοπός του μαθήματος ήταν η καλλιέργεια και η ανάπτυξη υγιούς θρησκευτικού συναισθήματος, η καλλιέργεια και η ανάπτυξη ορθόδοξων βιωμάτων και η διάπλαση χριστιανικών προσωπικοτήτων⁸⁴.

Η επόμενη ομάδα μαθημάτων αφορά αυτό που θα λέγαμε σήμερα τις θετικές επιστήμες. Μαθηματικά, Φυσικά, Γεωγραφία και Κοσμογραφία ήταν τα μαθήματα αυτής της κατεύθυνσης. Τα Μαθηματικά είχαν εξέχουσα θέση καθώς είναι τα πρώτα που αναφέρονται στο ωρολόγιο πρόγραμμα του 1967 από τα θετικά μαθήματα, με τέσσερις ώρες ανά εβδομάδα ενώ στην Ε' και ΣΤ' τάξη οι ώρες διδασκαλίας αυξάνονται σε πέντε ώρες την εβδομάδα. Τα Μαθηματικά ήταν σημαντικά καθώς η διδασκαλία της Γεωμετρίας είχε να κάνει με τα επιτεύγματα του αρχαίου ελληνικού πνεύματος. Η λογική του μαθηματικού τρόπου σκέψης ήταν αυτή που μπορούσε να διαφυλάξει τον άνθρωπο από τα επικίνδυνα. Τέλος, το μάθημα των Μαθηματικών εμφανιζόταν ενιαίο και όχι ως Άλγεβρα και Γεωμετρία, τουλάχιστον για όσο διαρκεί η Επταετία.

82 Στο ίδιο, 428-431 και Δημαράς, *Η μεταρρύθμιση που δεν έγινε*, 300.

83 Δούκας, «Η Πρωτοβάθμια και η Δευτεροβάθμια Γενική και Επαγγελματική Εκπαίδευση», 427 και 446-455 και Δημαράς, *Η μεταρρύθμιση που δεν έγινε*, 300.

84 Δούκας, «Η Πρωτοβάθμια και η Δευτεροβάθμια Γενική και Επαγγελματική Εκπαίδευση», 418-420.

Μαζί με τα Μαθηματικά θα δούμε ένα μάθημα το οποίο σήμερα δεν υπάρχει, την Κοσμογραφία. Ήταν μάθημα που διδασκόταν μόνο στην Στ' τάξη και μάλιστα μόνο για μία ώρα την εβδομάδα. Στο σχέδιο ωρολογίου προγράμματος του 1973 έχει καταργηθεί, αλλά η μέχρι τότε διδασκαλία του ήταν σταθερή ως προς τις ώρες διδασκαλίας. Η σειρά εμφάνισης του ήταν αμέσως μετά τα μαθηματικά, άρα, ίσως θεωρούνταν κάτι πολύ σχετικό με την επιστήμη των Μαθηματικών. Το μάθημα πραγματεύονταν το τι συνέβαινε στο διάστημα, επηρεασμένο από την αποστολή της πρώην Ε.Σ.Σ.Δ. στο διάστημα. Μπορούμε να συμπεράνουμε πως ήταν απαιτητικό σαν μάθημα, επειδή, σύμφωνα με το αναλυτικό πρόγραμμα, για την κατανόηση του απαιτούνταν γνώσεις Μαθηματικών, Φυσικής και Χημείας⁸⁵.

Το μάθημα με τον γενικό τίτλο τα Φυσικά, είχε ως στόχο, σύμφωνα με το πρόγραμμα του 1969, να κατανοήσουν οι μαθητές τι συμβαίνει με τη φύση και τον κόσμο. Διδάσκονταν από Φυσιολογούς και οι ώρες διδασκαλίας του μαθήματος την εβδομάδα ποίκιλλαν ανάλογα με το ωρολόγιο πρόγραμμα που ίσχυε τότε αλλά και με την εκάστοτε τάξη. Στο πρόγραμμα του 1967 βλέπουμε ότι διδάσκεται στις δύο πρώτες τάξεις για τρεις ώρες την εβδομάδα, στις τάξεις Γ', Δ' και Ε', για τέσσερις ώρες την εβδομάδα ενώ στην Στ' τάξη για πέντε ώρες την εβδομάδα, το ίδιο δηλαδή με τα Μαθηματικά. Στο ωρολόγιο πρόγραμμα του 1968, από τη Β' τάξη το μάθημα γίνεται τετράωρο ενώ και από την Ε' τάξη το μάθημα γίνεται πεντάωρο. Από το 1969, όσοι ακολουθούσαν τη Θεωρητική κατεύθυνση θα το διδάσκονταν δύο(μόνο στην Α') και τρεις ώρες την εβδομάδα ενώ όσοι ακολουθούσαν την Θετική κατεύθυνση, οι ώρες αυξάνονταν κλιμακωτά, από δύο στην Α' τάξη σε πέντε και έξι ώρες στον Ανώτερο κύκλο σπουδών. Στην πρόταση του 1973 για ενιαίο Γυμνάσιο, το μάθημα μετονομάζεται σε Φυσική, δεν θα διδασκόταν στην Α' τάξη, ενώ στις υπόλοιπες για δύο και τρεις ώρες την εβδομάδα⁸⁶.

Η Υγιεινή ήταν μάθημα που υπήρχε από το 1967 και το οποίο διδασκόταν μόνο στη Β' και τη Δ' τάξη του Γυμνασίου για μία ώρα την εβδομάδα, σύμφωνα με τα προγράμματα του 1967 και του 1968. Στο πρόγραμμα του 1969 συνεχίζει να διδάσκεται στη Β' αλλά αντί για τη Δ' θα διδασκόταν στην Ε' τάξη, επίσης για μία ώρα την εβδομάδα και στις

85 Δούκας, «Η Πρωτοβάθμια και η Δευτεροβάθμια Γενική και Επαγγελματική Εκπαίδευση», 433-434 και 446-455 και Δημαράς, *Η μεταρρύθμιση που δεν έγινε*, 300

86 Δημαράς, *Η μεταρρύθμιση που δεν έγινε*, 300 και Δούκας, «Η Πρωτοβάθμια και η Δευτεροβάθμια Γενική και Επαγγελματική Εκπαίδευση», 435-436 και 446-455.

δύο κατευθύνσεις. Στο πρόγραμμα του 1973, υπήρχε ως μάθημα, αλλά σε συνδυασμό με την Ανθρωπολογία (που εμφανίστηκε ως αυτόνομο μάθημα από το 1969 και αφορά τις τάξεις Β' και Ε') και το μάθημα θα γινόταν δίωρο, πάλι για τις τάξεις Α' και Γ'. Στο μάθημα της Υγιεινής διδάσκονταν και Πρώτες Βοήθειες και κάλυπτε πρακτικές ανάγκες. Το μάθημα της Ανθρωπολογίας δεν είχε σαφή σκοπό αλλά μάλλον ήταν προέκταση του μαθήματος της Φυσικής.

Υπήρξαν και άλλα μαθήματα τα οποία δεν υπήρχαν στο πρόγραμμα του 1967, η Βιολογία, η Βοτανική-Ζωολογία και η Χημεία. Η μεν Βιολογία εντάχθηκε στο πρόγραμμα του 1969, για μία ώρα την εβδομάδα στη Β' και τη Στ' τάξη είτε ο μαθητής ακολουθούσε τη Θεωρητική ή τη Θετική κατεύθυνση. Όσο για τα άλλα δύο μαθήματα, είχαν ενταχθεί στην πρόταση για πρόγραμμα το 1973, όμως δεν διδάχτηκαν ποτέ ως αυτόνομα μαθήματα. Όλα τους ήταν μαθήματα των Θετικών Επιστημών και ήταν μαθήματα που συμπλήρωναν το ένα το άλλο ή συμπλήρωναν τα Φυσικά.

Τα περισσότερα από τα παραπάνω μαθήματα ήταν «πρωτεύοντα» μαθήματα και ήταν πιο βασικά από τα υπόλοιπα που ανήκαν στην κατηγορία των Αισθητικών-Καλλιτεχνικών μαθημάτων. Τα μαθήματα που ανήκαν σε αυτήν την κατηγορία ήταν η Μουσική, τα Τεχνικά, τα Οικοκυρικά και η Γυμναστική.

Η Μουσική βρισκόταν σε όλα τα προγράμματα του Γυμνασίου από το 1967. Είχε και αυτό ως σκοπό την καλλιέργεια εθνικής συνείδησης, ώστε να διακρίνουν οι μαθητές την καλή μουσική. Το μάθημα διδασκόταν από καθηγητές ωδικής από την Α' ως τη Δ' τάξη για μία ή δύο ώρες την εβδομάδα, ανάλογα τη χρονιά, για παράδειγμα στο ωρολόγιο πρόγραμμα του 1967 στη Β' τάξη η Μουσική διδασκόταν δύο ώρες την εβδομάδα ενώ, ενώ στο πρόγραμμα του 1968 στη μόνο μία ώρα την εβδομάδα. Το 1969, το μάθημα διδασκόταν σε όλες τις τάξεις για μία ώρα, και το ίδιο ήθελαν να περάσουν και στο πρόγραμμα του 1973⁸⁷.

Τα Τεχνικά ήταν ένα μάθημα το οποίο διδάσκονταν και αυτό στις τέσσερις πρώτες τάξεις του Γυμνασίου από μία ως δύο ώρες εβδομαδιαίως. Ο σκοπός του μαθήματος δεν ήταν καλλιτεχνικός μόνο, αλλά και «τεχνικός», με έμφαση στο σχέδιο. Σε αντίθεση με το μάθημα της Μουσικής, το οποίο άρχισε να χάνει τη σημασία του και συνάμα ώρες από το εβδομαδιαίο πρόγραμμα, τα Τεχνικά όχι μόνο διατηρήθηκαν στα

87 Δημαράς, *Η μεταρρύθμιση που δεν έγινε*, 300 και Δούκας, «Η Πρωτοβάθμια και η Δευτεροβάθμια Γενική και Επαγγελματική Εκπαίδευση», και 446-455.

προγράμματα αλλά έγιναν και μάθημα της Θετικής κατεύθυνσης. Τέλος, υπήρχε πρόβλεψη για αύξηση των εβδομαδιαίων ωρών του μαθήματος στο πρόγραμμα του 1973⁸⁸.

Τα Οικοκυρικά ήταν ένα μάθημα που απευθύνονταν μόνο στα κορίτσια. Διδάσκονταν σε όλες τις τάξεις του Γυμνασίου, πλην της ΣΤ' σύμφωνα με τα προγράμματα του 1967 και 1968. Την επόμενη χρονιά δόθηκε μία ώρα την εβδομάδα παραπάνω στην Α' τάξη ενώ στην πρόβλεψη του 1973, το μάθημα δεν θα υπήρχε ούτε στην Ε' ούτε στην ΣΤ' τάξη. Σκοπός του μαθήματος ήταν διδάξει στα κορίτσια πως να ήταν καλές οικοδέσποινες και να ανταποκρίνεται στις υποχρεώσεις της ως μελλοντική σύζυγος. Μάλιστα, η ώρα που «κόβονταν» για να γίνει το μάθημα και να ισοσταθμιστεί το πρόγραμμα με τα Γυμνάσια Αρρένων ήταν από το μάθημα της Γυμναστικής⁸⁹.

Τελευταίο θα εξετάσουμε το μάθημα της Γυμναστικής. Όπως είδαμε, τα αγόρια έκαναν περισσότερη Γυμναστική από τα κορίτσια λόγω του μαθήματος της Οικοκυρικής. Στην ΣΤ' τάξη όμως που δεν υπήρχε η Οικοκυρική, οι ώρες της Γυμναστικής σε αγόρια και κορίτσια εξισώνονταν. Ο σκοπός του μαθήματος ήταν οι γυμναστικές επιδείξεις, να πετυχαίνουν οι νεαροί αθλητές ρεκόρ για να γίνει η χώρα μας σεβαστή στο εξωτερικό. Επίσης, μία επιτυχία της χώρας μας σε αγώνες πάλης στους Ολυμπιακούς Αγώνες του Μεξικό, έφερε ως αποτέλεσμα την διδασκαλία αυτού του συγκεκριμένου αθλήματος, τόσο στις σχολικές αυλές, όσο και στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση. Θεωρήθηκε πως με αυτό το άθλημα θα καταρτίζονταν οι νεαροί και οι νεαρές στο αρχαιοελληνικό ιδεώδες. Ο γενικότερος τύπος της Γυμναστικής από το αναλυτικό πρόγραμμα του 1969 και μετά, ήταν η ενόργανη, και όχι τόσο η σουηδική γυμναστική η οποία όμως δεν εγκαταλείφθηκε, καθώς υπήρχαν Γυμνάσια στα οποία το μάθημα γίνονταν με παραγγελματικές ασκήσεις. Οι ασκήσεις ήταν αρκετά δύσκολες και ίσως επικίνδυνες. Η εμφάνιση των μαθητών και των μαθητριών θα έπρεπε να είναι ομοιόμορφη⁹⁰.

Υπήρχαν προβλέψεις για απαλλαγή από το μάθημα της Γυμναστικής, τόσο στα Εσπερινά Γυμνάσια όσο και στα γενικά. Επιπλέον οι μαθητές θα έπρεπε να είναι

88 Δούκας, «Η Πρωτοβάθμια και η Δευτεροβάθμια Γενική και Επαγγελματική Εκπαίδευση», 439-440 και 446-455, και Δημαράς, *Η μεταρρύθμιση που δεν έγινε*, 300.

89 Δούκας, «Η Πρωτοβάθμια και η Δευτεροβάθμια Γενική και Επαγγελματική Εκπαίδευση», 440-441 και 446-455, και Δημαράς, *Η μεταρρύθμιση που δεν έγινε*, 300.

90 Γιαννακόπουλος και Αλμπανίδης, «Η Φυσική Αγωγή (Γυμναστική) κατά τη διάρκεια της δικτατορίας (1967-1974)», 145, και Δούκας, «Η Πρωτοβάθμια και η Δευτεροβάθμια Γενική και Επαγγελματική Εκπαίδευση», 436-439 και 446-455.

αρτιμελείς για να μπορούν να φέρουν σε πέρας τις δύσκολες ασκήσεις. Οι απαλλαγές γίνονταν είτε για λόγους υγείας είτε επειδή οι μαθητές είχαν εκπληρώσει τις στρατιωτικές τους υποχρεώσεις ή ήταν κληρικοί. Αυτές οι κατηγορίες μαθητών δεν είχαν άλλωστε βλέψεις να γίνουν πρωταθλητές⁹¹.

Η εκπαίδευση στα Τρίκαλα-Ιστορικό πλαίσιο. Η εκπαίδευση των κοριτσιών

Η Θεσσαλία είχε καταληφθεί από τους Τούρκους στα τέλη του 14ου αιώνα.

Τον 16ο αιώνα ιδρύθηκε η Σχολή Τρίκκης, υπό την αιγίδα της Μητρόπολης Λάρισας, μέσα στον ναό της Αγίας Επίσκεψης, στην παραδοσιακή συνοικία της πόλης, στο Βαρούσι.

Το 1879 ιδρύεται η Δωροθέα Σχολή στα Τρίκαλα, από τον Μητροπολίτη Λάρισας Δωρόθεο Σχολάριο, ο οποίος είχε καταγωγή από τον Αμάραντο, ένα χωριό της Καλαμπάκας. Στη συνοικία Βαρούσι υπάρχει οδός με το όνομά του. Στο κτήριο της Δωροθέας Σχολής στεγάστηκε το 1^ο Αλληλοδιδασκτικό Δημοτικό Αρρένων μετά την προσάρτηση της Θεσσαλίας στην Ελλάδα. Από το 1861 στην ίδια συνοικία, κοντά στην εκκλησία των Αγίων Αναργύρων λειτουργούσε Παρθεναγωγείο.

Σε μια άλλη συνοικία των Τρικάλων, στα Σαράγια, ιδρύθηκε, πάλι με δαπάνες της Εκκλησίας το 1875 ιδρύθηκε Αλληλοδιδασκτικό Σχολείο. Σχολεία και σχολαρχεία λειτουργούσαν σε πολλά ορεινά χωριά των Τρικάλων.

Με την προσάρτηση της Θεσσαλίας στην ελεύθερη Ελλάδα, άρχισαν οι εργασίες για δημιουργία σχολείων. Τα Τρίκαλα, μαζί με άλλες περιοχές της Θεσσαλίας και της Ηπείρου απελευθερώθηκαν το 1881. Αμέσως ξεκίνησαν οι εργασίες για την ίδρυση σχολείων σε αυτές τις περιοχές⁹². Στα Τρίκαλα το πρώτο Γυμνάσιο ιδρύθηκε με το Βασιλικό Διάταγμα 28/1882⁹³. Στο Γυμνάσιο αυτό φοίτησαν και μαθητές από την Καρδίτσα καθώς η εκπαίδευση εκεί σταματούσε στο σχολαρχείο, αλλά και από περιοχές της Ηπείρου. Τα Τρίκαλα τότε ήταν μικρή πόλη, περίπου 5500 κατοίκων αλλά η ίδρυση του Γυμνασίου σήμαινε και επιστροφή παιδιών στα Τρίκαλα τα οποία φοιτούσαν σε άλλες πόλεις της Ελλάδας, Πελοπόννησο και Αθήνα. Το Γυμνάσιο

91 Δούκας, «Η Πρωτοβάθμια και η Δευτεροβάθμια Γενική και Επαγγελματική Εκπαίδευση», 438.

92 Μαρούλα Κλιάφα, *Η παιδεία παίζει... Η εκπαίδευση στη Δυτική Θεσσαλία μετά την ενσωμάτωση στο ελληνικό κράτος 1881-1950*, Αθήνα: Κέδρος, 2016, 15-17.

93 Β.Δ. 28/21-4-1882. «Περί συστάσεως γυμνασίων και διορισμού καθηγητών εν ταις προσαρτηθείσαις χώρες» ΦΕΚ 28/21-4-1882.

Τρικάλων αρχικά στεγάστηκε στην οικία Χατζή εφέντη ή σύμφωνα με άλλες πηγές, πρώτα στην οικία Μαράβα και ύστερα στην οικία Χατζή εφέντη⁹⁴. Οι πρώτοι μαθητές ήταν μετεγγραφόμενοι από σχολεία ανά την Ελλάδα. Λίγα χρόνια αργότερα το σχολείο μεγάλωσε έχοντας πλέον και βιβλιοθήκη ενώ αυξήθηκε ραγδαία και ο πληθυσμός της πόλης, όπου έφτασε τους 21000 κατοίκους ως το 1896. Οι γονείς των παιδιών έδειξαν εμπιστοσύνη στο Γυμνάσιο Τρικάλων και έστειλαν τα παιδιά τους σε αυτό το αυστηρό σχολείο⁹⁵.

Ο φορέας ο οποίος ενδιαφέρθηκε για την εκπαίδευση των κοριτσιών στην Ελλάδα ήταν η Φιλεκπαιδευτική Εταιρεία η οποία ιδρύθηκε το 1836. Τα κορίτσια μορφώνονταν κυρίως ιδιωτικά. Ο Δήμος Τρικκαίων σε συνεργασία με τη Φιλεκπαιδευτική Εταιρεία ιδρύουν την Αστική Σχολή Τρικάλων το 1914. Αυτά τα αστικά σχολεία ήταν τριτάξια και απευθύνονταν μόνο σε κορίτσια απόφοιτες εξατάξιου Δημοτικού Σχολείου. Μέχρι τότε, όσα κορίτσια ήθελαν να συνεχίσουν την εκπαίδευση τους πήγαιναν στο Γυμνάσιο Αρρένων, κάτι που δεν άρεσε στους γονείς. Έτσι, στην Αστική Σχολή Τρικάλων φοιτούσαν κορίτσια από τα Τρίκαλα και την Καρδίτσα. Είχε τρεις τάξεις και τα περισσότερα μαθήματα ήταν πρακτικά, όπως φυσικά, μαθηματικά, οικιακή οικονομία και παιδαγωγική, χειροτεχνία, ιχνογραφία, καλλιτεχνία, γυμναστική και ωδική αλλά διδασκόνταν και μερικά βασικά μαθήματα όπως ιστορία, ελληνικά, θρησκευτικά, γεωγραφία και γαλλικά, γιατί έπρεπε να ξέρουν μία ξένη γλώσσα. Η αλήθεια είναι πως η Αστική Σχολή προόριζε τις μαθήτριες να γίνουν καλές νοικοκυρές ή να κάνουν κάποιο πρακτικό επάγγελμα⁹⁶.

Η Αστική Σχολή Θηλέων καταργήθηκε με την εκπαιδευτική μεταρρύθμιση του 1929. Όσα κορίτσια φοιτούσαν εκεί μπορούσαν να τελειώσουν τις σπουδές τους. Το Γυμνάσιο Αρρένων παρείχε περισσότερες δυνατότητες στα κορίτσια και έτσι πάλι κάποιες προτιμούσαν να εγγραφούν στο Γυμνάσιο Αρρένων. Το ανώτερο Παρθεναγωγείο, το οποίο αντικατέστησε την Αστική Σχολή το 1929, είχε τέσσερις

94 Κλιάφα, *Η παιδεία παίζει...*, 19 και Αικατερίνη Κωστοπούλου-Μπαλαμώτη, «Το Έν Τρικάλους Γυμνάσιον' (1881-1944)». *Τρικαλινά* 10, (1990): 103-161, 107-108.

95 Κωστοπούλου-Μπαλαμώτη, «Το Έν Τρικάλους Γυμνάσιον'», 109-112.

96 Κλιάφα, *Η παιδεία παίζει...*, 88-89 και Ιουλία Κανδήλα, «Η συμβολή της Φιλεκπαιδευτικής Εταιρείας στην εκπαίδευση των κοριτσιών των Τρικάλων: Αστική Σχολή και Ανώτερο Παρθεναγωγείο (1914-1931)» Εισήγηση στο 8^ο Συμπόσιο Τρικαλινών Σπουδών, 31 Οκτωβρίου-2 Νοεμβρίου 2008, Φι.ΛΟ.Σ Τρικάλων, Τρίκαλα, *Τρικαλινά*, 11 (2009): 261-274, 262-263.

τάξεις, το απολυτήριο του έδινε δυνατότητα διορισμού σαν να είχαν οι μαθήτριες απολυτήριο Γυμνασίου, αλλά δεν έδινε τη δυνατότητα εγγραφής στο Πανεπιστήμιο⁹⁷.

Λίγα χρόνια αργότερα, το 1931, το Ανώτερο Παρθεναγωγείο θα καταργηθεί λόγω έλλειψης πόρων. Μάλιστα θα δοθεί η παράταση ενός έτους για τα πενήντα κορίτσια που φοιτούσαν σε αυτό. Όμως πολλοί τρικαλινοί γονείς προτιμούσαν να εγγράψουν τα κορίτσια τους στο Γυμνάσιο Αρρένων, λόγω της παρεχόμενης εκπαίδευσης. Με μόλις είκοσι μαθήτριες, το Ανώτερο Παρθεναγωγείο στα Τρίκαλα δεν μπορούσε να λειτουργήσει. Μια εφημερίδα της εποχής κατηγορήσε ευθέως τους γονείς που έστειλαν τα κορίτσια στο Αρρένων, αντί για το Παρθεναγωγείο⁹⁸.

Εφόσον καταργήθηκε το Παρθεναγωγείο και τα κορίτσια των Τρικάλων φοιτούσαν αναγκαστικά στο Γυμνάσιο Αρρένων, ήταν επιτακτική η ανάγκη για την ίδρυση του Αστικού Σχολείου Θηλέων. Το σχολείο αυτό ιδρύθηκε το 1937 αλλά δεν μπορούσε να προσελκύσει πολλές μαθήτριες γιατί πάλι προτιμούσαν να εγγραφούν στο Γυμνάσιο Αρρένων. Πιστευόταν πως αν απαγορευόταν η φοίτηση των κοριτσιών στα σχολεία Αρρένων, τότε θα φοιτούσαν περισσότερα κορίτσια στο Αστικό Σχολείο Θηλέων. Όμως όλοι κατάλαβαν πως αυτό που έλειπε ήταν η ίδρυση ενός Γυμνασίου Θηλέων, στα πρότυπα του Γυμνασίου Αρρένων, όπως και έγινε το 1939. Ο διευθυντής του Θηλέων και του Αρρένων ήταν ο ίδιος⁹⁹.

Δυστυχώς όμως, ο Ελληνοϊταλικός Πόλεμος σταμάτησε τη λειτουργία των Γυμνασίων των Τρικάλων. Σε πρακτικό του Γυμνασίου Αρρένων αναγράφεται πως το Αρρένων θα λειτουργήσει με λίγα τμήματα και για λίγες ώρες και οι τελευταίοι μαθητές αποφοιτούν το 1944, ενώ για το Θηλέων λέγεται πως δεν υπάρχουν τα κατάλληλα οικήματα για να στεγάσουν το σχολείο. Κάποια μαθήματα για το Γυμνάσιο Θηλέων γίνονταν το καλοκαίρι σε αυλές, όσο είχε καλό καιρό, μέχρι τον Οκτώβριο του 1941. Έτσι ο κύκλος του παλιού Γυμνασίου Τρικάλων κλείνει λίγο πριν την απελευθέρωση από τους Γερμανούς¹⁰⁰. Δε γνωρίζουμε για ποιον λόγο δόθηκε προτεραιότητα στα αγόρια, όμως

97 Κλιάφα, *Η παιδεία παίζει...*, 135-136 και Κανδήλα, «Η συμβολή της Φιλεκπαιδευτικής Εταιρείας», 268-269.

98 Κλιάφα, *Η παιδεία παίζει...*, 148-149.

99 Στο ίδιο, 173, 178, και 182. Τα αρχεία του Γυμνασίου Θηλέων αρχίζουν από τη χρονολογία 1937. Στο περιοδικό «Τρικαλινά» θεωρείται πως το Γυμνάσιο Θηλέων ιδρύθηκε εκείνη τη χρονιά, το 1937, χωρίς να παρεμβάλλεται άλλος τύπος σχολείου, Κωστοπούλου-Μπαλαμώτη, «Το Έν Τρικάλους Γυμνάσιον», 150.

100 Κλιάφα, *Η παιδεία παίζει...*, 188-189 και Κωστοπούλου-Μπαλαμώτη, «Το Έν Τρικάλους Γυμνάσιον», 159-161.

μπορούμε να το καταλάβουμε καθώς το απολυτήριο από το Γυμνάσιο Αρρένων ήταν εκείνο που έδινε τη δυνατότητα εισαγωγής στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση. Και άλλες σχολικές χρονιές η εκπαίδευση των κοριτσιών ήταν ανύπαρκτη λόγω κλεισίματος του σχολείου τους.

Ερευνητικό Μέρος

1. Εισαγωγή-Γενικά

Η έρευνα βασίστηκε στα αρχεία των βιβλίων πράξεων τριών σχολείων που λειτουργούσαν στα Τρίκαλα την Επταετία 1967-1974. Όλο το αρχειακό υλικό ανακτήθηκε από τα Γενικά Αρχεία του Κράτους, από το παράρτημα των Τρικάλων. Από τα σχολεία που εξετάστηκαν, το μόνο σχολείο το οποίο λειτουργούσε όλα τα χρόνια, και το οποίο λειτουργεί από το 1937 είναι το Γυμνάσιο Θηλέων Τρικάλων, στο οποίο φοιτούσαν μόνο κορίτσια. Δυστυχώς στα ΓΑΚ των Τρικάλων δεν εντοπίστηκαν τα αρχεία των Γυμνασίων Αρρένων. Τα άλλα δύο είναι Τεχνικά Σχολεία, το ένα είναι η Ιδιωτική Τεχνική Σχολή «Ο ΝΕΥΤΩΝ», για την οποία έχουμε στοιχεία ότι λειτούργησε πριν το 1965 αλλά όχι για το αν συνέχισε τη λειτουργία της και μετά το 1971 και το άλλο είναι η Μέση Δημόσια Τεχνική Σχολή Τρικάλων, η οποία άρχισε τη λειτουργία της το σχολικό έτος 1970-1971 και εξελίχθηκε στο σημερινό τύπο του Επαγγελματικού Λυκείου.

Για την ακρίβεια, όλα τα στοιχεία για το Γυμνάσιο Θηλέων Τρικάλων αντλήθηκαν από τέσσερα βιβλία πράξεων, το 145, το 146, το 147 και το 148, τα οποία αφορούν τα σχολικά έτη 1966-7 (μετά την επιβολή των αναγκαστικών νόμων), 1967-68, 1968-69, 1969-1970, 1971-72, 1972-73, 1973-74, και το 1974-75.

Από την Ιδιωτική Σχολή ΝΕΥΤΩΝ αναλύθηκαν τα βιβλία 22 (για τα έτη 1965-1966, 1966-1967 και 1967-1968) 23 και 28 (για τα έτη 1968-1969, 1969-1970 και 1970-1971) και από την Μέση Τεχνική Εκπαίδευση Νομού Τρικάλων το βιβλίο 47 (για τα σχολικά έτη 1970-1971, 1971-1972, 1972-1973) και το βιβλίο 48 (για το σχολικό έτος 1973-1974). Το αρχείο της Δημόσιας Σχολής βρισκόταν στα αρχεία του σημερινού Ιου ΕΠΑ.Λ. Τρικάλων πριν παραδοθεί στα Γενικά Αρχεία του Κράτους.

Ο σκοπός της έρευνας είναι να αναδείξει με ποιον τρόπο λειτουργούσαν τα τρία αυτά σχολεία, ένα γενικό δημόσιο σχολείο, ένα ιδιωτικό τεχνικό και ένα δημόσιο τεχνικό σχολείο κατά την περίοδο της Δικτατορίας. Πρόκειται για τρεις διαφορετικούς τύπους σχολείων το κάθε ένα από αυτά είχε το χαρακτήρα του αλλά μεταξύ τους υπήρχαν αρκετές ομοιότητες.

Το αρχειακό υλικό μας δείχνει πως η λειτουργία του Γυμνασίου Θηλέων ξεκίνησε το 1937. Η αρχική του τοποθεσία ήταν άλλη όμως στην υπό εξέταση περίοδο είχε ήδη μετακομίσει. Η πραγματικότητα μας δείχνει πως το σχολείο αυτό δε σταμάτησε τη

λειτουργία του ούτε τον χαρακτήρα του, καθώς το κτήριο το οποίο στεγαζόταν το Γυμνάσιο Θηλέων, την περίοδο της Δικτατορίας, στεγάζει σήμερα δύο Ημερήσια Γυμνάσια των Τρικάλων το 3ο και το 9ο.

Από το βιβλίο πράξεων με αριθμό 146 το οποίο πρόκειται για το βιβλίο πράξεων του Λυκείου Θηλέων, αναλύθηκαν κάποιες πράξεις που αφορούσαν το 1965 και το 1966 αλλά και οι τελευταίες πράξεις του βιβλίου με αριθμό 145, το οποίο ήταν το βιβλίο του τότε Τριτάξιου Γυμνασίου Θηλέων, από το 1967, με έμφαση στις πράξεις από 21 Απριλίου και έπειτα. Συγκεκριμένα η Πράξη 33 είναι η πρώτη πράξη που βρίσκουμε μετά την επιβολή της Δικτατορίας και είχε συντελεστεί την 7^η Ιουνίου 1967. Βλέπουμε πάντως, ήδη από το 1965 ότι υπήρχε ένα μοτίβο καταγραφής των πράξεων, ανεξάρτητα από το ποια ήταν η διακυβέρνηση της χώρας. Μέχρι την ένωση των δύο σχολείων, του Γυμνασίου Θηλέων και του Λυκείου Θηλέων, τα βιβλία 145 και 146 εξετάστηκαν παράλληλα.

Η πράξη 5 της 21ης Σεπτεμβρίου 1967 ήταν η τελευταία του βιβλίου πράξεων του Τριτάξιου Γυμνασίου Θηλέων, έτσι ώστε να κλείσει ο κύκλος του Γυμνασίου ως αυτόνομο, καθώς τα αποτελέσματα των εξετάσεων έδειξαν ποιες συνέχιζαν στο Γυμνάσιο και ποιες απορρίφθηκαν. Όλες οι μετέπειτα πράξεις μεταφέρθηκαν στο βιβλίο πράξεων του έως τότε Λυκείου Θηλέων, στο βιβλίο 146, το οποίο μετονομάστηκε σε Εξατάξιο Γυμνάσιο Θηλέων.

Το σχολικό έτος 1966-1967 δε βρίσκεται ολόκληρο στο υπό εξέταση χρονικό διάστημα, όμως το βιβλίο πράξεων 22 της Ιδιωτικής Σχολής «Ο ΝΕΥΤΩΝ» ξεκινάει ήδη από το 1965. Ωστόσο, μας πληροφορεί για κάτι που πρέπει να λάβουμε υπόψη καθώς μελετάμε τον τρόπο λειτουργίας της σχολής αλλά και τη σχολική ζωή. Πληροφορούμαστε λοιπόν ότι οι σπουδαστές της Σχολής αυτής εργάζονταν, πιθανόν η εργασία τους να είχε συνάφεια με τις σπουδές τους, δηλαδή να εργάζονταν ως οικοδόμοι ή ηλεκτρολόγοι. Αυτό το καταλαβαίνουμε επειδή η σχολή αναφέρεται ως Νυχτερινή¹⁰¹. Ίσως αυτός είναι ο λόγος για τον οποίο οι μαθητές της Σχολής έκαναν πολλές απουσίες και δεν μπορούσαν να παρακολουθήσουν.

Η αλήθεια είναι πως πρόκειται για μία Ιδιωτική Σχολή στην οποία πολλοί εγγράφονταν για να μπορέσουν να πάρουν κάποιο απολυτήριο ή να μάθουν περισσότερο την

101 ΓΑΚ Τρικάλων, Αρχείο Ιδιωτικής σχολής ΝΕΥΤΩΝ, διεύθυνσης Σοφίας Παρθένη, Α.Β.Ε. 161, αριθμός ειδικού ευρετηρίου 184,01, 1956-1984, βιβλίο 23 πράξη 2 σελ. 27.

εργασία με την οποία ασχολούνταν ήδη ή ήθελαν κάποια στιγμή να εξασκήσουν το συγκεκριμένο επάγγελμα.

Στις 28 Σεπτεμβρίου 1970 ιδρύθηκε η Δημόσια Μέση Τεχνική Σχολή Εργοδηγών Τρικάλων. Η Σχολή βρισκόταν στο χώρο που σήμερα στεγάζεται το Εσπερινό Γυμνάσιο-Λύκειο Τρικάλων, σε μία περιοχή που πάντα υπήρχε κάποιο σχολικό συγκρότημα. Λειτουργούσε απόγευμα καθώς οι σπουδαστές της εργάζονταν¹⁰².

2. Διοικητικά Θέματα

Το πρώτο βιβλίο πράξεων που αναλύθηκε ήταν το 145. Η πρώτη πράξη του ήταν η πράξη με αριθμό 1, της 1ης Μαρτίου 1965, η οποία δεν έχει συντηρηθεί επαρκώς για περισσότερα δεδομένα σίγουρα όμως αναφέρονται κάποιες αναλήψεις καθηγητών. Στο τριτάξιο Γυμνάσιο Θηλέων, την περίοδο από το 1967 ως την συγχώνευση του με το Λύκειο, διευθυντής ήταν ο Σπυρίδων Κρίτσας. Ο προηγούμενος διευθυντής που αναφέρεται είναι ο Δημήτριος Πάνου, αργότερα καθηγητής στο Εξατάξιο Γυμνάσιο.

Τα δύο σχολεία είχαν τον ίδιο διευθυντή για κάποιο διάστημα καθώς φαίνεται από προηγούμενες πράξεις ότι το Λύκειο κάποιες φορές ήταν ακέφαλο και κάποιες φορές διοικούνταν από Βοηθό Γυμνασιάρχη¹⁰³.

Παρατηρούμε πως στην έναρξη της σχολικής χρονιάς, διευθύντρια ήταν η Αικατερίνη Κεντρωτά και λίγο αργότερα υπογράφει άλλη καθηγήτρια ως διευθύντρια¹⁰⁴

Ο πρώτος που ανέλαβε υπηρεσία και πρώτος προσωρινός διευθυντής της Μέσης Δημόσιας Τεχνικής Σχολής ήταν ένας καθηγητής Μαθηματικών από το Α' Γυμνάσιο Αρρένων Τρικάλων, με εντολή του Υπουργείου Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων. Ήταν κάτι που έλειπε από τα Τρίκαλα γιατί μέχρι τότε, η τεχνική εκπαίδευση περιοριζόταν σε ιδιωτικές σχολές¹⁰⁵.

Ο ιδιοκτήτης της Ιδιωτικής Σχολής ΝΕΥΤΩΝ ήταν αρχικά ο Δημήτριος Παρθένης και έπειτα η Σοφία Παρθένη. Γραμματέας της Σχολής ήταν η Παρασκευή Παρθένη, η

102 ΓΑΚ Τρικάλων, Αρχείο Δημόσιας Μέσης Τεχνικής Σχολής Νομού Τρικάλων, Α.Β.Ε. 230, αριθμός ειδικού ευρετηρίου 324,01. 1970-1990 βιβλίο 47, πράξη 1/28-9-1970 σελ. 1.

103 ΓΑΚ Τρικάλων, Αρχείο Εξατάξιου Γυμνασίου Θηλέων Τρικάλων, Α.Β.Ε. 45, αριθμός ειδικού ευρετηρίου 26,01, 1937-2002, βιβλίο 145, πράξη 5/21-9-1967 σελ. 182.

104 ΓΑΚ Τρικάλων, Αρχείο Εξατάξιου Γυμνασίου Θηλέων Τρικάλων, Α.Β.Ε. 45, αριθμός ειδικού ευρετηρίου 26,01, 1937-2002, βιβλίο 146, πράξη 35/5-7-1966 σελ. 35 και πράξη 13/14-10-1966 σελ. 47.

105 ΓΑΚ Τρικάλων, Αρχείο Δημόσιας Μέσης Τεχνικής Σχολής Νομού Τρικάλων, Α.Β.Ε. 230, αριθμός ειδικού ευρετηρίου 324,01. 1970-1990 βιβλίο 47, πράξη 1/28-9-1970, 2/12-10-1970 σελ. 1.

οποία φοιτούσε παράλληλα στη σχολή και αργότερα όταν αποφοιτά προσλαμβάνεται ως καθηγήτρια¹⁰⁶.

Το βιβλίο πράξεων με αριθμό 22 της Ιδιωτικής Σχολής «ΝΕΥΤΩΝ» τελειώνει με τη λήξη του σχολικού έτους 1967-1968, καθώς τα βιβλία πράξεων 23 και 28 τρέχουν παράλληλα κατά τα έτη 1968-1969, 1969-1970, 1970-1971, με τη διαφορά ότι το μεν βιβλίο 23 αφορά την κατεύθυνση των Εργοδηγών και το δε 28 την κατεύθυνση των Ηλεκτρομηχανοτεχνιτών. Αυτή η αλλαγή γίνεται και επί του πρακτέου, στις 4 Νοεμβρίου 1968, καθώς με απόφαση του Συλλόγου η σφραγίδα αλλάζει. Από μία και ενιαία, η οποία έγραφε «ΣΧΟΛΑΙ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΤΡΙΚΑΛΩΝ ‘Ο ΝΕΥΤΩΝ’» τώρα για την κατεύθυνση των Εργοδηγών αναγράφει «ΙΔΙΩΤΙΚΑΙ ΤΕΧΝΙΚΑΙ ΣΧΟΛΑΙ ΕΡΓΟΔΗΓΩΝ ‘Ο ΝΕΥΤΩΝ’ ΕΝ ΤΡΙΚΑΛΟΙΣ» και για την κατεύθυνση των Ηλεκτροτεχνιτών «ΙΔΙΩΤΙΚΑΙ ΤΕΧΝΙΚΑΙ ΣΧΟΛΑΙ ΜΗΧ/ΤΩΝ-ΗΛΕΚ/ΤΩΝ ‘Ο ΝΕΥΤΩΝ’ ΕΝ ΤΡΙΚΑΛΟΙΣ». Έτσι, από τότε και στο εξής οι σφραγίδες που συνοδεύουν κάθε πράξη θα αντιστοιχούν και στην ανάλογη κατεύθυνση¹⁰⁷.

Αλλαγή σφραγίδας έγινε και στη Μέση Δημόσια Τεχνική Σχολή στο τέλος του σχολικού έτους του 1972-1973. Η παλιά σφραγίδα έγραφε μόνο «Νομαρχία Τρικάλων». Η επαγγελματική εκπαίδευση ανήκε στη Νομαρχία και όχι στο Υπουργείο Παιδείας. Η καινούρια σφραγίδα έγραφε στη μέσα πλευρά «Ελληνική Δημοκρατία» και στην έξω πλευρά το όνομα της σχολής και το φορέα Νομαρχία Τρικάλων. Αυτό έγινε μετά το δημοψήφισμα για την κατάργηση της Βασιλείας. Η παλιά σφραγίδα καταστράφηκε ενώπιον επιτροπής¹⁰⁸.

Τέλος, προέκυψαν δύο διαφορετικά ζητήματα στις Τεχνικές Σχολές. Το πρώτο ήταν ότι στην Ιδιωτική Σχολή κρίθηκε απαραίτητο να υπάρχουν προϊστάμενοι καθηγητές σε κάθε κατεύθυνση οι οποίοι είχαν τη συγκεκριμένη εξειδίκευση. Έτσι, τον Απρίλιο του 1971 ο σύλλογος καθηγητών αναθέτει καθήκοντα προϊσταμένων της κάθε κατεύθυνσης σε αρμόδιους καθηγητές, δηλαδή ως προϊστάμενος των Εργοδηγών Ηλεκτρολόγων ορίστηκε πτυχιούχος υπομηχανικός Ηλεκτρολόγος και στους Εργοδηγούς Μηχανουργούς εγκαταστάσεων ως προϊστάμενος-υπεύθυνος ορίστηκε

106 ΓΑΚ Τρικάλων, Αρχείο Ιδιωτικής σχολής ΝΕΥΤΩΝ, διεύθυνσης Σοφίας Παρθένη, Α.Β.Ε. 161, αριθμός ειδικού ευρετηρίου 184,01, 1956-1984, βιβλίο 22 πράξεις 6/8-6-1966 ως μαθήτρια, 1/1-9-1966 ως γραμματέας, 6/8-10-1970 ως καθηγήτρια.

107 Στο ίδιο, βιβλίο 23 πράξη 7/4-11-1968 σελ. 10 και βιβλίο 28 πράξη 8/4-11-1968 σελ. 11.

108 ΓΑΚ Τρικάλων, Αρχείο Δημόσιας Μέσης Τεχνικής Σχολής Νομού Τρικάλων, Α.Β.Ε. 230, αριθμός ειδικού ευρετηρίου 324,01. 1970-1990 βιβλίο 47, πράξη 34/4-7-1973 σελ. 178.

διπλωματούχος Μηχανολόγος Ηλεκτρολόγος. Το ίδιο έγινε και με τα εργαστήρια, όπου στο εργαστήριο των Εργοδηγών Ηλεκτρολόγων ορίστηκε ως υπεύθυνος πτυχιούχος Εργοδηγός Ηλεκτρολόγος και στο Εργαστήριο των Εργοδηγών Μηχανολογικών Εγκαταστάσεων, πτυχιούχος Εργοδηγός Μηχανουργικών Εγκαταστάσεων¹⁰⁹.

Το δεύτερο πρόβλημα προέκυψε όταν ο τότε διευθυντής της Μέσης Δημόσιας Τεχνικής Σχολής χρειάστηκε να λείψει από τη θέση του εξαιτίας μετεκπαίδευσης και μάλιστα η μετεκπαίδευση του, του επιβλήθηκε με τηλεγραφική διαταγή. Εφόσον θα έλειπε από το πόστο του, έπρεπε να παραδώσει το υλικό και το αρχείο της σχολής σε εκείνον που θα αναλάμβανε την προσωρινή διεύθυνση της σχολής, τον προϊστάμενο του τμήματος Ηλεκτρολόγων¹¹⁰.

Η τελευταία πράξη που αφορά τη λειτουργία της Μέσης Δημόσιας Τεχνικής Σχολής Τρικάλων στο υπό εξέταση διάστημα, είναι η επιστροφή του Διευθυντή της από τη μετεκπαίδευση που κλήθηκε να κάνει. Έτσι, αντίστοιχα, έπρεπε να επιστραφεί το υλικό και το αρχείο της σχολής από τον προσωρινό διευθυντή και προϊστάμενο του Ηλεκτρονικού τμήματος στον κανονικό διευθυντή με απόφαση της Νομαρχίας¹¹¹.

3. Εσωτερική Λειτουργία-Ζητήματα Μαθητών

Οτιδήποτε αφορούσε ζητήματα των μαθητών και ζητήματα λειτουργίας των σχολείων έπρεπε να εγκριθεί από τον Σύλλογο των καθηγητών. Πολλές φορές οι αποφάσεις έρχονταν στον σύλλογο από την Επιθεώρηση ή από τη Νομαρχία, αναλόγως το σχολείο. Υπήρχαν ζητήματα που απασχολούσαν μόνο ένα σχολείο και αυτό εξαρτιόταν από τη φύση του σχολείου.

Παρόλο που η ένωση του Γυμνασίου και του Λυκείου Θηλέων έπρεπε να είχε συντελεστεί, στην αρχή του σχολικού έτους 1967-1968 το Λύκειο αναφέρεται ξεχωριστά, επειδή θα πρέπει να γίνουν και οι επαναληπτικές εξετάσεις του Σεπτεμβρίου για τις μαθήτριες του Λυκείου. Όπως είδαμε στο βιβλίο πράξεων 145, το ίδιο έγινε και για τις μαθήτριες του Γυμνασίου. Έτσι και οι πρώτες πράξεις του σχολικού έτους, που αφορούν ανάληψη υπηρεσίας των καθηγητών με οργανική θέση

109 ΓΑΚ Τρικάλων, Αρχείο Ιδιωτικής σχολής ΝΕΥΤΩΝ, διεύθυνσης Σοφίας Παρθένη, Α.Β.Ε. 161, αριθμός ειδικού ευρετηρίου 184,01, 1956-1984, βιβλίο 23 πράξη 14/2-4-1971 σελ. 65.

110 ΓΑΚ Τρικάλων, Αρχείο Δημόσιας Μέσης Τεχνικής Σχολής Νομού Τρικάλων, Α.Β.Ε. 230, αριθμός ειδικού ευρετηρίου 324,01. 1970-1990 βιβλίο 48, πράξη 12/6-2-1974 σελ. 8-11.

111 Στο ίδιο, πράξη 23/6-7-1974 σελ. 69.

στο Λύκειο, την καταστροφή των γραπτών δοκιμίων και τα αποτελέσματα των εξετάσεων του Σεπτεμβρίου, αναφέρεται το σχολείο ως Λύκειο¹¹².

Στις συνεδριάσεις των καθηγητών λύνονταν ζητήματα που προέκυπταν από τη λειτουργία των σχολείων. Πρόβλημα στέγασης και χώρου διεξαγωγής εξετάσεων προέκυψε όταν το Λύκειο Θηλέων ενώθηκε με το Γυμνάσιο Θηλέων. Ένα τεράστιο θέμα ήταν η συσσώρευση μαθητριών στο ενιαίο σχολείο και ένα από τα προβλήματα που προέκυψαν ήταν ότι δεν υπήρχαν αρκετές αίθουσες για να μπορούν να λειτουργούν ταυτόχρονα όλες οι τάξεις. Αποφασίστηκε λοιπόν στην πράξη 5 στις 29 Σεπτεμβρίου 1967 να είναι χωρισμένο σε τρεις κατώτερες τάξεις και σε τρεις ανώτερες. Μερικά τμήματα θα λειτουργούσαν πρωί και τα άλλα μετά το μεσημέρι. Σε εκείνη τη συνεδρίαση ορίστηκαν οι αρμοδιότητες των καθηγητών και ο καταμερισμός του προσωπικού¹¹³. Αντίστοιχο πρόβλημα προέκυψε στην Ιδιωτική Τεχνική Σχολή «ΝΕΥΤΩΝ» το σχολικό έτος 1970-1971 λόγω του μεγάλου αριθμού σπουδαστών που είχαν εγγραφεί εκείνη τη χρονιά. Έτσι, αποφασίστηκε οι εξετάσεις του Α' τετραμήνου να γίνουν σε δύο μέρες¹¹⁴.

Για την εύρυθμη λειτουργία του σχολείου, έπρεπε να υπάρχει και κάποιος επιστάτης, ο οποίος ανέλαβε υπηρεσία, όχι από την αρχή της χρονιάς. Δε γνωρίζουμε αν υπήρχε κάποιος άλλος πριν από αυτόν¹¹⁵.

Κάθε δίμηνο ήταν υποχρεωτικές και απαραίτητες οι παιδαγωγικές συνεδρίες. Σε μία από αυτές, στο τέλος του Ιανουαρίου, ο σύλλογος συνεδρίασε για το τέλος του β' διμήνου. Παρατηρούμε πως ο χειμώνας ήταν βαρύς, έλειπαν αρκετοί καθηγητές και μαθήτριες λόγω γρίπης με αποτέλεσμα την ελλιπή φοίτηση τους. Αυτή η διαπίστωση είναι σημαντική καθώς ακολουθούσαν οι τετραμηνιαίες εξετάσεις¹¹⁶.

112 Για την ακρίβεια η τελευταία πράξη στο βιβλίο 146 που αναφέρει το σχολείο ως Λύκειο βρίσκεται στο ΓΑΚ Τρικάλων, Αρχείο Εξατάξιου Γυμνασίου Θηλέων Τρικάλων, Α.Β.Ε. 45, αριθμός ειδικού ευρετηρίου 26,01, 1937-2002, βιβλίο 146 πράξη 4/26-9-1967 για ζήτημα που αφορά το σχολείο όταν ακόμα ήταν Λύκειο, από την επόμενη πράξη, στο ίδιο, πράξη 5/29-9-1967 σελ. 104 το σχολείο αναφέρεται ως Γυμνάσιο.

113 ΓΑΚ Τρικάλων, Αρχείο Εξατάξιου Γυμνασίου Θηλέων Τρικάλων, Α.Β.Ε. 45, αριθμός ειδικού ευρετηρίου 26,01, 1937-2002, βιβλίο 146, πράξη 5/29-9-1967 σελ. 104-105.

114 ΓΑΚ Τρικάλων, Αρχείο Ιδιωτικής σχολής ΝΕΥΤΩΝ, διεύθυνσης Σοφίας Παρθένη, Α.Β.Ε. 161, αριθμός ειδικού ευρετηρίου 184,01, 1956-1984, βιβλίο 23 πράξη 9/27-1-1971 σελ. 58 και βιβλίο 28, πράξη 10/27-1-1971 σελ. 60.

115 ΓΑΚ Τρικάλων, Αρχείο Εξατάξιου Γυμνασίου Θηλέων Τρικάλων, Α.Β.Ε. 45, αριθμός ειδικού ευρετηρίου 26,01, 1937-2002, βιβλίο 146 πράξη 29/17-2-1969 σελ. 148. Για την ανάληψη του επιστάτη: Στο ίδιο, πράξη 33/20-3-1968 σελ. 154.

116 Στο ίδιο, πράξη 25/31-1-68 σελ. 136.

Ένα δημοφιλές για εκείνη την εποχή και τα σχολικά πράγματα θέμα το οποίο θέτονταν προς συζήτηση και το οποίο σήμερα δεν υφίσταται είναι η καταστροφή των γραπτών δοκιμίων των παιδιών, από προηγούμενα έτη και συνάμα των δελτίων ημερησίων απουσιών. Γίνονταν κάθε χρόνο, κυρίως στην έναρξη κάθε σχολικής χρονιάς, στα δύο από τα τρία υπό εξέταση σχολεία. Με διαταγή της ΛΑ' Περιφέρειας Μέσης Εκπαίδευσης και συνήθως, λίγο πριν την έκδοση των αποτελεσμάτων του Σεπτεμβρίου, ο σύλλογος καθηγητών αποφάσιζε την καταστροφή των γραπτών δοκιμίων των προαγωγικών εξετάσεων καθώς και την καταστροφή των απλών διαγωνισμάτων του προηγούμενου σχολικού έτους, όπως βλέπουμε από τη συνεδρίαση του συλλόγου των καθηγητών του Γυμνασίου Θηλέων. Αυτό ήταν συνήθης πρακτική και επαναλαμβάνονταν σε όλα τα σχολικά έτη και σε όλα τα σχολεία. Η καταστροφή γίνονταν με φωτιά¹¹⁷, κάτι το οποίο συνεχίζεται και στο βιβλίο 146.

Τον Οκτώβριο του 1968 στην Ιδιωτική Σχολή «ΝΕΥΤΩΝ» πάρθηκε απόφαση για να καταστραφούν τα γραπτά δοκίμια των παιδιών έως και τον Σεπτέμβριο του 1967¹¹⁸. Το ίδιο συνέβη και τον Σεπτέμβριο του 1969 στο Γυμνάσιο Θηλέων. Βέβαια, αν και το σχολικό έτος δεν είχε τελειώσει, διατάχθηκε στην Ιδιωτική Σχολή για άλλη μία φορά η καταστροφή των γραπτών δοκιμίων όλων των προηγούμενων ετών, αρχής γενομένης από του σχολικού έτους 1959-1960. Δε γνωρίζουμε για ποιο λόγο αποφασίστηκε αυτό αλλά, είτε είχαν βρεθεί παλαιότερα δοκίμια που δεν καταστράφηκαν είτε η διάταξη «περί διαφυλάξεως γραπτών δοκιμίων και ημερησίων δελτίων απουσιών» είχε αναδρομική ισχύ. Δεν πρόκειται για καινούρια διάταξη, αλλά για διάταξη του 1965. Σύμφωνα με αυτή τη διάταξη, αποφασίστηκε να καταστραφούν τον Οκτώβριο του 1970 τα γραπτά δοκίμια ως τον Σεπτέμβριο του 1969 και τα δελτία απουσίας ως το 1968¹¹⁹.

Εκτός όμως από την καταστροφή των γραπτών, μπορούσαν να καταστρέψουν και άχρηστο υλικό με αντίστοιχη απόφαση, όπως και έγινε στο Γυμνάσιο Θηλέων τον

117 ΓΑΚ Τρικάλων, Αρχείο Εξατάξιου Γυμνασίου Θηλέων Τρικάλων, Α.Β.Ε. 45, αριθμός ειδικού ευρετηρίου 26,01, 1937-2002, βιβλίο 145, πράξη 1/1-9-1967 σ. 182.

118 ΓΑΚ Τρικάλων, Αρχείο Ιδιωτικής σχολής ΝΕΥΤΩΝ, διεύθυνσης Σοφίας Παρθένη, Α.Β.Ε. 161, αριθμός ειδικού ευρετηρίου 184,01, 1956-1984, βιβλίο 23 πράξη 5/22-10-1968 σελ. 8 και βιβλίο 28, πράξη 6/22-10-1968 σελ. 8.

119 Στο ίδιο, βιβλίο 23 πράξεις 10/17-2-1970, 5/6-10-1970 σελ. 36, 53 και βιβλίο 28, πράξεις 13/17-2-1970, 6/6-10-1970 σελ. 39, 56.

Σεπτέμβριο του 1970¹²⁰. Η καταστροφή γραπτών δοκιμίων συνεχίζεται σε όλα τα σχολικά έτη που εξετάστηκαν¹²¹.

Οι σύλλογοι καθηγητών συνεδρίαζαν πολλές φορές μέσα στη χρονιά, είτε πρόκειται για τις απαραίτητες παιδαγωγικές συνεδρίες με διάφορα θέματα είτε πρόκειται για την επιλογή σημαιοφόρων και παραστατών είτε για την επιβολή κάποιας τιμωρίας ή για μεμονωμένα ζητήματα. Οι περισσότερες παιδαγωγικές συνεδρίες έγιναν στο ίδιο μοντέλο, αν το σχολείο λειτουργούσε σωστά, αν οι μαθήτριες ήταν εντάξει και αν οι καθηγητές έκαναν σωστά τη δουλειά τους.

Στο βιβλίο 146, το οποίο αρχίζει πριν την έλευση της Δικτατορίας, πληροφορούμαστε πως οι παιδαγωγικές συνεδρίες ήταν υποχρεωτικές, με διαταγή από το Υπουργείο Παιδείας αλλά και τις διαταγές του Γενικού Επιθεωρητή της ΛΑ' περιφέρειας Μέσης Εκπαίδευσης, τις 1150/14-3-66 και 2451/3-6-66. Αυτό σημαίνει πως ο επιθεωρητισμός υπήρχε και πριν την επιβολή της Δικτατορίας¹²².

Τον Δεκέμβριο του 1967, είχε ήδη λήξει το πρώτο δίμηνο του σχολικού έτους και έτσι ο σύλλογος καθηγητών προχώρησε σε παιδαγωγική συνεδρίαση. Δεν υπήρχε κάτι αξιόλογο σε αυτή τη συνεδρία, πληροφορούμαστε πως οι μαθήτριες είχαν καλή διαγωγή και καλές επιδόσεις ως επί το πλείστον και οι καθηγητές θα έπρεπε να έχουν την μέριμνα για την τήρηση του απουσιολογίου και αποφασίστηκε μία αλλαγή στην διδασκαλία των μαθηματικών για καλύτερη κατανόηση του μαθήματος¹²³. Οι καθηγητές έπαιρναν εντολές από τον Διευθυντή για το πότε θα βγάλουν τα αποτελέσματα, αλλά και ποιοι θα συμμετέχουν σε επιτροπές. Στους συλλόγους ορίζονταν και το ωρολόγιο πρόγραμμα κάθε τετραμήνου. Οι βαθμοί τέλος, ήταν τετραμηνιαίοι¹²⁴. Εκτός από το ωρολόγιο πρόγραμμα, το 1968 έφτασε στα χέρια του Συλλόγου το νέο αναλυτικό πρόγραμμα το οποίο συζητήθηκε και το οποίο εφαρμόστηκε άμεσα¹²⁵.

120 ΓΑΚ Τρικάλων, Αρχείο Εξατάξιου Γυμνασίου Θηλέων Τρικάλων, Α.Β.Ε. 45, αριθμός ειδικού ευρετηρίου 26,01, 1937-2002, βιβλίο 147 πράξη 2/2-9-1970 σελ. 61-62 και στο ίδιο, πράξη 3/4-9-1970 σελ. 62-63.

121 Στο ίδιο, πράξη 3/4-9-1971 σελ. 174-175, στο ίδιο, πράξη 13/29-9-1972 σελ. 304 και πράξη 3/3-9-1973 σελ. 374.

122 ΓΑΚ Τρικάλων, Αρχείο Εξατάξιου Γυμνασίου Θηλέων Τρικάλων, Α.Β.Ε. 45, αριθμός ειδικού ευρετηρίου 26,01, 1937-2002, βιβλίο 146 πράξη 33/7-6-1967 σελ. 68.

123 Στο ίδιο, 21/2-12-1967 σελ. 127.

124 Στο ίδιο, πράξη 25/31-1-1968 σελ. 136.

125 Στο ίδιο, πράξη 17/25-10-1968 σελ. 246 και Β.Δ. 673/68 ΦΕΚ 239/Α/12-10-1968.

Ένα ζήτημα που απασχολούσε μόνιμα τους καθηγητές των Τεχνικών Σχολών ήταν οι πολλές απουσίες που έκαναν οι μαθητές εξαιτίας της εργασίας τους. Ήδη από τον Φεβρουάριο του 1967 ο Σύλλογος της Ιδιωτικής Σχολής είχε πάρει απόφαση ότι «Μερίμνη του Διευθυντού της σχολής θέλουσι γίνη σχετικά ενέργειαι εις ωρισμένους εκ των εργοδοτών εργαζομένων μαθητών της Σχολής ώστε να αφήνουν ελεύθερους τους μαθητάς της Σχολής μας ημισειάν τουλάχιστον ώραν προ της ενάρξεως των μαθημάτων»¹²⁶.

Το θέμα των απουσιών των μαθητών-σπουδαστών λόγω εργασίας ήταν κάτι που απασχολούσε τον σύλλογο καθηγητών και τις επόμενες χρονιές. Αποφασίστηκε έτσι να παρακολουθούνται οι σπουδαστές κατά τις εξωσχολικές τους δραστηριότητες. Δεν είναι κάτι καινούριο, αναφέρεται και στην απόφαση του Φεβρουαρίου 1967. Η συμπεριφορά των μαθητών είναι θέμα που συζητείται στις συνεδριάσεις των συλλόγων, χωρίς όμως να γίνονται αναφορές σε παρεκτροπές ή άλλες ενέργειες που θα τάραζαν τη λειτουργία ενός σχολείου¹²⁷.

Για την εύρυθμη λειτουργία ενός σχολείου κάποιες φορές χρειάζεται και η επέμβαση του συλλόγου των καθηγητών. Όπως είδαμε και στο βιβλίο 22, της Ιδιωτικής Σχολής, πολλοί μαθητές εργάζονταν και δεν μπορούσαν να παρακολουθήσουν απρόσκοπτα τα μαθήματα τους και έτσι χρειαζόταν κάποια υπενθύμιση στους εργοδότες. Όμως επειδή πρόκειται για μαθητές και την πρώτη ευθύνη για εκείνους τη φέρουν οι γονείς των σπουδαστών, ο σύλλογος πήρε απόφαση να ειδοποιούνται οι κηδεμόνες των μαθητών για τις απουσίες των, να ελέγχουν τους μαθητές αν φέρουν τα σωστά εφόδια για το μάθημα, αλλά και να παρακολουθούνται για τη συμπεριφορά τους στο διάλειμμα. Ιδιαίτερα στα δημόσια σχολεία μετρούσε πάρα πολύ η συμπεριφορά των μαθητών και κρίνονταν και για αυτή στους βαθμούς τους¹²⁸.

Κάτι αντίστοιχο ίσχυε και για τις μαθήτριες του Γυμνασίου Θηλέων. Με απόφαση που είχε παρθεί στα πλαίσια παιδαγωγικής συνεδρίας, προσδιορίστηκαν οι ώρες που θα κυκλοφορούσαν οι μαθήτριες αλλά και η ενδεδειγμένη εμφάνιση τους. Τέλος, όλες οι

126 ΓΑΚ Τρικάλων, Αρχείο Ιδιωτικής σχολής ΝΕΥΤΩΝ, διεύθυνσης Σοφίας Παρθένη, Α.Β.Ε. 161, αριθμός ειδικού ευρετηρίου 184,01, 1956-1984, βιβλίο 28 πράξη 7/7-2-1967 σελ. 14.

127 Στο ίδιο, πράξεις 8/18-12-1967, 9/3-2-1968 σελ. 33-36.

128 Στο ίδιο, βιβλίο 23, πράξη 11/12-2-1969 σελ. 14 και βιβλίο 28, πράξη 11/12-2-1969 σελ. 15.

μαθήτριες υποχρεωτικά θα πήγαιναν στην εκκλησία κάθε Κυριακή, όλα αυτά σύμφωνα με τις διαταγές του Υπουργείου Παιδείας¹²⁹.

Το να παρακολουθείται η συμπεριφορά των μαθητών και εκτός σχολείου ήταν θέμα συζήτησης συνεδριάσεων σε όλα τα σχολεία σε κάθε σχολικό έτος, όπως επίσης και το θέμα των απουσιών λόγω εργασίας¹³⁰. Το ίδιο έγινε και όταν άρχισε τη λειτουργία της η Μέση Δημόσια Τεχνική Σχολή Τρικάλων, όπου η συμπεριφορά των σπουδαστών έπρεπε να είναι η ενδεδειγμένη¹³¹.

Από το σχολικό έτος 1971-1972 αυστηροποιούνται τα πράγματα όσον αφορά την συμπεριφορά των μαθητών. Μια τέτοιου είδους διαταγή είχε φτάσει στο σύλλογο των καθηγητών της Μέσης Δημόσιας Τεχνικής Σχολής Τρικάλων από τον Επιθεωρητή Επαγγελματικής Εκπαίδευσης. Εκεί αναφέρεται ότι όλοι θα έπρεπε να είναι ντυμένοι ευπρεπώς, με έμφαση στις σπουδάστριες, για τις οποίες αναφέρεται πως απαγορεύονται τα βαμμένα χείλη και νύχια και πως η ποδιά θα πρέπει να είναι τρία εκατοστά κάτω από το γόνατο. Οι υπόλοιπες οδηγίες αναφέρονται και στα δύο φύλα, όπως το να υπάρχουν όλα τα βιβλία στην τσάντα των παιδιών ή αν δεν υπάρχει τσάντα, στα χέρια πάντως όχι σε άλλου είδους σακούλες, «...ουχί εις τα θυλάκια¹³².» Τέλος, ορίζεται ότι όλοι οι σπουδαστές, εντός και εκτός σχολής θα πρέπει να έχουν καλή συμπεριφορά¹³³.

Επιπλέον, τον Οκτώβριο του 1972, στην Ιδιωτική Σχολή ΝΕΥΤΩΝ πηγαίνει διαταγή σε όλα τα σχολεία που αφορά την αμφίεση των μαθητών και έτσι ο σύλλογος έπρεπε να την πληροφορηθεί και να την εφαρμόσει¹³⁴. Τον Φεβρουάριο του 1973 ο σύλλογος καθηγητών Γυμνασίου Θηλέων αποφάσισε να ορίσει επιτροπές για τον έλεγχο των μαθητριών ως προς την εξωσχολική τους ζωή. Μάλιστα θα επισκέπτονταν χώρους

129 ΓΑΚ Τρικάλων, Αρχείο Εξατάξιου Γυμνασίου Θηλέων Τρικάλων, Α.Β.Ε. 45, αριθμός ειδικού ευρετηρίου 26,01, 1937-2002, βιβλίο 146, πράξη 5/29-9-1967 σελ. 104-105.

130 ΓΑΚ Τρικάλων, Αρχείο Ιδιωτικής σχολής ΝΕΥΤΩΝ, διεύθυνσης Σοφίας Παρθένη, Α.Β.Ε. 161, αριθμός ειδικού ευρετηρίου 184,01, 1956-1984, βιβλίο 23 πράξη 3/17-9-1969, 7/18-10-1969 σελ. 28, 33, βιβλίο 28, πράξεις 3/17-9-1969, 10/18-12-1969 σελ. 29, 35, βιβλίο 23, πράξη 8/20-1-1970 σελ. 34 και βιβλίο 28 11/29-1-1970 σελ. 36 βιβλίο 28, 8/18-12-1970 σελ. 57 και βιβλίο 28, πράξη 9/18-12-1970 σελ. 59.

131 ΓΑΚ Τρικάλων, Αρχείο Δημόσιας Μέσης Τεχνικής Σχολής Νομού Τρικάλων, Α.Β.Ε. 230, αριθμός ειδικού ευρετηρίου 324,01. 1970-1990 βιβλίο 47, πράξη 3/20-10-1971 σελ. 27-28.

132 Σύμφωνα με το λεξικό Liddel Scott, εκδ. Γεωργακά, τ. Β' σελ. 498, θυλάκιον το υποκοριστικό του «θύλακος» και θύλακος είναι σάκκος, «σακκούλι» για τρόφιμα.

133 ΓΑΚ Τρικάλων, Αρχείο Δημόσιας Μέσης Τεχνικής Σχολής Νομού Τρικάλων, Α.Β.Ε. 230, αριθμός ειδικού ευρετηρίου 324,01. 1970-1990 βιβλίο 47, πράξη 3/20-10-1971 σελ. 27-28.

134 Στο ίδιο, πράξη 4/17-10-1972 σελ. 89.

όπου απαγορεύονταν οι μαθήτριες. Ζήτησαν ακόμη και τη συνδρομή της χωροφυλακής, έτσι ώστε να μην υπάρξουν φαινόμενα παρεκτροπής των μαθητριών¹³⁵.

Η διαγωγή ήταν συνυφασμένη με την βαθμολογία των μαθητριών και των σπουδαστών. Στη θέση του σημαιοφόρου στο Γυμνάσιο Θηλέων έμπαινε η μαθήτρια με την υψηλότερη βαθμολογία αλλά ταυτόχρονα έπαιρνε και έπαινο χρηστότητας. Στις Τεχνικές Σχολές, μετρούσε μόνο η βαθμολογία, όμως στη Μέση Δημόσια Τεχνική Σχολή οι καλύτεροι σπουδαστές έπαιρναν υποτροφία. Κοντά στην παρέλαση της 28^{ης} Οκτωβρίου, στο Γυμνάσιο Θηλέων, επιλέγονταν οι καλύτερες μαθήτριες να εκπροσωπήσουν το σχολείο, δίνονταν οι έπαινοι, αποφασίζονταν η εορτή της σημαίας και λίγες μέρες αργότερα επιλέγονταν οι καλύτερες εκθέσεις για την αποταμίευση. Ανάλογα με τη χρονιά, επιλέγονταν είτε μία έκθεση από κάθε τάξη, είτε δύο από τη Στ' τάξη είτε από την Ε' και Στ' τάξη. Το βραβείο ήταν το άνοιγμα ενός λογαριασμού στην Εθνική Τράπεζα με ένα συμβολικό ποσό¹³⁶. Τη χρονιά που διεξήχθησαν οι Ολυμπιακοί Αγώνες, οι μαθήτριες κλήθηκαν να γράψουν έκθεση για το Ολυμπιακό Πνεύμα, σύμφωνα με την υπ' αριθ. 31861/11-3-68 διαταγή του Υπουργείου Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων για τον εορτασμό της Ολυμπιακής Ημέρας. Επιλέχθηκαν οι καλύτερες εκθέσεις, μία από κάθε τάξη¹³⁷.

Την πρώτη χρονιά λειτουργίας της Μέσης Δημόσιας Τεχνικής Σχολής Τρικάλων, το 1970-1971 αν και δεν είχαν λυθεί άλλα προβλήματα και το σχολείο δε λειτουργούσε πλήρως, αποφασίστηκε να γίνει η παρέλαση της 28ης Οκτωβρίου με βάση την μέχρι τότε πρόοδο των μαθητών και των μαθητριών. Έτσι όλοι οι μαθητές που παρέλασαν και που ήταν στη σημαία ήταν της πρώτης τάξης. Μάλιστα ο σημαιοφόρος και ο ένας παραστάτης ήταν αγόρια ενώ οι άλλες τρεις παραστάτιδες κορίτσια¹³⁸.

Για το σχολικό έτος 1971-1972, στη Μέση Δημόσια Τεχνική Σχολή, οι σημαιοφόροι και παραστάτες ήταν από τη Β' τάξη, μιας και δεν υπήρχε ακόμα Γ' τάξη στη Σχολή. Μερικοί από τους παραστάτες είχαν καταφέρει να είναι σε αυτή τη θέση και την

135 ΓΑΚ Τρικάλων, Αρχείο Εξατάξιου Γυμνασίου Θηλέων Τρικάλων, Α.Β.Ε. 45, αριθμός ειδικού ευρετηρίου 26,01, 1937-2002, βιβλίο 147, πράξη 26/8-2-1973 σελ. 321.

136 ΓΑΚ Τρικάλων, Αρχείο Εξατάξιου Γυμνασίου Θηλέων Τρικάλων, Α.Β.Ε. 45, αριθμός ειδικού ευρετηρίου 26,01, 1937-2002, βιβλίο 146, πράξη 18/10-11-1967 σελ. 119, 14/25-10-1968 σελ. 246, 18/8-11-1969 σελ. 372, 38/18-11-1970 σελ. 88-89 βιβλίο 147, 18/27-10-1971 σελ. 192.

137 ΓΑΚ Τρικάλων, Αρχείο Εξατάξιου Γυμνασίου Θηλέων Τρικάλων, Α.Β.Ε. 45, αριθμός ειδικού ευρετηρίου 26,01, 1937-2002, βιβλίο 146, πράξη 36/15-4-68 σελ. 156.

138 ΓΑΚ Τρικάλων, Αρχείο Δημόσιας Μέσης Τεχνικής Σχολής Νομού Τρικάλων, Α.Β.Ε. 230, αριθμός ειδικού ευρετηρίου 324,01. 1970-1990 βιβλίο 47, πράξη 3/23-10-1970 σελ. 3.

προηγούμενη χρονιά. Και σε αυτή τη χρονιά, η σημαία ήταν μεικτή, αποτελούνταν και από αγόρια και από κορίτσια και των τριών κατευθύνσεων¹³⁹.

Τον Οκτώβριο του 1972, στην Ιδιωτική Σχολή ΝΕΥΤΩΝ πηγαίνει διαταγή σε όλα τα σχολεία που αφορά την αμφίεση των μαθητών και έτσι ο σύλλογος έπρεπε να την πληροφορηθεί και να την εφαρμόσει¹⁴⁰. Τον ίδιο μήνα αποφασίστηκε ποιοι θα ήταν σημαιοφόροι και παραστάτες στις εθνικές εορτές. Πάλι κάποιοι από τα αγόρια ήταν παραστάτες τις δύο προηγούμενες χρονιές και μάλιστα μία μαθήτρια που τις προηγούμενες χρονιές ήταν παραστάτρια, τώρα είναι στη θέση της σημαιοφόρου. Οι δύο παραστάτες ήταν από τη Γ' τάξη, και οι άλλοι δύο ήταν από τη Β' τάξη, όλοι τους αγόρια¹⁴¹.

Στην συνεδρίαση του Μαρτίου του 1973 και μάλιστα λίγο πριν την παρέλαση, έγινε αντικατάσταση της σημαιοφόρου καθώς διαπιστώθηκε πως η βαθμολογία της άλλης σπουδάστριας ήταν υψηλότερη¹⁴².

Στη Μέση Δημόσια Σχολή, υποτροφίες έπαιρναν σπουδαστές οι οποίοι φοιτούσαν σε όλες τις τάξεις και σε όλες τις κατευθύνσεις. Συγκεκριμένα, την πρώτη χρονιά λειτουργίας, τέσσερις σπουδαστές της κατεύθυνσης των Μηχανολόγων, οκτώ σπουδαστές και σπουδάστριες από τους Ηλεκτρολόγους και δέκα από την κατεύθυνση των Δομικών Έργων πήραν υποτροφία¹⁴³.

Και το επόμενο σχολικό έτος, τον Δεκέμβριο του 1972 ο σύλλογος συνεδρίασε για να αποφασίσει ποιοι μαθητές, ανάλογα με την επίδοση τους θα έπαιρναν υποτροφία από το ΙΚΥ για τις σπουδές τους. Ο αριθμός των μαθητών ήταν αυξημένος σε σχέση με την προηγούμενη χρονιά¹⁴⁴. Και στην επόμενη σχολική χρονιά, το 1973-1974 οι άριστοι μαθητές της Μέσης Δημόσιας Σχολής λάμβαναν την κρατική υποτροφία. Στην πρώτη συνεδρίαση προτάθηκαν μερικοί μαθητές, διορθώθηκε και μία διαγωγή ενώ στη δεύτερη πήραν απόφαση για το ποιοι μαθητές θα έπαιρναν την υποτροφία¹⁴⁵.

Παρά τις παραινέσεις προς τους μαθητές και τον έλεγχο που προσπαθούσαν να κάνουν οι καθηγητές εντός και εκτός σχολείου, πάντα υπήρχαν φαινόμενα παρεκτροπής των

139 Στο ίδιο, πράξη 4/26-10-1971 σελ. 29.

140 Στο ίδιο, πράξη 4/17-10-1972 σελ. 89.

141 Στο ίδιο, πράξη 5/27-10-1972 σελ. 91-92.

142 Στο ίδιο, πράξη 17/24-3-1973 σελ. 116-117.

143 Στο ίδιο, πράξη 10/19-7-1971 σελ. 19.

144 Στο ίδιο, πράξη 7/7-12-1972 σελ. 96-98.

145 Στο ίδιο, πράξη 5/2-10-1973 σελ. 190-193 και 8/23-10-1973 σελ. 202-206.

μαθητών και των μαθητριών. Οι ποινές ήταν δύο, αποβολή κάποιες μέρες από το σχολείο ή/και υποβάθμιση της διαγωγής. Οι συνεδριάσεις για την επιβολή ποινών στους μαθητές και τις μαθήτριες ήταν έκτακτες, όμως στο Γυμνάσιο Θηλέων συνηθίζονταν μία συνεδρίαση στο τέλος της κάθε σχολικής χρονιάς όπου διορθώνονταν οι διαγωγές και επαινούνταν κατ' εξαίρεση κάποιες μαθήτριες.

Ο Σύλλογος διδασκόντων είχε δικαίωμα να αποφασίσει για το χαρακτηρισμό της διαγωγής συλλήβδην των μαθητριών της Α' και Β' τάξης του Γυμνασίου ως κοσμοιάτη¹⁴⁶.

Στην εξωσχολική ζωή οι μαθήτριες συνεχίζουν να είναι μαθήτριες και όχι ανεξάρτητες, μόνο και μόνο επειδή βρίσκονται εκτός σχολείου. Οι αιτίες και οι αφορμές για αποβολές και αποχαρακτηρισμούς διαγωγής ήταν πάρα πολλές, όπως η ανάρμοστη συμπεριφορά εντός και εκτός σχολείου, εναντίον καθηγητών ή καταστροφή υλικών και συμπεριφορά εκτός σχολείου που δεν αρμόζει σε μαθητές, μαθήτριες και σπουδαστές.

Ένα από τα πρώτα γεγονότα που μελετήθηκαν ήταν ένα γεγονός που αφορά μια συγκεκριμένη μαθήτρια. Πληροφορούμαστε πως εκείνη ενεπλάκη σε ένα δυστύχημα. Η ταυτότητά της ως μαθήτρια ίσχυε και εκτός σχολείου. Για το συμβάν αυτό η μαθήτρια κατηγορήθηκε ότι «δεν ήτο απηλλαγμένη ενοχής» και έτσι, στο συμβούλιο του Συλλόγου καθηγητών εμφανίστηκε δικηγόρος ο οποίος χαρακτήρισε τη διαγωγή της μαθήτριας ως κοσμία. Στη συνέχεια θα δούμε πως το σχολείο την απορρίπτει από την Γ' Λυκείου στην οποία φοίτησε η μαθήτρια για λόγους αδικαιολόγητης απουσίας από τις εξετάσεις του Σεπτεμβρίου¹⁴⁷.

Δύο μαθήτριες παραπέμφθηκαν στο συμβούλιο των καθηγητών καθώς προέβησαν σε ασεβείς πράξεις. Συγκεκριμένα, εκείνες αντάλλαζαν γράμματα με χυδαίο περιεχόμενο με έναν στρατιώτη. Ο σύλλογος καθηγητών αναγνώρισε το γραφικό χαρακτήρα της μίας μαθήτριας στην επιστολή. Μάλιστα έθεσαν το θέμα σε ψηφοφορία και μερικοί καθηγητές ήθελαν την οριστική αποβολή της μαθήτριας και μεταγραφή της σε άλλο σχολείο, αλλά τελικά επιβλήθηκε στην πρώτη δήμερη αποβολή και στη δεύτερη, που

146 ΓΑΚ Τρικάλων, Αρχείο Εξατάξιου Γυμνασίου Θηλέων Τρικάλων, Α.Β.Ε. 45, αριθμός ειδικού ευρετηρίου 26,01, 1937-2002, βιβλίο 145, πράξη 38/5-7-1967 σελ. 173.

147 ΓΑΚ Τρικάλων, Αρχείο Εξατάξιου Γυμνασίου Θηλέων Τρικάλων, Α.Β.Ε. 45, αριθμός ειδικού ευρετηρίου 26,01, 1937-2002, βιβλίο 146, πράξη 4/29-9-1967 σελ 103 και 6/30-9-1967.

απλώς συμμετείχε στο ατόπημα, διήμερη αποβολή για παράβαση του σχολικού κανονισμού¹⁴⁸.

Άλλη μία μαθήτρια υπέπεσε σε παράπτωμα, το οποίο μάλιστα της στέρησε για πάντα τη φοίτηση στο Γυμνάσιο. Η κοπέλα συνελήφθη από το Τμήμα Ασφαλείας Τρικάλων επειδή βρισκόταν σε ένα κοσμικό κέντρο, στις 23:30 το βράδυ, να διασκεδάζει και να καπνίζει, έχοντας παρέα δύο νεαρούς. Να σημειωθεί πως η απόφαση για την οριστική αποβολή της μαθήτριας ήταν ομόφωνη¹⁴⁹. Μάλιστα βλέπουμε και διόρθωση διαγωγής μιας μαθήτριας μετά από αίτηση του πατέρα της κατά την παιδαγωγική συνεδρία Δ' διμήνου 1967-1968, χωρίς να γνωρίζουμε άλλα στοιχεία¹⁵⁰. Το ίδιο συνέβη και λίγα χρόνια αργότερα, όπου βλέπουμε πως κατόπιν αίτησης και με τα κατάλληλα δικαιολογητικά, τον Οκτώβριο του 1970, βελτιώθηκε η διαγωγή μιας μαθήτριας¹⁵¹.

Στο σχολικό έτος 1968-1969, στο Γυμνάσιο Θηλέων, μερικές μαθήτριες υπέπεσαν στο ατόπημα της αντιγραφής στο μάθημα της Χημείας και η τιμωρία τους ήταν, εκτός από το να βαθμολογηθούν με μονάδα, να αλλάξει η διαγωγή τους από κοσμοιότητα σε κοσμία¹⁵². Αποβολή έλαβαν μερικές μαθήτριες κατά τη διάρκεια εξετάσεων άλλης σχολικής χρονιάς, καθώς μία μαθήτρια έγραφε τα θέματα σε πρόχειρο πριν αρχίσει η εξέταση ενώ άλλες τέσσερις είχαν ανάρμοστη συμπεριφορά προς έναν καθηγητή και έλαβαν από τρεις μέρες αποβολή¹⁵³. Για ανάρμοστη συμπεριφορά προς μία καθηγήτρια κατηγορήθηκε άλλη μία μαθήτρια η οποία έλαβε τετραήμερη αποβολή. Εκτός από τις αποβολές, αποφασίστηκε για τις μαθήτριες αυτές, στο τέλος της χρονιάς να χαρακτηριστεί η διαγωγή τους ως «κοσμία»¹⁵⁴.

Στο τέλος της σχολικής χρονιάς 1969-1970 τιμωρήθηκαν μερικές μαθήτριες για ανάρμοστη συμπεριφορά εντός και εκτός σχολείου και προσωπικές επιθέσεις εναντίον καθηγητών αλλά και για παραποίηση των καρτελών βαθμολογίας. Η τιμωρία τους ήταν να χαρακτηριστεί η διαγωγή τους ως «κοσμία». Τέλος, δύο μαθήτριες κινδύνευσαν να τιμωρηθούν για παρεκτροπή αλλά τους αναγνωρίστηκε το ελαφρυντικό του νεαρού της

148 Στο ίδιο, πράξη 32/18-3-1968 σελ. 152.

149 Στο ίδιο, πράξη 34/23-3-1968 σελ. 154.

150 Στο ίδιο, πράξη 37/2-5-1968 σελ. 157.

151 ΓΑΚ Τρικάλων, Αρχείο Εξατάξιου Γυμνασίου Θηλέων Τρικάλων, Α.Β.Ε. 45, αριθμός ειδικού ευρετηρίου 26,01, 1937-2002, βιβλίο 147, πράξη 29/8-10-1970 σελ. 82.

152 ΓΑΚ Τρικάλων, Αρχείο Εξατάξιου Γυμνασίου Θηλέων Τρικάλων, Α.Β.Ε. 45, αριθμός ειδικού ευρετηρίου 26,01, 1937-2002, βιβλίο 146, πράξη 32/25-2-1969 σελ. 274.

153 ΓΑΚ Τρικάλων, Αρχείο Εξατάξιου Γυμνασίου Θηλέων Τρικάλων, Α.Β.Ε. 45, αριθμός ειδικού ευρετηρίου 26,01, 1937-2002, βιβλίο 147, πράξη 51/18-2-1970, σελ. 3-5.

154 Στο ίδιο, πράξη 54/31-3-1970 σελ. 6.

ηλικίας τους. Δε γνωρίζουμε τι έκαναν, αλλά σίγουρα ήταν κάτι λιγότερο σοβαρό από τα υπόλοιπα παραπτώματα που τιμωρήθηκαν¹⁵⁵.

Το παράπτωμα στο οποίο υπέπεσαν αρκετοί σπουδαστές της Ιδιωτικής Σχολής ήταν το να μην παρουσιαστούν στον εορτασμό της 28^{ης} Οκτωβρίου 1968, συγκεκριμένα, 32 σπουδαστές των Εργοδηγών και 23 από τους Μηχανικούς. έτσι στις αρχές Νοεμβρίου που έγιναν οι συνεδριάσεις του συλλόγου των καθηγητών, έλαβαν όλοι τετραήμερη αποβολή¹⁵⁶. Αυτό συνέβη δύο χρονιές αργότερα, στην γιορτή της 25^{ης} Μαρτίου 1971. Πενήντα εννιά σπουδαστές της κατεύθυνσης των Εργοδηγών και είκοσι επτά της κατεύθυνσης των Μηχανικών απουσίασαν αδικαιολόγητα από την σχολική γιορτή και έλαβαν και εκείνοι τετραήμερη αποβολή. Μερικοί από αυτούς ήταν οι ίδιοι οι οποίοι έκαναν το ίδιο δύο χρόνια πριν¹⁵⁷.

Πολλές φορές δεν αναφέρεται τίποτα σχετικό με τα παραπτώματα, όπως συνέβη με μία αποβολή που δόθηκε το σχολικό έτος 1970-1971 σε τρεις μαθήτριες της Δ' και Ε' τάξης. Το κείμενο ήταν πολύ σύντομο και δεν αναφέρει το περιστατικό¹⁵⁸.

Στις συνεδριάσεις στο τέλος της χρονιάς είδαμε ότι η διαγωγή έντεκα μαθητριών υποβαθμίστηκε σε «κοσμία», λόγω ανάρμοστης συμπεριφοράς και παράβασης σχολικών κανονισμών, χωρίς να αναφέρονται άλλες λεπτομέρειες για τις πράξεις τους¹⁵⁹.

Οι αποβολές λόγω ανάρμοστης συμπεριφοράς ήταν ο πιο συχνός λόγος αποβολής, κάτι που συνέβη στη Μέση Δημόσια Τεχνική Σχολή Τρικάλων. Στα τρία σχολικά έτη που εξετάζουμε, δύο ήταν τα περιστατικά παρεκτροπής. Το ένα, έγινε το πρώτο σχολικό έτος λειτουργίας της σχολής, όταν δέκα μαθητές της Α' τάξης από την κατεύθυνση των Μηχανολόγων έπαιζαν ποδόσφαιρο και μετά το διάλειμμα, αντί να μπουν στο μάθημα της Ιστορίας, με την πρόφαση ότι δεν άκουσαν το κουδούνι. Μάλιστα, όταν τους έκανε παρατήρηση μία καθηγήτρια της Σχολής, ένας της φέρθηκε με αγένεια και έτσι

155 Στο ίδιο, πράξη 67/1-7-1970 σελ. 49-50.

156 ΓΑΚ Τρικάλων, Αρχείο Ιδιωτικής σχολής ΝΕΥΤΩΝ, διεύθυνσης Σοφίας Παρθένη, Α.Β.Ε. 161, αριθμός ειδικού ευρετηρίου 184,01, 1956-1984, βιβλίο 23 πράξη 6/1-11-1968 σελ. 9-10 και βιβλίο 28, πράξη 7/1-11-1968 σελ. 10-11.

157 Στο ίδιο, βιβλίο 23, πράξη 13/27-3-1971 σελ. 63-65 βιβλίο 23 και βιβλίο 28 πράξη 13/27-3-1971 σελ. 63-64.

158 ΓΑΚ Τρικάλων, Αρχείο Εξατάξιου Γυμνασίου Θηλέων Τρικάλων, Α.Β.Ε. 45, αριθμός ειδικού ευρετηρίου 26,01, 1937-2002, βιβλίο 147, πράξη 54/27-3-1971 σελ. 110.

159 Στο ίδιο, πράξη 75/5-7-1971 σελ. 167.

τιμωρήθηκε με πενθήμερη αποβολή και υποβάθμιση της διαγωγής του σε κοσμία, ενώ οι υπόλοιποι εννιά έλαβαν διήμερη αποβολή από το σχολείο¹⁶⁰.

Το δεύτερο περιστατικό ήταν σοβαρότερο, χωρίς όμως να γνωρίζουμε σε ποιο παράπτωμα υπέπεσε ο μαθητής. Ο σύλλογος καθηγητών της Μέσης Δημόσιας Τεχνικής Σχολής Τρικάλων αποφάσισε, παρουσία του Επιθεωρητή Επαγγελματικής Εκπαίδευσης Λάρισας, να αποβάλλει τον μαθητή της Α' τάξης της κατεύθυνσης των Μηχανολόγων για δέκα μέρες. Καταλαβαίνουμε πως πρόκειται για κάτι πολύ σοβαρό, τόσο που κρίθηκε αναγκαία η παρουσία Επιθεωρητή όσο και από το ύψος της ποινής που επιβλήθηκε¹⁶¹.

Στα επόμενα σχολικά έτη λίγες ήταν οι αφορμές στο Γυμνάσιο Θηλέων για ποινές και αποβολές. Η καταστροφή του υλικού ήταν μία από αυτές καθώς και ανάρμοστη συμπεριφορά σε εκδρομές και επισκέψεις. Ότι αναφέρεται είναι μόνο στο τέλος της σχολικής χρονιάς όπου χαρακτηρίστηκαν οι διαγωγές τεσσάρων μαθητριών ως κοσμία επειδή είχαν πάρει μία αποβολή κάποια στιγμή μέσα στο έτος, χωρίς άλλη αναφορά. Κατά τη διάρκεια των εξετάσεων δώδεκα μαθήτριες υπέπεσαν στο παράπτωμα της αντιγραφής και είχαν απρεπή συμπεριφορά και έτσι τιμωρήθηκαν βαθμολογικά με μονάδα και μάλιστα υποβαθμίστηκε η διαγωγή τους σε κοσμία¹⁶².

Την επόμενη σχολική χρονιά αναφέρεται πως είχε δοθεί αποβολή σε μαθήτρια κατά τη διάρκεια μαθητικών αγώνων στη Θεσσαλονίκη λόγω ανάρμοστης συμπεριφοράς προς καθηγήτρια και έτσι υποβαθμίστηκε η διαγωγή της. Αποβολή λόγω ανάρμοστης συμπεριφοράς και παράβαση σχολικών κανονισμών είχαν λάβει άλλες πέντε μαθήτριες μέσα στο έτος με συνέπεια την υποβάθμιση της διαγωγής τους. Υποβάθμιση διαγωγής υπέστησαν άλλες τέσσερις μαθήτριες, οι δύο για ανάρμοστη συμπεριφορά, μία επειδή κατέστρεψε σχολικό βιβλίο και άλλη μία επειδή υπεξαίρεσε χρήματα.

Όσον αφορά το τελευταίο υπό εξέταση σχολικό έτος, υπήρξαν μερικά φαινόμενα ανάρμοστης συμπεριφοράς τα οποία οδήγησαν σε αποβολές. Τον Φεβρουάριο του 1974 μία μαθήτρια τους πρακτικής κατεύθυνσης επέδειξε απρεπή συμπεριφορά κατά τη διάρκεια τους διαγωνίσματος, αλλά παράπονα εκφράστηκαν και από τους δύο

160 ΓΑΚ Τρικάλων, Αρχείο Δημόσιας Μέσης Τεχνικής Σχολής Νομού Τρικάλων, Α.Β.Ε. 230, αριθμός ειδικού ευρετηρίου 324,01. 1970-1990 βιβλίο 47, πράξη 7/16-6-1971 σελ. 8-9.

161 Στο ίδιο, 15/17-3-1972 σελ. 46.

162 ΓΑΚ Τρικάλων, Αρχείο Εξατάξιου Γυμνασίου Θηλέων Τρικάλων, Α.Β.Ε. 45, αριθμός ειδικού ευρετηρίου 26,01, 1937-2002, βιβλίο 147, πράξη 60/30-6-1972 σελ. 268-269.

καθηγητές. Έτσι την απέβαλλαν για δύο μέρες και θα ήταν υποχρεωμένη να επιστρέψει με τον κηδεμόνα τους¹⁶³.

Ένα ακόμα περιστατικό οδήγησε τον σύλλογο καθηγητών στο να αποβάλλει κάποιες μαθήτριες. Κάποιες μαθήτριες έπρεπε να μεταβούν στο Β' Γυμνάσιο Αρρένων και η συμπεριφορά τους ήταν απρεπής αφού έγραψαν σε πίνακες και κατέστρεψαν υλικό. Έτσι η τιμωρία τους ήταν διήμερη αποβολή για εκείνες που έγραψαν σε πίνακα και για τους τους που κατέστρεψαν υλικό η τιμωρία ήταν τετραήμερη αποβολή¹⁶⁴. Στο τέλος της χρονιάς, ο σύλλογος αποφάσισε να χαρακτηρίσει ως κοσμία τους διαγωγές κάποιων μαθητριών που είχαν πάρει αποβολή, όπως κάθε έτος¹⁶⁵.

Τέλος, είναι άξιο να αναφέρουμε πως εκτός από τις αποβολές και τους επαίνους για τους βαθμούς στην αρχή της χρονιάς, επαινούνταν οι μαθήτριες που κατά τη διάρκεια του έτους προέβησαν σε αξιόπαινες πράξεις. Τέτοιες είναι η εύρεση και επιστροφή χρηματικών ποσών ή άλλων τιμαλφών, αλλά και η εθελοντική προσφορά. Καταγράφονται τρεις περιπτώσεις στο Γυμνάσιο Θηλέων¹⁶⁶.

Μέρος της σχολικής ζωής ήταν η διεξαγωγή σχολικών γιορτών. Δεν γίνονταν όλες τις χρονιές, συγκεκριμένα, εκτός από την γιορτή της 28^{ης} Οκτωβρίου, έχουμε πληροφορίες μόνο για μία γιορτή, για τα 150 χρόνια από την επανάσταση του 1821. Η οποία οργανώθηκε τον Οκτώβριο του 1970. Η γιορτή οργανώθηκε από τους φιλόλογους και τους μουσικούς του σχολείου και θα είχε θέμα «Η συμβολή της Θεσσαλίας στον Αγώνα του 1821». Ο χώρος διεξαγωγής θα ήταν το Κινηματοθέατρο «ΠΑΛΛΑΣ». Είναι η μόνη γιορτή που βλέπουμε να οργανώνεται από το Γυμνάσιο¹⁶⁷. Το πρόγραμμα για τις εκδηλώσεις καταρτίστηκε δύο μήνες αργότερα¹⁶⁸.

Το μάθημα της Γυμναστικής έχουμε δει πως έπαιζε μεγάλο ρόλο στο Γυμνάσιο Θηλέων. Έτσι, τον Μάιο του 1969 και την άνοιξη του 1971 διεξήχθησαν γυμναστικές επιδείξεις στο προαύλιο του Γυμνασίου Θηλέων και μάλιστα θα έκαναν και δύο

163 Στο ίδιο, πράξη 22/16-2-1974 σελ. 394-395.

164 ΓΑΚ Τρικάλων, Αρχείο Εξατάξιου Γυμνασίου Θηλέων Τρικάλων, Α.Β.Ε. 45, αριθμός ειδικού ευρετηρίου 26,01, 1937-2002, βιβλίο 148, πράξη 28/17-5-1974 σελ. 1,2.

165 Στο ίδιο, πράξη 37/24-6-1974 σελ. 33.

166 Στο ίδιο, βιβλίο 147, πράξεις 75/5-7-1971 σελ. 167, 60/30-6-1973 σελ. 362-363 και βιβλίο 148, πράξεις 37/24-6-1974 σελ. 33.

167 ΓΑΚ Τρικάλων, Αρχείο Εξατάξιου Γυμνασίου Θηλέων Τρικάλων, Α.Β.Ε. 45, αριθμός ειδικού ευρετηρίου 26,01, 1937-2002, βιβλίο 147, πράξη 34/22-10-1970 σελ. 84.

168 Στο ίδιο, πράξη 47/18-12-1970 σελ. 98-100.

πρόβες. Προβλέπονταν η χάραξη του γηπέδου και τακτοποίηση των θεατών στα καθίσματα. Κάθε καθηγητής είχε τον ρόλο του στην γιορτή αυτή¹⁶⁹.

Υπήρχαν και άλλα ζητήματα στη λειτουργία των σχολείων τα οποία αφορούσαν τη σχολική ζωή των μαθητών. Ένα ζήτημα, σχετικό με τις γυμναστικές επιδείξεις ήταν η έγκριση απαλλαγών από το μάθημα της Σωματικής Αγωγής. Είναι κάτι που δεν το είχαμε δει ως τώρα, και είναι κάτι που το συναντάμε μόνο στο Γυμνάσιο Θηλέων. Κάθε χρονιά επισκέπτονταν το σχολείο σχολίατρος, ο οποίος/η οποία εξέταζε τις μαθήτριες για το αν είναι ικανές οι μαθήτριες να συμμετέχουν στο μάθημα της Γυμναστικής (ή Σωματικής Αγωγής). Συστήνονταν επιτροπή με μέλη τις καθηγήτριες Σωματικής Αγωγής της εκάστοτε χρονιάς¹⁷⁰. Έως τη σχολική χρονιά 1970-1971 εξετάζονταν από γυναίκα σχολίατρο ενώ τις υπόλοιπες χρονιές ως το 1974 από άντρα. Οι συνεδριάσεις γίνονταν στις αρχές κάθε σχολικής χρονιάς, περίπου τον Νοέμβριο, όμως μία χρονιά χρειάστηκε να δοθούν συμπληρωματικές απαλλαγές με αναδρομική ισχύ.

Ο συνηθέστερος λόγος απαλλαγής από τη Γυμναστική ήταν η επέμβαση για σκωληκοειδίτιδα. Απαλλαγές δίνονταν και για άλλες επεμβάσεις, ή χρόνιες παθήσεις και αναπηρίες όπως ρευματισμοί, αναιμία, μητρορραγίες, άσθμα, καρδιοπάθειες, επιληψία και πολιομυελίτιδα, και παθήσεις των άκρων όπως εξαρθρώματα και κατάγματα.

Η διάρκεια των απαλλαγών εξαρτιόταν από την ίδια την πάθηση. Οι χρόνιες παθήσεις και αναπηρίες έδιναν ετήσια απαλλαγή από τη Γυμναστική ενώ οι επεμβάσεις και οι παθήσεις των άκρων από δυο μήνες έως τέσσερις, μεμονωμένα ως έξι μήνες¹⁷¹.

Τέλος, κομμάτι της σχολικής ζωής ήταν η ευμάρεια των μαθητών. Όπως σε όλα τα σχολεία, έτσι και στο Γυμνάσιο Θηλέων και τη Μέση Δημόσια Τεχνική Σχολή Τρικάλων διεξάγονταν εκδρομές, εκπαιδευτικές κυρίως, όμως οι μαθητές και μαθήτριες είχαν την ευκαιρία να δουν πολλά μέρη της Ελλάδας από κοντά. Η οργάνωση μιας σχολικής εκδρομής ήταν μέριμνα του συλλόγου των καθηγητών του

169 ΓΑΚ Τρικάλων, Αρχείο Εξατάξιου Γυμνασίου Θηλέων Τρικάλων, Α.Β.Ε. 45, αριθμός ειδικού ευρετηρίου 26,01, 1937-2002, βιβλίο 146, πράξη 35/5-5-1969 σελ. 277 και βιβλίο 147, πράξη 59/13-5-1971 σελ. 117-118.

170 ΓΑΚ Τρικάλων, Αρχείο Εξατάξιου Γυμνασίου Θηλέων Τρικάλων, Α.Β.Ε. 45, αριθμός ειδικού ευρετηρίου 26,01, 1937-2002, βιβλίο 146, πράξη 22/18-3-1966 σελ. 6.

171 Στο ίδιο, πράξη 25/10-2-1967 σελ. 57, πράξη 27/15-2-1968 σελ. 138 βιβλίο 146. 21/23-11-1968 σελ. 256, πράξη 41β/7-6-1969 σελ. 289, πράξη 17/25-10-1969 σελ. 371, βιβλίο 147 πράξη 39/22-11-1970 σελ. 89-91, πράξη 30/20-1-1972 σελ. 203-204, πράξη 16/10-11-1972 σελ. 307-308, πράξη 30/11-4-1973 σελ 324-325 και πράξη 14/14-11-1973 σελ. 385-386.

σχολείου και οι αποφάσεις λαμβάνονταν είτε μέσα σε παιδαγωγικές συνεδρίες ή σε άλλες συνεδριάσεις¹⁷².

Στο Γυμνάσιο Θηλέων διεξάγονταν αρκετές εκδρομές, πολυήμερες, μία ανά σχολικό έτος και μάλιστα σε μακρινά μέρη. Οι εκδρομές αφορούσαν τις τρεις τάξεις του ανώτερου κύκλου. Πριν την ένωση των σχολείων, το σχολικό έτος 1966-1967 διεξήχθη εκδρομή στην Κέρκυρα, λίγες μέρες αφότου το δικτατορικό καθεστώς ανέλαβε τη διακυβέρνηση της χώρας¹⁷³.

Λίγο πριν το τέλος του σχολικού έτους, και συγκεκριμένα τον Μάιο του 1969, αποφασίζονται εκτός των άλλων θεμάτων και οι εκδρομές. Βλέπουμε πως πολυήμερες εκδρομές πήγαιναν οι τάξεις Γ'-ΣΤ' ενώ οι δύο πρώτες τάξεις ημερήσια. Ορίστηκαν οι αρχηγοί και πληροφορούμαστε ότι η ΣΤ' τάξη θα πήγαινε Πελοπόννησο και Ζάκυνθο, η Ε' τάξη, θα πήγαινε στην Ανατολική Μακεδονία και η Δ' στην Κέρκυρα¹⁷⁴.

Την επόμενη χρονιά, το 1970-1971 οργανώθηκε η εκδρομή των μαθητριών στην Πελοπόννησο, με το πρόγραμμα να αναφέρει πως η εκδρομή θα γινόταν στις 17 Μαΐου, θα ήταν τετραήμερη, θα είχε πέντε συνοδούς καθηγητές θα επισκέπτονταν τους αρχαιολογικούς χώρους των Δελφών, της Αρχαίας Ολυμπίας, της Επιδαύρου και των Μυκηνών και θα διανυκτέρευαν σε Ολυμπία, Κόρινθο και Ναύπλιο. Αν δεν συγκεντρώνονταν τα 2/3 των μαθητριών για να γίνει η εκδρομή, προτάθηκε μία μικρότερη έκτασης εκδρομή σε Χαλκίδα και Δελφούς¹⁷⁵.

Παρόμοια εκδρομή οργανώθηκε και την επόμενη χρονιά, τον Μάιο του 1971, με επτά συνοδούς καθηγητές και ίδιο πρόγραμμα, επίσκεψη στους Δελφούς και τους τρεις αρχαιολογικούς χώρους της Πελοποννήσου¹⁷⁶.

Σε μία από τις παιδαγωγικές συνεδρίες της σχολικής χρονιάς 1971-1972, τον Μάρτιο του 1972 αποφασίστηκε η διεξαγωγή εκδρομών για όλες τις τάξεις του Γυμνασίου Θηλέων και μάλιστα για τις τάξεις του ανώτερου κύκλου οι εκδρομές θα ήταν πολυήμερες, από τέσσερις ως έξι μέρες. Για την Δ' και την Ε' τάξη αποφασίστηκε εκδρομή στην Κέρκυρα ή την Ανατολική Μακεδονία, ενώ για την Στ' τάξη η εκδρομή

172 ΓΑΚ Τρικάλων, Αρχείο Εξατάξιου Γυμνασίου Θηλέων Τρικάλων, Α.Β.Ε. 45, αριθμός ειδικού ευρετηρίου 26,01, 1937-2002, βιβλίο 146, πράξη 37/2-5-1968 σελ. 157.

173 Στο ίδιο, πράξη 29/24-5-1967 σελ. 63.

174 Στο ίδιο, πράξη 35/5-5-1969 σελ. 277.

175 ΓΑΚ Τρικάλων, Αρχείο Εξατάξιου Γυμνασίου Θηλέων Τρικάλων, Α.Β.Ε. 45, αριθμός ειδικού ευρετηρίου 26,01, 1937-2002, βιβλίο 147, πράξη 57/8-5-1970 σελ. 7.

176 Στο ίδιο, πράξη 58/4-5-1971 σελ. 116.

θα ήταν παρόμοια με τις άλλες δύο χρονιές, στην Πελοπόννησο με μεγαλύτερο πρόγραμμα αυτή τη φορά. Συμπεριλήφθηκαν κομμάτια των Ιωαννίνων και της Άρτας καθώς και της Δυτικής Στερεάς Ελλάδας. Επίσης η εκδρομή θα περιλάμβανε επίσκεψη στην Πύλο, στην Καλαμάτα και στην Σπάρτη, στο Σπήλαιο Διρού και στη συνέχεια διανυκτέρευση στο Ναύπλιο. Μετά από επίσκεψη στους γνωστούς αρχαιολογικούς χώρους της Πελοποννήσου (Μυκήνες, Επίδαυρος Αρχαία Κόρινθος), θα διανυκτέρευαν στην Αθήνα, όπου κι εκεί θα επισκέπτονταν τους Αρχαιολογικούς Χώρους¹⁷⁷.

Την πρώτη χρονιά λειτουργίας της Μέσης Δημόσιας Τεχνικής Σχολής δε διοργανώθηκε κάποια εκδρομή. Ίσως είχαν άλλα θέματα να λύσουν, οι μαθητές ήταν λίγοι ή συνέτρεχαν άλλοι λόγοι τους οποίους δε γνωρίζουμε. Η πρώτη εκδρομή που εγκρίθηκε από τον σύλλογο διδασκόντων ήταν διήμερη και αφορούσε τους μαθητές όλων των τάξεων. Βέβαια, το σχολικό έτος 1971-1972 λειτουργούσε η Α' και η Β' τάξη. Η εκδρομή θα ήταν διήμερη και θα περιλάμβανε τις εξής πόλεις: Λάρισα, Κατερίνη, Βέροια, Νάουσα, Έδεσσα και μετά επιστροφή στα Τρίκαλα. Τέλος, ορίστηκαν και δύο συνοδοί καθηγητές¹⁷⁸.

Την άνοιξη του 1973 στην παιδαγωγική συνεδρία του Απριλίου του Γυμνασίου Θηλέων αποφασίστηκε να μη διεξαχθούν άλλες εκδρομές παράλληλα με αυτήν της Στ' τάξεως γιατί στη μεγάλη εκδρομή δεν θα μπορούσαν να συμμετέχουν όλες, οι γονείς θα αναγκάζονταν να στείλουν όλα τα παιδιά, σε αντίθεση με την προηγούμενη χρονιά, όπου έγιναν ταυτόχρονα εκδρομές για όλες τις τάξεις. Μάλλον κάτι δεν θα λειτούργησε σωστά τότε¹⁷⁹.

Η εκδρομή της ΣΤ' τάξης της σχολικής χρονιάς 1972-73 θα ήταν ελάχιστα διαφοροποιημένη από εκείνη της προηγούμενης χρονιάς καθώς δεν θα πήγαιναν από τα Ιωάννινα και την Άρτα αλλά μέσω Άμφισσας. Θα επισκέπτονταν τους Δελφούς και την Πάτρα, την Τρίπολη και την Κόρινθο, αλλά και την Αθήνα και τους Αρχαιολογικούς της χώρους. Μετά την Αθήνα θα επέστρεφαν στα Τρίκαλα¹⁸⁰.

177 Στο ίδιο, πράξη 40/22-3-1972 και 41/1-4-1972 σελ. 216-218.

178 ΓΑΚ Τρικάλων, Αρχείο Δημόσιας Μέσης Τεχνικής Σχολής Νομού Τρικάλων, Α.Β.Ε. 230, αριθμός ειδικού ευρετηρίου 324,01. 1970-1990 βιβλίο 47, πράξη 18/4-5-1972 σελ. 53.

179 ΓΑΚ Τρικάλων, Αρχείο Εξατάξιου Γυμνασίου Θηλέων Τρικάλων, Α.Β.Ε. 45, αριθμός ειδικού ευρετηρίου 26,01, 1937-2002, βιβλίο 147, πράξη 29/5-4-1973 σελ. 323.

180 Στο ίδιο, πράξη 32/18-4-1973 σελ. 329.

Οι επόμενες εκδρομές της Δημόσιας Τεχνικής Σχολής διενεργήθηκαν το επόμενο σχολικό έτος, το 1972-1973. Πρόκειται για δύο εκπαιδευτικές εκδρομές της Α' και Β' τάξης, στην Λίμνη του Μέγδοβα, σημερινή Λίμνη Πλαστήρα της Καρδίτσας καθώς και στη Χαλυβουργία του Βόλου. Οι εκδρομές αυτές επαναλήφθηκαν και την επόμενη χρονιά¹⁸¹.

Λίγο αργότερα εγκρίθηκε άλλη μία εκπαιδευτική εκδρομή, στα Ιωάννινα, για σπουδαστές τριών κατευθύνσεων, των Δομικών Έργων, των Ηλεκτρολόγων και των Μηχανολόγων. Η εκδρομή είχε οριστεί για μέρα Δευτέρα αλλά έγιναν ενέργειες να εγκριθεί μία παραπάνω μέρα, η Κυριακή, που ήταν αργία, και για την ψυχαγωγία των σπουδαστών αλλά και επειδή το πρόγραμμα βγήκε φορτωμένο¹⁸².

Άλλη μία εκδρομή για το ίδιο σχολικό έτος εγκρίνεται, η οποία όμως αφορούσε τους μαθητές της Γ' τάξης και θα ήταν πενθήμερη. Οι σπουδαστές θα επισκεπτόντουσαν πολλές πόλεις, τα Ιωάννινα, την Ηγουμενίτσα και την Κέρκυρα, το Αγρίνιο και την Πάτρα, την Κόρινθο και την Αθήνα. Τέλος, ορίστηκαν τρεις συνοδοί καθηγητές¹⁸³.

Λίγες μέρες αργότερα, εγκρίνονται οι τέσσερις μεγάλες εκπαιδευτικές εκδρομές, τριών και πέντε ημερών. Η πρώτη, αφορούσε τους μαθητές της Α' τάξης Δομικών Έργων και Σχεδιαστών, της Β' τάξης Σχεδιαστών, της Γ' τάξης Μηχανικών Αυτοκινήτων και των Μηχανολόγων. Θα είχε τριήμερη διάρκεια και θα διεξαγόταν στην Πελοπόννησο. Η δεύτερη θα διεξαγόταν στην Ήπειρο και τη Στερεά Ελλάδα και αφορούσε τους Μηχανολόγους και τους Ηλεκτρολόγους της Α' τάξης με τριήμερη επίσης διάρκεια. Η τρίτη εκδρομή θα ήταν πενθήμερη, για τους μαθητές της Γ' τάξης των Δομικών Έργων. Θα πήγαιναν και εκείνοι στην Ήπειρο, τη Δυτική Στερεά Ελλάδα αλλά και στη Βόρεια Πελοπόννησο. Τέλος, οι Ηλεκτρολόγοι της Γ' τάξης και από το τμήμα Δομικών Έργων της Β', θα πήγαιναν τριήμερη εκδρομή στη Δυτική Μακεδονία. Αποφασίστηκαν επίσης ότι οι εκδρομές θα έληγαν την ίδια μέρα, στις 5-5-1974 και ορίστηκαν οι συνοδοί καθηγητές¹⁸⁴.

Στην Ιδιωτική Σχολή «ΝΕΥΤΩΝ» δεν πραγματοποιήθηκε καμία εκδρομή και γενικότερα καμία εξωσχολική δραστηριότητα. Ο χαρακτήρας της ήταν καθαρά

181 ΓΑΚ Τρικάλων, Αρχείο Δημόσιας Μέσης Τεχνικής Σχολής Νομού Τρικάλων, Α.Β.Ε. 230, αριθμός ειδικού ευρετηρίου 324,01. 1970-1990 βιβλίο 47, πράξη 17/24-3-1973 σελ. 116 και βιβλίο 48 15/12-3-1974 σελ. 13.

182 Στο ίδιο, βιβλίο 47 πράξη 21/10-4-1973 σελ. 124.

183 Στο ίδιο, πράξη 24/12-5-1973 σελ. 128.

184 Στο ίδιο, βιβλίο 48, πράξη 17/5-4-1974 σελ. 19.

μαθησιακός και όχι εκπαιδευτικός. Οι περισσότεροι σπουδαστές εργάζονταν και μάλιστα έπαιρναν πολλές απουσίες εξαιτίας της εργασίας τους. Επομένως μπορούμε να συμπεράνουμε πως δεν υπήρχε χρόνος και σκοπός για κάποια εκδρομή.

4. Μαθητικό Δυναμικό

Η κινητήριος δύναμη ενός σχολείου είναι οι μαθητές του. Έτσι, στο τέλος κάθε σχολικής χρονιάς καταρτίζονταν πίνακες κίνησης μαθητών και μαθητριών. Πρόκειται για πίνακες που περιγράφουν ανά τάξη και ανά κατεύθυνση πόσοι μαθητές είχαν εγγραφεί αρχικά, πόσοι μεταγράφηκαν από άλλα σχολεία, πόσοι μεταγράφηκαν από άλλα σχολεία, πόσοι δεν κατάφεραν να ολοκληρώσουν την τάξη λόγω απουσιών, πόσοι διέκοψαν από μόνοι τους τη φοίτηση, πόσοι απεβίωσαν, πόσοι λόγω απουσιών παραπέμφθηκαν για εξέταση τον Σεπτέμβριο και τελικά πόσοι είχαν δικαίωμα συμμετοχής στις εξετάσεις του Ιουνίου. Σε όσα σχολεία, ή, σε όσες σχολικές χρονιές δεν υπήρχε πίνακας, υπάρχουν αναλυτικά τα ονόματα των μαθητών και των μαθητριών, οπότε εξάγεται ένα ασφαλές συμπέρασμα για το μαθητικό δυναμικό.

Μέσω αυτών των αναφορών, μπορεί κάποιος να δει και την εκπαιδευτική πολιτική. Εκτός από το ότι προβλέπονταν επαναληπτικές εξετάσεις, πολλοί είχαν και από δύο ευκαιρίες τον Σεπτέμβριο, ειδικότερα αν βρίσκονταν στην τελευταία τάξη, ή ακόμα και να εξεταστούν μεμονωμένα αν υπήρχε σοβαρός λόγος απουσίας τους από εξέταση. Σε κάθε συνεδρίαση που αφορούσε κίνηση μαθητριών ή εξετάσεις, αναφέρονται λεπτομερώς οι διατάξεις γύρω από τις αποφάσεις του συλλόγου των καθηγητών.

Έτσι, για το Γυμνάσιο Θηλέων Τρικάλων, η ανάλυση ξεκινάει από το τέλος του σχολικού έτους 1966-1967 και τις τάξεις του Γυμνασίου και μετά συνεχίζεται η έρευνα στο Λύκειο, και μάλιστα αναφέρονται σε ξεχωριστά βιβλία πράξεων μέχρι να ενωθούν και αυτά. Αυτός ο διαχωρισμός ήταν αναγκαίος καθώς μέχρι να συντελεστεί η ένωση των σχολείων, δηλαδή η κατάργηση του Λυκείου και η μετονομασία σε Εξατάξιο Γυμνάσιο Θηλέων υπό έναν διευθυντή σε ένα σχολικό κτήριο οι μαθήτριες της Α', Β' και Γ' Γυμνασίου ανήκαν στο Γυμνάσιο ενώ οι μετέπειτα μαθήτριες της Δ', Ε' και ΣΤ' ανήκαν στο Λύκειο.

Σχολικό έτος 1966-1967

Το θέμα της πρώτης πράξης που αναλύθηκε, (Πράξη 33η) ήταν η συμμετοχή των μαθητριών στις εξετάσεις του Ιουνίου 1967 και η κατάρτιση του στατιστικού πίνακα. Αποκλείονται μαθήτριες οι οποίες είτε διέκοψαν τη φοίτηση, είτε δε φοίτησαν

καθόλου, είτε υπερέβησαν τις 175 απουσίες. Συγκεκριμένα, στην Α' τάξη είχαν εγγραφεί αρχικά 445 μαθήτριες, μία έκανε μεταγραφή από άλλο σχολείο, τέσσερις μετεγγράφηκαν σε άλλο σχολείο, δεκατέσσερις διέκοψαν ή απορρίφθηκαν λόγω απουσιών και τέσσερις δεν φοίτησαν από την αρχή. Έτσι δικαίωμα συμμετοχής στις εξετάσεις του Ιουνίου κατοχύρωσαν οι 424 .

Αντίστοιχα στη Β' τάξη του Γυμνασίου είχαν εγγραφεί αρχικά 304 μαθήτριες, δύο μετεγγράφηκαν από άλλο σχολείο, οκτώ πήγαν σε άλλο σχολείο, δύο διέκοψαν ή έμειναν από απουσίες και δύο δεν φοίτησαν καθόλου, οπότε συμμετείχαν στις εξετάσεις του Ιουνίου οι 294. Τέλος, στην Γ' τάξη, από τις συνολικά 348 αρχικώς εγγεγραμμένες μαθήτριες, τρεις έκαναν μεταγραφή από άλλο σχολείο, δέκα μετεγγράφηκαν σε άλλο σχολείο, δύο διέκοψαν τη φοίτηση και έτσι οι 339 είχαν δικαίωμα συμμετοχής στις εξετάσεις του Ιουνίου. Συνολικά από τις 1097 εγγραφόμενες μαθήτριες, δικαίωμα για τις εξετάσεις απέκτησαν οι 1057.

Μετά τις εξετάσεις, οι οποίες για τις μαθήτριες της Α' και Β' Γυμνασίου ήταν προαγωγικές και για τη Γ' Γυμνασίου απολυτήριες, οι καθηγητές συνήλθαν σε συνεδρίαση υπό τον διευθυντή, στις 5 Ιουλίου 1967 (Πράξη 37η) για να συνταχθεί ο στατιστικός πίνακας κινήσεως μαθητριών κατά το σχολικό έτος 1966-67, μετά τις εξετάσεις του Ιουνίου και την έκδοση των τελικών αποτελεσμάτων.

Έτσι, για την Α' τάξη του ως τότε Γυμνασίου, από τις 424 μαθήτριες έχουσες δικαίωμα συμμετοχής στις εξετάσεις, μία δεν προσήλθε, οι 298 προβιβάστηκαν στην Β' τάξη, 42 απορρίφθηκαν εντελώς και ήταν υποχρεωμένες να επαναλάβουν την τάξη και 83 παραπέμφθηκαν στις εξετάσεις του Σεπτεμβρίου.

Για τη Β' τάξη, από τις 294 μαθήτριες, προάχθηκαν οι 220, ενώ δεκαπέντε απορρίφθηκαν και δεκατέσσερις θα επανεξετάζονταν τον Σεπτέμβριο. Για τη Γ' τάξη, από τις 339 μαθήτριες, οι 280 απολύθηκαν, οι 14 «έμειναν στον τόπο» και οι 45 παραπέμφθηκαν για εξέταση τον Σεπτέμβριο. Δεν προκύπτει από πουθενά ποιο ήταν το όριο των μαθημάτων που θα είχε αποτύχει η κάθε μαθήτρια το οποίο όριζε ότι θα κοβόταν σε όλη την τάξη ή θα είχε δικαίωμα συμμετοχής στην επαναληπτική εξέταση του Σεπτεμβρίου. Η τελευταία πράξη του βιβλίου πράξεων 145 είδαμε ότι ήταν οι επαναληπτικές εξετάσεις Σεπτεμβρίου 1967. Από κει και πέρα το βιβλίο μένει κενό .

Όπως είδαμε και στο προηγούμενο βιβλίο πράξεων, ήταν τακτική να καταρτίζεται στατιστικός πίνακας κινήσεως μαθητριών για το κάθε σχολικό έτος. Να σημειώσουμε

πως ο πίνακας αφορά τις μαθήτριες του Λυκείου κατά τη λήξη του σχολικού έτους 1966-67 καθώς επίσημα για τα σχολεία η ένωση συντελέστηκε το επόμενο σχολικό έτος, το έτος 1967-68. Έτσι, στην Α' τάξη του ως τότε Λυκείου είχαν εγγραφεί αρχικά 259 μαθήτριες, πέντε μεταγράφηκαν από άλλα σχολεία, επτά ήρθαν από άλλα σχολεία και μία διέκοψε τη φοίτηση, επομένως οι 256 κατοχύρωσαν δικαίωμα συμμετοχής στις εξετάσεις Ιουνίου και Σεπτεμβρίου.

Αντίστοιχα στη Β' τάξη είχαν εγγραφεί αρχικά 197 μαθήτριες, φοίτησαν τελικά σε άλλα σχολεία οι τρεις, μεταγράφηκαν στο Λύκειο δύο ενώ άλλες δύο διέκοψαν τη φοίτηση και συνολικά οι μαθήτριες που είχαν δικαίωμα συμμετοχής σε εξετάσεις ανήλθαν σε 196. Τέλος στη Γ' Λυκείου, η οποία χωριζόταν σε κλασικό και πρακτικό τμήμα (ανάλογο με τις σημερινές ομάδες σπουδών θεωρητική και θετική) είχαν εγγραφεί 134 και 20 μαθήτριες αντίστοιχα, από το κλασικό τμήμα εγγράφηκαν από άλλα σχολεία τρεις μαθήτριες και χωρίς απώλειες, δικαίωμα συμμετοχής στις εξετάσεις Ιουνίου και Σεπτεμβρίου κατοχύρωσαν οι 137 και 20 μαθήτριες αντίστοιχα. Συνολικά σε όλο το Λύκειο είχαν εγγραφεί αρχικώς 610 και η χρονιά έκλεισε μόνο με μία απώλεια, με 609 μαθήτριες .

Μετά από τις εξετάσεις και τα αποτελέσματα των μαθητριών, στη συνέλευση της 5ης Ιουλίου 1967, καταρτίστηκε νέος στατιστικός πίνακας. Έτσι από τις 256 μαθήτριες της Α' τάξης, εμφανίστηκαν οι 253, πέρασαν οι 204, οι 36 παραπέμφθηκαν για Σεπτέμβριο, 13 απορρίφθηκαν ή διέκοψαν τη φοίτηση, μία μαθήτρια είχε ήδη παραπεμφθεί για τις εξετάσεις του Σεπτεμβρίου λόγω απουσιών και δύο δεν προσήλθαν στις εξετάσεις δικαιολογημένως. Για τη Β' τάξη, παρουσιάστηκαν στις εξετάσεις οι 194, προβιβάστηκαν οι 166, 22 παραπέμφθηκαν για Σεπτέμβριο, έξι απορρίφθηκαν ή είχαν διακόψει τη φοίτηση, δύο δεν προσήλθαν δικαιολογημένα και μία είχε ήδη παραπεμφθεί για Σεπτέμβριο λόγω απουσιών. Στη Γ' τάξη, και από το κλασικό και από το πρακτικό τμήμα εμφανίστηκαν όλες οι μαθήτριες, απολύθηκαν οι 116 του κλασικού και οι 18 του πρακτικού, οι 17 μαθήτριες του κλασικού και μία του πρακτικού παραπέμφθηκαν για Σεπτέμβριο και τέλος, «έμειναν στον τόπο» ή διέκοψαν τη φοίτηση τέσσερις μαθήτριες από την κλασική κατεύθυνση και μία της πρακτικής.

Υπήρχε ένα όριο απουσιών το οποίο αν οι σπουδαστές και οι μαθητές το υπερβούν, δε θα μπορούσαν να συμμετέχουν στις εξετάσεις του Ιουνίου. Σε κάποιες ακραίες περιπτώσεις, αποκλείονταν και από την εξέταση του Σεπτεμβρίου, δηλαδή απορρίπτονταν από το σχολικό έτος και έπρεπε να το επαναλάβουν. Επιπλέον, ανάλογα

με την επίδοση τους κατά τις εξετάσεις του Ιουνίου, αν τα μαθήματα στα οποία αποτύχαιναν ήταν κάτω από τέσσερα, μπορούσαν να τα ξαναδώσουν τον Σεπτέμβριο ενώ ήταν πάνω από τέσσερα, απορρίπτονταν από το έτος.

ΘΗΛΕΩΝ (ΤΡΙΤΑΞΙΟ ΓΥΜΝΑΣΙΟ)

ΤΑΞΗ	ΑΡΧΙΚΑ ΕΓΓΕΓΡΑΜΜΕΝΟΙ	ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ ΙΟΥΝΙΟΥ	ΠΕΡΑΣΑΝ	ΠΑΡΑΠΕΜΦΘΗΚΑΝ ΓΙΑ ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟ	ΑΠΟΡΡΙΦΘΗΚΑΝ
A	445	424	298	84	42
B	304	294	220	14	15
Γ	348	339	280	45	14
Σύνολο	1097	1057	798	143	71

ΘΗΛΕΩΝ ΤΡΙΤΑΞΙΟ ΛΥΚΕΙΟ

ΤΑΞΗ	ΑΡΧΙΚΑ ΕΓΓΕΓΡΑΜΜΕΝΟΙ	ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ ΙΟΥΝΙΟΥ	ΠΕΡΑΣΑΝ	ΠΑΡΑΠΕΜΦΘΗΚΑΝ ΓΙΑ ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟ	ΑΠΟΡΡΙΦΘΗΚΑΝ
A	259	256	204	39	13
B	197	196	166	24	6
Γ (κλ.)	134	137	116	17	4
Γ (πρ.)	20	20	18	1	1
Σύν.	610	609	504	81	24

Πριν την ένωση των σχολείων, έπρεπε να διεξαχθούν εξετάσεις για την εισαγωγή των μαθητριών στην Α' Λυκείου. Οι εξετάσεις πραγματοποιήθηκαν με τη συμμετοχή 286 μαθητριών και επιτυχούσες ήταν οι 213. Αυτό όμως, για εκείνη τη χρονιά, στην πράξη, δεν ίσχυσε¹⁸⁵.

ΝΕΥΤΩΝ

ΤΑΞΗ	ΑΡΧΙΚΑ ΕΓΓΕΓΡΑΜΜΕΝΟΙ	ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ ΙΟΥΝΙΟΥ	ΠΕΡΑΣΑΝ	ΠΑΡΑΠΕΜΦΘΗΚΑΝ ΓΙΑ ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟ	ΑΠΟΡΡΙΦΘΗΚΑΝ
------	----------------------	-----------------------------	---------	------------------------------	--------------

185 ΓΑΚ Τρικάλων, Αρχείο Εξατάξιου Γυμνασίου Θηλέων Τρικάλων, Α.Β.Ε. 45, αριθμός ειδικού ευρετηρίου 26,01, 1937-2002, βιβλίο 146, πράξη 41/5-7-1967 σελ. 90-96.

A ΗΛ.	76	22	18	15+4	39
B ΗΛ	40	14	13	13+1	12+1
B ΟΙΚ	13	3	3	4	6
Γ ΟΙΚ	6	2	2	3	1
Δ ΟΙΚ	4	4	4	-	-
Συν.	139	45	40	35+5	58+1

Συγκρίνοντας αρχικά τις κινήσεις των μαθητριών των δύο βαθμίδων, θα έλεγε κανείς πως στο Λύκειο υπάρχει μικρότερη σχολική διαρροή αλλά και μικρότερη σχολική αποτυχία. Μία πιθανή εξήγηση είναι πως έχει ήδη γίνει «εκκαθάριση» των μαθητριών από το Γυμνάσιο και συνέχιζαν μόνο αυτές που ήταν πραγματικά καλές και ήθελαν το απολυτήριο Λυκείου. Υπήρχε μία τάση εκείνη την περίοδο, όταν μία κοπέλα «κοβόταν» στο Γυμνάσιο να παντρεύονταν νωρίτερα από τα 18 (ή τα 21, που ήταν η ηλικία ενηλικίωσης). Ακόμη, το Λύκειο δεν ήταν υποχρεωτικό. Βέβαια δε γνωρίζουμε αν η παιδεία ήταν γενικότερα υποχρεωτική μετά το δημοτικό. Η αρχική σκέψη της κυβέρνησης της Δικτατορίας ήταν να εφαρμοστεί εννιάχρονη υποχρεωτική εκπαίδευση, αργότερα όμως η υποχρεωτική εκπαίδευση κατέβηκε στα έξι χρόνια. Υπήρχαν περισσότερα «πρακτικά»/χειρωνακτικά επαγγέλματα για τις γυναίκες τότε, οπότε διέκοπταν τη φοίτηση για να γίνουν μοδίστρες ή κομμώτριες. Όμως, από τους εγγεγραμμένους στην Ιδιωτική Τεχνική Σχολή, μόνο οι 2 ήταν κορίτσια. Άλλος λόγος για τον οποίο δεν επιθυμούσαν τη φοίτηση σε Γυμνάσιο ή Λύκειο ήταν πως στα χωριά δεν υπήρχαν αυτά τα σχολεία και η συγκοινωνία ήταν ανύπαρκτη. Προτιμούσαν να εργαστούν στη γεωργία και την κτηνοτροφία παρά να διαθέσουν χρόνο και χρήμα για σπουδές που θεωρούνταν τότε αχρείαστες για εκείνες. Τέλος, τα Πανεπιστήμια ήταν «άβαρα» για τα κορίτσια και πολύ λίγες κοπέλες επιθυμούσαν την συνέχιση των σπουδών τους σε κάποιο Πανεπιστήμιο της πρωτεύουσας ή κάποιας άλλης μεγάλης πόλης¹⁸⁶.

Σχολικό έτος 1967-1968

Παρόλο που η ένωση των δύο σχολείων έπρεπε να είχε συντελεστεί, στην αρχή του σχολικού έτους 1967-1968 το Λύκειο αναφέρεται ξεχωριστά, επειδή θα πρέπει να

186 Βλ. παράρτημα

γίνονται και οι επαναληπτικές εξετάσεις του Σεπτεμβρίου για τις μαθήτριες του Λυκείου. Όπως είδαμε στο βιβλίο πράξεων 145, το ίδιο έγινε και για τις μαθήτριες του Γυμνασίου. Έτσι και οι πρώτες πράξεις του σχολικού έτους, που αφορούν ανάληψη υπηρεσίας των καθηγητών με οργανική θέση στο Λύκειο, την καταστροφή των γραπτών δοκιμίων και τα αποτελέσματα των εξετάσεων του Σεπτεμβρίου, αναφέρεται το σχολείο ως Λύκειο¹⁸⁷.

Σύμφωνα με τις νέες διατάξεις και διαταγές της Δικτατορίας, για να εισαχθούν οι μαθήτριες στην Α' τάξη του Γυμνασίου, έδωσαν εξετάσεις στις οποίες πέτυχαν οι 387 και απέτυχαν οι 24. Στην συνεδρίαση που έγινε στις 3 Οκτωβρίου 1967 (πράξη 8) αναφέρονται όλα τα ονόματα των μαθητριών, επιτυχουσών και αποτυχουσών¹⁸⁸.

Έτσι, στο πρώτο σχολικό έτος επί Δικτατορίας και πρώτο σχολικό έτος στο ενιαίο Εξατάξιο Γυμνάσιο εισήχθησαν συνολικά 1838 μαθήτριες σύμφωνα με τον στατιστικό πίνακα που καταρτίστηκε στο τέλος της σχολικής χρονιάς. Δεν είχε σημασία πόσες είχαν προαχθεί από το προηγούμενο έτος καθώς αυτός ο αριθμός συνήθως αυξανόταν επειδή πολλές μαθήτριες είχαν απορριφθεί από άλλες χρονιές και επανεγγράφονταν στο Γυμνάσιο όποτε ήθελαν. Για παράδειγμα, εκείνες που πέρασαν στις εισαγωγικές εξετάσεις του Σεπτεμβρίου ανέρχονταν σε 387, αλλά είχαν εγγραφεί 432 συνολικά, δηλαδή και οι απορριφθείσες της προηγούμενης χρονιάς που ήταν 42, και κάποιες που δεν τα κατάφεραν στην επαναληπτική εξεταστική της Α' τάξης περιόδου Σεπτεμβρίου 1967. Σαφώς δε γνωρίζουμε αν όλες οι απορριφθείσες εγγράφηκαν ξανά στην Α' τάξη.

Αναλυτικότερα, το σύνολο των εγγεγραμμένων μαθητριών στην Α' Γυμνασίου ανήλθε σε 432 εκ των οποίων οι δώδεκα μεταγράφηκαν από άλλα σχολεία, δεκατέσσερις πήγαν σε άλλα σχολεία, δύο δεν φοίτησαν καθόλου, οκτώ έμειναν από απουσίες, και μία παραπέμφθηκε συνολικά για τις εξετάσεις του Σεπτεμβρίου. Συνολικά είχαν δικαίωμα συμμετοχής στις εξετάσεις του Ιουνίου οι 420 μαθήτριες της Α' Γυμνασίου.

Όσον αφορά τη Β' τάξη, από τις 349 εγγεγραμμένες, επτά μεταγράφηκαν από άλλα σχολεία, δεκατέσσερις πήγαν σε άλλα σχολεία, και έξι έμειναν από απουσίες. Κατοχύρωσαν δικαίωμα συμμετοχής στις εξετάσεις του Ιουνίου οι 336. Στην Γ' Γυμνασίου είχαν εγγραφεί αρχικά 281 μαθήτριες, τέσσερις ήρθαν από άλλα σχολεία, δέκα πήγαν σε άλλα σχολεία δύο είχαν ήδη κατοχυρώσει τη φοίτηση τους στην Δ' τάξη

187 ΓΑΚ Τρικάλων, Αρχείο Εξατάξιου Γυμνασίου Θηλέων Τρικάλων, Α.Β.Ε. 45, αριθμός ειδικού ευρετηρίου 26,01, 1937-2002, βιβλίο 146, πράξη 41/5-7-1967 βιβλίο 146 σελ. 90-96.

188 Στο ίδιο, πράξη 8/3-10-1967 σελ. 108.

λόγω των επιδόσεών τους στις εξετάσεις του Φεβρουαρίου και έτσι οι υπόλοιπες 268 θα έδιναν εξετάσεις τον Ιούνιο.

Στον ανώτερο κύκλο, στη Δ' Γυμνασίου, από τις 346 αρχικώς εγγεγραμμένες, πέντε μεταγράφηκαν από άλλα σχολεία, εννιά έφυγαν για άλλα σχολεία και τρεις συμπλήρωσαν τον ανώτατο αριθμό απουσιών, επομένως οι 339 μπορούσαν να συμμετέχουν στις εξετάσεις του Ιουνίου. Στην Ε' τάξη από τις 245 που είχαν εγγραφεί, τέσσερις ήλθαν με μεταγραφή, εννέα έφυγαν για άλλα σχολεία, μία δεν φοίτησε καθόλου και μία έμεινε από απουσίες και έτσι, συνολικά 240 μαθήτριες θα διαγωνίζονταν τον Ιούνιο. Τέλος στην Στ' τάξη, είχαν εγγραφεί αρχικά 185 μαθήτριες, τρεις μεταγράφηκαν από άλλα σχολεία, πέντε άλλαξαν γνώμη και πήγαν σε άλλα σχολεία και μία παραπέμφθηκε σε ολική εξέταση τον Σεπτέμβριο, οπότε οι 182 μαθήτριες θα έδιναν για τις απολυτήριες εξετάσεις τους τον Ιούνιο¹⁸⁹.

Σε αυτήν την εξεταστική είναι άξιο αναφοράς πως όλες οι μαθήτριες συμμετείχαν στις εξετάσεις. Έτσι, στην Α' Γυμνασίου από τις 420 μαθήτριες προβιβάστηκαν οι 310, οι 55 παραπέμφθηκαν για εξέταση τον Σεπτέμβριο και άλλες τόσες έμειναν στην ίδια τάξη. Στην Β' Γυμνασίου από τις 336 προβιβάστηκαν στην Γ' οι 268, 37 θα επανεξετάζονταν τον Σεπτέμβριο ενώ απορρίφθηκαν οι 31. Αντίστοιχα στην Γ' από τις 268 μαθήτριες πέρασαν οι 197, με 53 μετεξεταστέες και 24 να απορρίπτονται. Στη Δ' τάξη από τις 339 προβιβάστηκαν οι 278, με 37 μαθήτριες να παραπέμπονται τον Σεπτέμβριο και 24 να μην περνάνε την τάξη. Στην Ε' τάξη από τις 240 μαθήτριες οι 192 θα φοιτούσαν στην τελευταία τάξη, 33 παραπέμφθηκαν για εξέταση τον Σεπτέμβριο, δεκατέσσερις απορρίφθηκαν ενώ μία δεν κατάφερε να ολοκληρώσει την εξέταση δικαιολογημένα. Τέλος, για τη Στ' τάξη, από τις 182 που προσήλθαν για εξέταση τον Ιούνιο, οι 151 πήραν απολυτήριο, δεκατέσσερις παραπέμφθηκαν για εξέταση τον Σεπτέμβριο ενώ 17 ήταν υποχρεωμένες να επαναλάβουν την τάξη αν ήθελαν απολυτήριο¹⁹⁰.

Στην Ιδιωτική Τεχνική Σχολή «Ο ΝΕΥΤΩΝ», από την Α' τάξη των Ηλεκτρολόγων απορρίφθηκαν οι 43, από τη Β' τάξη Ηλεκτρολόγων οι δεκαπέντε, από τη Γ' τάξη Ηλεκτρολόγων οι τέσσερις και από τη Γ' τάξη Οικοδόμων τρεις. Σύμφωνα με τις απουσίες τους, μπορούσαν να συμμετέχουν στις εξετάσεις του Σεπτεμβρίου οκτώ

189 Στο ίδιο, 41/8-6-1967 σελ. 169-174.

190 Στο ίδιο, πράξεις 44/24-6-1968 σελ. 188, 45/27-6-1968 σελ. 194 και 46/28-6-1968 σελ. 205.

σπουδαστές της Α' τάξης της κατεύθυνσης των Ηλεκτρολόγων και τέσσερις της Β' τάξης της ίδιας κατεύθυνσης¹⁹¹.

Ένα μήνα μετά, εκδόθηκαν τα αποτελέσματα των εξετάσεων. Σύμφωνα με αυτά, για την Α' τάξη της κατεύθυνσης των Ηλεκτρολόγων, από τους 37 πέρασαν οι δεκαεννιά ενώ οι δεκαεφτά έμειναν σε ένα ή δύο μαθήματα ενώ ένας δεν προσήλθε. Για τη Β' τάξη της κατεύθυνσης των Ηλεκτρολόγων από τους δεκαπέντε προβιβάστηκαν οι έντεκα ενώ τρεις απέτυχαν σε ένα ή δύο μαθήματα ενώ επίσης ένας δεν προσήλθε. Για την Γ' τάξη και των δύο κατευθύνσεων πέρασαν όλοι στη Δ' τάξη, και οι δεκατέσσερις (έντεκα της κατεύθυνσης των Ηλεκτρολόγων και τρεις της κατεύθυνσης των Οικοδόμων) και από τη Δ' τάξη και την κατεύθυνση των Οικοδόμων, απολύθηκαν και οι πέντε σπουδαστές. Αυτά προκύπτουν και από τον στατιστικό πίνακα στο τέλος της πράξης 15¹⁹².

Από αυτό καταλαβαίνουμε πως εκείνη τη χρονιά δεν υπήρχε τμήμα Οικοδόμων στην Α' και τη Β' τάξη, ενώ στη Δ' δεν υπήρχε τμήμα Ηλεκτρολόγων. Τέλος, με το κλείσιμο της σχολικής χρονιάς τον Ιούλιο του 1968, αποφασίστηκε η μετάβαση σε άλλο βιβλίο πράξεων, χωρίς να τελειώσουν οι σελίδες από αυτό. Θα δούμε στη συνέχεια ότι οι δύο κατευθύνσεις είχαν ξεχωριστό βιβλίο πράξεων για τις επόμενες σχολικές χρονιές, τα οποία έτρεχαν παράλληλα.

Συνεπώς για το Γυμνάσιο Θηλέων έχουμε:

ΤΑΞΗ	ΑΡΧΙΚΩΣ ΕΓΓΕΓΡΑΜΜΕΝΟΙ	ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΤΟΝ ΙΟΥΝΙΟ	ΠΕΡΑΣΑΝ	ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ	ΑΠΟΡΡΙΦΘΗΚΑΝ
Α	432	420	310	55	55
Β	349	336	268	37	31
Γ	281	268	197	53	24
Δ	346	339	278	37	24
Ε	245	240	192	34	14
ΣΤ	185	182	151	14	17
Σύν.	1838	1785	1396	175	110

Και για την Σχολή «ΝΕΥΤΩΝ» αντίστοιχα, για την κατεύθυνση των Εργοδηγών

191 Αρχείο Ιδιωτικής σχολής ΝΕΥΤΩΝ, διεύθυνσης Σοφίας Παρθένη, Α.Β.Ε. 161, αριθμός ειδικού ευρετηρίου 184,01, 1956-1984, βιβλίο 22 πράξη 14/8-6-1968 σελ. 42-45.

192 Στο ίδιο, 15/3-7-1968 σελ. 45-48.

ΤΑΞΗ	ΑΡΧΙΚΩΣ ΕΓΓΕΓΡΑΜΜΕΝΟΙ	ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΤΟΝ ΙΟΥΝΙΟ	ΠΕΡΑΣΑΝ	ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ	ΑΠΟΡΡΙΦΘΗΚΑΝ
Α εργ. Ηλ.	88	37	19	18+8	43
Β εργ. Ηλ.	34	15	11	15+4	15
Γ εργ. Ηλ.	15	11	11	-	4
Γ εργ. Οικ.	6	3	3	-	3
Δ εργ. Οικ.	5	5	5	-	-
ΣΥΝ	148	61	49	34	65

Για την κατεύθυνση Ηλεκτροτεχνιτών-Μηχανοτεχνιτών

ΤΑΞΗ	ΑΡΧΙΚΩΣ ΕΓΓΕΓΡΑΜΜΕΝΟΙ	ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΤΟΝ ΙΟΥΝΙΟ	ΠΕΡΑΣΑΝ	ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ	ΑΠΟΡΡΙΦΘΗΚΑΝ
Α ΗΜ	60	35	34	1	22
Β ηλ/τ	48	24	22	5	21
Γ Ηλ./τ	34	17	17	-	17
Δ ηλ/τ.	18	8	8	4	6
ΣΥΝ	160	84	81	10	66

Σχολικό έτος 1968-1969

Για το νέο σχολικό έτος, το έτος 1968-1969 διενεργήθηκαν οι εξετάσεις εισαγωγής στο Γυμνάσιο Θηλέων, από το Δημοτικό στην Α' Γυμνασίου. Από τις 435 μαθήτριες που δήλωσαν αρχικά συμμετοχή στις εξετάσεις, μία απέσυρε τα χαρτιά της, 301 πέτυχαν την εισαγωγή τους στο Γυμνάσιο ενώ οι υπόλοιπες 133 απορρίφθηκαν¹⁹³.

¹⁹³ ΓΑΚ Τρικάλων, Αρχείο Εξατάξιου Γυμνασίου Θηλέων Τρικάλων, Α.Β.Ε. 45, αριθμός ειδικού ευρετηρίου 26,01, 1937-2002, βιβλίο 146, πράξη 49/4-7-1969 σελ. 188-215.

Στη συνέχεια διενεργήθηκαν οι δεύτερες εξετάσεις για την εισαγωγή μαθητριών στην Α' τάξη του Γυμνασίου. Συγκεκριμένα, από τις 86 μαθήτριες που έλαβαν μέρος, εισήχθησαν οι 69 ενώ οι δεκαεφτά απορρίφθηκαν¹⁹⁴. Επιπλέον έγιναν και κατατακτήριες εξετάσεις για να δεχθούν μαθήτρια από Ιδιωτικό σχολείο¹⁹⁵. Συνολικά δηλαδή στο Γυμνάσιο Θηλέων είχαν εγγραφεί 1903 μαθήτριες.

Μετά από την παιδαγωγική συνεδρία διεξήχθησαν οι εξετάσεις Α' τετραμήνου. Είναι ενδεικτικό πως υπήρχε η δυνατότητα, αν κάποια μαθήτρια έγραφε καλά, να γλίτωνε τις εξετάσεις του Ιουνίου όπως και έγινε. Μία μαθήτρια της Γ' τάξης λοιπόν τα κατάφερε και πέρασε απευθείας στην Δ' τάξη καθώς και δύο μαθήτριες της ΣΤ' τάξης οι οποίες απολύθηκαν¹⁹⁶.

Όπως κάθε χρονιά, έτσι και στο τέλος του σχολικού αυτού έτους, έγινε η συνεδρίαση του συλλόγου των καθηγητών για τα στατιστικά κινήσεως μαθητριών, όπως φαίνεται από την πράξη 41α/7-6-1969. Έτσι, στην Α' τάξη, από τις 405 αρχικά εγγεγραμμένες μαθήτριες, δέκα μεταγράφηκαν από άλλα σχολεία, δεκαεννιά πήγαν σε άλλα σχολεία, μία πήρε χαρτί για φοίτηση στο εξωτερικό, μία δε φοίτησε από την αρχή της χρονιάς, και πέντε συμπλήρωσαν το νόμιμο όριο απουσιών, οπότε οι μαθήτριες που αναμένονται για εξέταση τον Ιούνιο ανέρχονται σε 389¹⁹⁷.

Στη Β' τάξη, από τις 366 μαθήτριες που είχαν εγγραφεί αρχικά, μία μεταγράφηκε από άλλο σχολείο, δύο πήγαν σε άλλα σχολεία, δύο είχαν μείνει από απουσίες και μία παραπέμφθηκε στην εξεταστική του Σεπτεμβρίου. Επομένως στις εξετάσεις του Ιουνίου είχαν δικαίωμα συμμετοχής οι 362. Στη Γ' τάξη, από τις 323 μαθήτριες που ήταν εγγεγραμμένες από την αρχή, μία μεταγράφηκε από άλλο σχολείο, πέντε μεταγράφηκαν σε άλλα σχολεία, μία φοίτησε στο εξωτερικό, δύο δεν φοίτησαν από την αρχή του έτους, μία συμπλήρωσε το όριο απουσιών και μία παραπέμφθηκε εξ ολοκλήρου για εξέταση τον Σεπτέμβριο. Έτσι οι μαθήτριες που θα συμμετείχαν στην εξέταση του Ιουνίου ανέρχονταν σε 314.

Στη Δ' τάξη, η οποία όπως είδαμε χωρίστηκε σε κλασικό και πρακτικό τμήμα, στο κλασικό τμήμα είχαν εγγραφεί 231 μαθήτριες αρχικά, μία μεταγράφηκε από άλλο σχολείο, ενώ οκτώ έφυγαν για άλλα σχολεία, πέντε δε φοίτησαν από την αρχή, και μία

194 Στο ίδιο, πράξη 7/239-1968 σελ. 237.

195 Στο ίδιο, πράξη 8/26-9-1968 σελ. 239.

196 Στο ίδιο, πράξη 32/25-2-1969 σελ. 274.

197 Στο ίδιο, πράξη 41α/7-6-1969 σελ. 289.

παραπέμφθηκε για εξέταση τον Σεπτέμβριο. Επομένως, 218 μαθήτριες του κλασικού τμήματος θα πήγαιναν για εξέταση τον Ιούνιο. Όσον αφορά το πρακτικό τμήμα, από τις 36 εγγεγραμμένες δεν υπήρξε καμία απώλεια ή προσθήκη και έτσι όλες κατοχύρωσαν το δικαίωμα για τις εξετάσεις του Ιουνίου.

Στην Ε' τάξη από τις 314 αρχικώς εγγεγραμμένες, προστέθηκαν τρεις μεταγραφόμενες από άλλα σχολεία, έφυγαν οκτώ για άλλα σχολεία, δύο συμπλήρωσαν το όριο των απουσιών και μία παραπέμφθηκε για την εξεταστική του Σεπτεμβρίου. Έτσι αυτές που είχαν δικαίωμα για εξέταση τον Ιούνιο ανέρχονταν σε 306. Ανάλογη εικόνα υπήρξε και στην τελευταία τάξη του Γυμνασίου, στη ΣΤ'. Από τις 228 μαθήτριες, που είχαν εγγραφεί αρχικώς, δύο επέλεξαν να μεταγραφούν στο Γυμνάσιο Θηλέων και άλλες τόσες έφυγαν για άλλα σχολεία, μία δεν φοίτησε καθόλου από την αρχή του έτους, άλλη μία έμεινε από απουσίες και τέλος μία ακόμα παραπέμφθηκε στις εξετάσεις του Σεπτεμβρίου. Συνολικά οι διαγωνιζόμενες για τις απολυτήριες εξετάσεις τους ήταν 225¹⁹⁸.

Στις εξετάσεις του Ιουνίου συμμετείχαν όλες οι μαθήτριες εκτός από μία μαθήτριά της Ε' τάξης. Τα αποτελέσματα για κάθε τάξη ήταν τα ακόλουθα. Από την Α' στην Β' τάξη προάχθηκαν οι 301, 68 θα ξαναέδιναν τα μαθήματα στα οποία απέτυχαν τον Σεπτέμβριο ενώ 20 μαθήτριες απορρίφθηκαν¹⁹⁹.

Στη Β' τάξη, οι 264 μαθήτριες προάχθηκαν στη Γ' Γυμνασίου, παραπέμφθηκαν για εξέταση τον Σεπτέμβριο οι 68 ενώ 30 απορρίφθηκαν. Από τη Γ' Γυμνασίου πέρασαν οι 235 παραπέμφθηκαν για εξέταση τον Σεπτέμβριο οι 54 και απορρίφθηκαν οι 25²⁰⁰. Στην Δ' τάξη, από την κλασική κατεύθυνση πέρασαν οι 181 μαθήτριες, 29 παραπέμφθηκαν στην επαναληπτική εξεταστική ενώ οκτώ έμειναν στην ίδια τάξη. Όσον αφορά το πρακτικό τμήμα, και οι 36 εγγεγραμμένες ήταν επιτυχοστές. Στην Ε' τάξη, οι 222 μαθήτριες πέρασαν στην τελευταία τάξη, 59 θα έδιναν πάλι τον Σεπτέμβριο, ενώ 24 απορρίφθηκαν²⁰¹. Στην ΣΤ' τάξη, οι 192 απολύθηκαν, δώδεκα παραπέμφθηκαν για τον Σεπτέμβριο ενώ 21 θα έπρεπε να επαναλάβουν την τάξη αν ήθελαν απολυτήριο²⁰².

198 Στο ίδιο, πίνακας σελ. 295.

199 Στο ίδιο, πράξη 42/27-6-1969 σελ. 307.

200 Στο ίδιο, πράξη 43/27-6-1969 σελ. 304.

201 Στο ίδιο, πράξη 45/28-6-1969 σελ. 315.

202 Στο ίδιο, πράξη 44/28-6-1969 σελ. 312.

Τα βιβλία πρακτικών 23 και 28, της Ιδιωτικής Σχολής, ξεκινούν με την εξεταστική του Σεπτεμβρίου του 1968. Συστήνεται επιτροπή εξετάσεων από τους καθηγητές που διδάσκουν στη σχολή, η ίδια και για τις δύο κατευθύνσεις. Στη συνέχεια, μετά τα αποτελέσματα καταρτίζονται πίνακες που μας πληροφορούν για το πως κινήθηκαν οι μαθητές κατά το προηγούμενο σχολικό έτος²⁰³. Έτσι, για την κατεύθυνση των Εργοδηγών, από την Α' τάξη Ηλεκτρολόγων πέρασαν στη Β' δεκατρία άτομα, πέντε δεν τα κατάφεραν και οκτώ δεν προσήλθαν στις εξετάσεις και από τη Β' τάξη Ηλεκτρολόγων προβιβάστηκαν οι οκτώ.

Ο στατιστικός πίνακας στην σελίδα 6 του βιβλίου πράξεων με αριθμό 23 είναι πολύ κατατοπιστικός για τη δύναμη της κατεύθυνσης το σχολικό έτος 1967-1968. Στην Α' τάξη υπήρξαν εγγραφόμενοι μόνο στην κατεύθυνση των Ηλεκτρολόγων, οι οποίοι αρχικά ήταν 88, οι 48 τελικά απορρίφθηκαν, οι δεκαεννιά είχαν περάσει τον Ιούνιο, οι δεκατρείς τον Σεπτέμβριο και δεν προσήλθαν στις εξετάσεις οι οκτώ. Αντίστοιχα στη Β' τάξη των Ηλεκτρολόγων, από τους 34 αρχικά εγγεγραμμένους απορρίφθηκαν οι δεκαπέντε, έντεκα είχαν προβιβαστεί από τον Ιούνιο, και οι οκτώ τον Σεπτέμβριο.

Στη Γ' τάξη, στην κατεύθυνση των Ηλεκτρολόγων είχαν εγγραφεί δεκαπέντε σπουδαστές οι έντεκα είχαν προαχθεί από τον Ιούνιο ενώ τέσσερις απορρίφθηκαν. Στην κατεύθυνση των Οικοδόμων, είχαν εγγραφεί έξι, τον Ιούνιο πέρασαν οι τρεις, ενώ οι άλλοι τρεις απορρίφθηκαν. Τέλος, στη Δ' τάξη, και οι πέντε εγγεγραμμένοι πήραν το απολυτήριο τους τον Ιούνιο. Επομένως, η συνολική δύναμη της κατεύθυνσης των Εργοδηγών στην αρχή της χρονιάς ήταν 148 άτομα ενώ τις σπουδές τους μπορούσαν να συνεχίσουν μόλις οι εβδομήντα²⁰⁴.

Ως προς την κατεύθυνση των Μηχανικών, τον Σεπτέμβριο του 1968, από την Α' τάξη της κατεύθυνσης των Ηλεκτρομηχανοτεχνιτών πέρασαν στη Β' οι τρεις, ενώ ένας δεν εμφανίστηκε, από τη Β' τάξη Ηλεκτροτεχνιτών προβιβάστηκαν οι τέσσερις ενώ δύο δεν εμφανίστηκαν και από τη Δ' τάξη απολύθηκαν και οι τέσσερις σπουδαστές. Έγιναν και δύο διορθώσεις βαθμολογίας από τις εξετάσεις του Ιουνίου και έτσι όλα ήταν έτοιμα να ξεκινήσει το νέο σχολικό έτος.

203 ΓΑΚ Τρικάλων, Αρχείο Ιδιωτικής σχολής ΝΕΥΤΩΝ, διεύθυνσης Σοφίας Παρθένη, Α.Β.Ε. 161, αριθμός ειδικού ευρετηρίου 184,01, 1956-1984, βιβλίο 23 πράξη 2/20-9-1968 σελ. 3 και βιβλίο 28, πράξη 2/20-9-1968 σελ. 3.

204 Στο ίδιο, βιβλίο 23, πράξη 3/5-10-1968 σελ. 4-6.

Αυτό μας δείχνει και ο στατιστικός πίνακας της σελίδας 6 του βιβλίου πράξεων 28. Στην Α' τάξη υπήρξαν εγγεγραμμένοι στην κατεύθυνση των Ηλεκτρομηχανοτεχνιτών, οι οποίοι αρχικά ήταν 60, οι τέσσερις απορρίφθηκαν, 34 είχαν περάσει ήδη από τον Ιούνιο, τέσσερις τον Σεπτέμβριο ενώ ένας δεν παρουσιάστηκε στις εξετάσεις. Στη Β' τάξη υπήρχε η κατεύθυνση των Ηλεκτροτεχνιτών με 48 αρχικά εγγραφόμενους, δεκαεννιά είχαν απορριφθεί, 22 είχαν προαχθεί από τον Ιούνιο, πέντε τον Σεπτέμβριο ενώ δύο δεν προσήλθαν στις εξετάσεις. Στη Γ' τάξη, επίσης στην ίδια κατεύθυνση, από τους 34 αρχικά εγγεγραμμένους, οι δεκαεφτά είχαν προβιβαστεί από τον Ιούνιο ενώ άλλοι τόσοι απορρίφθηκαν και τέλος, στην τελευταία τάξη των Ηλεκτροτεχνιτών από τους δεκαοχτώ αρχικώς εγγεγραμμένους, οι οκτώ είχαν απολυθεί από τον Ιούνιο, τέσσερις τον Σεπτέμβριο ενώ έξι απορρίφθηκαν²⁰⁵.

Σύμφωνα με τους στατιστικούς πίνακες των βιβλίων 23 και 28 για τη σχολική χρονιά 1968-1969, είχαν εγγραφεί 133 στην κατεύθυνση των Εργοδηγών και 135 στους Μηχανικούς, συνολικά 268 σπουδαστές²⁰⁶.

Το επόμενο σχολικό έτος, τον Ιούνιο του 1969, πρώτα αποφασίστηκε ποιοι δε θα συμμετέχουν στις εξετάσεις εξαιτίας των απουσιών τους. Παρατηρούμε ότι διατηρείται το ίδιο μοτίβο με το προηγούμενο βιβλίο πράξεων αλλά και με το Γυμνάσιο Θηλέων. Έτσι, από την κατεύθυνση των Εργοδηγών, από την Α' τάξη αποκλείονται οι δεκαεπτά, ενώ πέντε πηγαίνουν για ολική εξέταση τον Σεπτέμβριο, από τη Β' τάξη αποκλείστηκαν οι δέκα ενώ δύο είχαν ευκαιρία για Σεπτέμβριο, από τη Γ' τάξη αποκλείστηκαν οι τρεις ενώ ένας θα εξεταζόταν κατευθείαν τον Σεπτέμβριο και από τη Δ' τάξη αποκλείστηκε ένας. Όλοι ήταν εγγεγραμμένοι στην κατεύθυνση των Εργοδηγών Ηλεκτρολόγων²⁰⁷.

Αντίστοιχα, στην κατεύθυνση των Μηχανικών, από την Α' τάξη της κατεύθυνσης των Ηλεκτρομηχανοτεχνιτών αποκλείστηκαν δεκαοχτώ σπουδαστές, ενώ δύο παραπέμφθηκαν για ολική εξέταση τον Σεπτέμβριο, από τη Β' τάξη της κατεύθυνσης των Ηλεκτροτεχνιτών αποκλείστηκαν οι έντεκα ενώ δύο θα μπορούσαν να εξεταστούν τον Σεπτέμβριο, από τη Γ' τάξη της κατεύθυνσης των Ηλεκτροτεχνιτών

205 Στο ίδιο, βιβλίο 28 πράξη 3/5-10-1968 σελ. 4-6.

206 Στο ίδιο, βιβλίο 23 πράξη 16/1-7-1969 σελ. 21 και βιβλίο 28, πράξη 17/2-7-1969 σελ. 24-26.

207 Στο ίδιο, βιβλίο 23, πράξη 15/9-6-1969 σελ. 19-21.

αποκλείστηκαν οι δέκα, αλλά δύο θα είχαν ευκαιρία τον Σεπτέμβριο και από τη Δ' τάξη της ίδιας κατεύθυνσης, απορρίφθηκαν δύο, ενώ ένας παραπέμφθηκε για Σεπτέμβριο²⁰⁸.

Μετά τις εξετάσεις του Ιουνίου, εκδόθηκαν τα αποτελέσματα και για τις δύο κατευθύνσεις. Από την Α' τάξη των Εργοδηγών προβιβάστηκαν οι 28, έμειναν μετεξεταστέοι σε ένα ή δύο μαθήματα οι δεκαοχτώ, θα αναγκαζόντουσαν να επαναλάβουν την τάξη οι τρεις λόγω κακής επίδοσης ενώ τέσσερις απορρίφθηκαν επειδή απουσίασαν αδικαιολόγητα από την εξέταση. Οι τελευταίοι δεν θα εξετάζονταν Σεπτέμβριο αλλά αν ήθελαν να συνεχίσουν έπρεπε να επαναλάβουν την τάξη. Από τη Β' τάξη προβιβάστηκαν όλοι όσοι εμφανίστηκαν στις εξετάσεις, και οι δώδεκα ενώ ένας απορρίφθηκε εξαιτίας μη προσέλευσης στις εξετάσεις.

Για τη Γ' τάξη των Ηλεκτρολόγων προβιβάστηκαν στη Δ' οι δέκα, τρεις θα έδιναν τον Σεπτέμβριο τα μαθήματα στα οποία είχαν αποτύχει και ένας απορρίφθηκε τελείως λόγω κακής επίδοσης. Από τη Δ' τάξη της κατεύθυνσης των Ηλεκτρολόγων, πήραν απολυτήριο και οι έντεκα που έδωσαν εξετάσεις τον Ιούνιο όπως και στην κατεύθυνση των Οικοδόμων, με άλλους τρεις αποφοίτους²⁰⁹.

Για την κατεύθυνση των Μηχανικών, από τη Α' τάξη Ηλεκτρομηχανοτεχνιτών πέρασαν στη Β' οι 29 ενώ απορρίφθηκαν οι δύο επειδή δεν παρουσιάστηκαν στις εξετάσεις. Από τη Β' τάξη των Ηλεκτροτεχνιτών προάχθηκαν οι 26, από τη Γ' τάξη των Ηλεκτροτεχνιτών πέρασαν στη Δ' οι εννιά ενώ έξι απέτυχαν σε ένα ή δύο μαθήματα τα οποία θα έδιναν τον Σεπτέμβριο, και από τη Δ' τάξη πήραν απολυτήριο και οι δεκαπέντε²¹⁰.

Για το Θηλέων

ΤΑΞΗ	ΑΡΧΙΚΩΣ ΕΓΓΕΓΡΑΜΜΕΝΟΙ	ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΤΟΝ ΙΟΥΝΙΟ	ΠΕΡΑΣΑΝ	ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ	ΑΠΟΡΡΙΦΘΗΚΑΝ
Α	405	389	301	68	20
Β	366	362	264	68	30
Γ	323	314	235	54	25
Δ κλ.	231	218	181	29	18
Δ πρ.	36	36	36	-	-
Ε	314	306	222	59	24
ΣΤ	228	225	192	12	21
ΣΥΝ	1903	1850	1431	290	138

208 Στο ίδιο, βιβλίο 28, πράξη 15/9-6-1969 σελ. 20-22.

209 Στο ίδιο, βιβλίο 23, πράξεις 16/1-7-1969 και 17/2-7-1969 σελ. 21-26.

210 Στο ίδιο, βιβλίο 28, πράξεις 16/1-7-1969 και 17/2-7-1969 σελ. 23-26.

Τεχνική Σχολή ΝΕΥΤΩΝ, κατεύθυνση Εργοδηγών

ΤΑΞΗ	ΑΡΧΙΚΩΣ ΕΓΓΕΓΡΑΜΜΕΝΟΙ	ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΤΟΝ ΙΟΥΝΙΟ	ΠΕΡΑΣΑΝ	ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ	ΑΠΟΡΡΙΦΘΗΚΑΝ
Α εργ. Ηλ.	75	46	28	5+18	17+7
Β εργ. Ηλ.	25	12	12	2	10+1
Γ εργ. Ηλ.	18	13	10	1+3	3+1
Δ εργ. Ηλ.	12	11	11	-	1
Δ εργ. Οικ.	3	-	3	-	-
ΣΥΝ	133	82	49	29	68

Κατεύθυνση Μηχανοτεχνιτών

ΤΑΞΗ	ΑΡΧΙΚΩΣ ΕΓΓΕΓΡΑΜΜΕΝΟΙ	ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΤΟΝ ΙΟΥΝΙΟ	ΠΕΡΑΣΑΝ	ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ	ΑΠΟΡΡΙΦΘΗΚΑΝ
Α μηχ. Ηλ./τ	51	31	29	2	18+2
Β Ηλ./τ	39	26	26	2	11
Γ Ηλ./τ	27	15	9	8	10
Δ Ηλ./τ	18	15	15	1	2
ΣΥΝ	135	87	79	13	43

Σχολικό έτος 1969-1970

Για το νέο σχολικό έτος διεξήχθησαν οι εισαγωγικές εξετάσεις των μαθητριών, οι οποίες επιθυμούσαν να συνεχίσουν τις σπουδές τους στην Μέση Εκπαίδευση. Πρόκειται για μαθήτριες οι οποίες είναι απόφοιτες του δημοτικού σχολείου ή όπως προκύπτει από την έρευνα, απόφοιτες δημοτικού της προηγούμενης χρονιάς οι οποίες δεν είχαν καταφέρει την εισαγωγή τους στην Α' Γυμνασίου. Από τον στατιστικό πίνακα που προκύπτει από την τελευταία σελίδα της πράξης 50/4-7-1969, από τις 439

αιτούμενες, προσήλθαν προς εξέταση οι 438 και πέτυχαν την εισαγωγή τους στην Α' Γυμνασίου οι 322²¹¹. Για τις μαθήτριες που δεν εισήχθησαν στην Α' Γυμνασίου κατά τις εξετάσεις του Ιουνίου, δόθηκε μία δεύτερη ευκαιρία τον Σεπτέμβριο κι έτσι 67 από 80 μαθήτριες κατάφεραν την εισαγωγή τους στο Γυμνάσιο²¹². Οι αρχικώς εγγεγραμμένες μαθήτριες ήταν 1965.

Το βιβλίο 147 αρχίζει με κάποιες συμπληρωματικές εξετάσεις τόσο απολυτήριες όσο και κατατακτήριες. Οι κατατακτήριες γίνονταν όταν κάποια μαθήτρια ήθελε να αλλάξει κατεύθυνση ή να πάρει μεταγραφή για το Γυμνάσιο Θηλέων²¹³.

Τον Ιούνιο του 1970 αλλά και κάθε Ιούνιο καταρτίστηκε στατιστικός πίνακας κίνησης μαθητριών, όπου βλέπουμε ότι στην Α' τάξη είχαν εγγραφεί 407 μαθήτριες αρχικά, αργότερα εγγράφηκαν από άλλα σχολεία πέντε, έφυγαν για άλλα σχολεία δεκαοκτώ, δεν φοίτησαν καθόλου ή έμειναν από απουσίες οι οκτώ και έτσι οι 386 είχαν δικαίωμα συμμετοχής στις εξετάσεις του Ιουνίου. Στη Β' τάξη, από τις 370 μαθήτριες, εγγράφηκε άλλη μία από άλλο σχολείο ενώ έφυγαν τέσσερις και τρεις διέκοψαν τη φοίτηση οπότε οι υπόλοιπες 364 είχαν δικαίωμα συμμετοχής στις εξετάσεις του Ιουνίου, στη Γ' τάξη από τις 344 αρχικά εγγεγραμμένες, εγγράφηκε από άλλο σχολείο μία, ενώ πέντε έφυγαν, και τρεις απορρίφθηκαν επειδή δεν ολοκλήρωσαν τη φοίτηση και έτσι οι 337 θα έδιναν εξετάσεις τον Ιούνιο.

Στη Δ' τάξη είχαν εγγραφεί αρχικά στο κλασικό τμήμα 273 μαθήτριες, τέσσερις εγγράφηκαν από άλλα σχολεία ενώ τέσσερις έφυγαν, μία έλαβε αποδεικτικό σχολικής χρήσεως, έξι απορρίφθηκαν τελείως και έτσι η τελική δύναμη της τάξης θα ήταν 265 μαθήτριες και στο πρακτικό τμήμα είχαν γραφτεί 32, δύο γράφτηκαν από άλλα σχολεία ενώ μία έφυγε και έτσι η δύναμη της τάξης ανήλθε σε 33 μαθήτριες. Στην Ε' τάξη, στο κλασικό τμήμα είχαν γραφτεί αρχικά 234 μαθήτριες, μετεγγράφηκαν από άλλα σχολεία δύο και πέντε πήγαν σε άλλα σχολεία, μία διέκοψε τη φοίτηση και έτσι οι άλλες 230 θα συμμετείχαν στις εξετάσεις, στο πρακτικό τμήμα δεν υπήρξε καμία μεταβολή στον αριθμό των 35 αρχικά εγγεγραμμένων κατά τη διάρκεια της χρονιάς και στην ΣΤ' είχαν

211 ΓΑΚ Τρικάλων, Αρχείο Εξατάξιου Γυμνασίου Θηλέων Τρικάλων, Α.Β.Ε. 45, αριθμός ειδικού ευρετηρίου 26,01, 1937-2002, βιβλίο 146, πράξη 50/4-7-1969 σελ. 337.

212 Στο ίδιο, πράξη 8/25-9-1969 σελ. 360.

213 ΓΑΚ Τρικάλων, Αρχείο Εξατάξιου Γυμνασίου Θηλέων Τρικάλων, Α.Β.Ε. 45, αριθμός ειδικού ευρετηρίου 26,01, 1937-2002, βιβλίο 147, πράξη 52/2-3-1970 και 53/12-3-1970 σελ. 4-5.

γραφεί αρχικά 270 μαθήτριες, έφυγε μία, ήρθε μία και μία διέκοψε οπότε με μία μόνο συνολικά απώλεια, ήτοι 269 μαθήτριες, κλείνει η σχολική χρονιά²¹⁴.

Μετά τις εξετάσεις του Ιουνίου, εκδόθηκαν τα αποτελέσματα για τις μαθήτριες όλων των τάξεων. Προβιβάστηκαν από την Α' τάξη 301 μαθήτριες, παραπέμφθηκαν για Σεπτέμβριο οι 61 ενώ απορρίφθηκαν οι 24. Από τη Β' τάξη προάχθηκαν οι 248 μαθήτριες, κόπηκαν σε ένα ως δύο μαθήματα οι 70, ενώ απορρίφθηκαν οι 46. Και από τη Γ' τάξη πέρασαν στη Δ' οι 244, παραπέμφθηκαν οι 74 και απορρίφθηκαν οι 19²¹⁵.

Στον ανώτερο κύκλο σπουδών από τη Δ' τάξη του κλασικού προβιβάστηκαν οι 199, παραπέμφθηκαν οι 43 και απορρίφθηκαν οι 23, και από το πρακτικό τμήμα πέρασαν οι 30 και παραπέμφθηκαν οι τρεις ενώ δεν απορρίφθηκε καμία. Από την Ε' τάξη του κλασικού, πέρασαν στην ΣΤ' οι 166, παραπέμφθηκαν οι 40 και απορρίφθηκαν οι 24 ενώ από το πρακτικό τμήμα πέρασαν οι 30, κόπηκαν οι πέντε ενώ δεν απορρίφθηκε καμία²¹⁶. Τέλος, από τη ΣΤ' τάξη απολύθηκαν οι 180, παραπέμφθηκαν για Σεπτέμβριο οι 49 ενώ 39 θα υποχρεώνονταν να επαναλάβουν την τάξη, αν ήθελαν απολυτήριο²¹⁷.

Στις εισαγωγικές εξετάσεις του Ιουνίου, εξετάστηκαν 500 μαθήτριες και πέτυχαν την εισαγωγή τους στο Γυμνάσιο οι 300. Οι υπόλοιπες θα εξετάζονταν στις εισαγωγικές εξετάσεις του Σεπτεμβρίου²¹⁸. Έτσι, σύμφωνα με τα αποτελέσματα του Σεπτεμβρίου, εισήχθησαν στην Α' τάξη άλλες 122 μαθήτριες ενώ απορρίφθηκαν οι 21²¹⁹.

Ως προς τα αποτελέσματα των άλλων τάξεων, από την Α' τάξη από τις 61 μαθήτριες παρουσιάστηκαν οι 56, με τις 38 να συνεχίζουν στη Β' τάξη ενώ οι 18 απορρίφθηκαν²²⁰. Από τη Β' τάξη εξετάστηκαν 70 μαθήτριες και οι 45 πέρασαν στην επόμενη τάξη ενώ οι 25 απορρίφθηκαν²²¹.

Όσον αφορά τον ανώτερο κύκλο σπουδών, από την Δ' τάξη του κλασικού πέρασαν άλλες 39 ενώ τέσσερις απορρίφθηκαν ενώ από το πρακτικό τμήμα, και οι τρεις που εξετάστηκαν, πέτυχαν την εισαγωγή τους στην Ε' τάξη. Από την Ε' τάξη του κλασικού πέρασαν οι 37 και απορρίφθηκαν οι τέσσερις ενώ κι εδώ όσες μαθήτριες

214 Στο ίδιο, πράξη 62/8-6-1970 σελ. 22.

215 Στο ίδιο, πράξη 64/29-6-1970 σελ. 28.

216 Στο ίδιο, πράξη 65/30-6-1970 σελ. 40.

217 Στο ίδιο, πράξη 63/27-6-1970 σελ. 23.

218 Στο ίδιο, πράξη 68/4-7-1970 σελ. 51.

219 Στο ίδιο, πράξη 14/22-9-1970 σελ. 72.

220 Στο ίδιο, πράξη 7/18-9-1970 σελ. 67.

221 Στο ίδιο, πράξη 9/19-9-1970 σελ. 69.

(πέντε) εξετάστηκαν από το πρακτικό τμήμα, πέρασαν στην τελευταία τάξη. Τέλος, πήραν το απολυτήριο τους 79 μαθήτριες αλλά και μία μαθήτρια από το προηγούμενο σχολικό έτος και παραπέμφθηκαν σε δεύτερη εξέταση Σεπτεμβρίου οι έξι²²².

Τον Σεπτέμβριο, αφού συστάθηκε η επιτροπή των καθηγητών, στην Ιδιωτική Τεχνική Σχολή, η ίδια και για τις δύο κατευθύνσεις διενεργήθηκαν οι εξετάσεις. Έτσι από την Α' τάξη προβιβάστηκαν οι δεκαεννιά ενώ τελικά επτά απορρίφθηκαν, από τη Β' τάξη προάχθηκαν και οι τρεις και από τη Γ' τάξη προάχθηκαν και οι τέσσερις. Για την κατεύθυνση των Ηλεκτροτεχνιτών από τη Β' τάξη ο ένας που εμφανίστηκε πέρασε, από τη Γ' τάξη προβιβάστηκαν και οι έξι και από τη Δ' τάξη ο ένας που εμφανίστηκε τον Σεπτέμβριο, πήρε απολυτήριο²²³. Στο σχολικό έτος 1969-1970 είχαν εγγραφεί αρχικά 152 σπουδαστές στην κατεύθυνση των Εργοδηγών και 104 στην κατεύθυνση των Μηχανικών²²⁴.

Υπήρχαν και μερικοί σπουδαστές οι οποίοι αποφάσιζαν να σταματήσουν τις σπουδές τους. Αυτό ήταν εφικτό με μία αίτηση στον σύλλογο των καθηγητών η οποία εγκρινόταν λίγο αργότερα. Έτσι, από την κατεύθυνση των Εργοδηγών από την Α' τάξη διέκοψαν οι δεκατέσσερις και από τη Β' οι δύο και από την κατεύθυνση των Μηχανικών διέκοψαν δύο, ένας από την Α' και ένας από τη Β' τάξη²²⁵.

Προχωράμε στην προετοιμασία και τη διεξαγωγή των εξετάσεων του Ιουνίου του σχολικού έτους 1969-1970. Πρώτα από όλα αποφασίστηκε ποιοι σπουδαστές αποκλείονταν από τις εξετάσεις του Ιουνίου ή/και του Σεπτεμβρίου ανάλογα με τις απουσίες τους. Έτσι, από την κατεύθυνση των Εργοδηγών Ηλεκτρολόγων από την Α' τάξη απορρίφθηκαν οι τριάντα, ενώ έξι παραπέμφθηκαν σε ολική εξέταση τον Σεπτέμβριο, από τη Β' τάξη έξι αποκλείστηκαν ενώ πέντε θα μπορούσαν να δώσουν τον Σεπτέμβριο τα μαθήματα, από τη Γ' τάξη πέντε απορρίφθηκαν εντελώς και ένας θα είχε την ευκαιρία του τον Σεπτέμβριο και από τη Δ' ένας σπουδαστής απορρίφθηκε και τρεις παραπέμφθηκαν για Σεπτέμβριο.

Από την κατεύθυνση των Μηχανικών, από την Α' τάξη απορρίφθηκαν εννιά μαθητές, ενώ δύο παραπέμφθηκαν για Σεπτέμβριο, από τη Β' τάξη, ένας αποκλείστηκε και τρεις

222 Στο ίδιο, πράξη 4/19-9-1970 σελ. 63 και για την β' εξέταση πράξη 25/28-9-1970.

223 ΓΑΚ Τρικάλων, Αρχείο Ιδιωτικής σχολής ΝΕΥΤΩΝ, διεύθυνσης Σοφίας Παρθένη, Α.Β.Ε. 161, αριθμός ειδικού ευρετηρίου 184,01, 1956-1984, βιβλίο 23 πράξη 2/15-9-1969, 4/4-10-1969 σελ. 27-30 και βιβλίο 28, πράξεις 2/15-9-1969, 5/4-10-1969 σελ. 27-35.

224 Στο ίδιο, βιβλίο 23, πράξη 16/3-7-1970 σελ. 49 και βιβλίο 28, πράξη 20/2-7-1970 σελ. 50.

225 Στο ίδιο, βιβλίο 23, πράξη 11/6-4-1970 σελ. 37-39 και βιβλίο 28 πράξη 14/6-4-1970 σελ. 40-41.

θα έδιναν τον Σεπτέμβριο, από τη Γ' τάξη, δύο έμειναν και έξι μπορούσαν να συμμετέχουν στην εξέταση του Σεπτεμβρίου και από τη Δ' τάξη, οι τρεις απορρίφθηκαν ενώ δύο παραπέμφθηκαν τον Σεπτέμβριο²²⁶.

Στις αρχές Ιουλίου του 1970 εκδόθηκαν τα αποτελέσματα του Ιουνίου. Έτσι, για την κατεύθυνση των Εργοδηγών, από την Α' τάξη πέρασαν οι σαράντα, ενώ δεκαέξι απέτυχαν σε ένα ή δύο μαθήματα και θα τα έδιναν τον Σεπτέμβριο, από τη Β' τάξη προάχθηκαν και οι δεκαεννιά, από τη Γ' τάξη οι δεκατέσσερις πέρασαν τον Ιούνιο ενώ ένας έμεινε μετεξεταστέος και από τη Δ' τάξη οι εννιά πήραν απολυτήριο ενώ ένας απέτυχε σε δύο μαθήματα²²⁷.

Για την κατεύθυνση των Μηχανοτεχνιτών, από την Α' τάξη των Ηλεκτρομηχανοτεχνιτών οι δεκατέσσερις προβιάστηκαν στη Β' τάξη ενώ τρεις παραπέμφθηκαν για Σεπτέμβριο, από τη Β' τάξη των Ηλεκτροτεχνιτών πέρασαν οι οκτώ ενώ έξι έμειναν σε ένα ή δύο μαθήματα, από την κατεύθυνση των Μηχανοτεχνιτών προβιάστηκαν επίσης οκτώ ενώ δύο απέτυχαν σε ένα ή δύο μαθήματα. Για τη Γ' τάξη των Ηλεκτροτεχνιτών πέρασαν οι δεκαέξι ενώ κόπηκαν σε ένα ή δύο μαθήματα οι τρεις και τέλος από τη Δ' τάξη των Ηλεκτροτεχνιτών απολύθηκαν και οι δώδεκα που εξετάστηκαν τον Ιούνιο²²⁸.

Για το Θηλέων

ΤΑΞΗ	ΑΡΧΙΚΩΣ ΕΓΓΕΓΡΑΜΜΕΝΟΙ	ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΤΟΝ ΙΟΥΝΙΟ	ΠΕΡΑΣΑΝ	ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ	ΑΠΟΡΡΙΦΘΗΚΑΝ
Α	407	386	301	61	24
Β	370	364	248	70	46
Γ	344	337	244	74	19
Δ κλ.	273	265	199	43	23
Δ πρ.	32	33	30	3	-
Ε κλ.	234	230	166	40	24
Ε πρ.	35	35	30	5	-
ΣΤ	270	269	180	49	39
ΣΥΝ	1965	1919	1378	345	173

Για την Τεχνική Σχολή ΝΕΥΤΩΝ, κατεύθυνση Εργοδηγών

ΤΑΞΗ	ΑΡΧΙΚΩΣ ΕΓΓΕΓΡΑΜΜΕΝΟΙ	ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΤΟΝ ΙΟΥΝΙΟ	ΠΕΡΑΣΑΝ	ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ	ΑΠΟΡΡΙΦΘΗΚΑΝ
------	-----------------------	----------------------	---------	-------------	--------------

226 Στο ίδιο, βιβλίο 23, πράξη 15/9-6-1970 σελ. 43-46 και βιβλίο 28 18/9-6-1970 σελ. 45-46.

227 Στο ίδιο, βιβλίο 23, πράξη 16/3-7-1970 σελ. 46-49.

228 Στο ίδιο, βιβλίο 28 πράξη 19/1-7-1970 και 20/2-7-1970 σελ. 47-49.

A εργ. Ηλ.	93	57	41	6+16	30
B εργ. Ηλ.	31	25	19	6	6
Γ εργ. Ηλ.	14	7	7	1	5
Δ εργ. Ηλ.	14	10	9	3+1	1
ΣΥΝ	152	99	76	33	42

Κατεύθυνση Μηχανοτεχνιτών

ΤΑΞΗ	ΑΡΧΙΚΩΣ ΕΓΓΕΓΡΑΜΜΕΝΟΙ	ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΤΟΝ ΙΟΥΝΙΟ	ΠΕΡΑΣΑΝ	ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ	ΑΠΟΡΡΙΦΘΗΚΑΝ
A μηχ. Ηλ./τ	28	17	14	2+3	9
B Ηλ./τ	15	14	8	6	1
B μηχ/τ	16	10	8	4+2	2
Γ Ηλ./τ	28	19	16	7+3	2
Δ Ηλ./τ	17	12	12	2	3
ΣΥΝ	104	72	58	29	17

Σχολικό έτος 1970-1971

Για το σχολικό έτος 1970-1971 ο πίνακας κίνησης μαθητριών μας δείχνει πως συνολικά από το σχολείο πέρασαν 2052 μαθήτριες ενώ τον Ιούνιο είχαν δικαίωμα συμμετοχής στις εξετάσεις κάτι λιγότερο από 2000 μαθήτριες. Αναλυτικότερα, στην Α' τάξη είχαν εγγραφεί 449 μαθήτριες, επιπλέον οκτώ εγγράφηκαν από άλλα σχολεία, δεκαοχτώ όμως έφυγαν από το σχολείο, και τέσσερις διέκοψαν τη φοίτηση τους και στις εξετάσεις του Ιουνίου θα συμμετείχαν οι 435. Από τη Β' τάξη από τις 390 μαθήτριες, εγγράφηκαν σε άλλα σχολεία οι δύο, ενώ εγκατέλειψαν τις σπουδές τους άλλες δύο και έτσι 387 μαθήτριες θα έδιναν εξετάσεις τον Ιούνιο. Από τη Γ' τάξη, από τις 318 μαθήτριες τέσσερις μαθήτριες μεταγράφηκαν από άλλα σχολεία, ενώ τρεις έφυγαν για άλλα σχολεία, και πέντε εγκατέλειψαν τις σπουδές τους άρα συνολικά στις εξετάσεις του Ιουνίου θα συμμετείχαν οι 314.

Για τον ανώτερο κύκλο, από το κλασικό τμήμα της Δ' τάξης εφτά μαθήτριες εγκατέλειψαν τις σπουδές τους και έτσι από τις 306 μαθήτριες θα συμμετείχαν στις θερινές εξετάσεις οι 299. Από το πρακτικό τμήμα υπήρξε μόνο μία απώλεια μαθήτριας και έτσι από τις 33, οι 32 θα εξετάζονταν τον Ιούνιο. Από την Ε' τάξη του κλασικού τμήματος, από τις 265 αρχικά εγγεγραμμένες μαθήτριες, έξι εγγράφηκαν από άλλα σχολεία ενώ τρεις έφυγαν για άλλα, και τέσσερις εγκατέλειψαν τις σπουδές τους, και έτσι αυτή η χρονιά κλείνει με μία μαθήτρια επιπλέον. Στο πρακτικό τμήμα της Ε' τάξης δεν υπήρξε καμία αλλαγή και έτσι 31 μαθήτριες θα έδιναν στις εξετάσεις του Ιουνίου. Τέλος, όσον αφορά τη ΣΤ' τάξη, από το κλασικό τμήμα, από τις 204 μαθήτριες, μία εγγράφηκε σε άλλο σχολείο ενώ από το πρακτικό τμήμα και οι 32 αρχικά εγγεγραμμένες τελείωσαν τη χρονιά²²⁹.

Μετά τις εξετάσεις του Ιουνίου εκδόθηκαν τα αποτελέσματα για όλες τις τάξεις, έτσι από την Α' τάξη πέρασαν από τον Ιούνιο οι 384 μαθήτριες ενώ 36 παραπέμφθηκαν για Σεπτέμβριο και δεκαπέντε απορρίφθηκαν, από τη Β' τάξη από τις 325 μαθήτριες έμειναν για Σεπτέμβριο οι 54 ενώ οκτώ απορρίφθηκαν τελείως, και για τη Γ' τάξη από τις 314 πέρασαν οι 247, οι 60 παραπέμφθηκαν για Σεπτέμβριο και οι εφτά απορρίφθηκαν²³⁰.

Στον ανώτερο κύκλο σπουδών, από το κλασικό τμήμα της Δ' προάχθηκαν οι 242, οι 42 παραπέμφθηκαν για Σεπτέμβριο ενώ δεκαπέντε απορρίφθηκαν και από το πρακτικό τμήμα από τις 32 πέρασαν 27 και πέντε έμειναν για Σεπτέμβριο. Από την Ε' τάξη από το κλασικό τμήμα πέρασαν οι 215, σαράντα θα μετεξετάζονταν τον Σεπτέμβριο και δέκα απορρίφθηκαν και από το πρακτικό πέρασαν οι 26, τέσσερις πήγαν για Σεπτέμβριο ενώ μία απορρίφθηκε. Τέλος, απολύθηκαν 160 μαθήτριες από το κλασικό τμήμα, 24 θα έπρεπε να εξεταστούν πάλι ενώ δεκαεννιά απορρίφθηκαν, σε αντίθεση με το πρακτικό τμήμα της ΣΤ' τάξης όπου απολύθηκαν και οι 32²³¹.

Όπως κάθε Σεπτέμβριο, έτσι και φέτος, στην Ιδιωτική Τεχνική Σχολή, συστάθηκε επιτροπή εξετάσεων, η ίδια και στις δύο κατευθύνσεις. Μετά τις εξετάσεις, εκδόθηκαν τα αποτελέσματα για όλες τις τάξεις και των δύο κατευθύνσεων. Έτσι, από την Α' τάξη προάγονται στη Β' δεκαοχτώ σπουδαστές ενώ τρεις απορρίφθηκαν, από τη Β' τάξη

229 ΓΑΚ Τρικάλων, Αρχείο Εξατάξιου Γυμνασίου Θηλέων Τρικάλων, Α.Β.Ε. 45, αριθμός ειδικού ευρετηρίου 26,01, 1937-2002, βιβλίο 147, πράξη 64/8-6-1971 σελ. 124, και πίνακας σελ. 129.

230 Στο ίδιο, πράξεις 66/28-6-1971, σελ. 131, 71/30-6-1971 σελ. 155 και 69/29-6-1971 σελ. 146.

231 Στο ίδιο, πράξεις 70/29-6-1971, σελ. 170, 68/28-6-1971, σελ. 142 και 67/28-6-1971 σελ. 138.

προβιβάστηκαν οι πέντε ενώ ένας δεν προσήλθε, από τη Γ' τάξη πέρασαν και οι τρεις στη Δ' και από τη Δ' τάξη πήραν τελικά απολυτήριο οι τρεις, ενώ ένας απορρίφθηκε. Για την κατεύθυνση των Ηλεκτρομηχανοτεχνιτών, από την Α' τάξη προάχθηκε ένας ενώ απορρίφθηκαν τέσσερις, από τη Β' τάξη των Ηλεκτροτεχνιτών προβιβάστηκαν πέντε και απορρίφθηκε ένας, από την κατεύθυνση των Μηχανοτεχνιτών προβιβάστηκαν τρεις και απορρίφθηκαν τέσσερις και από την Γ' τάξη των Ηλεκτροτεχνιτών προάχθηκαν εννιά και απορρίφθηκε ένας²³².

Όπως και κατά το προηγούμενο σχολικό έτος, έτσι και σε αυτό, μερικοί σπουδαστές έκαναν αίτηση για να διακόψουν τις σπουδές τους, και στις δύο κατευθύνσεις. Έτσι, ο σύλλογος έκανε δεκτό το αίτημα των σπουδαστών με τρεις σπουδαστές της Α' τάξης Εργοδηγών Ηλεκτρολόγων, άλλους τρεις της Α' τάξης της κατεύθυνσης Εργοδηγών Μηχανολόγων, τρεις της Β' τάξης των Εργοδηγών Ηλεκτρολόγων και έξι σπουδαστές της Α' τάξης της κατεύθυνσης των Ηλεκτροτεχνιτών-Μηχανοτεχνιτών να διακόπτουν τις σπουδές²³³.

Όσον αφορά τις εξετάσεις του Ιουνίου, όπως κάθε χρόνο αποφασίστηκε ποιοι μαθητές θα είχαν δικαίωμα να εξεταστούν τον Σεπτέμβριο και ποιοι θα είχαν ήδη αποκλειστεί εξαιτίας των απουσιών τους από τα μαθήματα. Έτσι για την κατεύθυνση των Εργοδηγών Ηλεκτρολόγων από την Α' τάξη αποκλείστηκαν οι δεκατρείς, από την κατεύθυνση των Μηχανολόγων οι εφτά, από τη Β' τάξη των Ηλεκτρολόγων οι δεκατέσσερις, από τη Γ' τάξη Ηλεκτρολόγων οι τέσσερις και από τη Δ' τάξη Ηλεκτρολόγων ένας. Αυτοί που παραπέμφθηκαν τον Σεπτέμβριο από την Α' τάξη Ηλεκτρολόγων ήταν εννιά, από τη Β' τάξη ήταν δώδεκα, από τη Γ' τάξη δύο και από τη Δ' τάξη ένας²³⁴.

Αντίστοιχα για την κατεύθυνση των Μηχανικών, από την Α' τάξη της κατεύθυνσης των Ηλεκτρομηχανοτεχνιτών αποκλείστηκαν οι δεκαεπτά, από τη Β' τάξη των Ηλεκτροτεχνιτών οι έξι, από την κατεύθυνση των Μηχανοτεχνιτών οι δύο, από τη Γ' τάξη των Ηλεκτροτεχνιτών επίσης δύο και από τη Δ' τάξη των Ηλεκτροτεχνιτών αποκλείστηκαν έξι. Κάποιοι είχαν λιγότερες απουσίες και είχαν δικαίωμα να εξεταστούν τον Σεπτέμβριο σε όλα τα μαθήματα. Αυτοί ήταν τέσσερις από την Α' τάξη

232 ΓΑΚ Τρικάλων, Αρχείο Ιδιωτικής σχολής ΝΕΥΤΩΝ, διεύθυνσης Σοφίας Παρθένη, Α.Β.Ε. 161, αριθμός ειδικού ευρετηρίου 184,01, 1956-1984, βιβλίο 23 πράξεις 2/14-9-1970, 3/3-10-1970, 4/5-10-1970 σελ. 50-53 και βιβλίο 28, πράξεις 2/14-9-1970, 3/3-10-1970, 4/5-10-1970 σελ. 52-55.

233 11/9-2-1971 σελ. 60-61 και βιβλίο 28, πράξη 12/9-2-1971 σελ 62-63.

234 Στο ίδιο, βιβλίο 23, πράξη 18/9-6-1971 σελ. 70-72.

των Ηλεκτρομηχανοτεχνιτών, ένας από τη Β' τάξη των Μηχανοτεχνιτών, ένας από τη Γ' τάξη των Ηλεκτροτεχνιτών και δύο από τη Δ' τάξη των Ηλεκτροτεχνιτών²³⁵.

Έτσι όλα ήταν έτοιμα να διεξαχθούν οι εξετάσεις του Ιουνίου. Τα αποτελέσματά τους εκδόθηκαν στο τέλος του μήνα. Βλέπουμε πως από την πρώτη κατεύθυνση, των Εργοδηγών, από την Α' τάξη των Ηλεκτρολόγων προάγονται οι 30 ενώ τέσσερις έμειναν μετεξεταστέοι σε ένα ή δυο μαθήματα, από την κατεύθυνση των Μηχανολόγων πέρασαν και οι τρεις, από τη Β' τάξη των Ηλεκτρολόγων πέρασαν στη Β' τάξη οι δεκαοχτώ ενώ τρεις απορρίφθηκαν, στη Γ' τάξη προάχθηκαν οι δεκατέσσερις ενώ μετεξεταστέοι έμειναν οι τρεις και τέλος στη Δ' τάξη, και οι επτά μαθητές πήραν απολυτήριο²³⁶.

Αντίστοιχα, στην κατεύθυνση των Μηχανικών από την Α' τάξη των Ηλεκτρομηχανοτεχνιτών προβιβάστηκαν οι 45 ενώ τρεις απέτυχαν σε ένα ή δύο μαθήματα, από τη Β' τάξη των Ηλεκτροτεχνιτών προάχθηκαν και οι πέντε, από την κατεύθυνση των Μηχανοτεχνιτών πέρασαν οι δέκα ενώ ένας έμεινε σε ένα μάθημα, από τη Γ' τάξη των Ηλεκτροτεχνιτών προάχθηκαν και εννιά, ενώ από τους Μηχανοτεχνίτες προάχθηκαν εφτά και τρεις έμειναν σε ένα μάθημα, και τέλος από τη Δ' τάξη των Ηλεκτροτεχνιτών πήραν απολυτήριο οι δεκατέσσερις ενώ δύο θα είχαν την ευκαιρία να το πάρουν τον Σεπτέμβριο²³⁷.

Τα βιβλία πράξεων της Ιδιωτικής Σχολής «Ο ΝΕΥΤΩΝ» με αριθμό 23 και 28 ολοκληρώνονται με τα αποτελέσματα των εξετάσεων του Ιουνίου, όταν δηλαδή κλείνει το σχολικό έτος 1970-1971, χωρίς να έχουν τελειώσει τα φύλλα των βιβλίων πράξεων. Τα βιβλία πράξεων είχαν εκατό σελίδες το καθένα και σταμάτησαν το μεν βιβλίο 23 στη σελίδα 77 και το δε βιβλίο 28 στη σελίδα 73²³⁸.

Την πρώτη χρονιά λειτουργίας της Μέσης Δημόσιας Τεχνικής Σχολής δημιουργήθηκαν τρεις κατευθύνσεις, των Μηχανοτεχνιτών, Ηλεκτροτεχνιτών και των Δομικών Έργων, ίδιες με αυτές που υπήρχαν στην Ιδιωτική Τεχνική Σχολή «Ο ΝΕΥΤΩΝ» οι οποίες λειτουργούσαν ανάλογα με το μαθητικό δυναμικό. Επίσης, στην ιδιωτική σχολή, η Α' τάξη είχε κοινά μαθήματα, λειτουργώντας ως ενιαία κατεύθυνση, αυτή των Ηλεκτρομηχανοτεχνιτών. Η κατεύθυνση των Δομικών Έργων είναι αντίστοιχη με την

235 Στο ίδιο, βιβλίο 28 πράξη 15/9-6-1971 σελ. 66-68.

236 Στο ίδιο, βιβλίο 23, πράξη 19/30-6-1971 σελ. 73-76.

237 Στο ίδιο, βιβλίο 28 πράξεις 16/28-6-1971 και 17/29-6-1971 σελ. 68-73.

238 Στο ίδιο, βιβλίο 23 σελ. 78-100 και βιβλίο 28 σελ. 74-100.

κατεύθυνση των Εργοδηγών Ηλεκτρολόγων και Οικοδόμων που συναντήσαμε στην ιδιωτική σχολή. Χαρακτηριστικό είναι πως επειδή ήταν η πρώτη χρονιά λειτουργίας της Σχολής, λειτούργησε μόνο η Α' τάξη.

Σύμφωνα με τον στατιστικό πίνακα της σελ. 13, οι πρώτοι εγγεγραμμένοι στην κατεύθυνση των Μηχανοτεχνιτών ήταν 36, δύο μεταγράφηκαν από άλλες σχολές, παραπέμφθηκαν για Σεπτέμβριο λόγω απουσιών ή κακής επίδοσης οι τέσσερις, απορρίφθηκαν λόγω ελλιπούς φοίτησης έξι, έτσι είχαν δικαίωμα συμμετοχής στις εξετάσεις οι 28. Στην κατεύθυνση των Ηλεκτροτεχνιτών είχαν εγγραφεί περισσότεροι, 76 οι οποίοι αυξήθηκαν κατά εννιά από μεταγραφές από άλλα σχολεία, τρεις παραπέμφθηκαν τον Σεπτέμβριο λόγω απουσιών, δύο δε φοίτησαν καθόλου, 32 απορρίφθηκαν και έτσι δικαίωμα συμμετοχής στις εξετάσεις είχαν οι 47. Τέλος, στην κατεύθυνση των Δομικών Έργων, από τους 197 και τρεις μετεγγραφέντες από άλλες σχολές, 200, ένας μεταγράφηκε σε άλλη σχολή, 5 παραπέμφθηκαν για τον Σεπτέμβριο λόγω απουσιών ή ελλιπούς φοίτησης, 39 δε φοίτησαν καθόλου, 51 απορρίφθηκαν λόγω ελλιπούς φοίτησης και έτσι στις εξετάσεις μπορούσαν να συμμετέχουν στις εξετάσεις του Ιουνίου οι 107. Συνολικά από τους 302 αρχικά εγγεγραμμένους, στις εξετάσεις του Ιουνίου έφτασαν οι 182²³⁹.

Μετά τις εξετάσεις του Ιουνίου εκδόθηκαν τα αποτελέσματα και για τις τρεις κατευθύνσεις. Συγκεκριμένα, από την κατεύθυνση των Μηχανολόγων από τους 28 πέρασαν οι 24 ενώ οι τρεις παραπέμφθηκαν για Σεπτέμβριο (για έναν που μάλλον δεν εμφανίστηκε δεν αναγράφεται τίποτα), από την κατεύθυνση των Ηλεκτρολόγων, από τους 47 πέρασαν οι 42, ενώ οι υπόλοιποι πέντε απέτυχαν σε ένα ως τέσσερα μαθήματα τα οποία θα τα έδιναν τον Σεπτέμβριο και από την κατεύθυνση των Δομικών Έργων, από τους 107 πέρασαν οι 94 ενώ οι υπόλοιποι δώδεκα παραπέμφθηκαν τον Σεπτέμβριο. Επιπλέον, βλέπουμε και μία υποβάθμιση διαγωγής, σε έναν μαθητή της κατεύθυνσης των Ηλεκτρολόγων, από τους μετεξεταστέους, χωρίς να γνωρίζουμε κάτι άλλο²⁴⁰.

Για το Θηλέων

ΤΑΞΗ	ΑΡΧΙΚΩΣ ΕΓΓΕΓΡΑΜΜΕΝΟΙ	ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΤΟΝ ΙΟΥΝΙΟ	ΠΕΡΑΣΑΝ	ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ	ΑΠΟΡΡΙΦΘΗΚΑΝ
Α	449	435	384	36	15

239 ΓΑΚ Τρικάλων, Αρχείο Δημόσιας Μέσης Τεχνικής Σχολής Νομού Τρικάλων, Α.Β.Ε. 230, αριθμός ειδικού ευρετηρίου 324,01. 1970-1990 βιβλίο 47, πράξη 8/2-7-1971 σελ. 9-14.

240 Στο ίδιο, πράξη 9/19-7-1971 σελ 14-19.

Β	390	387	325	54	8
Γ	318	314	247	60	7
Δ κλ.	306	299	242	42	15
Δ πρ.	33	32	27	5	-
Ε κλ.	265	266	215	40	10
Ε πρ.	31	31	26	4	1
ΣΤ κλ.	204	203	160	24	19
ΣΤ πρ.	32	32	32	-	-
ΣΥΝ	2028	1939	1658	265	75

Για την Τεχνική Σχολή ΝΕΥΤΩΝ

Κατεύθυνση Εργοδηγών

ΤΑΞΗ	ΑΡΧΙΚΩΣ ΕΓΓΕΓΡΑΜΜΕΝΟΙ	ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΤΟΝ ΙΟΥΝΙΟ	ΠΕΡΑΣΑΝ	ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ	ΑΠΟΡΡΙΦΘΗΚΑΝ
Α εργ. Ηλ.	59	34	30	9+4	15
Α εργ. Μηχ.	11	3	3	-	7
Β εργ. Ηλ.	47	18	18	12	17
Γ εργ. Ηλ.	23	17	14	2+3	4
Δ εργ. Ηλ.	9	7	7	1	1
ΣΥΝ	149	79	72	31	44

Κατεύθυνση Μηχανοτεχνιτών-Ηλεκτροτεχνιτών

ΤΑΞΗ	ΑΡΧΙΚΩΣ ΕΓΓΕΓΡΑΜΜΕΝΟΙ	ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΤΟΝ ΙΟΥΝΙΟ	ΠΕΡΑΣΑΝ	ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ	ΑΠΟΡΡΙΦΘΗΚΑΝ
Α μηχ. Ηλ./τ	68	47	45	2+2	17
Β Ηλ./τ	11	5	5	-	6
Β μηχ/τ	14	11	10	1+1	2
Γ Ηλ./τ	12	9	9	1	2

Γ μηχ/τ	10	10	7	3	-
Δ Ηλ./τ	24	16	14	2+2	6
ΣΥΝ	139	98	90	14	33

Για τη Μέση Δημόσια Τεχνική Σχολή

ΤΑΞΗ	ΑΡΧΙΚΩΣ ΕΓΓΕΓΡΑΜΜΕ ΝΟΙ	ΣΥΜΜΕΤΟ ΧΗ ΤΟΝ ΙΟΥΝΙΟ	ΠΕΡΑΣ ΑΝ	ΣΕΠΤΕΜΒΡ ΙΟΣ	ΑΠΟΡΡΙΦΘΗ ΚΑΝ
Α μηχανολόγ οι	36	28	24	4+3	6+1
Α ηλεκτρολό γοι	76	47	42	3+5	32+2
Α Δομ. Εργ	197	107	94	5+12	39+51
ΣΥΝ	309	182	160	32	131

Σχολικό έτος 1971-1972

Στις εισαγωγικές εξετάσεις κατάφεραν να περάσουν στο Γυμνάσιο οι 309 μαθήτριες, απορρίφθηκαν οι 99 ενώ μία δεν κατάφερε να παρουσιαστεί. Τον Σεπτέμβριο παρουσιάστηκαν οι 80 και από αυτές οι 63 κατάφεραν να πετύχουν την εισαγωγή τους στο Γυμνάσιο²⁴¹.

Όσον αφορά τις άλλες τάξεις, από την Α' στη Β' τάξη προάχθηκαν και οι τριάντα που παρουσιάστηκαν, από τη Β' τάξη πέρασαν οι 54 ενώ μία απορρίφθηκε, από τη Γ' τάξη πέρασαν και οι 59 που εμφανίστηκαν, από το Δ' κλασικό τμήμα πέρασαν οι 36 και απορρίφθηκαν οι πέντε, από το πρακτικό πέρασαν οι τέσσερις που εμφανίστηκαν, ενώ μία θα επαναλάμβανε την τάξη, από την Ε' τάξη του πρακτικού πέρασαν οι 35 και απορρίφθηκαν οι τρεις, από το πρακτικό πέρασαν και οι τέσσερις που εμφανίστηκαν και από τη ΣΤ' τάξη του κλασικού απολύθηκαν οι 34 ενώ οι εννιά θα επανεξετάζονταν²⁴².

Για το σχολικό έτος 1971-1972 καταρτίστηκε στατιστικός πίνακας κίνησης μαθητριών ο οποίος δείχνει μία μικρή αύξηση σε σχέση με πέρσι. Συνολικά στις εξετάσεις του

241 ΓΑΚ Τρικάλων, Αρχείο Εξατάξιου Γυμνασίου Θηλέων Τρικάλων, Α.Β.Ε. 45, αριθμός ειδικού ευρετηρίου 26,01, 1937-2002, βιβλίο 147, πράξη 74/3-7-1971 σελ. 162 και 11/24-9-1971.

242 Στο ίδιο, πράξεις 7/17-9-1971 και 6/17-9-1971 σελ. 178 και 176.

Ιουνίου θα εξετάζονταν 2058 μαθήτριες. Αναλυτικότερα, από την Α' τάξη, είχαν εγγραφεί αρχικά 391 μαθήτριες και με τις αυξομειώσεις από μεταγραφές και εγκατάλειψη σπουδών θα εξετάζονταν οι 369, από τη Β' από τις 417 αρχικά εγγεγραμμένες, μία μαθήτρια απεβίωσε, ενώ άλλες έφυγαν για άλλα σχολεία ή εγγράφηκαν στο Γυμνάσιο Θηλέων και έτσι οι 411 θα έδιναν στις εξετάσεις του Ιουνίου και από τη Γ' τάξη από τις 378 ο αριθμός δεν μεταβλήθηκε αλλά υπήρξαν αυξομειώσεις μέσα στη χρονιά. Για τον ανώτερο κύκλο σπουδών, από το Δ' κλασικό τμήμα από τις 290 μαθήτριες θα εξετάζονταν τον Ιούνιο οι 280, από το πρακτικό τμήμα και οι 31 αρχικώς εγγεγραμμένες ολοκλήρωσαν την τάξη, από το Ε' κλασικό τμήμα από τις 291 παρέμειναν οι 284 ενώ στο πρακτικό τμήμα από τις 28 αυξήθηκαν κατά δύο και ολοκλήρωσαν την τάξη τριάντα μαθήτριες και από την ΣΤ' τάξη, από το κλασικό τμήμα από τις 248 μαθήτριες θα έδιναν απολυτήριες εξετάσεις οι 249 και από το πρακτικό τμήμα δεν υπήρξε μεταβολή στον αριθμό, καθώς τελείωσαν την τάξη και οι 29 μαθήτριες²⁴³.

Επομένως στις εξετάσεις του Ιουνίου από την Α' τάξη πέρασαν οι 256, οι 76 παραπέμφθηκαν για Σεπτέμβριο και οι 34 απορρίφθηκαν, από τη Β' τάξη πέρασαν οι 304, παραπέμφθηκαν οι 70 και 34 απορρίφθηκαν ενώ από τη Γ' τάξη πέρασαν οι 246, θα εξετάζονταν τον Σεπτέμβριο οι 87 και απορρίφθηκαν οι 35²⁴⁴.

Στον ανώτερο κύκλο σπουδών, από τη Δ' τάξη και το κλασικό τμήμα πέρασαν οι 198, ενώ οι 56 θα έδιναν πάλι τον Σεπτέμβριο και 25 απορρίφθηκαν, από το πρακτικό τμήμα πέρασαν οι 29, μία παραπέμφθηκε για Σεπτέμβριο και μία απορρίφθηκε, από την Ε' τάξη του κλασικού προβιβάστηκαν οι 215 παραπέμφθηκαν οι 50 και απορρίφθηκαν οι 17 και από το πρακτικό τμήμα πέρασαν στην τελευταία τάξη οι 25 και είχαν παραπεμφθεί οι τέσσερις.

Από τις 246 μαθήτριες της κλασικής κατεύθυνσης απολύθηκαν οι 208 και θα έδιναν για απολυτήριες εξετάσεις τον Σεπτέμβριο οι 22 ενώ 17 απορρίφθηκαν και για το πρακτικό μέρος απολύθηκαν οι 24 από τις 29, τέσσερις θα είχαν ευκαιρία να απολυθούν τον Σεπτέμβριο ενώ μία απορρίφθηκε²⁴⁵.

243 Στο ίδιο, πράξη 51/9-6-1972 σελ. 237.

244 Στο ίδιο, πράξεις 53/24-6-1972, σελ. 238, 55/27-6-1972 σελ. 248 και 54/26-6-1972 σελ. 243.

245 Στο ίδιο, πράξεις 59/29-6-1972 σελ. 264, 58/28-6-1972, σελ. 259, 57/28-6-1972 σελ. 258 και 56/28-6-1972 σελ. 253.

Τον Σεπτέμβριο διενεργήθηκαν οι συμπληρωματικές εξετάσεις των μαθητών στη Μέση Δημόσια σχολή για τους οποίους δεν προβιβάστηκαν από τον Ιούνιο και επιπλέον οι εξετάσεις εισαγωγής στην Α' τάξη. Έτσι, από την κατεύθυνση των Μηχανολόγων πέρασαν οι τέσσερις ενώ τρεις τελικά δεν τα κατάφεραν. Από τους Ηλεκτρολόγους, όλοι οι μαθητές που εξετάστηκαν πέρασαν στη Β' τάξη και από την κατεύθυνση των Δομικών Έργων προάχθηκαν οκτώ ενώ έξι δεν προσήλθαν στις εξετάσεις²⁴⁶.

Τον Οκτώβριο διενεργήθηκαν εισαγωγικές εξετάσεις για εκείνους που ήθελαν να φοιτήσουν στη Δημόσια Τεχνική Σχολή. Κάτι τέτοιο συνέβαινε στο Γυμνάσιο Θηλέων αλλά όχι στην Ιδιωτική Τεχνική Σχολή. Οι εξετάσεις ήταν ξεχωριστές για κάθε κατεύθυνση, έτσι, στην κατεύθυνση των Μηχανολόγων εισήχθησαν 44 ενώ απορρίφθηκαν δώδεκα, στην κατεύθυνση των Ηλεκτρολόγων εισήχθησαν 43 και απορρίφθηκαν δεκαπέντε και στην κατεύθυνση των Δομικών Έργων εισήχθησαν 45 και απορρίφθηκαν οι δεκαεννιά. Παρατηρούμε πως, αν και κατά κύριο λόγο φοιτούσαν αγόρια, η σχολή ήταν μεικτή και τα περισσότερα κορίτσια εντοπίζονται στην κατεύθυνση των Δομικών Έργων. Στο τέλος του μήνα, διενεργήθηκαν επαναληπτικές εξετάσεις κι έτσι δύο ακόμα σπουδαστές της κατεύθυνσης των Δομικών Έργων προάγονται στη Β' τάξη, ενώ ακόμα, εισάγονται στην Α' τάξη επίσης στην κατεύθυνση των Δομικών Έργων 53 ακόμη σπουδαστές²⁴⁷.

Τον Ιούνιο του 1972, αποφασίστηκε ποιοι σπουδαστές θα είχαν δικαίωμα να συμμετέχουν στις εξετάσεις του τέλους του σχολικού έτους, βάσει των απουσιών που είχαν κάνει όλη τη χρονιά. Παράλληλα βλέπουμε πως δημιουργήθηκε στην Α' τάξη τμήμα Μηχανικών Αυτοκινήτων με 35 αρχικά εγγεγραμμένους από τους οποίους μόνο 20 μπορούσαν να συμμετέχουν στις εξετάσεις του Ιουνίου. Από την κατεύθυνση των Ηλεκτρολόγων, από τους 52 αρχικώς εγγεγραμμένους, δικαίωμα συμμετοχής είχαν οι 32, από την κατεύθυνση των Μηχανολόγων από τους 46 αρχικά εγγεγραμμένους κατάφεραν να ολοκληρώσουν το έτος μόνο οι 27 και στην κατεύθυνση των Δομικών Έργων. Στη Β' τάξη, στην κατεύθυνση των Ηλεκτρολόγων είχαν εγγραφεί 52 άτομα και ολοκλήρωσαν οι 47, στην κατεύθυνση των Μηχανολόγων είχαν εγγραφεί 29 και όλοι τους είχαν δικαίωμα να συμμετέχουν στις εξετάσεις του Ιουνίου και στην

246 ΓΑΚ Τρικάλων, Αρχείο Δημόσιας Μέσης Τεχνικής Σχολής Νομού Τρικάλων, Α.Β.Ε. 230, αριθμός ειδικού ευρετηρίου 324,01. 1970-1990 βιβλίο 47, πράξη 1/2-10-1971 σελ. 21-23.

247 Στο ίδιο, πράξεις 2/8-10-1971 και 5/29-10-1971 σελ 23-31.

κατεύθυνση των Δομικών Έργων, από τους 108 αρχικώς εγγεγραμμένους, δικαίωμα συμμετοχής στις εξετάσεις Ιουνίου είχαν οι 87²⁴⁸.

Μετά τις εξετάσεις του Ιουνίου εκδόθηκαν τα αποτελέσματα των σπουδαστών για κάθε τάξη και κάθε κατεύθυνση. Έτσι, από την Α' τάξη από την κατεύθυνση των Μηχανολόγων πέρασαν στη Β' οι 14 ενώ έμειναν σε ένα έως τέσσερα μαθήματα οι 13, από την κατεύθυνση των Μηχανικών αυτοκινήτων πέρασαν οι δώδεκα, παραπέμφθηκαν για Σεπτέμβριο οι έξι ενώ δύο έπρεπε να επαναλάβουν την τάξη, από την κατεύθυνση των Ηλεκτρολόγων, πέρασαν οι είκοσι, έμειναν ανεξεταστέοι έντεκα και ένας απορρίφθηκε ενώ από την κατεύθυνση των Δομικών Έργων πέρασαν οι 87, οι δώδεκα έμειναν σε ένα έως τέσσερα μαθήματα και ένας απορρίφθηκε.

Για τη Β' τάξη, από την κατεύθυνση των Μηχανολόγων, προάχθηκαν οι 22 και έμειναν ανεξεταστέοι οι επτά, από τους Ηλεκτρολόγους πέρασαν οι 25, παραπέμφθηκαν για Σεπτέμβριο οι δεκαεφτά ενώ πέντε θα έπρεπε να επαναλάβουν την τάξη και από την κατεύθυνση των Δομικών Έργων, από τους 87 πέρασαν οι 74, δώδεκα έμειναν σε ένα ως τέσσερα μαθήματα και ένας απορρίφθηκε²⁴⁹.

Τον Σεπτέμβριο, μετά τις εξετάσεις, εκδόθηκαν τα αποτελέσματα. Από την Α' τάξη των Μηχανολόγων προβιβάστηκαν οι δέκα ενώ τρεις απορρίφθηκαν, από τους Ηλεκτρολόγους πέρασαν οι δώδεκα και απορρίφθηκαν οι τρεις, από την κατεύθυνση των Δομικών Έργων πέρασαν οι έντεκα και αποκλείστηκαν οι οκτώ και από τους Μηχανικούς Αυτοκινήτων πέρασαν μόλις τρεις ενώ κόπηκαν πέντε. Από τη Β' τάξη των Μηχανολόγων πέρασαν και οι επτά, από την κατεύθυνση των Ηλεκτρολόγων προάχθηκαν οι έντεκα ενώ εννιά όχι, και από την κατεύθυνση των Δομικών Έργων πέρασαν οι έντεκα ενώ δύο απορρίφθηκαν. Οι σπουδαστές οι οποίοι είχαν ολοκληρώσει τις εξετάσεις τους τον Ιούνιο, έπρεπε να παρακολουθήσουν θερινά μαθήματα πρακτικών ασκήσεων και όποιος δεν παρακολουθούσε δεν είχε δικαίωμα να εισέλθει στην επόμενη τάξη. Έτσι εκτός από αυτούς που δε συνέχιζαν λόγω κακής επίδοσης ή απουσιών, προστίθενται και μερικοί που δεν παρακολούθησαν τις θερινές, τέσσερις από την Α' τάξη και τρεις από τη Β' τάξη²⁵⁰.

Για το Θηλέων

248 Στο ίδιο, πράξη 22/9-6-1972 σελ. 57-69.

249 23/3-7-1972 σελ. 70-79.

250 Στο ίδιο, πράξη 2/6-10-1972 σελ. 82-88.

ΤΑΞΗ	ΑΡΧΙΚΩΣ ΕΓΓΕΓΡΑΜΜΕΝΟΙ	ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΤΟΝ ΙΟΥΝΙΟ	ΠΕΡΑΣΑΝ	ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ	ΑΠΟΡΡΙΦΘΗΚΑΝ
Α	391	369	256	76	34
Β	417	411	304	70	34
Γ	378	378	246	87	35
Δ κλ.	290	280	198	56	25
Δ πρ.	31	31	29	1	1
Ε κλ.	291	284	215	50	17
Ε πρ.	28	30	25	4	-
ΣΤ κλ.	248	246	208	22	17
ΣΤ πρ.	29	29	24	1	1
ΣΥΝ	2103	2058	1505	370	164

Για τη Μέση Δημόσια Σχολή

ΤΑΞΗ	ΑΡΧΙΚΩΣ ΕΓΓΕΓΡΑΜΜΕΝΟΙ	ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΤΟΝ ΙΟΥΝΙΟ	ΠΕΡΑΣΑΝ	ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ	ΑΠΟΡΡΙΦΘΗΚΑΝ
Α ηλεκτρολόγοι	59	32	20	4+11	20+1
Α μηχανολόγοι	46	27	14	1+13	19
Α Δομ. Εργ	132	84	87	7+12	38+1
Α μηχ. Αυτ.	35	20	12	3+6	12+2
Β ηλεκτρολόγοι	52	47	25	3+7	2
Β μηχανολόγοι	29	29	22	17	5
Β Δομ. Εργ	108	87	74	12	20+1
ΣΥΝ	447	326	160	67	116

Σχολικό έτος 1972-1973

Στις εισαγωγικές εξετάσεις του 1972 στο Γυμνάσιο Θηλέων, από τις 491 μαθήτριες πέρασαν οι 383 ενώ απορρίφθηκαν οι 108. Από αυτές εξετάστηκαν τον Σεπτέμβριο οι

54 και πέρασαν οι 52²⁵¹. Όμως, όπως θα δούμε παρακάτω, δεν εγγράφηκαν όλες στην Α' τάξη του Γυμνασίου.

Στις επαναληπτικές εξετάσεις του Σεπτεμβρίου, από την Α' τάξη προβιβάστηκαν οι 74 από τις 75, από τη Β' τάξη οι 63 από τις 68, από τη Γ' τάξη πέρασαν και οι 93 και μάλιστα μία είχε παραπεμφθεί σε ολική εξέταση μαθημάτων²⁵². Στις υπόλοιπες τάξεις, από το Δ' κλασικό τμήμα προήχθησαν και οι 58 που προσήλθαν, και από το πρακτικό μία, από την Ε' πέρασαν στην τελευταία τάξη όλες οι μαθήτριες, από κλασικό τμήμα οι 50 και τέσσερις από το πρακτικό και τέλος, απολύθηκαν και οι 44 μαθήτριες, ήτοι 39 από το κλασικό και πέντε από το πρακτικό τμήμα.

Παρόλο που αρκετές μαθήτριες είχαν επιτύχει στις εξετάσεις Ιουνίου και Σεπτεμβρίου του έτους 1972, παρατηρείται κατακόρυφη μείωση στις εγγραφές. Ενώ τα τελευταία χρόνια υπήρχε μία σταθερή αύξηση στον αριθμό των μαθητριών, περίπου οι μισές εγκατέλειψαν τις σπουδές τους. Συνολικά είχαν εγγραφεί 1339 μαθήτριες και ολοκλήρωσαν το σχολικό έτος οι 1177. Η μεγαλύτερη απώλεια καταγράφηκε στην Α' τάξη όπου από τις 374 μαθήτριες, οι 120 διάλεξαν να μεταγραφούν σε άλλα σχολεία και έτσι στις εξετάσεις του Ιουνίου του 1973 δικαίωμα συμμετοχής κατοχύρωσαν οι 251. Παρόλο που έφυγαν αρκετές μαθήτριες από την τάξη, η Α' ήταν η πολυπληθέστερη. Από τη Β' τάξη, από τις 201 αρχικά εγγεγραμμένες, ολοκλήρωσαν οι 193, από τη Γ' από τις 217 μπορούσαν να δώσουν εξετάσεις τον Ιούνιο οι 212, από τη Δ' τάξη και το κλασικό τμήμα από τις 176 οι 162 κατοχύρωσαν δικαίωμα εξέτασης τον Ιούνιο καθώς εκτός από τις συνήθεις αυξομειώσεις στη δύναμη της κάθε τάξης μία μαθήτρια παραπέμφθηκε για ολική εξέταση τον Σεπτέμβριο και από το πρακτικό τμήμα δεν υπήρξε καμία απώλεια καθώς και οι 31 ολοκλήρωσαν την φοίτηση. Από το Ε' κλασικό τμήμα είχαν εγγραφεί 139 μαθήτριες και εν τέλει ολοκλήρωσαν οι 133 ενώ από το πρακτικό τμήμα από τις 29 μαθήτριες, ο αριθμός δεν μεταβλήθηκε. Τέλος από τις 144 μαθήτριες της τελευταίας τάξης του κλασικού τμήματος, δικαίωμα για απολυτήριες εξετάσεις είχαν οι 138 και από το πρακτικό τμήμα και οι 28 αρχικά εγγεγραμμένες ολοκλήρωσαν τη χρονιά²⁵³.

251 ΓΑΚ Τρικάλων, Αρχείο Εξατάξιου Γυμνασίου Θηλέων Τρικάλων, Α.Β.Ε. 45, αριθμός ειδικού ευρετηρίου 26,01, 1937-2002, βιβλίο 147, πράξη 62/4-7-1972 σελ. 271 και 8/22-9-1972 πίνακας σελ. 277.

252 Στο ίδιο, πράξη 5/18-9-1972 σελ. 235.

253 Στο ίδιο, πράξη 52/8-6-1973 σελ. 342.

Από την Α' τάξη πέρασαν στη Β' οι 207 μαθήτριες ενώ 25 θα πήγαιναν για μετεξέταση τον Σεπτέμβριο και δεκαεννιά απορρίφθηκαν, από τη Β' τάξη πέρασαν οι 158, 26 παραπέμφθηκαν για Σεπτέμβριο ενώ εννιά απορρίφθηκαν και για τη Γ' τάξη από τις 212 μαθήτριες πέρασαν οι 182, έμειναν για Σεπτέμβριο οι 26 ενώ μόλις τέσσερις απορρίφθηκαν²⁵⁴.

Για τον ανώτερο κύκλο, από το Δ' κλασσικό τμήμα πέρασαν οι 129 μαθήτριες, οι 19 παραπέμφθηκαν για τον Σεπτέμβριο ενώ 14 απορρίφθηκαν, από το πρακτικό τμήμα πέρασαν οι 28 ενώ οι δύο θα έδιναν πάλι τον Σεπτέμβριο για να προαχθούν στην Ε' τάξη. Από την Ε' τάξη, από το κλασσικό τμήμα πέρασαν οι 115, δεκατέσσερις παραπέμφθηκαν για Σεπτέμβριο ενώ τέσσερις απορρίφθηκαν και όσον αφορά το πρακτικό τμήμα, και οι 29 προβιβάστηκαν στην τελευταία τάξη.

Από την ΣΤ' τάξη απολύθηκαν οι 125, έντεκα είχαν από ένα ως δύο μαθήματα για Σεπτέμβριο ενώ δύο απορρίφθηκαν και έπρεπε να παρακολουθήσουν ξανά την τάξη αν ήθελαν απολυτήριο, ενώ από το πρακτικό απολύθηκαν και οι 28 μαθήτριες²⁵⁵.

Για τη συμμετοχή των μαθητών της Μέσης Δημόσιας Σχολής στις εξετάσεις του Ιουνίου του 1973, θα έπρεπε να πληρούνται κάποιες προϋποθέσεις. Ήταν αρκετοί οι μαθητές που αδυνατούσαν να παρακολουθήσουν τα μαθήματά τους λόγω εργασίας και μερικές φορές μετρούσε και η προφορική βαθμολογία για το αν κάποιος μαθητής αξίζει να μην κοπεί τον Ιούνιο. Έτσι, σύμφωνα με αυτούς τους παράγοντες, πρώτα αποφασίστηκε ποιοι αποκλείονται από τις εξετάσεις του Ιουνίου ή του Σεπτεμβρίου, γίνονταν οι εξετάσεις, μετά δέχονταν δικαιολογητικά από σπουδαστές που δεν κατάφεραν να συμμετέχουν τον Ιούνιο, γίνονταν και κάποιες προκριματικές για εγγεγραμμένους με απολυτήριο Γυμνασίου και μετά εκδίδονταν τα αποτελέσματα του Ιουνίου.

Έτσι, από την Α' τάξη των Μηχανολόγων, απορρίφθηκαν εννιά, ενώ παραπέμφθηκαν για Σεπτέμβριο σε ολική και μερική εξέταση οι τρεις, από την κατεύθυνση των Μηχανικών Αυτοκινήτων απορρίφθηκαν οι τρεις ενώ ένας παραπέμφθηκε για Σεπτέμβριο, από τους Ηλεκτρολόγους απορρίφθηκαν οι δεκαεπτά και παραπέμφθηκαν σε ολική και μερική εξέταση οι οκτώ, και από το τμήμα των Δομικών Έργων απορρίφθηκαν οι εννιά ενώ τέσσερις θα είχαν άλλη μία ευκαιρία.

254 Στο ίδιο, πράξεις 53/27-6-1973, 54/27-6-1973 και 55/27-6-1973 σελ. 343, 346, 349.

255 Στο ίδιο, πράξεις 57/29-6-1973, 58/29-6-1973 και 56/28-6-1973, σελ. 355, 358 και 352.

Από τη Β' τάξη της κατεύθυνσης των Μηχανολόγων, οι 22 απορρίφθηκαν ενώ τρεις παραπέμφθηκαν για Σεπτέμβριο, από τους Μηχανικούς Αυτοκινήτων έμειναν οι επτά ενώ παραπέμφθηκαν οι δύο σε μερική επανεξέταση, από τους Ηλεκτρολόγους απορρίφθηκαν 28, από το τμήμα των Δομικών Έργων Αρρένων απορρίφθηκαν 74 ενώ τέσσερις πήγαν για Σεπτέμβριο και από τμήμα Θηλέων οι δεκαοχτώ απορρίφθηκαν ενώ τρεις σπουδάστριες παραπέμφθηκαν για Σεπτέμβριο. Στη Γ' τάξη απορρίφθηκαν συνολικά πέντε άτομα, ένας από την κατεύθυνση των Ηλεκτρολόγων και τέσσερις από την κατεύθυνση των Δομικών Έργων²⁵⁶.

Υπήρχαν κάποιοι σπουδαστές οι οποίοι εγγράφηκαν κατευθείαν στη Β' τάξη επειδή είχαν ήδη απολυτήριο Γυμνασίου. Αυτοί έπρεπε να εξεταστούν σε προκριματικές εξετάσεις τον Ιούνιο και μετά να συμμετέχουν στις προαγωγικές εξετάσεις του Ιουνίου μαζί με τους υπόλοιπους μαθητές. Έτσι, από την κατεύθυνση των Μηχανολόγων πέρασαν οι οκτώ ενώ ένας παραπέμφθηκε για Σεπτέμβριο, από τους Μηχανικούς Αυτοκινήτων πέρασαν και οι δύο, το ίδιο και για τους Ηλεκτρολόγους καθώς πέτυχαν και οι τριάντα ένας ενώ από την κατεύθυνση των Δομικών Έργων πέρασαν οι 35 ενώ ένας απέτυχε και θα έδινε ξανά τον Σεπτέμβριο²⁵⁷.

Μετά τις εξετάσεις, υπήρχαν μερικοί σπουδαστές δεν είχαν καταφέρει να συμμετέχουν στις εξετάσεις του Ιουνίου και κατέθεσαν δικαιολογητικά, έτσι δύο μαθητές θα συμμετείχαν σε συμπληρωματικές εξετάσεις του Ιουνίου, με τον έναν να περνάει την τάξη ενώ ο άλλος παραπέμφθηκε για Σεπτέμβριο²⁵⁸.

Τα συνολικά αποτελέσματα των εξετάσεων Ιουνίου για όλες τις τάξεις και τις κατευθύνσεις διαμορφώθηκαν ως εξής. Για την Α' τάξη των Μηχανολόγων εξετάστηκαν 57 άτομα, προάχθηκαν τα δεκαοχτώ, απέτυχαν σε ένα ως τέσσερα μαθήματα οι 25 και απορρίφθηκαν οι τέσσερις, από το τμήμα των Ηλεκτρολόγων εξετάστηκαν 39 και οι δεκαεννιά πέρασαν ενώ οι είκοσι παραπέμφθηκαν για Σεπτέμβριο, από την κατεύθυνση των Μηχανικών Αυτοκινήτων πέρασαν οι δεκατρείς ενώ δεκαπέντε έμειναν σε ένα ως τέσσερα μαθήματα και επτά απορρίφθηκαν και στο τμήμα Δομικών Έργων από τους 28 πέρασαν οι 22 και έμειναν μετεξεταστέοι οι έξι.

256 ΓΑΚ Τρικάλων, Αρχείο Δημόσιας Μέσης Τεχνικής Σχολής Νομού Τρικάλων, Α.Β.Ε. 230, αριθμός ειδικού ευρετηρίου 324,01. 1970-1990 βιβλίο 47, πράξη 26/8-6-1973 σελ. 130-145.

257 Στο ίδιο, πράξη 27/12-6-1973, σελ. 146-149.

258 Στο ίδιο, πράξεις 31/28-6-1973 και 32/29-6-1973 σελ. 156-160.

Από τη Β' τάξη, από την κατεύθυνση των Μηχανολόγων, εξετάστηκαν 34 άτομα από τα οποία πέρασαν τα 27, δύο έμειναν σε ένα έως τέσσερα μαθήματα ενώ πέντε απορρίφθηκαν. Από τους ηλεκτρολόγους, 36 άτομα προβιβάστηκαν ενώ 31 έμειναν για Σεπτέμβριο, από τους Μηχανικούς Αυτοκινήτων πέρασαν σχεδόν όλοι, έντεκα άτομα, με μόλις έναν να πηγαίνει για την επαναληπτική εξέταση του Σεπτεμβρίου ενώ η κατεύθυνση των Δομικών Έργων ήταν χωρισμένη σε Αρρένων και Θηλέων, εξαιτίας του μεγάλου αριθμού μαθητών, έτσι, από την κατεύθυνση των Αρρένων πέρασαν οι 40 ενώ έμειναν για Σεπτέμβριο οι δεκαέξι και από τα κορίτσια, πέρασαν οι 49 και έμειναν οι δεκαεννιά, χωρίς να απορριφθεί κανένας και καμία τους.

Από τη Γ' τάξη από την κατεύθυνση των Μηχανολόγων πήραν απολυτήριο και οι τριάντα που εξετάστηκαν, από την κατεύθυνση των Ηλεκτρολόγων απολύθηκαν οι 24, επτά θα έδιναν τα μαθήματα που απέτυχαν τον Σεπτέμβριο ενώ τρεις απορρίφθηκαν, από τα αγόρια της κατεύθυνσης των Δομικών Έργων απολύθηκαν οι 31 και έμειναν οι οκτώ, και από τα κορίτσια, πήραν απολυτήριο οι 32 ενώ για Σεπτέμβριο έμειναν οι δέκα²⁵⁹.

Για το Θηλέων

ΤΑΞΗ	ΑΡΧΙΚΩΣ ΕΓΓΕΓΡΑΜΜΕΝΟΙ	ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΤΟΝ ΙΟΥΝΙΟ	ΠΕΡΑΣΑΝ	ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ	ΑΠΟΡΡΙΦΘΗΚΑΝ
Α	374	251	207	25	19
Β	201	193	158	26	9
Γ	217	212	182	26	4
Δ κλ.	176	162	129	19	14
Δ πρ.	31	31	28	2	-
Ε κλ.	139	133	115	14	4
Ε πρ.	29	29	29	-	-
ΣΤ κλ.	144	138	125	11	2
ΣΤ πρ.	28	28	28	-	-
ΣΥΝ	1339	1177	1001	107	52

Για τη Μέση Δημόσια Τεχνική Σχολή

ΤΑΞΗ	ΑΡΧΙΚΩΣ ΕΓΓΕΓΡΑΜΜΕΝΟΙ	ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΤΟΝ ΙΟΥΝΙΟ	ΠΕΡΑΣΑΝ	ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ	ΑΠΟΡΡΙΦΘΗΚΑΝ
------	-----------------------	----------------------	---------	-------------	--------------

²⁵⁹ Στο ίδιο, πράξη 33/30-6-1973 σελ. 161-177.

A ηλεκτρολό γοι	64	39	19	8+20	17
A μηχανολόγ οι	59	57	18	3+25	9+4
A Δομ. Εργ	69	28	22	4+6	9
A μηχ. Αυτ.	39	33	13	1+15	3+7
B ηλεκτρολό γοι	95	67	36	31	28
B μηχανολόγ οι	59	34	27	3+2	22+5
B Δομ. Εργ	223	124	89	7+35	92
B μηχ αυτ	21	12	11	2+1	7
Γ ηλεκτρολό γοι	35	32	24	7	1+3
Γ μηχανολόγ οι	30	30	30	-	-
Γ Δομ. Εργ	85	81	63	18	4
ΣΥΝ	691	537	352	188	211

Σχολικό έτος 1973-1974

Στις εισαγωγικές εξετάσεις του Γυμνασίου Θηλέων πέτυχαν οι 206 μαθήτριες ενώ 52 απορρίφθηκαν. Από αυτές οι 35 πέρασαν τον Σεπτέμβριο ενώ πέντε απορρίφθηκαν και τρεις μαθήτριες ενώ είχαν δηλώσει συμμετοχή, δεν παρουσιάστηκαν²⁶⁰.

Μετά την κατακόρυφη μείωση του μαθητικού δυναμικού την προηγούμενη χρονιά, βλέπουμε πως υπάρχει μία βαθμιαία αύξηση για το σχολικό έτος 1973-1974. Συνολικά είχαν εγγραφεί 1262 μαθήτριες και δικαίωμα για τις εξετάσεις του Ιουνίου του 1974 είχαν κατοχυρώσει οι 1237. Αναλυτικότερα στην Α' τάξη από τις 267 ολοκλήρωσαν τη χρονιά οι 252, στη Β' τάξη υπήρξαν μόνο τρεις απώλειες, άρα από τις 246 έμειναν οι 243, το ίδιο και στη Γ', από τις 189 ολοκλήρωσαν οι 183, το ίδιο και στη Δ' τάξη και το κλασικό τμήμα από τις 193 μπορούσαν να συμμετέχουν στις εξετάσεις οι 190, μία απώλεια μόνο για το πρακτικό τμήμα, από τις 30 ολοκλήρωσαν τη χρονιά οι 29,

260 ΓΑΚ Τρικάλων, Αρχείο Εξατάξιου Γυμνασίου Θηλέων Τρικάλων, Α.Β.Ε. 45, αριθμός ειδικού ευρετηρίου 26,01, 1937-2002, βιβλίο 147, πράξη 61/4-7-1973 και 8/22-9-1973 σελ. 364, 379 και πίνακας σελ. 380.

μία απώλεια επίσης από το κλασικό τμήμα της Ε' τάξης από τις 150 φοίτησαν κανονικά οι 149, από το πρακτικό τμήμα, και οι 32 εγγεγραμμένες είχαν δικαίωμα συμμετοχής στις εξετάσεις του Ιουνίου και από τη Στ' τάξη από τις 125 μαθήτριες που είχαν εγγραφεί αρχικά στο κλασικό τμήμα, μεταγράφηκε μία από άλλο σχολείο και έτσι 126 μαθήτριες και άλλες τριάντα του πρακτικού τμήματος θα συμμετείχαν στις απολυτήριες εξετάσεις του Ιουνίου 1974. Πρόκειται για την τελευταία εξεταστική περίοδο που θα αναλυθεί καθώς το υπό εξέταση διάστημα είναι από τον Απρίλιο του 1967 έως τον Ιούλιο του 1974²⁶¹.

Έτσι, από την Α' τάξη στη Β' προήχθησαν 199 μαθήτριες ενώ 36 παραπέμφθηκαν για Σεπτέμβριο και 17 απορρίφθηκαν. Από τη Β' προβιβάστηκαν οι 212, 23 θα επανεξετάζονταν τον Σεπτέμβριο και επτά είχαν απορριφθεί και από τη Γ' τάξη του κατώτερου κύκλου σπουδών πέρασαν οι 154 και παραπέμφθηκαν οι 32 ενώ δεν απορρίφθηκε καμία μαθήτρια.

Στον ανώτερο κύκλο, από τη Δ' τάξη και το κλασικό τμήμα πέρασαν επίσης 154 μαθήτριες ενώ παραπέμφθηκαν για τον Σεπτέμβριο οι 27 και εννιά μαθήτριες απορρίφθηκαν, από το πρακτικό τμήμα από τις 29 που ολοκλήρωσαν τη χρονιά οι 21 πέρασαν στην Ε' τάξη ενώ οκτώ θα έδιναν μερικά μαθήματα τον Σεπτέμβριο. Από την Ε' τάξη πέρασαν από το κλασικό τμήμα οι 127, οι 18 παραπέμφθηκαν για Σεπτέμβριο ενώ τρεις απορρίφθηκαν και από το πρακτικό τμήμα από τις 32 μόλις μία έμεινε για Σεπτέμβριο. Τέλος, όσον αφορά τη Στ' τάξη από το κλασικό τμήμα απολύθηκαν οι 118 ενώ πέντε θα είχαν δεύτερη ευκαιρία τον Σεπτέμβριο ενώ τρεις θα έπρεπε να επαναλάβουν την τάξη αν ήθελαν απολυτήριο, αλλά από το πρακτικό τμήμα απολυτήριο πήραν και οι 30 από τον Ιούνιο²⁶².

Η έρευνά μας για τις εξεταστικές περιόδους του Γυμνασίου Θηλέων την περίοδο της Επταετίας ολοκληρώνεται με τις εισαγωγικές εξετάσεις Ιουνίου 1974, όπου από τις 211 μαθήτριες, πέτυχαν την εισαγωγή τους στο Γυμνάσιο οι 187, και από τις 124 απορριφθείσες, οι 13 θα εξετάζονταν μερικώς ενώ οι 11 σε όλα τα μαθήματα τον Σεπτέμβριο²⁶³.

261 ΓΑΚ Τρικάλων, Αρχείο Εξατάξιου Γυμνασίου Θηλέων Τρικάλων, Α.Β.Ε. 45, αριθμός ειδικού ευρετηρίου 26,01, 1937-2002, βιβλίο 148, πράξη 31/31-5-1974 σελ. 7-12.

262 Στο ίδιο, πράξεις 32/19-6-1974, σελ. 13, 33/20-6-1974 σελ. 18, 34/21-6-1974, σελ. 22, 36/22-6-1974 σελ. 33 και 35/22-6-1974 σελ. 29.

263 Στο ίδιο, πράξη 39/28-9-1974 σελ. 33 πίνακας σελ. 42.

Τον Σεπτέμβριο του 1973 εξετάστηκαν όλοι οι σπουδαστές που δεν είχαν προαχθεί τον Ιούνιο αλλά και όσοι είχαν παραπεμφθεί λόγω απουσιών σε μερική ή ολική εξέταση. Έτσι, από την Α' τάξη των Μηχανολόγων, από τους 28 συνολικά ανεξεταστέους εξετάστηκαν και πέρασαν οι 23, από τους Ηλεκτρολόγους από τους 27 συνολικά παραπεμφθέντες, οι δεκαεννιά εξετάστηκαν και πέρασαν, από τους Μηχανικούς Αυτοκινήτων, από τους δεκαέξι, εμφανίστηκαν και πέρασαν οι δώδεκα, και από το τμήμα των Δομικών Έργων, από τους δέκα συνολικά σπουδαστές εμφανίστηκαν και πέρασαν οι οκτώ.

Από τη Β' τάξη των Μηχανολόγων πέρασαν και οι τέσσερις (δύο από απουσίες, δύο από αποτυχία τον Ιούνιο) από τους Ηλεκτρολόγους, από τους 31 πέρασαν οι 29, από τους Μηχανικούς αυτοκινήτων και οι τρεις (ένας από Ιούνιο, δύο από απουσίες) και από το τμήμα των Δομικών Έργων πέρασαν τριάντα τρεις, αγόρια και κορίτσια αν και είχαν μείνει πάνω από σαράντα. Τέλος, από τη Γ' τάξη, από τους Ηλεκτρολόγους απολύθηκαν και οι δέκα, και από το τμήμα των Δομικών Έργων πέρασαν δεκατέσσερα άτομα, αγόρια και κορίτσια²⁶⁴.

Υπήρξαν και συμπληρωματικές εξετάσεις Σεπτεμβρίου, στις οποίες μαθαίνουμε πως κάποιος ήταν δυνατόν να περάσει την τάξη, αν χρωστούσε ένα ή δύο μαθήματα και να τα δώσει τον επόμενο Ιούνιο ή Σεπτέμβριο, όποτε το επιθυμούσε, μαζί με τα μαθήματα της επόμενης τάξης (188). Έτσι έκανε και ένας μαθητής της Β' τάξης των Δομικών Έργων, ο οποίος εν τέλει πέρασε τα μαθήματα της Α' τάξης αλλά δεν τα κατάφερε στη Β'. Πάντως θα μπορούσε, καθώς υπήρχε διάταξη που το επέτρεπε. Τέλος, από τις συμπληρωματικές αυτές εξετάσεις, πέρασε ένας ακόμα Ηλεκτρολόγος από την Α' στη Β' τάξη αλλά όλοι οι υπόλοιποι απορρίφθηκαν και θα επαναλάμβαναν την τάξη, το νέο σχολικό έτος 1973-1974²⁶⁵.

Τον Οκτώβριο και τον Νοέμβριο διενεργήθηκαν συμπληρωματικές εξετάσεις για την προαγωγή δύο ακόμα μαθητών, ενός σπουδαστή του τμήματος Ηλεκτρολόγων από την Α' στη Β' τάξη και μιας σπουδάστριάς του τμήματος Δομικών Έργων από τη Β' στη Γ' τάξη. Μάλιστα αυτή ήταν η τελευταία πράξη του βιβλίου 47 της Μέσης Δημόσιας Τεχνικής Σχολής Τρικάλων²⁶⁶.

264 ΓΑΚ Τρικάλων, Αρχείο Δημόσιας Μέσης Τεχνικής Σχολής Νομού Τρικάλων, Α.Β.Ε. 230, αριθμός ειδικού ευρετηρίου 324,01. 1970-1990 βιβλίο 47, πράξη 3/24-9-1973 σελ. 181-185.

265 Στο ίδιο, πράξη 4/29-9-1973 σελ. 185-190.

266 Στο ίδιο, πράξεις 7/22-10-1973 σελ 200 και 9/5-11-1973 σελ. 209-210.

Οι εξετάσεις του Ιουνίου του 1974 αναγράφονται στο επόμενο βιβλίο πρακτικών της Σχολής με αριθμό 48. Αφού πρώτα ο σύλλογος καθηγητών αποφάσισε, σύμφωνα με τα ημερήσια δελτία απουσιών, ποιοι είχαν δικαίωμα συμμετοχής στις εξετάσεις του Ιουνίου, έγιναν οι προκριματικές εξετάσεις της Β' τάξης και μετά ακολούθησαν οι προαγωγικές και απολυτήριες εξετάσεις.

Σύμφωνα με τον στατιστικό πίνακα κινήσεως μαθητών των σελίδων 34 και 35, τη σχολική χρονιά 1973-1974 λειτούργησε στην Α' και τη Β' τάξη τμήμα Σχεδιαστών. Στην Α' τάξη εγγράφηκαν σε αυτό 26 μαθητές αρχικά αλλά έμειναν μόνο οι δεκαέξι. Στους Μηχανολόγους είχαν εγγραφεί αρχικά 41 άτομα και έμειναν οι 29, στους Μηχανικούς Αυτοκινήτων από τους σαράντα έμειναν οι 29, στους Ηλεκτρολόγους, από τους 46 αρχικά εγγεγραμμένους ολοκλήρωσαν την τάξη οι σαράντα, και από το τμήμα των Δομικών Έργων από τους 26 τελείωσαν οι δεκαεννιά, αγόρια και κορίτσια.

Στη Β' τάξη, στο νεοσύστατο τμήμα Σχεδιαστών είχαν εγγραφεί αρχικά 44 και απέμειναν οι 24, στους Μηχανολόγους από τους 43 τελείωσαν την τάξη οι 33, στους Μηχανικούς Αυτοκινήτων από τους δεκαεννιά έμειναν οι δεκαπέντε, στους Ηλεκτρολόγους από τους 71 τελείωσαν οι 45 και από την κατεύθυνση των Δομικών Έργων από τους 119 αρχικά εγγεγραμμένους, ολοκλήρωσαν την τάξη μόνο οι 49.

Στη Γ' τάξη δε λειτούργησε τμήμα Σχεδιαστών. Από τα υπάρχοντα τμήματα υπήρξαν μικρές διαρροές σπουδαστών και μάλιστα στο τμήμα των Μηχανικών Αυτοκινήτων από τους δεκατέσσερις αρχικά εγγεγραμμένους τελείωσαν την τάξη δεκαπέντε επειδή αργότερα μέσα στη χρονιά εγγράφηκε σπουδαστής προερχόμενος από άλλο σχολείο. Από τους Μηχανολόγους εγγράφηκαν αρχικά 27 και κατέληξαν 24, από τους 64 Ηλεκτρολόγους απέμειναν οι εξήντα και από την κατεύθυνση των Δομικών Έργων, από τους 129 τελείωσαν την τάξη οι 109. Σε πολυπληθείς κατευθύνσεις ή σε κατευθύνσεις με αυξημένο αριθμό κοριτσιών, χώριζαν τους μαθητές σε τμήματα, δύο ή τρία ανάλογα τον αριθμό των σπουδαστών και σπουδαστριών²⁶⁷.

Λίγο αργότερα έγιναν οι προκριματικές εξετάσεις της Β'. Από αυτές πέρασαν και οι 21 του τμήματος Σχεδιαστών, και οι επτά από τους Ηλεκτρολόγους και τέλος και οι 27 από το τμήμα των Δομικών Έργων. Επιπλέον, άλλοι δεκαοχτώ σπουδαστές από την Α'

267 Στο ίδιο, βιβλίο 48, πράξη 18/4-6-1974 σελ. 22-35.

τάξη παραπέμφθηκαν για τις προκριματικές του Σεπτεμβρίου, χωρίς να αναγράφεται η κατεύθυνσή τους²⁶⁸.

Τέλος, διενεργήθηκαν οι εξετάσεις του Ιουνίου 1974, οι οποίες ήταν προαγωγικές και απολυτήριες. Από την Α' τάξη, από το τμήμα των Σχεδιαστών, πέρασαν οι δέκα ενώ οι έξι παραπέμφθηκαν για Σεπτέμβριο, από τους Μηχανικούς Αυτοκινήτων πέρασαν επίσης δέκα, δεκατέσσερις έμειναν σε ένα ως τέσσερα μαθήματα και πέντε απορρίφθηκαν, από τους Μηχανολόγους, προβιβάστηκαν οι δεκαεννιά ενώ δεκαπέντε πήγαν για Σεπτέμβριο, από τους Ηλεκτρολόγους πέρασαν δεκαπέντε, έμειναν μετεξεταστέοι 24 ενώ ένας απορρίφθηκε και από το τμήμα των Δομικών Έργων πέρασαν δεκαέξι ενώ τρεις πήγαν για την εξεταστική του Σεπτεμβρίου.

Για τη Β' τάξη, από το νέο τμήμα των Σχεδιαστών πέρασαν οι δεκαεννιά ενώ ένας απορρίφθηκε και θα επαναλάμβανε την τάξη, από τους Μηχανικούς Αυτοκινήτων πέρασαν πέντε ενώ δέκα έμειναν σε ένα ως τέσσερα μαθήματα, από τους Μηχανολόγους πέρασαν μόλις τρεις, 21 παραπέμφθηκαν για Σεπτέμβριο και 7 απορρίφθηκαν, από τα δύο τμήματα των Ηλεκτρολόγων πέρασαν οι δεκαπέντε, έμειναν για Σεπτέμβριο οι 26 ενώ τέσσερις από το πρώτο τμήμα απορρίφθηκαν και από τα δύο τμήματα των Δομικών Έργων πέρασαν οι 27, και 21 κόπηκαν.

Για τη Γ' τάξη, από τους Μηχανικούς Αυτοκινήτων απολύθηκαν και οι δεκαπέντε που παρακολούθησαν την τάξη, από τους Μηχανολόγους και οι 23 που εμφανίστηκαν, από τα δύο τμήματα των Ηλεκτρολόγων, πήραν απολυτήριο οι 31, οι 23 παραπέμφθηκαν για Σεπτέμβριο ενώ έξι απορρίφθηκαν και από τα τρία τμήματα των Δομικών Έργων πέρασαν οι 87, παραπέμφθηκαν για Σεπτέμβριο οι 21 ενώ ένας από το δεύτερο τμήμα της κατεύθυνσης απορρίφθηκε²⁶⁹.

Όλοι αυτοί οι μαθητές πέρασαν από τα σχολικά θρανία των τριών αυτών σχολείων, δείχνοντάς μας πως η μάθηση δεν ήταν μόνο δημόσια και πως ήδη από εκείνα τα χρόνια υπήρχαν διέξοδοι και σε τεχνικά επαγγέλματα.

Για το Θηλέων:

ΤΑΞΗ	ΑΡΧΙΚΩΣ ΕΓΓΕΓΡΑΜΜΕΝΟΙ	ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΤΟΝ ΙΟΥΝΙΟ	ΠΕΡΑΣΑΝ	ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ	ΑΠΟΡΡΙΦΘΗΚΑΝ
Α	267	252	199	36	17

268 Στο ίδιο, πράξη 19/7-6-1974 σελ. 36-38.

269 Στο ίδιο, πράξη 21/27-6-1974, σελ. 40-57.

B	246	243	212	23	7
Γ	189	183	154	32	-
Δ κλ.	133	190	154	27	9
Δ πρ.	30	29	21	8	-
Ε κλ.	150	149	127	18	3
Ε πρ.	32	32	31	1	-
ΣΤ κλ.	125	126	118	5	3
ΣΤ πρ.	30	30	30	-	-
ΣΥΝ	1261	1234	1046	150	39

Για τη Μέση Δημόσια Σχολή

ΤΑΞΗ	ΑΡΧΙΚΩΣ ΕΓΓΕΓΡΑΜΜΕΝΟΙ	ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΤΟΝ ΙΟΥΝΙΟ	ΠΕΡΑΣΑΝ	ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ	ΑΠΟΡΡΙΦΘΗΚΑΝ
Α ηλεκτρολόγοι	46	40	15	2+24	4+1
Α μηχανολόγοι	41	34	19	3+15	3
Α Δομ. Εργ	26	19	16	3	7
Α μηχαν. Αυτ.	40	29	10	4+14	7+5
Α Σχεδ.	26	16	10	6	12
Β ηλεκτρολόγοι	71	45	15	2+26	23+4
Β μηχανολόγοι	43	33	3	21	9+7
Β Δομ. Εργ	110	49	27	7+21	53
Β μηχαν αυτ	19	15	5	10	3
Β' σχεδι.	44	24	19	-	24+1
Γ ηλεκτρολόγοι	64	60	31	5+23	3+6
Γ μηχανολόγοι	27	24	23	2	1+1
Γ μηχαν. Αυτ.	14	15	15	-	-
Γ Δομ. Εργ	120	109	87	13+21	3+1
ΣΥΝ	691	512	295	222	178

Συνολικά, για τα έτη 1967-1968 έως 1973-1974

ΣΧΟΛΙΚΟ ΕΤΟΣ	ΘΗΛΕΩΝ	ΝΕΥΤΩΝ	ΜΕΣΗ ΔΗΜΟΣΙΑ	Σύνολο κατ' έτος
1967-1968	1838	308		2146
1968-1969	1903	268		2171
1969-1970	1965	156		2121
1970-1971	2028	288	309	2625
1971-1972	2103		447	2550
1972-1973	1339		779	2118
1973-1974	1261		691	1952
Σύνολο	12437	1020	2226	15683

Οι διαφορές που υπήρχαν μεταξύ Θηλέων και Αρρένων ήταν ως προς τα μαθήματα που διδάσκονταν, καθώς μειώνεται μία ώρα από τη Γυμναστική στο Γυμνάσιο Θηλέων για να διδαχθούν τα κορίτσια το μάθημα της Οικοκυρικής. Στις τεχνικές σχολές ήταν ευκολότερο να πάρεις απολυτήριο από ότι στο γενικό Γυμνάσιο Θηλέων, μάλιστα κάποιες φορές υπήρχαν διατάξεις που επέτρεπαν δύο απολυτήριες εξεταστικές τον Σεπτέμβριο στη Μέση Δημόσια Τεχνική Σχολή. Ο κυριότερος λόγος μη λήψης απολυτηρίου στις τεχνικές σχολές ήταν η απουσία του μαθητή-σπουδαστή και όχι η επίδοση του. Η πιο πολυπληθής κατεύθυνση ήταν εκείνη των Δομικών Έργων ενώ η πιο δύσκολη εκείνη των Μηχανοτεχνιτών. Μετά το 1972 αυστηροποιήθηκαν τα πράγματα σε επίπεδο σχολικής ζωής.

5. Καθηγητικό δυναμικό

Η λειτουργία των σχολείων δεν υφίσταται αν δεν υπάρχει το κατάλληλο προσωπικό στις τάξεις. Το πόσους καθηγητές θα είχε ένα σχολείο ήταν σε άμεση συνάρτηση με το μαθητικό δυναμικό ενός σχολείου αλλά και με την ειδικότητα ενός καθηγητή. Όπως είδαμε, πολλά μαθήματα διδάσκονταν για πολλές ώρες, όπως τα Αρχαία Ελληνικά ενώ, υπήρχαν μαθήματα, όπως τα Θρησκευτικά, τα οποία διδάσκονταν για δύο ή τρεις ώρες εβδομαδιαίως, ανάλογα τη σχολική χρονιά.

Η δύναμη του Γυμνασίου Θηλέων ήταν πολύ μεγάλη, ακόμα και σε περιόδους όπου υπήρξε δραματική μείωση των μαθητών. Έτσι έχει τους περισσότερους καθηγητές ανά χρονιά από τα άλλα δύο σχολεία, σε όλη την υπό εξέταση περίοδο.

Σχολικό έτος 1966-1967 και 1967-1968

Το βιβλίο πράξεων αρ. 146 χρησιμοποιούνταν ήδη από το 1966. Η πρώτη πράξη του βιβλίου ήταν η πράξη 17/ 10-1-1966. Πρόκειται για πράξη που αφορά ανάληψη υπηρεσίας αποσπασθέντος καθηγητή από το Οικονομικό Λύκειο Τρικάλων²⁷⁰. Υπήρχαν αναλήψεις καθηγητών για το νέο σχολικό έτος 1966-1967 στο τότε Λύκειο²⁷¹. Οι περισσότεροι καινούριοι καθηγητές προσέρχονταν για ανάληψη υπηρεσίας στα σχολεία λίγο πριν την έναρξή τους ή και αρκετά πιο νωρίς όπως βλέπουμε στην πράξη 39/14-7-1966. Στην αρχή του σχολικού έτους, κάνουν ανάληψη υπηρεσίας όλοι οι καθηγητές που έχουν οργανική θέση στο σχολείο²⁷².

Το σχολικό έτος συνεχίζει με δύο ακόμα αναλήψεις υπηρεσίας καθηγητριών, και όπως φαίνεται από τις πράξεις 13 και 14, μάλλον πρόκειται για καινούριες προσλήψεις και όχι αποσπάσεις ή μεταθέσεις, στο Γυμνάσιο Θηλέων²⁷³. Στις αρχές του 1968 ανέλαβε υπηρεσία μία ακόμα φιλόλογος, η οποία ενώ είχε ξεκινήσει τη δουλειά της από τις 27 Νοεμβρίου του 1967, δεν είχε συνταχθεί τότε το πρακτικό²⁷⁴.

Τον Φεβρουάριο γίνεται άλλος ένας διορισμός καθηγητή, φιλολόγου, του οποίου του δόθηκε οργανική θέση στο Γυμνάσιο Θηλέων Τρικάλων²⁷⁵. Μία νεοδιορισθείσα θεολόγος αναλαμβάνει υπηρεσία προσωρινά στο σχολείο και ένας ακόμα καθηγητής διορίστηκε και ορκίστηκε ενώπιον του διευθυντή του Γυμνασίου. Πρόκειται για μόνιμο διορισμό και ταυτόχρονα αντικατάσταση συναδέλφου που υπηρετούσε στο εξωτερικό²⁷⁶.

Στην Ιδιωτική σχολή Μηχανικών Τρικάλων «Ο ΝΕΥΤΩΝ», η πρώτη πράξη κάθε καινούριου σχολικού έτους είναι η ανάληψη υπηρεσίας του διευθυντή της σχολής ενώπιον του ιδρυτή-ιδιοκτήτη της σχολής (αργότερα της ιδιοκτήτριας) και ύστερα, η

270 ΓΑΚ Τρικάλων, Αρχείο Εξατάξιου Γυμνασίου Θηλέων Τρικάλων, Α.Β.Ε. 45, αριθμός ειδικού ευρετηρίου 26,01, 1937-2002, βιβλίο 146, πράξη 17/ 10-1-1966 σελ. 1.

271 Στο ίδιο, πράξη 3/12-9-1966 σελ. 38.

272 Στο ίδιο, πράξη 39/14-7-1966 σελ. 36.

273 Στο ίδιο, πράξεις 13,14/21-10-1967 σελ. 118-119.

274 Στο ίδιο, πράξη 24/19-1-1968 σελ. 136.

275 Στο ίδιο, πράξη 31/6-3-1968 σελ. 151.

276 Στο ίδιο, πράξη 35/5-4-1968 σελ. 155.

επόμενη πράξη του βιβλίου πρακτικών αφορά την ανάληψη υπηρεσίας των υπόλοιπων καθηγητών. Και αυτό ίσχυε και πριν την δικτατορία. Η ιδιωτική σχολή είχε δύο κατευθύνσεις των Εργοδηγών και των Μηχανικών, η οποία διαιρούνταν σε Μηχανοτεχνιτών και Ηλεκτροτεχνιτών. Έτσι, στο υπό εξέταση βιβλίο πράξεων με αριθμό 22, το σχολικό έτος 1966-1967 ξεκινάει με την ανάληψη του διευθυντή και της γραμματέως ενώπιον του ιδρυτή-ιδιοκτήτη της σχολής Δ. Παρθένη²⁷⁷.

Η αμέσως επόμενη πράξη μας συστήνει τους καθηγητές της Σχολής, οι οποίοι ήταν επτά. Πρόκειται για δύο άντρες φυσικούς, έναν μαθηματικό, έναν φιλόλογο, μία θεολόγο και δύο Υπομηχανικούς, απόφοιτοι του Εθνικού Μετσόβιου Πολυτεχνείου²⁷⁸.

Το επόμενο σχολικό έτος, το έτος 1967-1968 αλλάζει και η διεύθυνση της σχολής και η ιδιοκτησία της. Έτσι στην αρχή της χρονιάς αναλαμβάνει ο καινούριος διευθυντής της σχολής ενώπιον της ιδιοκτήτριας. Επιπλέον οι καθηγητές σε αυτό το σχολικό έτος είναι περισσότεροι, πλέον δεκατρείς, καθώς προστίθεται και η κατεύθυνση των Εργοδηγών²⁷⁹.

Έτσι, έχουμε έναν θεολόγο, έναν φιλόλογο, δύο φυσικούς, δύο μαθηματικούς, τέσσερις μηχανικούς-υπομηχανικούς και τρεις Εργοδηγούς ηλεκτρολόγους. Αργότερα, στο καθηγητικό δυναμικό της σχολής προστίθεται ένας ακόμα πολιτικός μηχανικός. Μάλιστα, ο συγκεκριμένος αναλαμβάνει τα ηνία της σχολής.

Τέλος, βλέπουμε πως η ανάληψη υπηρεσίας των καθηγητών της σχολής έγινε επισήμως τον Οκτώβριο του 1967. Οι προηγούμενες πράξεις αφορούσαν τη σύσταση εξεταστικών επιτροπών για τους σπουδαστές, αλλά μόνο σε εκείνες της πράξεις αναφέρονταν οι ειδικότητες των καθηγητών. Κατά την ανάληψη υπηρεσίας των καθηγητών, βλέπουμε δεκαέξι άτομα να υπογράφουν υπό τον νέο διευθυντή της σχολής, και όχι δεκατρία, χωρίς πάλι να αναφέρονται οι ειδικότητες των νεοπροσληφθέντων²⁸⁰.

Έτσι, για το σχολικό έτος 1967-68

	ΓΥΜΝΑΣΙ Ο ΘΗΛΕΩΝ	ΛΥΚΕΙΟ ΘΗΛΕΩΝ	ΝΕΥΤΩ N
--	---------------------	------------------	------------

277 ΓΑΚ Τρικάλων, Αρχείο Ιδιωτικής σχολής ΝΕΥΤΩΝ, διεύθυνσης Σοφίας Παρθένη, Α.Β.Ε. 161, αριθμός ειδικού ευρετηρίου 184,01, 1956-1984, βιβλίο 22 πράξη 1/1-9-1966 σελ. 9.

278 Στο ίδιο, πράξη 2/1-9-1966 σελ.10.

279 Στο ίδιο, πράξεις 1/20-9-1967, 2/20-9-1967 σελ 25-27.

280 Στο ίδιο, πράξη 5/11-10-1967 σελ 30.

ΑΝΤΡΕΣ	13	8	13
ΓΥΝΑΙΚΕΣ	14	5	
ΣΥΝΟΛΟ	27	13	13

Σχολικό έτος 1968-1969

Κάθε σχολικό έτος αρχίζει με την ανάληψη υπηρεσίας των καθηγητών οι οποίοι έχουν οργανική θέση στο Γυμνάσιο Θηλέων. Ο αριθμός τους ανέρχονταν για το σχολικό έτος 1968-1969 σε 42²⁸¹. Λίγες μέρες μετά, εμφανίστηκε ένας ακόμα φιλόλογος ο οποίος αντικατέστησε συνάδελφο από μετάθεση²⁸².

Αργότερα τον ίδιο μήνα, ανέλαβαν υπηρεσία επτά αποσπασθέντες καθηγητές, όμως διευκρινίζεται πως δεν θα ήταν κύριοι καθηγητές αλλά επικουρικοί. Οι καθηγητές προέρχονταν από το Γυμνάσιο Αρρένων, το Γυμνάσιο Πύλης και το Οικονομικό Γυμνάσιο Τρικάλων. Μία πληροφορία η οποία δεν προκύπτει από κάποιο άλλο έγγραφο ή βιβλιογραφία είναι ότι οι αναπληρωτές πληρώνονταν 3200 δραχμές το μήνα. Επιπλέον δεν αναφέρονται τα καθήκοντά τους στην πράξη ανάληψής τους²⁸³.

Τα βιβλία πρακτικών της Ιδιωτικής Σχολής Μηχανικών «Ο ΝΕΥΤΩΝ» με αριθμό 23 και 28 τρέχουν παράλληλα. Αφορούν τα σχολικά έτη: 1968-1969, 1969-1970, 1970-1971 και 1971-1972, διοικούνται από την ίδια ιδιοκτήτρια, έχουν τον ίδιο διευθυντή και καθηγητές και τα μαθήματα διεξάγονται στο ίδιο κτήριο. Ακόμα και η δομή των βιβλίων πρακτικών είναι η ίδια. Η μόνη διαφορά τους είναι οι σπουδαστές, οι οποίοι μοιράζονται στις δύο μεγάλες κατευθύνσεις που προσφέρει η σχολή. Η πρώτη κατεύθυνση, του βιβλίου 23 αφορά Εργοδηγούς και η δεύτερη Μηχανικούς. Η πρώτη κατεύθυνση, όπως είδαμε και στο βιβλίο 22 χωρίζεται σε Οικοδόμους και Ηλεκτρολόγους και η δεύτερη σε Ηλεκτροτεχνίτες και Μηχανοτεχνίτες.

Έτσι, οι πρώτες πράξεις, οι οποίες και στα δύο βιβλία είναι οι ίδιες, λαμβάνουν χώρα στις 20 Σεπτεμβρίου 1968 και αναφέρονται στην πράξη ανάληψης του διευθυντή της

281 ΓΑΚ Τρικάλων, Αρχείο Εξατάξιου Γυμνασίου Θηλέων Τρικάλων, Α.Β.Ε. 45, αριθμός ειδικού ευρετηρίου 26,01, 1937-2002, βιβλίο 146, πράξη 1/2-9-1968 σελ. 227.

282 Στο ίδιο, πράξη 2/7-9-1968 σελ. 228.

283 Στο ίδιο, πράξη 15/25-10-1968 σελ. 249.

σχολής ενώπιον της διοικήτριας και στην ανάληψη υπηρεσίας των καθηγητών. Οι καθηγητές ήταν δεκαπέντε, μαζί με τον διευθυντή, οι ίδιοι και στις δύο κατευθύνσεις²⁸⁴.

ΣΧΟΛΕΙΟ	ΓΥΜΝΑΣΙΟ ΘΗΛΕΩΝ	ΝΕΥΤΩΝ
ΑΝΤΡΕΣ	27	14
ΓΥΝΑΙΚΕΣ	25	1
ΣΥΝΟΛΟ	52	15

Σχολικό έτος 1969-1970

Το καινούριο σχολικό έτος αρχίζει στο Γυμνάσιο Θηλέων με πράξεις που αφορούν αναλήψεις καθηγητών και συμπληρωματικά αποτελέσματα εξετάσεων. Στην πρώτη πράξη της χρονιάς, πήραν μέρος 41 καθηγητές που είχαν οργανική θέση στο Γυμνάσιο Θηλέων, ενώ απουσίαζαν πέντε, είτε δικαιολογημένα είτε αδικαιολόγητα²⁸⁵. Λίγες μέρες μετά, έρχεται με μετάθεση ένας καθηγητής από τα Ιωάννινα, ο οποίος αναλαμβάνει υπηρεσία αυθημερόν²⁸⁶.

Εκτός όμως από μαθήτριες, άλλοι δύο καθηγητές ανέλαβαν υπηρεσία στις 11 Οκτωβρίου 1969, αποσπασθέντες από το Γυμνάσιο Αρρένων Τρικάλων, ένας θεολόγος και μία φυσικός²⁸⁷. Στις αρχές Δεκεμβρίου, άλλοι έξι καθηγητές ανέλαβαν υπηρεσία, ένας θεολόγος, δύο μαθηματικοί μία καθηγήτρια οικοκυρικής, μία φυσικός, και μία φιλόλογος²⁸⁸.

Στην εκπνοή του έτους, σύμφωνα με τις τελευταίες πράξεις του 1969, συγκεκριμένα από τις 20 ως τις 22 Δεκεμβρίου, ανέλαβαν υπηρεσία στο Γυμνάσιο Θηλέων 16 καθηγητές για να αναλάβουν υπηρεσία. Οι περισσότεροι από αυτούς αποσπάστηκαν εξ' ολοκλήρου στο Γυμνάσιο Θηλέων ενώ δύο μόνο για να συμπληρώσουν το ωράριο τους. Εντύπωση κάνει το γεγονός ότι οι αποσπάσεις ήταν από κοντινά περιφερειακά

284 ΓΑΚ Τρικάλων, Αρχείο Ιδιωτικής σχολής ΝΕΥΤΩΝ, διεύθυνσης Σοφίας Παρθένη, Α.Β.Ε. 161, αριθμός ειδικού ευρετηρίου 184,01, 1956-1984, βιβλίο 23 πράξη 1/1-9-1968, 4/11-10-1968 σελ. 2-7 και βιβλίο 28, πράξη 1/1-9-1968, 5/11-10-1968 σελ. 2-7.

285 ΓΑΚ Τρικάλων, Αρχείο Εξατάξιου Γυμνασίου Θηλέων Τρικάλων, Α.Β.Ε. 45, αριθμός ειδικού ευρετηρίου 26,01, 1937-2002, βιβλίο 146, πράξη 1/1-9-1969 σελ 347.

286 Στο ίδιο, πράξη 3/6-9-1969 σελ. 349.

287 Στο ίδιο, πράξη 15/11-10-1969 σελ. 368.

288 Στο ίδιο, πράξεις 19/1-12-1969, 21/4-12-1969, 22/8-12-1969, 23/8-12-1969, 24/8-12-1969, 24/8-12-1969, 25/10-12-1969 σελ. 374-377.

Γυμνάσια, με εξαίρεση μία απόσπαση από Θεσσαλονίκη, αλλά και το ότι οι περισσότερες αποσπάσεις προέρχονταν από το Γυμνάσιο της Καλαμπάκας²⁸⁹.

Το βιβλίο πράξεων με αριθμό 146 τελειώνει στις αρχές του 1970, με μία ακόμα ανάληψη υπηρεσίας όχι στο Γυμνάσιο Θηλέων, αλλά για ανάκληση απόσπασης καθηγητή του εν λόγω Γυμνασίου. Ο καθηγητής όχι μόνο γύρισε στην οργανική του θέση, αλλά τοποθετήθηκε σε στεγαστικό κατάστημα, παράρτημα του Γυμνασίου Μουζακίου. Πρόκειται για σχολική μονάδα σε ορεινό χωριό του Νομού Καρδίτσας. Είναι η πρώτη φορά που βλέπουμε κάτι τέτοιο²⁹⁰.

Στη συνέχεια, από τις αρχές του βιβλίου πράξεων με αριθμό 147, βλέπουμε δύο αναλήψεις καθηγητών. Η πρώτη ήταν καθηγήτρια της Αγγλικής γλώσσας και αποσπάστηκε από τη Φαρκαδόνα και η δεύτερη Φιλολόγος, αποσπασθείσα από το Πρώτο Γυμνάσιο Αρρένων Τρικάλων²⁹¹.

Στο τέλος της σχολικής χρονιάς γίνονται άλλες δύο αναλήψεις υπηρεσίας. Το κοινό των δύο αναλήψεων είναι ότι πρόκειται για ήδη υπάρχοντες καθηγητές του σχολείου, αλλά και οι δύο επέστρεψαν από αναρρωτικές άδειες. Πρόκειται για μία καθηγήτρια Αγγλικών και έναν άντρα, χωρίς να αναφέρεται η ειδικότητα του. Πολλές φορές δεν αναφέρονται λεπτομέρειες για την ανάληψη, άλλες πάλι πράξεις είναι λεπτομερέστατες²⁹².

Στην Ιδιωτική Σχολή ΝΕΥΤΩΝ, συνέβη ακριβώς το ίδιο με την προηγούμενη χρονιά και την εγγραφή των πράξεων σε δύο βιβλία. Την πρώτη Σεπτεμβρίου και στα δύο βιβλία πράξεων αναγράφεται η ανάληψη υπηρεσίας του διευθυντή ενώπιον της διοικήτριας και η ανάληψη των καθηγητών, περίπου ένα μήνα μετά. Βέβαια, οι καθηγητές της σχολής αναφέρονται και πιο πριν από την επίσημη πράξη ανάληψής τους, καθώς συμμετείχαν στις επιτροπές εξετάσεων Σεπτεμβρίου. Η διαφορά είναι ότι ενώ στο βιβλίο των Μηχανικών αναφέρεται κανονικά η πράξη ανάληψης των καθηγητών (οκτώ σε αριθμό), στο βιβλίο των Εργοδηγών δεν υπάρχει, εικάζεται πως έγινε εκ παραδρομής²⁹³. Μάλιστα, η ανάγκη για καθηγητές στην κατεύθυνση των Μηχανικών

289 Στο ίδιο, πράξη 43/7-1-1970 σελ. 390.

290 Στο ίδιο, πράξη 45/14-1-1970 σελ. 391.

291 ΓΑΚ Τρικάλων, Αρχείο Εξατάξιου Γυμνασίου Θηλέων Τρικάλων, Α.Β.Ε. 45, αριθμός ειδικού ευρετηρίου 26,01, 1937-2002, βιβλίο 147, πράξεις 55,56/4-5-1970, σελ. 6 και 7.

292 Στο ίδιο, 71/8-7-1970 και 73/7-8-1970 σελ. 58,59

293 ΓΑΚ Τρικάλων, Αρχείο Ιδιωτικής σχολής ΝΕΥΤΩΝ, διεύθυνσης Σοφίας Παρθένη, Α.Β.Ε. 161, αριθμός ειδικού ευρετηρίου 184,01, 1956-1984, βιβλίο 28 πράξη 1/1-9-1969 σελ.26-27 και 1/1-9-1969, 6/4-10-1969 σελ 27-33.

ήταν τέτοια, ώστε προσλήφθηκαν άλλοι δύο καθηγητές, μία θεολόγος και ένας Μηχανοτεχνίτης²⁹⁴.

ΣΧΟΛΕΙΟ	ΓΥΜΝΑΣΙΟ ΘΗΛΕΩΝ	ΝΕΥΤΩΝ
ΑΝΤΡΕΣ	32	14
ΓΥΝΑΙΚΕΣ	35	2
ΣΥΝΟΛΟ	67	16

Σχολικό έτος 1970-1971

Κάθε φορά που ξεκινάει ένα σχολικό έτος, παρουσιάζονται, την πρώτη μέρα, στην πρώτη πράξη, όλοι οι καθηγητές που έχουν οργανική θέση στο σχολείο. Το ίδιο συνέβη και για το σχολικό έτος 1970-1971, στο Γυμνάσιο Θηλέων, σύμφωνα με την πράξη 1, την 1^η του μηνός Σεπτεμβρίου²⁹⁵. Παρουσιάστηκαν οι 48 καθηγητές, 19 άντρες και 29 γυναίκες, ενώ τέσσερις απουσίαζαν. Οι καθηγητές ήταν διαφόρων ειδικοτήτων, φιλόλογοι, μαθηματικοί, θεολόγοι, φυσικοί, ωδικής, οικοκυρικής, σωματικής αγωγής, και αγγλικών. Οι καθηγητές των πέντε πρώτων ειδικοτήτων ήταν και άντρες και γυναίκες ενώ των υπολοίπων μόνο γυναίκες. Το μάθημα της οικοκυρικής απευθύνονταν μόνο σε κορίτσια.

Λίγες μέρες μετά, ανέλαβε υπηρεσία μία καθηγήτρια Αγγλικών, με απόσπαση από το Γυμνάσιο Θηλέων Καρδίτσας και μία Γυμνάστρια, επίσης με απόσπαση από το Γυμνάσιο Πύλης²⁹⁶.

Πριν το τέλος του Σεπτεμβρη, και συγκεκριμένα από 21-9 έως 25-9 παρατηρούμε σωρεία καθηγητών που πηγαίνουν να διδάξουν στο Γυμνάσιο Θηλέων Τρικάλων. Εννέα συνολικά καθηγητές ανέλαβαν υπηρεσία μέσα σε αυτές τις πέντε μέρες. Οι περισσότεροι πήραν μετάθεση για το Θηλέων Τρικάλων, από γειτονικές περιοχές, την Καλαμπάκα, την Πύλη, τον Παλαμά, και το Μουζάκι, ενώ δύο πήραν μετάθεση από

294 Στο ίδιο, 7/30-10-1969, 8/8-12-1969 σελ 33-34.

295 ΓΑΚ Τρικάλων, Αρχείο Εξατάξιου Γυμνασίου Θηλέων Τρικάλων, Α.Β.Ε. 45, αριθμός ειδικού ευρετηρίου 26,01, 1937-2002, βιβλίο 147, πράξη 1/1-9-1970 σελ. 60.

296 Στο ίδιο, πράξεις 6,8/18-9-1970 σελ. 67,68.

πιο μακρινές περιοχές, την Αμφιλοχία και την Ανδρίτσεινα. Δύο μόνο καθηγητές ήταν με απόσπαση, πάλι από γειτονικές περιοχές.

Το άλλο στοιχείο που παρατηρούμε σε αυτές τις μαζικές αναλήψεις υπηρεσίας είναι ότι από τους εννιά καθηγητές, οι έξι είναι φιλόλογοι, ένας μαθηματικός, μία της Γαλλικής Φιλολογίας και μία της Σωματικής Αγωγής (γυμνάστρια). Τέλος, οι επτά ήταν γυναίκες και οι δύο άντρες²⁹⁷.

Τον μήνα Οκτώβριο, έγιναν άλλες πέντε αναλήψεις υπηρεσίας. Και οι πέντε ήταν γυναίκες. Πρόκειται για τρεις αποσπάσεις, από γειτονικές περιοχές, μία επανατοποθέτηση και μία νέα πρόσληψη. Για τις τέσσερις αναφέρονται και οι ειδικότητες τους, ήτοι δύο της Αγγλικής φιλολογίας, μιας μαθηματικού και μιας φιλόλογου²⁹⁸.

Το μήνα Νοέμβριο, δεν πραγματοποιήθηκε καμία ανάληψη υπηρεσίας. Τον μήνα Δεκέμβριο, και μάλιστα στις αρχές, πραγματοποιήθηκαν τέσσερις αναλήψεις καθηγητών, όλες στο πρώτο δεκαήμερο του μήνα, από 9 ως 11 Δεκεμβρίου. Πρόκειται για συνεχόμενες αναλήψεις, όπως φαίνεται και από τον αριθμό των πράξεων. Και οι τέσσερις είναι γυναίκες, μία της Αγγλικής γλώσσας, δύο φιλόλογοι και μία φυσιογνώστρια, η ειδικότητα που αντικαταστάθηκε από το σημερινό ΠΕ 04, του κλάδου των φυσικών. Τέλος, ένα ακόμα κοινό στοιχείο αυτών των αναλήψεων είναι ότι πρόκειται για νέες προσλήψεις και οι τοποθετήσεις είναι προσωρινές²⁹⁹.

Για το υπόλοιπο της σχολικής χρονιάς, δεν χρειάστηκε καμία άλλη καινούρια ανάληψη υπηρεσίας. Η μόνη εξαίρεση είναι η επιστροφή μιας καθηγήτριας, της Αγγλικής φιλολογίας, τον Μάιο του 1971, η οποία δεν είχε εμφανιστεί στην αρχή του έτους καθώς είχε πάρει αναρρωτική άδεια³⁰⁰.

Τη σχολική χρονιά 1970-1971, συνεχίζεται το ίδιο μοτίβο ως προς την ανάληψη υπηρεσίας διευθυντή και καθηγητών της σχολής. Η πρώτη πράξη του σχολικού έτους, και στα δύο τα βιβλία, αναφέρεται στην ανάληψη του διευθυντή ενώπιον της διοικήτριας της σχολής. Στις 8 Οκτωβρίου, ανέλαβαν υπηρεσία και οι δώδεκα καθηγητές, μαζί με τον διευθυντή. Πρόκειται για τους ίδιους καθηγητές και στα δύο

297 Στο ίδιο, πράξεις 11/21-9-1970, 15,16/24-9-1970 και 19,20,21,22,24/25-9-1970, σελ. 71-78.

298 Στο ίδιο, πράξεις 28/2-10-1970, 30/9-10-1970, 32/12-10-1970, 35/24-10-1970 και 37/26-10-1970 σελ. 81-88.

299 Στο ίδιο, πράξεις 42,43/9-12-1970, 44/10-12-1970 και 45/11-12-1970 σελ. 97-98.

300 Στο ίδιο, πράξη 60/15-5-1971 σελ. 119.

βιβλία πράξεων, άρα και για τις δύο κατευθύνσεις. Είναι οι τελευταίες πράξεις ανάληψης υπηρεσίας για την Ιδιωτική Τεχνική Σχολή «Ο ΝΕΥΤΩΝ»³⁰¹.

Ως ιδιωτική σχολή με περιορισμένο αριθμό μαθητών, πάντα γνώριζαν οι ιθύνοντες τι εργατικό δυναμικό χρειάζονται κάθε χρονιά. Επίσης, πρόκειται για προσλήψεις προσωπικού οι οποίες εξαρτιόταν τόσο από τον προϋπολογισμό, όσο και από τον αριθμό των σπουδαστών κάθε έτος. Τέλος, οι Τεχνικές Σχολές, δημόσιες και ιδιωτικές, υπάγονταν στη Νομαρχία και όχι στο Υπουργείο Εθνικής Παιδείας, κάτι που τις έκανε πιο αυτόνομες.

Στη Μέση Δημόσια Τεχνική Σχολή Τρικάλων, εκτός από την ανάληψη υπηρεσίας του διευθυντή και των καθηγητών που είδαμε, για να λειτουργήσει η σχολή, δεν έγινε καμία άλλη ανάληψη υπηρεσίας, ούτε κατά την έναρξη του νέου σχολικού έτους. Το πρώτο σχολικό έτος λειτουργίας της Μέσης Δημόσιας Τεχνικής Σχολής Τρικάλων δεν έχει συνταχθεί πρακτικό το οποίο να αναφέρεται ξεκάθαρα σε αναλήψεις καθηγητών.

Το νέο σχολικό έτος αρχίζει με εξετάσεις, χωρίς καμία αναφορά σε ανάληψη υπηρεσίας καθηγητών ή διευθυντή, κάτι παράταιρο για τα μέχρι τώρα δεδομένα. Επειδή είναι κάτι που συμβαίνει κάθε χρόνο, σε όλα τα υπό εξέταση σχολεία και σχολικά έτη, είναι πιθανό εκείνη τη χρονιά να το αμέλησαν.

ΣΧΟΛΕΙΟ	ΓΥΜΝΑΣΙΟ ΘΗΛΕΩΝ	ΝΕΥΤΩΝ	ΜΕΣΗ ΔΗΜΟΣΙΑ
ΑΝΤΡΕΣ	23	17	12
ΓΥΝΑΙΚΕΣ	44	2	7
ΣΥΝΟΛΟ	67	19	19

Σχολικό έτος 1971-1972

Στην έναρξη του σχολικού έτους 1971-1972 εμφανίστηκαν 57 καθηγητές και καθηγήτριες, στο Γυμνάσιο Θηλέων, ήτοι 21 άντρες και 36 γυναίκες, ενώ πέντε δεν παρουσιάστηκαν, τέσσερις γυναίκες και ένας άντρας. Φέτος βλέπουμε πρώτη φορά την παρουσία Βοηθού Γυμνασιάρχη. Οι ειδικότητες των καθηγητών που παρουσιάστηκαν

301 1/1-9-1970, 6/8-10-1970 σελ. 50-55 και 1/1-9-1970, 7/8-10-1970 σελ. 51-58 βιβλία 23,28.

καλύπτουν όλο το φάσμα του προγράμματος, και ως προς τα ξενόγλωσσα μαθήματα καθώς η καθηγήτρια των Γαλλικών ανέλαβε υπηρεσία από την αρχή της χρονιάς³⁰².

Τον ίδιο μήνα, τον Σεπτέμβριο, τέσσερις καθηγητές συμπλήρωσαν την δύναμη του σχολείου, η μία μάλιστα από την 1^η Σεπτεμβρίου και παρουσιάστηκε στον αρχικό σύλλογο των καθηγητών. Η καθηγήτρια αποσπάστηκε από ένα πιο μακρινό Γυμνάσιο, από το Γυμνάσιο Κολινδρού Κατερίνης³⁰³. Μετά από λίγες μέρες παρουσιάστηκε άλλη μία καθηγήτρια αποσπασθείσα από το Οικονομικό Γυμνάσιο Τρικάλων, χωρίς να αναφέρεται η ειδικότητα της³⁰⁴. Πριν βγει ο μήνας, άλλες τρεις καθηγήτριες αποσπάστηκαν στο Γυμνάσιο Θηλέων. Πρόκειται για καθηγήτριες οι οποίες κατά το προηγούμενο σχολικό έτος είχαν εργαστεί ξανά στο Θηλέων. Η πρώτη είναι καθηγήτρια Σωματικής Αγωγής, η τρίτη καθηγήτρια Αγγλικών και αποσπάστηκε από το Γυμνάσιο Πύλης ενώ όσον αφορά τη δεύτερη, δε γνωρίζουμε άλλες πληροφορίες³⁰⁵.

Τον μήνα Νοέμβριο, άλλες τρεις γυναίκες ανέλαβαν υπηρεσία στο Γυμνάσιο Θηλέων, δύο φιλόλογοι και μία της Αγγλικής γλώσσας. Η πρώτη καθηγήτρια μετατέθηκε από το Γυμνάσιο Θηλέων Καρδίτσας, ενώ για τις άλλες δύο δεν υπάρχουν άλλα στοιχεία. Στην εκπνοή του 1971, στις 14 Δεκεμβρίου, άλλη μία καθηγήτρια μετατέθηκε στο Γυμνάσιο Θηλέων, φιλόλογος, χωρίς άλλα στοιχεία προέλευσης³⁰⁶.

Μέχρι το τέλος του σχολικού έτους, άλλοι επτά καθηγητές και καθηγήτριες ανέλαβαν υπηρεσία στο υπό εξέταση σχολείο. Συγκεκριμένα πρόκειται για έξι γυναίκες και έναν άντρα, τριών ειδικοτήτων, Φιλόλογοι, Φυσικοί και Σωματικής Αγωγής. Εντύπωση προκαλεί πως ο ένας εκ των καθηγητών Φυσικής Αγωγής ήταν άντρας, κάτι ασυνήθιστο σε ένα Γυμνάσιο αμιγώς Θηλέων. Για τους καθηγητές δεν αναγράφονται άλλα στοιχεία προέλευσης, αν είναι δηλαδή μετάθεση ή απόσπαση από κάποιο άλλο σχολείο, εκτός από την τελευταία, που έληξε η απόσπαση της από το Γυμνάσιο Φαρκαδόνας και επέστρεψε στο Θηλέων. Η εν λόγω καθηγήτρια είχε παρουσιαστεί κανονικά στο Γυμνάσιο Θηλέων Τρικάλων στην αρχή του σχολικού έτους³⁰⁷.

302 ΓΑΚ Τρικάλων, Αρχείο Εξατάξιου Γυμνασίου Θηλέων Τρικάλων, Α.Β.Ε. 45, αριθμός ειδικού ευρετηρίου 26,01, 1937-2002, βιβλίο 147, πράξη 1/1-9-1971 σελ 173.

303 Στο ίδιο, πράξη 2/1-9-1971 σελ 174.

304 Στο ίδιο, πράξη 4/6-9-1971 σελ 175.

305 Στο ίδιο, πράξη 12/29-9-1971 σελ 186.

306 Στο ίδιο, πράξεις 19/4-11-1971, 21,22/19-11-1971, 25/14-12-1971 σελ 193, 194, 201.

307 Στο ίδιο, πράξεις 28/7-1-1972, 29/12-1-1972, 36/22-2-1972, 39/13-3-1972, 42/17-4-1972, 45/17-5-1972, 52/12-6-1972 σελ 202-232.

Οι επόμενες αναλήψεις καθηγητών στη Μέση Δημόσια Σχολή γίνονται στις 5 και 7 Ιανουαρίου του έτους 1972. Πρόκειται για πέντε καθηγητές οι οποίοι προσλήφθηκαν, ο πρώτος με απόφαση του Νομάρχη Τρικάλων και οι υπόλοιποι με διαταγή του Υπουργείου Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων και ορκίστηκαν ενώπιον του Διευθυντή της Σχολής. Δεν αναφέρεται τι ειδικότητας ήταν οι παραπάνω καθηγητές³⁰⁸.

Αργότερα, τον Μάιο του 1972, έγιναν κάποιες αναλήψεις καθηγητών λίγο πριν λήξει η σχολική χρονιά. Πρόκειται για άλλους δύο άντρες οι οποίοι τοποθετήθηκαν στην Δημόσια Τεχνική Σχολή με διαταγή του Υπουργείου Εθνικής Παιδείας, χωρίς να γνωρίζουμε άλλα στοιχεία³⁰⁹.

ΣΧΟΛΕΙΟ	ΓΥΜΝΑΣΙΟ ΘΗΛΕΩΝ	ΜΕΣΗ ΔΗΜΟΣΙΑ
ΑΝΤΡΕΣ	22	7
ΓΥΝΑΙΚΕΣ	48	
ΣΥΝΟΛΟ	70	7

Σχολικό έτος 1972-1973

Κάθε σχολικό έτος, στο Γυμνάσιο Θηλέων όλο και περισσότεροι καθηγητές αναλαμβάνουν υπηρεσία κατά την έναρξή του. Στην 1^η Σεπτεμβρίου 1972, ανέλαβαν υπηρεσία 59 καθηγητές, από τους οποίους οι 17 μόνο ήταν άντρες και οι υπόλοιποι 42 ήταν γυναίκες. Μάλιστα, τέσσερις καθηγητές δεν παρουσιάστηκαν, με τις δύο να είναι σε άδεια τοκετού. Στο τέλος του μήνα, εμφανίστηκε ένας ακόμα καθηγητής, της Γαλλικής Φιλολογίας ο οποίος είχε μετατεθεί από το Γυμνάσιο Καλαμπάκας. Την ίδια μέρα συντάχτηκε πρακτικό για την ανάληψη υπηρεσίας ενός καθηγητή που είχε ήδη παρουσιαστεί στην αρχή της χρονιάς³¹⁰.

Στους υπόλοιπους μήνες της σχολικής χρονιάς, συνέβησαν μόνο τέσσερις αναλήψεις καθηγητών. Πρόκειται για τρεις έως το τέλος του 1972, τους μήνες Οκτώβριο και

308 ΓΑΚ Τρικάλων, Αρχείο Δημόσιας Μέσης Τεχνικής Σχολής Νομού Τρικάλων, Α.Β.Ε. 230, αριθμός ειδικού ευρετηρίου 324,01. 1970-1990 βιβλίο 47, πράξη 7/5-1-1972, 8/7-1-1972, 9/7-1-1972, 10/7-1-1972, 11/7-1-1972, σελ. 34-37.

309 Στο ίδιο, πράξεις 19/12-5-1972, 20/17-5-1972 σελ. 55.

310 ΓΑΚ Τρικάλων, Αρχείο Εξατάξιου Γυμνασίου Θηλέων Τρικάλων, Α.Β.Ε. 45, αριθμός ειδικού ευρετηρίου 26,01, 1937-2002, βιβλίο 147, πράξη 1/1-9-1972, 12/28-9-1972, 12α/28-9-1972 σελ 288-304.

Δεκέμβριο και μία τον Μάρτιο του 1973. Τον Οκτώβριο αναλαμβάνει υπηρεσία ένας Φυσικός, τον Δεκέμβριο μία φιλόλογος, μετατεθείσα από την Καστοριά και ένας Μαθηματικός, ενώ τον Μάρτιο του 1973 ακόμα μία φιλόλογος συμπλήρωσε τον σύλλογο των καθηγητών³¹¹.

Οι επόμενες τρεις αναλήψεις καθηγητών στο βιβλίο 47 της Μέσης Δημόσιας Σχολής αφορούν το νέο σχολικό έτος μιας και έγιναν τον Αύγουστο του 1973. Η πρώτη έγινε λίγο πριν αρχίσει το έτος και αφορά την πρόσληψη ενός άντρα καθηγητή, ο οποίος τοποθετήθηκε εκεί με διαταγή του Υπουργείου Παιδείας. Η επόμενη πράξη ανάληψης είναι στην αρχή του έτους 1972-1973, κατά την οποία πράξη γίνεται η παρουσίαση του μόνιμου προσωπικού, οι οποίοι ήταν εφτά άτομα και μαζί με τον Διευθυντή οκτώ. Παρατηρούμε επίσης πως ο Διευθυντής έχει αλλάξει. Γνωρίζαμε βέβαια ότι ο πρώτος θα ήταν προσωρινός Διευθυντής αλλά δεν υπάρχει κάποια ξεχωριστή πράξη ανάληψής του. Στην επόμενη πράξη ανάληψης που ακολουθεί, δεν φαίνεται καν το όνομα του Διευθυντή που ανέλαβε, παρά μόνο ότι αναλαμβάνει καθήκοντα Διευθυντή με απόφαση του Νομάρχη Τρικάλων³¹².

Την άνοιξη του 1973 αρκετοί καθηγητές αναλαμβάνουν υπηρεσία στη Δημόσια Μέση Τεχνική Σχολή, οκτώ συνολικά, οι δύο προέρχονται από μεταθέσεις ενώ οι έξι είναι καινούριοι διορισμοί από το Υπουργείο Εθνικής Παιδείας. Πρόκειται κυρίως για καθηγητές μαθημάτων Γενικής Παιδείας, εκτός από δύο που ήταν Μηχανικοί. Από τους πέντε καθηγητές γενικών μαθημάτων, οι δύο είναι γυναίκες, μία φιλόλογος και μία θεολόγος, και άντρες είναι ένας ακόμα θεολόγος, ο μαθηματικός και ο φυσικός. Άντρες επίσης είναι και οι Μηχανικοί που ανέλαβαν υπηρεσία³¹³.

Το καλοκαίρι του 1973 διενεργήθηκαν τέσσερις αναλήψεις υπηρεσίας, τριών καθηγητών Εργοδηγών, οι οποίοι ήταν νεοπροσληφθέντες από το Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και μιας δακτυλογράφου. Όλοι τους ορκίστηκαν ενώπιον του Νομάρχη Τρικάλων³¹⁴.

311 Στο ίδιο, πράξεις 14/5-10-1972, 17/5-12-1972, 17β/12-12-1972, 28/21-3-1973 σελ 305-323.

312 ΓΑΚ Τρικάλων, Αρχείο Δημόσιας Μέσης Τεχνικής Σχολής Νομού Τρικάλων, Α.Β.Ε. 230, αριθμός ειδικού ευρετηρίου 324,01. 1970-1990 βιβλίο 47, πράξη 24/1-8-1972, 1/1-9-1972, 3/14-10-1972 σελ. 80-88.

313 Στο ίδιο, πράξεις 10/19-2-1973, 11/8-3-1973, 12/14-3-1973. 14/19-3-1973, 15/19-3-1973, 16/20-3-1973, 18/29-3-1973, 19/2-4-1973 σελ. 110-119.

314 Στο ίδιο, πράξεις 25/1-6-1973, 28/15-6-1973, 29/19-6-1973, 35/13-8-1973 σελ. 130-179.

ΣΧΟΛΕΙΟ	ΓΥΜΝΑΣΙΟ ΘΗΛΕΩΝ	ΜΕΣΗ ΔΗΜΟΣΙΑ
ΑΝΤΡΕΣ	19	18
ΓΥΝΑΙΚΕΣ	44	4
ΣΥΝΟΛΟ	63	2

Σχολικό έτος 1973-1974

Το τελευταίο υπό εξέταση σχολικό έτος αρχίζει με πολύ λιγότερους καθηγητές συγκριτικά με άλλες χρονιές στο Γυμνάσιο Θηλέων, μόλις 29. Πληροφορούμαστε επίσης πως επτά καθηγητές μετατέθηκαν από άλλα σχολεία. Συνολικά την πρώτη μέρα του σχολικού έτους παρουσιάστηκαν 36 καθηγητές, δώδεκα άντρες και είκοσι τέσσερις γυναίκες. Ο μετατεθείς και οι μετατεθείσες προέρχονταν από γειτονικές περιοχές, οι περισσότεροι από τα περίχωρα των Τρικάλων αλλά και της Καρδίτσας³¹⁵.

Αρκετό καιρό μετά, περί τα τέλη Νοεμβρίου του έτους, έκανε ανάληψη υπηρεσίας μία καθηγήτρια Αγγλικών, με προσωρινή τοποθέτηση στο Γυμνάσιο Θηλέων. Λίγες μέρες αργότερα, τον Δεκέμβριο, πήρε απόσπαση ένας καθηγητής Φυσικών από το Εσπερινό Γυμνάσιο Τρικάλων. Με το νέο σχολικό έτος, άλλος ένας φυσικός ανέλαβε υπηρεσία στο Γυμνάσιο Θηλέων. Τον Φεβρουάριο εμφανίστηκε μία Μαθηματικός, η οποία αποτελεί την τελευταία ανάληψη υπηρεσίας στο Γυμνάσιο Θηλέων πριν την πτώση του Δικτατορικού καθεστώτος³¹⁶. Η επόμενη ανάληψη υπηρεσίας καθηγητών γίνεται το επόμενο σχολικό έτος, τον Σεπτέμβριο του 1974³¹⁷. Φαίνεται πως οι πολιτικές εξελίξεις άφησαν τα σχολεία να λειτουργούν με ό,τι έχουν.

Τον Σεπτέμβριο του 1973 ξεκινάει το νέο σχολικό έτος και για τη Μέση Δημόσια Τεχνική Σχολή, και βλέπουμε πως εκτός από την ανάληψη υπηρεσίας του μόνιμου προσωπικού, η Σχολή αναφέρεται ως Μέση Δημόσια Επαγγελματική Σχολή. Πρόκειται για δεκαεφτά καθηγητές, όμως δεν αναφέρονται οι ειδικότητές τους. Λίγο αργότερα αναλαμβάνει υπηρεσία ένας νεοδιορισθείς καθηγητής Τεχνολογικών μαθημάτων, χωρίς να αναφέρεται ξεκάθαρα η ειδικότητά του. Τέλος, ο Σεπτέμβριος

315 ΓΑΚ Τρικάλων, Αρχείο Εξατάξιου Γυμνασίου Θηλέων Τρικάλων, Α.Β.Ε. 45, αριθμός ειδικού ευρετηρίου 26,01, 1937-2002, βιβλίο 147, πράξη 1/1-9-1973, 2/1-9-1973 σελ. 372-374.

316 Στο ίδιο, πράξεις 16/26-11-1973, 18/1-12-1973, 20/18-1-1973, 23/16-2-1973 σελ. 387-395.

317 Στο ίδιο, βιβλίο 148, πράξη 1/2-9-1974 σελ. 45.

κλείνει με μία ακόμα ορκωμοσία-ανάληψη υπηρεσίας ενός Εργοδηγού³¹⁸. Μάλιστα, αυτήν ήταν η τελευταία πράξη ανάληψης στο βιβλίο πράξεων με αριθμό 47 και η τελευταία πράξη ανάληψης πριν την πτώση της δικτατορίας.

Για το νέο έτος, το έτος 1974-1975, οι πράξεις ανάληψης υπηρεσίας συνεχίζονται στο ίδιο μοτίβο, με προσλήψεις καθηγητών μέσω Υπουργείων ή Νομαρχίας και ανάληψη υπηρεσίας των καθηγητών κατά την έναρξη του νέου σχολικού έτους³¹⁹.

ΣΧΟΛΕΙΟ	ΓΥΜΝΑΣΙΟ ΘΗΛΕΩΝ	ΜΕΣΗ ΔΗΜΟΣΙΑ
ΑΝΤΡΕΣ	14	16
ΓΥΝΑΙΚΕΣ	26	3
ΣΥΝΟΛΟ	40	19

Συμπεράσματα

Στο Γυμνάσιο Θηλέων, το οποίο ήταν ένα Γυμνάσιο το οποίο είχε πολλούς μαθητές και μεγάλο καθηγητικό δυναμικό, βλέπουμε μέσα από τα βιβλία των πρακτικών πως δεν υπάρχουν μεγάλες διαφορές ως προς τη λειτουργία σε σχέση με τα άλλα δύο σχολεία Μέσης Εκπαίδευσης που εξετάστηκαν. Οι εγκύκλιοι που έφταναν στις διευθύνσεις αφορούσαν τα ίδια ζητήματα, όπως τη συμπεριφορά των μαθητών και των μαθητριών, αλλά και κανόνες για την εύρυθμη λειτουργία των σχολείων. Οι διαφορές που υπήρχαν ανάμεσα στα τρία σχολεία υπήρχαν εξαιτίας της ίδιας της φύσης των σχολείων και όχι επειδή τα δύο τεχνικά ανήκαν στη Νομαρχία Τρικάλων και όχι στο Υπουργείο Εθνικής Παιδείας.

Τα Τεχνικά Σχολεία είχαν έναν πολύ συγκεκριμένο ρόλο που έπρεπε να επιτελέσουν, να διδάξουν στους σπουδαστές τους πως να είναι καλοί τεχνίτες ή εργοδηγοί και να έχουν γενικότερα μια ευπρεπή συμπεριφορά. Ο ρόλος που είχε το Γυμνάσιο Θηλέων ήταν σαφής και κατοχυρωμένος νομοθετικά και συνταγματικά. Έπρεπε να περάσουν στις μαθήτριες οι αξίες του Ελληνοχριστιανικού Πολιτισμού. Στις αναλήψεις

318 ΓΑΚ Τρικάλων, Αρχείο Δημόσιας Μέσης Τεχνικής Σχολής Νομού Τρικάλων, Α.Β.Ε. 230, αριθμός ειδικού ευρετηρίου 324,01. 1970-1990 βιβλίο 47, πράξη 1/1-9-1973, 2/3-9-1973, 4/29-9-1973 σελ. 180-191.

319 Στο ίδιο, βιβλίο 48, πράξεις 20/26-6-1974, 1/2-9-1974 σελ. 39, 60.

υπηρεσίας κάθε χρόνο, οι φιλόλογοι καλύπτουν ένα μεγάλο ποσοστό του καθηγητικού δυναμικού (έως και 14 φιλόλογοι) και πάντα υπήρχε μία ή δύο καθηγήτριες Οικοκυρικής. Σχεδόν πάντα, τη Σωματική Αγωγή τη δίδασκαν γυναίκες. Έτσι ο προσανατολισμός του σχολείου ήταν στο να παράγει καλές νοικοκυρές, καλές αθλήτριες, υπάκουες μαθήτριες.

Η συμπεριφορά των μαθητριών είχε άμεσο αντίκτυπο στην εικόνα τους και στην εικόνα του σχολείου. Πολλές ήταν οι μαθήτριες που τιμωρήθηκαν επειδή είχαν απρεπή συμπεριφορά εκτός σχολείου και επηρεάστηκε η επίδοσή τους από αυτό. Άλλες πάλι επέδειξαν αυθάδεια κατά τη διάρκεια εξετάσεων και επίσης τιμωρήθηκαν γι' αυτό. Οι ποινές ήταν περισσότερες στο Γυμνάσιο Θηλέων από ότι στα άλλα σχολεία καθώς οι μαθήτριες περνούσαν μεγαλύτερο μέρος της ημέρας στο σχολείο από ότι οι σπουδαστές και οι σπουδάστριες στα Τεχνικά σχολεία.

Η θεσμική αλλαγή, από τη μεταρρύθμιση του 1964 στην Δικτατορία του 1967 επηρέασε μόνο το Γυμνάσιο Θηλέων. Λειτουργούσαν δύο ξεχωριστά σχολεία, το Γυμνάσιο Θηλέων και το Λύκειο Θηλέων, θεωρητικά δεν ενώθηκαν σχεδόν ποτέ. Ο διευθυντής ήταν κοινός και πριν την Δικτατορία καθώς το Λύκειο αντιμετώπιζε εσωτερικά προβλήματα, πάντα υπήρχαν διαφορετικά μαθήματα, η αναφορά στις τάξεις Δ, Ε και ΣΤ πολλές φορές ήταν «ανώτερος κύκλος σπουδών», εκείνες οι τάξεις πήγαιναν εκδρομές ενώ, συγκριτικά με τις άλλες τρεις τάξεις, ο αριθμός των μαθητριών ήταν μικρότερος. Αυτό ίσχυε και στα προγράμματα σπουδών (ωρολόγια και αναλυτικό), ως το 1973. Τότε, στο προσχέδιο του Συντάγματος του 1973, επιχειρήθηκε ένωση των δύο κύκλων σπουδών.

Αντίθετα, και οι δύο τεχνικές σχολές που βρίσκονταν στη Μέση Εκπαίδευση, δεν είχαν κάποιο διαχωρισμό σε ανώτερο και κατώτερο κύκλο σπουδών. Οι διαφορές από τάξη σε τάξη ήταν ότι οι μαθητές χωρίζονταν από την αρχή της φοίτησης τους ανάλογα με το ποια κατεύθυνση θέλουν να ακολουθήσουν. Υπήρχαν όμως και τα μαθήματα Γενικής Παιδείας τα οποία τα διδάσκονταν όλοι οι σπουδαστές, όπως τα Νέα Ελληνικά, τα Μαθηματικά, η Αγωγή του Πολίτη, τα Θρησκευτικά (αναφέρονται ως Χριστιανική Αγωγή), τα Φυσικά, η Ιστορία και τα Αγγλικά. Στο Γυμνάσιο Θηλέων ο διαχωρισμός άρχιζε από τη Δ' τάξη.

Οι διευθυντές και οι εκπαιδευτικοί ακολουθούσαν τις οδηγίες και τις εγκυκλίους που έφταναν στα σχολεία, καθώς όλα αυτά εγκρίνονταν από τις παιδαγωγικές συνεδρίες

διμήνου και από μεμονωμένες πράξεις στα βιβλία πρακτικών των Τεχνικών Σχολών. Δεν υπήρχε καμία επίσκεψη επιθεωρητή στα σχολεία για εποπτεία διδακτικού προσωπικού και καθηκόντων, με εξαίρεση την επίσκεψη του Επιθεωρητή Επαγγελματικής Εκπαίδευσης Λάρισας στη Μέση Δημόσια Τεχνική Σχολή Τρικάλων όταν προέκυψε ζήτημα τιμωρίας ενός σπουδαστή.

Βιβλιογραφία

Αδάμου, Μαρία, *Το εκπαιδευτικό Σύστημα στην Υπηρεσία του Εθνικού Κράτους: Η ελληνική περίπτωση «1950-1976»*, Αθήνα: Παπαζήση, 2002.

Αλιβιζάτος, Νίκος, *Οι Πολιτικοί Θεσμοί σε Κρίση (1922-1974), Όψεις της ελληνικής εμπειρίας*. Αθήνα: Θεμέλιο, 1995.

Γιαννακόπουλος, Ανέστης και Αλμπανίδης, Ευάγγελος, «Η Φυσική Αγωγή (Γυμναστική) κατά τη διάρκεια της δικτατορίας (1967-1974)» στο, *Εκπαίδευση: Κρίσεις και Πόλεμοι*, επιμέλεια Αθανάσιος Καραφύλλης και Ιωάννης Ταταρίδης, Θεσσαλονίκη: Τζιόλα, 2020, 140-155.

Δημαράς, Αλέξης, *Η μεταρρύθμιση που δεν έγινε, 1895-1967*, 2 τόμ. Αθήνα: Το Βήμα, 2017.

Δημαράς, Αλέξης, *Ιστορία της νεοελληνικής εκπαίδευσης, “Το ανακοπτόμενο άλμα”, Τάσεις και αντιστάσεις στην Ελληνική Εκπαίδευση 1833-2000*. Αθήνα: Μεταίχμιο, 2019.

Δούκας, Β. Τριαντάφυλλος, «Η Πρωτοβάθμια και η Δευτεροβάθμια Γενική και Επαγγελματική Εκπαίδευση την Περίοδο της Δικτατορίας (1967-1974): Τεκταινόμενα, Πολιτικές και Φορείς Δράσεις», Μη Δημοσιευμένη Διδακτορική Διατριβή, Πανεπιστήμιο Πατρών, 2008.

Δούκας, Β. Τριαντάφυλλος, «Το Σχολείο κατά την Εποχή της Δικτατορίας (1967-1974)», στο *Πανόραμα Ιστορίας της Εκπαίδευσης τ. Β’*, επιμέλεια Σήφης Μπουζάκης, Αθήνα: Gutenberg, 2011, 241-252.

Ευαγγελόπουλος, Σπύρος, *Η Ελληνική Εκπαίδευση, τ. Β, 20^{ος} Αιώνας*, Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα, 1999.

Καραμανώλη, Ελένη, «Η διάπλαση της εθνικής συνείδησης και ταυτότητας στα εγχειρίδια Ιστορίας των Α’ και Γ’ τάξεων του Γυμνασίου την περίοδο της στρατιωτικής

δικτατορίας 1967-1974» στο, *Εκπαίδευση: Κρίσεις και Πόλεμοι*, επιμέλεια Αθανάσιος Καραφύλλης και Ιωάννης Ταταρίδης, Θεσσαλονίκη: Τζιόλα, 2020, 132-139.

Κανδήλα, Ιουλία, «Η συμβολή της Φιλεκπαιδευτικής Εταιρείας στην εκπαίδευση των κοριτσιών των Τρικάλων: Αστική Σχολή και Ανώτερο Παρθεναγωγείο (1914-1931)» Εισήγηση στο 8^ο Συμπόσιο Τρικαλινών Σπουδών, 31 Οκτωβρίου-2 Νοεμβρίου 2008, ΦΙ.ΛΟ.Σ Τρικάλων, Τρίκαλα, *Τρικαλινά*, 11 (2009): 261-274.

Κωστοπούλου-Μπαλαμώτη, Αικατερίνη, «Το ‘Εν Τρικάλους Γυμνάσιον’ (1881-1944)». *Τρικαλινά* 10, (1990): 103-161.

Κλιάφα, Μαρούλα, *Η παιδεία παίζει... Η εκπαίδευση στη Δυτική Θεσσαλία μετά την ενσωμάτωση στο ελληνικό κράτος 1881-1950*, Αθήνα: Κέδρος, 2016.

Κυπριανός, Παντελής, *Συγκριτική Ιστορία της Ελληνικής Εκπαίδευσης*. Αθήνα: Βιβλιόραμα, 2015.

Μότα, Ευστρατία, Τουρτούρας, Χρήστος και Βαμβακίδου, Ιφιγένεια, «Επιθεωρητισμός και Εκθέσεις Αξιολόγησης: Μηχανισμός καταστολής και ηθικού φρονηματισμού Νηπιαγωγών και Δασκάλων στη Δικτατορία (1967-1974)», στο, *Εκπαίδευση: Κρίσεις και Πόλεμοι*, επιμέλεια Αθανάσιος Καραφύλλης και Ιωάννης Ταταρίδης, Θεσσαλονίκη: Τζιόλα, 2020, 117-131.

Μπουζάκης, Σήφης, *Νεοελληνική Εκπαίδευση (1821-1985), Εξαρτημένη ανάπτυξη*. Αθήνα: Gutenberg, 1987.

Μπουζάκης, Σήφης. «Η εκπαιδευτική Μεταρρύθμιση του 1964-1965», στο *Πανόραμα Ιστορίας της Εκπαίδευσης τ. Β’*, επιμέλεια Σήφης Μπουζάκης, Αθήνα: Gutenberg, 2011, 223-240.

Νούτσος, Χαράλαμπος, *Προγράμματα Μέσης Εκπαίδευσης και Κοινωνικός Έλεγχος (1931-1973)*, Αθήνα: Θεμέλιο, 1980.

Παπαδάκης, Ε., Νίκος, *Η Παλίμψηστη Εξουσία*, Αθήνα: Gutenberg, 2004.

Παπαδοπούλου, Αθηνά, «Η εκπαίδευση στο νόμο Τρικάλων από την περίοδο της ενσωμάτωσης στο ελληνικό κράτος έως το 1914», Πτυχιακή Εργασία, Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας, 2019, <https://dspace.uowm.gr/xmlui/bitstream/handle/123456789/1329/Athina%20Papadopoulou.pdf?sequence=1&isAllowed=y> .

Τερζής Π. Νίκος, *Μελέτη της εκπαίδευσης του νεοελληνισμού: πριν από το κράτος - έξω από το κράτος - στο κράτος*. Θεσσαλονίκη: Αφοί Κυριακίδη, 2010.

Τζήκας, Χρήστος, «Ιστορία της Οργάνωσης και Διοίκησης της Γενικής εκπαίδευσης στην Ελλάδα (1834-2000)», στο *Πανόραμα Ιστορίας της Εκπαίδευσης τ. Β'*, επιμέλεια Σήφης Μπουζάκης, Αθήνα: Gutenberg, 2011, 709-734.

Χαραλάμπους Φ. Δημήτριος, «Εκπαιδευτική πολιτική και εκπαιδευτική μεταρρύθμιση στη μεταπολεμική Ελλάδα (1950-1974)», Διδακτορική Διατριβή, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, 1990, <https://www.didaktorika.gr/eadd/handle/10442/1471> .

Χατζηστεφανίδης, Δ. Θεοφάνης, *Ιστορία της Νεοελληνικής Εκπαίδευσης (1821-1986)*, Αθήνα: Παπαδήμας, 1986.

Χρόνης, Σταύρος, *Διδακτική Πράξη και Κοινωνικός Έλεγχος*, Αθήνα: Εκδοτικός Όμιλος Συγγραφέων Καθηγητών, 1993.

Πηγές

α) Δημοσιευμένες

Αναγκαστικός Νόμος 4/1967 «Περί αποκαταστάσεως ευρυθμίας εις την λειτουργίαν των Δημοσίων Υπηρεσιών και Νομικών Προσώπων Δημοσίου Δικαίου» ΦΕΚ 67/Α/10-5-1967. Ανάκτηση από: https://www.et.gr/api/DownloadFeksApiNomoiSmall/?fek_pdf=19670100067

Αναγκαστικός Νόμος 40/1967 «Περί εισιτηρίων εξετάσεων δια τας Ανωτέρας και Ανωτάτας Σχολάς» ΦΕΚ 10/Α/21-6-1967. Ανάκτηση από: https://www.et.gr/api/DownloadFeksApiNomoiSmall/?fek_pdf=19670100104

Αναγκαστικός Νόμος 59/1967 «Περί καταργήσεως του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου» ΦΕΚ 110/Α/30-6-1967. Ανάκτηση από: https://www.et.gr/api/DownloadFeksApiNomoiSmall/?fek_pdf=19670100110

Αναγκαστικός Νόμος 96/1967 «Περί καθορισμού τρόπου δωρεάν διαθέσεως βιβλίων εις τους φοιτητάς και σπουδαστάς ανωτάτων εκπαιδευτικών ιδρυμάτων κατά το ακαδημαϊκόν έτος 1967-1968.» ΦΕΚ 140/Α/11-8-1967. Ανάκτηση από: https://www.et.gr/api/DownloadFeksApiNomoiSmall/?fek_pdf=19670100140

Αναγκαστικός Νόμος 129/1967 «Περί οργανώσεως και διοικήσεως της Γενικής Εκπαιδεύσεως και άλλων τινών διατάξεων» ΦΕΚ 163/Α/25-9-1967. Ανάκτηση από: https://www.et.gr/api/DownloadFeksApiNomoiSmall/?fek_pdf=19670100163

Β.Δ. 28/21-4-1882. «Περί συστάσεως γυμνασίων και διορισμού καθηγητών εν ταις προσαρτηθείσαις χώρες» ΦΕΚ 28/21-4-1882. Ανάκτηση από: https://www.et.gr/api/DownloadFeksApiNomoiSmall/?fek_pdf=18820100028

Ν.Δ. 4379/64 «Περί οργανώσεως και διοικήσεως της Γενικής (Στοιχειώδους και Μέσης) Εκπαιδεύσεως», ΦΕΚ 182/Α/24-10-1964. Ανάκτηση από: https://www.et.gr/api/DownloadFeksApiNomoiSmall/?fek_pdf=19640100182

Ν.Δ. 651/70 «Περί οργανώσεως της Γενικής Εκπαίδευσης και Διοικήσεως του προσωπικού αυτής», ΦΕΚ 179/Α/29-8-1970. Ανάκτηση από: https://www.et.gr/api/DownloadFeksApiNomoiSmall/?fek_pdf=19700100179

β) Αδημοσίευτες

Αρχείο Δημόσιας Μέσης Τεχνικής Σχολής Νομού Τρικάλων, Α.Β.Ε. 230, αριθμός ειδικού ευρετηρίου 324,01. 1970-1990 βιβλία 47 και 48.

Αρχείο Εξατάξιου Γυμνασίου Θηλέων Τρικάλων, Α.Β.Ε. 45, αριθμός ειδικού ευρετηρίου 26,01, 1937-2002, βιβλία 145,146,147,148.

Αρχείο Ιδιωτικής σχολής ΝΕΥΤΩΝ, διεύθυνσης Σοφίας Παρθένη, Α.Β.Ε. 161, αριθμός ειδικού ευρετηρίου 184,01, 1956-1984, βιβλία 22, 23, 28.